Julian Szemjonov

A tavasz megszépíti Berlint

Dagmar könnyedén, valahogy egészen váratlanul fölemelkedett a fotelből; szoknyája rövid volt, és Stirlitz láthatta, milyen szép, kisportolt a lába. Már régóta megfigyelt egy különös jelenséget a nőknél: a szép archoz többnyire rossz alak járul, finom kezük a pipaszár lábú nőknek van, a szép sűrű haj pedig vastag és formátlan nyakat takar.

„Itt viszony minden a legnagyobb rendben van – állapított meg. – A természet mindenből a legjobbat nyújtotta neki... talán túlzottan is bőkezű volt hozzá.” – S mert az asszony mos nagyon hatott rá és annyira vonzotta, ahogy nő már réges-rég nem, egyszeriben komoly aggodalom ébredt benne. Vajon közös megbízatásukban, mely mindkettőjük számára élet-halál kérdése, nem fogja-e túlságosan is befolyásolni az a hirtelen fellobbant vonzalom? Mert ha igen, akkor ez az asszony és jómaga halálos ítéletével lesz egyenlő.

– Egyék-igyék – kínálta az asszony, miközben visszaült a fotelbe. – Szeretem nézni a férfiakat, amint esznek.

– Beszéljen még a kutatásairól. A skandináv hősi énekekről.

– Mondja – nézett egyenesen szemébe a nő –, maga mindig csak intellektuális csevegés után viszi a hölgyeket az ágyba? Pedig magával minden teketória nélkül lefeküdnék. Akár most rögtön.

Julian Szemjonov

A tavasz megszépíti Berlint

Zrínyi Katonai Kiadó
Budapest, 1985

Юлиан Семенов

ПРИКАЗАНО ВЫЖИТЬ

Военное издательство
Москва, 1984

© Воскиздат, 1984

Fordította
STRIKER JUDIT

Hungarian translation © Striker Judit, 1985

A fordítást az eredeti szöveggel egybevetette
ROZSNYAI ERVIN

ISBN 963 326 867 2

1.

– Hajts a Maibach 3-ba – mondta Müller a sofőrjének. – És amilyen gyorsan csak tudsz, Hans.

A *Maibach 3* annak a potsdami épületnek a fedőneve volt, ahol a Gehlen-féle a Kelet Külföldi Hadserege elnevezésű titkosszolgálat székelt. Ugyanitt, a fenyőerdő közepén székeltek Keitel vezértábornagy és Guderian tábornok törzsei is, továbbá Heusinger tábornok operatív szolgálata és a Wehrmacht agytrösztje: Jodl vezérezredes szervezete.

Müller a hátsó ülésen ült. Hans volt a sofőrje az utóbbi három évben. Hűséges volt, akár egy házőrző kutya. Különösen szerette a Gruppenführer fiát, Fritzet; apja tilalma ellenére hazafuvarozta a fiút az iskolából; havonta egyszer pedig magával vitte a szülőfalujába, ahonnan valódi falusi sonkával lepte meg Müllert.

Hat nappal ezelőtt a Gruppenführerhez kihallgatásra jelentkezett be a Gestapo egyik körzetvezetője. Az ő illetékességi köréhez tartozott az az iskola is, amelybe Fritz járt, s letett az asztalra egy jelentést, amelyet a tanári karba beépített besúgó tájékoztatása alapján készített. Ebben leírta, hogy Fritz, eltörve a zsebfésűjét azt az orra alá csíptette, a haját a homlokába húzta, így utánozva az elfajzott amerikai Chaplint, aki *A diktátor* című rágalmazó filmben kifigurázta Hitler alakját, s Hitler hangját utánozva kezdte üvölteni a valamennyi nemzetiszocialista számára szent jelszavakat: „Minden németnek joga van a földre!”, „Minden árja számára biztosítjuk a munkát!”, „A nagy római birodalom valamennyi germán nemzetiségű alattvalója a világ legboldogabb embere, és kész a szabadságát az utolsó csepp vére árán is megvédelmezni!” S Fritz Müller ráadásul valamennyi jelszóhoz hozzáfűzte a saját kommentárját: az elsőhöz – „arra az

egy négyzetméterre a temetőben!”; a másodikhoz: „a legkiválóbb koncentrációs táborban!”; a harmadikhoz: „ha pedig nem így cselekszik, felakasztjuk az első lámpavasra!”

A körzetvezető, lévén még fiatal ember, nem volt kellőképp tisztában a Németországban akkoriban honos érintkezési formákkal. Éppen ezért naivan úgy vélte, hogy egy olyan információ, melyet csak egyetlen példányban írnak le (ezt kellőképpen hangsúlyozta mondandója legelején) feltétlenül előmozdítja gyors felemelkedését a szolgálati ranglétrán.

– Köszönöm, barátom – mondta szokott tempós lassúságával Müller, és érezte, mint válnak jéghideggé ujjhegyei, s mint szorul össze a gyomra. – Ön úgy járt el, ahogy az egy igazi nemzetiszocialistához méltó. Másvalaki esetleg – éppen az irántam való tisztelet miatt – talán eltette volna láb alól a besúgót, a jelentését pedig egyszerűen elégette volna, és suba alatt eltussolja az ügyet... De ez csak azt jelentette volna, hogy a betegséget tünetileg fojtja el. Ki tudhatja mire vetemedhetett volna ez az elfajzott gyerek, akit túlságosan elkényeztettek otthon, holott apja minden idejét közös nemzetiszocialista ügyünknek szenteli... A mi vallásunk: az igazság. Csakis az igazság, semmi más. Csakis az igazság, ha az SS tagjainak egymáshoz való viszonyáról van szó... Mától fogva ön Königsberg helyettes Gestapo-főnöke, gratulálok soron kívüli előléptetéséhez és Kaltenbrunner SS-Obergruppenführer napiparancsban kinyilvánított köszönetéhez...

– Heil Hitler!

– Heil Hitler, barátom, Heil Hitler! És most megkérném önt valamire, az adott esetben teljesen baráti alapon...

– Szolgálatára, Gruppenführer!

Müller elmosolyodott.

– Ez természetesen érthető... Ha nem lenne a *szolgálatomra,* még előfordulhatna, hogy rettegve feküdne le aludni... De maga valószínűleg kellemeseket álmodik. Feltehetőleg gyakran lát madarakat – fogadni mernék, hattyúkat Bajorország csöndes, őszi tavai felett.

– Hattyúkra valahogy nem emlékszem, Gruppenführer... Egyébként nem nagyon emlékszem az álmaimra. Amikor felébredek, csak valami kellemes érzés marad meg, de aztán rám törnek a napi gondok, s teljes mértékben elfelejtem az éjszakai álmokat.

– Nappali álmok viszont nincsenek – jegyezte meg Müller. – Nappali látomások csak a túlzott jóllakottságtól támadnak, s tele gyomorral csak rémképeket lát az ember... Nos, tehát, intézkedjék még ma, hogy ezt az átkozott Fritzet azonnal hívják be a körzeti Volkssturmba, és az első menetszázaddal indítsák el a keleti frontra. Nem akarom többé látni a házamban, világos? Senkinek sem bocsátom meg, ha tapintatlanul viselkedik a német nép nagy vezetőjével szemben, aki a fronton és a hátországban kivívott győzelmeink kovácsa. Azután pedig felhív – Scholz szárnysegéd majd bekapcsolja – és közli velem, hogy melyik egységbe osztották be, s mikor, milyen irányban vezénylik a frontra. Megértett?

– Igenis, Gruppenführer!

Amikor bokáját összecsapva megfordult, Müller felsóhajtott: a Gestapo-körzetvezető feje pontosan olyan volt, mint Hansé, a sofőrjéé – körben egyenesre nyírott haj, a nyaka nagyon hosszú, de vastag; akárcsak valamiféle nyúlvány, de nem koponya... S neki meg valamikor még tetszett is Hans feje. És szándékosan ült mindig a hátsó ülésre, hogy nézhesse a sofőrjét...

...Fia likvidálásával Richard Schappsot bízta meg. Müller nemcsak néhány régi jó barátot tartott talonban a bűnügyieknél – München bűnügyi rendőrségénél, ahol a húszas években pályafutását elkezdte, de három bérgyilkos fejvadászt is, Richard Schappsot, Robert Grundregert és Josef Rhuát. Mint speciális ügynököket, áthelyeztette őket a bűnügyi rendőrség négyes osztályához, és a letartóztatottak között dolgoztak a cellákban. Amikor pedig „kint” voltak, akkor rendszeresen tájékoztatták a Birodalmi Biztonsági Főhivatalt a különösen nagyjelentőségű bűncselekmények előkészületeiről.

...A fiút az Oderától nem messze gyilkolták meg; ez biztosította az ifjabb Müller hősi haláláról szóló tudósítás lehetőségét, aki a bolsevik vandálokkal vívott harcban a nagy Germánia ügyéért áldozta életét.

(A kotnyeles Gestapo-körzetvezetőt Königsbergben fogja likvidálni Josef Rhua; a besúgót pedig, aki a feljelentést írta Fritz ellen, valamint annak három barátját, akiknek elfecseghette, hogy mit engedett meg magának Müller fia, Grundreger teszi majd el láb alól; Fritz padtársát, Peter Bönescht, amint kijön a kórházból, ahol jelenleg fekszik, Schapps teszi ártalmatlanná.)

„Ha a gyereked tizenöt éves korára nem válik a barátoddá – mondta magában Müller –, ha nem rajong az apjáért, akkor idegen a számodra. A vérrokonság kérdéseivel bíbelődjék csak Goebbels. Hogy kínpadra vonjanak egy cellában e miatt az elfajzott kölyök miatt, akinek még csak önvédelmi ösztöne sincs (márpedig a Führer új törvénye értelmében éppen ilyen sors várt volna rám), ez mindazoknak az ideáloknak az elárulása lett volna, amelyek éltetnek. Ha Schellenbergnek csak halvány sejtelme volna minderről, akár már ma is kínzásnak vettethetne alá a pincében. Ha isten meg akar büntetni valakit, elveszi az eszét. Fritzet isten büntette meg, nem én."

...Amikor kiszállt az egyemeletes, vöröstéglás épület mellett, melyben a Kelet Külföldi Hadserege elnevezésű hírszerzőszolgálat központja működött, Müller Hanshoz fordulva a műanyag ételdoboz felé bökött:

– Egyél egy szendvicset, fiam. Jóféle hazai kolbász van benne és kiváló sózott szalonna, ha nem is a te kedves Magdeburgodból való. Nem maradok sokáig, felesleges levinni a kocsit az óvóhelyre...

– Jó napot, tábornok úr!

– Heil Hitler, Gruppenführer! – felelte Gehlen, miközben felemelkedett az íróasztaltól.

Müller elmosolyodott.

– Olyan időket élünk, amikor biztonságosabb holmi kis hadnagyocskának lenni, nem pedig Gruppenführernek, nem gondolja?

Gehlen vállat vont.

– Maga – túlságosan német. És éppen ezért az élet valamennyi jelenségét a rend egyazon formulájára akarja visszavezetni. Ez viszont nem megy. Amikor ugyanis a logikát elválasztjuk az érzelmektől, csak a merő zűrzavar marad.

– Megvallom, nem egészen értem az összefüggést – felelte Müller, miközben leült a Gehlennel szemközti fotelba.

– Ez bók volt. Ha azonnal felfogta volna a mondandómban rejlő összefüggéseket, akkor én most nem ezen a helyen ülnék, hanem – a legjobb esetben – a keleti fronton fagyoskodnék egy fedezékben.

– Szükségtelen, hogy engem tartson a legfőbb ellenségének – felelte kedélyesen Müller. – Vannak sokkal hatalmasabb ellenségei, mint én, és ön tudja is ezt. S távolról sem a csavaros észjárása, hanem az Oroszországról meglevő ismeretei biztosítják önnek a legmegbízhatóbb garanciát. De rajta, rajta, fejtse csak ki a naiv paraszti léleknek a maga sajátos logikai furfangját.

– Ha óhajtja – mosolyodott el ezúttal Gehlen. – Az emberi érzelmek veleszületettek, a logika viszont szerzett tulajdonság. Ha a szentháromság e két tagját egyesítjük, akkor kezdődik a munka, mely sikerrel kecsegtet. Mi viszont az utóbbi években úgy élünk, mintha ketté lennénk hasítva: amit az érzelmek mondanak nekünk az egy dolog, s amit a logika követel – azaz, hogy kötelesek vagyunk alárendelni magunkat a rendelkezéseknek és teljesíteni a parancsokat – az viszont merőben más irányba vezet bennünket. Egyetért?

– Feltétlenül.

– No, látja... Ön, aki túlságosan német, eredménytelenül próbálkozik azzal, hogy összeegyeztesse azt, ami összeegyeztethetetlen. Ezért aztán a logikátlanság hibájába esik, ami csak bajt okoz...

– Először is bajor vagyok, nem német. Másodszor: éppenséggel nem szokásom a mi mostani logikátlan logikánkat elszakítani az érzelmektől, hiszen pontosan ezért vagyok még mindig életben. De még mindig nem értem, miért tart engem túlságosan is németnek?

– Mert ön mindig mindent elkövet, hogy ráerőltesse a saját gondolatmenetét a beszélgetőtársára... Nem, ne is vitatkozzék, én sem vagyok százszázalékig német – a porosz őseimet elárulja a viselkedésem is. Ön őszintén úgy véli: ha valaki SS-Gruppenführer vagy Wehrmacht-tábornok – az az ellenség szemében a legaljasabb gonosztevő. Ám ha csak egy hadnagy – akkor csak amolyan félkutyafajzat. Így van?

– Önnek persze keserűbb a sorsa, mint nekem, önt Keleten csakúgy gyűlölik, mint Nyugaton. Ami viszont engem illet, a Kreml kérlelhetetlen gyűlöletét bizonyos mértékig ellensúlyozza a nyugati, mindenekelőtt az amerikai zsidó pénzügyi körök mohó érdeklődése.

– No végre, most már megértettem! – lélegzett fel Müller. – Mindezt azért mondta el, hogy bebizonyítsa, ön mint tábornok még kelendő árucikk lehet, de az ilyen vén kurafit, mint Müller papa, még akkor is falhoz állítják az oroszok is meg az amerikaiak is, ha netalán sikerülne átalakulnia egy kis hadnagyocskává.

– Nem, nem, ön valóban nem bajor, ön német, százszázalékosan német, s az ősei talán Brandenburgban vagy Hannoverben látták meg a napvilágot, bármennyire sajnálom is. Mi ketten, éppen mi ketten vagyunk azok, Gruppenführer, akik nem „valamit” képviselünk, hanem a birodalom emlékezőképességét. Az én képességeim a Kreml ellen irányulnak, az önéi azonos mértékben a Kreml, a Downing Street, a Fehér Ház meg az Elysée Palota ellen. Minket bűn lenne agyonlőni.

– Nem – csóválta meg a fejét Müller. – Nem, tábornok. Ön összetéveszt engem Schellenberggel. De végeredményben a gondolatai ugyanarra járnak, mint az enyéim, melyek idehoztak

önhöz... Guderian megtagadta, hogy átadja nekem az ön *Vörös Bibliá*jának egy példányát. Miért?

– Guderian csak az aláírója volt az elutasításnak, Gruppenführer. A kérést én tagadtam meg.

A tábornok tudta, mit tesz, amikor visszautasította a Gestapo kérését, hogy juttassa el hozzájuk a *Vörös Biblia* egy példányát. Ebben a könyvben gyűjtötte össze a szovjet pártvezetők, tábornokok, hadmérnökök, népbiztosok – vagyis mindazon személyek adatait, akik a szovjet hatalom gerincét alkották; ezt az anyagot Gehlen az Oroszországba átdobott ügynökök jelentéseiből, telefonbeszélgetések lehallgatásával, meg a hadifoglyok kínvallatása során gyűjtötte össze. (Annak idején két hónapig foglalkozott az áruló Vlaszov tábornokkal, s a beszélgetések során ellenőrizte és finomította a korábban megszerzett adatokat, s kiegészítette őket Vlaszov információival).

A *Vörös Biblia* volt Gehlen egyik nagy reménye. A világon senki nem rendelkezett ilyen jellegű és mennyiségű orosz információval; egyetlen felderítés sem, még Schellenbergé se, a Brigadeführer ugyanis valójában soha nem értette meg, hogy az igazi felderítőszolgálat nemcsak napi politikai információkra vadászik, hanem időzített aknákat helyez el sok-sok évre előremenőleg. Mellesleg Schellenberg helyzete sem volt irigylésre méltó. Himmlernek volt az alárendeltje, aki folyvást azon törte magát, hogy a Führer elé nap nap után újabb eredményeket tálalhasson; ugyanakkor a birodalmi hadsereg a tartalék törvénye szerint működött: még a győzelem időszakában is fel kell készülni a lehetséges vereségekre, és idejében elő kell készíteni a visszavágást, az ellentámadást, az újabb megsemmisítő csapásokat...

– Lehet, hogy nem értettük meg egészen önt, tábornok – mondta Müller. – Épp azért kerestem fel, hogy békésen intézzük el ezt a dolgot.

Gehlen megcsóválta a fejét.

– Gruppenführer, ne ringassa magát illúziókba! Hitlernek már csak egyetlen reménye maradt, ez pedig mi vagyunk, a hadsereg, ön egy éve, sőt még fél éve is a birodalom legfélelmetesebb intézménye volt. De most már nélkülünk semmire sem képes. Most már nem adnak ki engem önnek. Többé nem félek öntől.

– No-no – mondta kedélyes-korholóan Müller. – Lebecsül, tábornok úr. Ámbár én szeretem a bátor embereket. Ez így van gyerekkorom óta. Talán mert én magam gyáva voltam. Hiszen épp a gyávák mennek a titkosszolgálathoz, mivel ez hatalmat biztosít számukra, hogy a kezükben tarthassanak másokat... De azért tanácsolom, hogy sürgősen vezényeljen egy szakasz katonát Türingiába, a felesége meg a gyermekei védelmére, s parancsolja meg nekik, hogy vigyázzanak rájuk, mint a szemük fényére. Mert tudja, most szörnyű idők járnak, és az első csapást mindig a szerencsétlen asszonyokra meg a gyermekekre mérik...

Azzal Müller komótosan felállt, és az ajtóhoz indult.

– Megőrült! – kiáltott fel Gehlen. – Ön megőrült! Kérem, jöjjön vissza!

Müller engedelmesen megfordult, visszacammogott, ismét helyet foglalt a fotelban – ezúttal már kényelmesen, otthonosan, és békítőleg megjegyezte: – Legalább egy kávéval megkínálhatna.

Gehlennek végre sikerült visszanyernie az önuralmát, s azt mondta:

– Hogyne, máris megkínálom kávéval, de úgy vélem, talán önnek sem ártana, ha beszállásolna egy SS-különítményt a lakásába. Hisz önnek is van családja, felesége meg egy fia.

– Fiam csak volt – felelte Müller. – Elesett a keleti fronton. A feleségemet pedig kész vagyok feláldozni... Csak ezért kérte, hogy maradjak?

– Miért kell önnek a *Vörös Biblia*?

– Azért, hogy osztozzam önnel rajta.

– Hogy értsem ezt? – kérdezte szárazon Gehlen.

– Módfelett egyszerű. Lehetőségem nyílt arra, hogy egy csatornán kapcsolatot teremthessünk Moszkvával. És ha az ön

*Vörös Bibliá*ja, ezen a csatornán eljuthatna a Kremlbe, biztosíthatom, hogy az ott akkora vihart, akkora kavarodást keltene, a gyanúsítások olyan lavináját indítaná el, melynek következményei beláthatatlanok lennének és a Nyugatot a legnagyobb mértékben meglepnék. Önnek, ha jól értesültem róla, vannak megfelelőképpen elferdített adatai Zsukov, Govorov, Rokosszovszkij marsallokra és Sahurin légügyi népbiztosra vonatkozólag, amelyeket a megfelelő módon tálalhatnánk. Vlaszov memóriája az említett személyekre vonatkozólag kimeríthetetlen. Azt, amit az átlagember magától értetődően elfelejt, az áruló konokul megtartja emlékezetében; a logika és az érzelmek tiszta ötvözete az arra irányuló igyekezet, hogy mindenkit, aki tiszta, bemocskolt lénye alá gyűrjön. Az árulás – érdekes kategória. Az áruló kívülálló harmadiknak szeretné önmagát feltüntetni, s önigazolásában folyton-folyvást egyeseket és másokat keres... Kész vagyok arra, hogy itt, az ön dolgozószobájában foglalkozzam a *Bibliá*val, ha netán attól félne – s megjegyzem, nem alaptalanul –, hogyha magammal vinném, az adatgyűjtemény hamarosan Kaltenbrunner vagy Himmler páncélszekrényébe kerülne.

– Tehát arra kér, hogy osszam meg önnel azt, aminek a fél életemet szenteltem?

– Választékosan fogalmazta meg, tábornokom!

– Ez esetben volna egy feltételem. Segítsen azon a szerencsétlen Canarison.

– Megtenném. De vele Kaltenbrunner foglalkozik. Személyesen.

– Igen, de abban a koncentrációs táborban, ahol Németország... és a Führer – tette hozzá önmaga számára is váratlanul Gehlen – e hűséges hazafia senyved, ott vannak az ön emberei is. Ők pedig bármit megtehetnek.

– Logika, tábornok, logika! Hová tette a logikáját? Éppen most jegyezte meg, hogy manapság egyedül a hadsereg a mindenható, és mi, boldogtalan gestapósok, a háttérbe szorultunk. Most azt állítja, hogy az én embereim bármit megtehetnek...

Müller Gehlenre pillantott, s észbekapott: alighanem túllőtt a célon és a tábornok esetleg kijön a sodrából, porosz gerinc, örmény kaszt, de vigye el az ördög...

– Jól van – szólalt meg végül –, állapodjunk meg a következőkben. Én garantálom, hogy a kivégzett Witzleben tábornagy és Treskow tábornok rokonait nem fogják likvidálni, holott ez a Führer kifejezett parancsa... Megígérem továbbá, hogy a Führer parancsa értelmében öngyilkosságot elkövetett Rommel családja nem kerül haláltáborba, akárhogy akarja Himmler is... Ami pedig Canarist illeti... nos, igyekszem megtudni, mi vár rá. Megpróbálom kideríteni, miért nem végezték még ki, ki volt az, aki lefogta a hóhér kezét, ki húz hasznot mindebből. Megfelel önnek egy ilyen megállapodás?

Gehlen felemelte a telefonkagylót és utasította a segédtisztjét, hogy hozzon be két kávét. Azután kinyitva a páncélszekrényt némán, alig titkolt ellenszenvvel, és mély sajnálkozással átnyújtotta Müllernek a *Vörös Bibliát*.

Müller belelapozott, s elmosolyodott.

– Mint egy közönséges árucikk... Egyszerűen áru, mi?

– Nem, ez nem árucikk, ez – a jövő...

...Miután a segédtiszt behozta a kávét, Müller megkérdezte:

– Néhány oldalt ki lehet fotózni belőle?

– Bizonyos oldalakat igen, de az egész anyagot, azt nem.

– Az arany?

– Mondjuk, a negyede.

– Rendben, megállapodtunk, Van még valami kérése?

– Igen.

– Parancsoljon!

Gehlen hümmögött.

– Szeressen bele ész nélkül valami tutajos leányzóba, az ön korában ez megszokott jelenség. Én pedig hajlandó vagyok gondoskodni róla olyan értelemben, ahogyan azt ön az én családom vonatkozásában felajánlotta...

Müller megcsóválta a fejét.

– Én tisztelem Marxot, tábornok. Az ő formulája „áru – pénz” tökéletesen kielégítik az öregedő férfi igényeit; bizonyosság és semmiféle érzelem.

– Kihűl a kávéja.

– Tulajdonképpen nem szoktam kávét inni, csak hozzászoktattam magam ahhoz, hogy alávessem magam a szokásoknak, s szeretem, ha a környezetem is tiszteletben tartja azokat...

...Miután visszaért a Prinz Albrecht Strasse-i hivatalába, Müller meghagyta Scholznak. hogy készítsen egy erős teát, megkérdezte, mi újság, meghallgatta segédtisztje válaszait, kissé értetlenkedve megvonta a vállát, majd elmosolyodott, s az akváriumhoz indult, hogy megetesse a halacskáit.

Amit nem értett egészen, s amin felderült, az az a körülmény volt, hogy Stirlitz visszatért Bernből Berlinbe, noha Müller bárkivel lefogadta volna, hogy soha többé nem látja. Éppen elég alapja volt arra, hogy ezt higgye. Az ő személyes szolgálatában álló figyelő- és követőszolgálata ugyanis jelentette neki, és csakis neki, senki másnak Svájcból, hogy Stirlitz Standartenführer kapcsolatban áll a szovjet titkosszolgálattal.

2.

Stirlitz felállt a megsárgult tölgyfalevelekkel borított földről. Az avar alól itt-ott haragos zöld, friss fűszálak bújtak elő; sajnálta őket, akár egy kamaszlány. Rökk Marika utolsó dalában a tavasz tizenhét pillanatáról énekelt, arról, hogy áprilisban a fák is keringőt járnak, s a sirályt, melyet elragad a folyó sebes sodra, senki sem mentheti meg; Rökk Marika kissé rekedtes hangja, ami ugyanakkor nagyon kellemes és behízelgő is volt, elhalkult; elült az utolsó akkord is, majd néma sustorgás hallatszott a készülékből, aztán a bemondó a legfrissebb híreket kezdte sorolni a frontokról; hangja győzedelmes volt, emelkedett; „a harckocsizók hősiessége, a Luftwaffe lovagjainak győzelmei, a legyőzhetetlen SS viharos ellentámadásai...”

Stirlitz a gépkocsihoz ment. Kikapcsolta a rádiót, beült a volán mögé, és elindult Berlinbe...

Nem hajtott gyorsan, mintha csak meg akarta volna hosszabbítani a csend és az egyedüllét érzését, amit most kizárólagos tulajdonának érezhetett.

Nem akarta, vagy inkább nem is tudta elképzelni, mi vár rá három óra múlva, amikor megérkezik. Lassan hajtott, kényszerítette magát, hogy ne gondoljon semmire; igyekezett teljesen ellazítani magát; s ugyanakkor mennél inkább törekedett arra, hogy kikapcsolja a gondolatait, annál makacsabbul törtek fel benne a kérdések, a kérdés pedig gondolkodásra késztet, az viszont már a cselekvés kezdetének a kezdete, a tett előfutára.

Akkor Stirlitz azon volt, hogy becsapja önmagát: felidézte Szasenyka arcát, amely a messzi múltból, 1928-ból világosan élt benne, ám most ez a visszaemlékezés annyira felkavarta, s oly visszahozhatatlanul távolinak tűnt fel számára, hogy egy

pillanatra szinte beleremegett, hogy szinte nem is vette észre a soron következő kilométerkövet, de öntudatlanul is azt mondta magának: „Ez volt a 213-as kilométer, ne siess, minden rendben lesz, helyesebben, mindennek rendben kell lennie, máskülönben olyan igazságtalanság történik, amelyre nem szolgáltál rá. De vajon az igazságtalanság olyan kategória-e, melyet a sajtó *megérdemeltnek* titulál? Az igazságtalanság – a lét illogikusságának legmagasabb szintű megnyilvánulása: s éppen ezért mindig azokra sújt le, akik nem szolgáltak rá, akik a jó íratlan szabályai szerint szeretnének élni... Látod, hogy dicséred önmagad – nevetett fel Stirlitz –, nem egyenesen, de teljesen egyértelműen... Félelmes, mennyire szereti az ember, ha dicsérik. És mi van, ha nincs, aki dicsérjen? Hát akkor, amint mondják, azt teszek, amit akarok... Valószínűleg a Führer fiatalkorában rengetegszer hallotta az üdvrivalgást és nevének harsogását, melyet tízezrek ismételtek számtalanszor. Érdekes lenne tudni, elfogadják-e a németek valamikor azt a határozatot, hogy vezérüket vessék alá pszichiátriai vizsgálatnak. Nos, ön, ön paranoiás, tisztelt uram! Önnek nem szabad tovább vezetnie a népét, hanem be kell feküdnie egy szanatóriumba, hogy megerősítse az idegrendszerét; foglalkozhat rajzolással, festegetéssel – az akvarell nagyon alkalmas az idegrendszer megnyugtatására; megengedhető még a versírás, olvassa fel a verseit a tömegeknek, akkor is lesz ováció, a fiatal lányok bomlanak az édeskés költeményekért... Bár nem, a költészet szent dolog, ahhoz nem szabad közel engedni a paranoiásokat... Micsoda borzalmas mondat! Nem szabad odaengedni a költészethez... Szégyelld magad Iszajev, ezt bután mondtad: a költészet maga képes arra, hogy elhárítsa mindazt, amire az egészséges morálú sajtó nem figyel oda...” Emlékezetébe idéződött az az ünnep, amely 1937 őszén volt, amikor főnökei megengedték, hogy átkeljen a guadalajarai fronton, s Berlin számára gondos legendát dolgoztak ki, azzal indokolva tettét, hogy feltétlenül szükséges találkoznia az SD ügynökével, akit a spanyol köztársasági hadseregbe építettek be. A titkos

találkozóhelyen Grisa Szirojozskin várta. Még huszonegyben kötöttek barátságot, amikor Dzerzsinszkij Tallinnba küldte Iszajevet az államkincstárból ellopott briliánsok ügyében, és Grisa volt az összekötő kapocs közte, és az észt Cseka-képviselő, az ifjabb Selehes között.

...Szirojozskin egy Valencia melletti kis kastélyba vitte. Ott gyűlt össze Vlagyimir Antonov-Ovszejenko, Mihail Kolcov, Rogyion Malinovszkij, Hadzsi Murat Mamszurov, Jakov Szmuskevics és Roman Karmen. Ezekhez az emberekhez Makszim Iszajevet mély barátság fűzte, még azokból a távoli forradalmi időkből, amikor Antonov-Ovszejenko gyakran járt Dzerzsinszkijhez; Rogyion Malinovszkij amellett a Vaszilij Blücher mellett dolgozott, aki Vlagyivosztokba küldte Iszajevet; Jakov Szmuskeviccsel, aki a Köztársaság légügyi tanácsosa volt, Kínában keresztezték egymás útjait, amikor ott tartózkodott Blücher és Mihail Borogyin – segítettek a forradalmi Vörös Hadsereg megszervezésében...

Mindössze egyetlen éjszakát tölthetett velük. Egyikük sem hunyta le a szemét. Felidézték valamennyi távol levő barátjukat: Pavel Posztisevet, Jakov Peterst, Nyikolaj Podvojszkijt, Mihail Kedrovot, Grigorij Petrovszkijt, Nyikolaj Krilenkót, Artur Artuzovot.

Aztán Iszajev Antonov-Ovszejenkóval – akit teljes hatáskörű főkonzulként akkreditáltak Spanyolországban – átment egy másik szobába.

– Makszim – szólalt meg, rágyújtva egy cigarettára Antonov-Ovszejenko –, tudom, kérelmet szeretnél most írni, hogy rendeljenek vissza téged. Tudom, erőid végén jársz, megértek mindent, elvtársam... De én mégsem fogom továbbítani a kérelmedet a Központnak. A fasizmus elleni harc még csak most kezdődik. És ez hosszú és véres harc lesz, hosszabb és véresebb, semmint most képzelnénk...

Antonov-Ovszejenko mélyen leszívta a füstöt, és egy darabig tűnődve figyelte Iszajevet. Aztán egy sóhajtás kíséretében furcsán elmosolyodott.

– Harminckét évi szolgálat van a hátam mögött. Ismerek minden katonai parancsot... De van egy, ami nincs benne a szabályzatban: *A parancs: túlélni...* Megértetted?

– Megértettem – felelte akkor Iszajev. – De tisztában vannak-e otthon azzal, hogy...

Antonov-Ovszejenko félbeszakította:

– Makszim. ott mindennel tisztában vannak. Világos? Mindennel!

„*A parancs: túlélni* – ismételte most magában Antonov-Ovszejenko szavait Stirlitz. – De csakis a lelkiismeret törvénye szerint. Máskülönben el kell tűnnöm. A becstelenséggel megvásárolt élet nem élet, csupán vegetálás...”

Eszébe jutott, amikor huszonhétben Sanghajban Menzsinszkijtől megkapta a parancsot, hogy épüljön be a nemzetiszocialista mozgalomba. Számára akkoriban úgy tetszett – mennél inkább elmélyült Hitler eszméiben –, hogy a Központ téved, amikor úgy véli, hogy ez a fanatikus bármi veszedelmet jelenthet és magához ragadhatja a hatalmat. Csak harminchárom ban értette meg, mennyire igaza volt Menzsinszkijnek, amikor hat évvel korábban megjósolta az elképzelhetetlent.

Bármennyit boncolgatta is Stirlitz az okokat, melyek Hitler hatalomra jutásának előidézői voltak, az igazság az, hogy nem tudta önmaga számára igazán megmagyarázni. Persze, a széthúzás a szociáldemokraták és a kommunisták között, a közös front hiánya kétségtelenül elősegítette a szélsőjobboldal győzelmét, de miért éppen Hitler?! A harmincas évek elején igazán voltak Németországban jelentős erők, amelyek konzervatív alapokon szilárd kommunistaellenés pozíciókat képviseltek. Elsősorban a hadsereg. Aztán az Acélsisak bajtársi szervezet meg a Német Nemzeti Párt. Miért nem ez a csoportosulás került hatalomra?

Miért Hitler? Talán a szocializmus terminológiájával űzött megtévesztő játéka volt az, ami lehetségessé tette a munkásosztály megnyerését? Vagy éppenséggel az a körülmény, hogy pontosan a szocializmus rovására előtérbe helyezte a nemzet és a nacionalizmus fogalmát? Lehetséges, hogy a felfokozott nacionalizmus olyan hatalmas erő, hogy egy ideig elhomályosíthatja a történelmi távlatú emlékezőképességet is? Egyetlen nemzeti mozgalom sem aratott és nem is arathat végleges győzelmet, ha az valamely nép vagy fajta primátusán alapulna, ez mindenki számára világos. Akkor hogyan sikerült Hitlernek elbutítania Goethe, Wagner, Hegel, Heine, Beethoven, Bach népét? Vagy talán, hogy a népnek, *az egész népnek* nagyon is kapóra jött, hogy a zsidókra, a cigányokra meg a Kominternre hárítsák a felelősséget azért, hogy az országban nincs elég kenyér és margarin? Lehetséges, hogy az embereknek nagyon is tetsző, kényelmes megoldás másokat okolni a nélkülözésekért? Mindenáron bűnbakokat kell találnia? Akkor tehát, Hitler kétségtelenül ezt a helyzetet játszotta meg. És nem volt rossz pszichológus, amikor az emberekben – s különösen a gyenge vagy képzetlen emberekben – szunnyadó butább és sötét ösztönökre épített! De hisz ez több mint bűn – a legocsmányabb és legsötétebb ösztönökre építeni; ez kizárólag az első időkben hozhat sikereket; a végső kimenetel előre megjósolható: teljes összeomlás, nemzeti megsemmisülés, az állam összeomlása...

„S mi köze a Führernek mindehhez? – folytatta a gondolatsort Stirlitz, – Ő mindig kizárólag egyetlen dologgal foglalkozott; egy Adolf Hitler nevet viselő szubsztanciával; gondolataiban ténylegesen folyton folyvást a tömeg üdvrivalgásait és üvöltését hallotta, s nevének szűnni nem akaró ismétlését... Nem, a politikának azt is kontrollálnia kell, hogy a vezérben milyen mértékben vannak meg a veleszületett jó tulajdonságok, hisz a jó ember elsősorban a többiekre gondol, s csak másodsorban önmagára...”

Stirlitz rettenetes fáradtságot érzett, nyomasztó fáradtságot. A távolban feltűnt Berlin. A birodalom fővárosát a magas ég felé kavargó, szomorú füstfelhőkről ismerte fel. Az angol–amerikai bombázások most már éjjel-nappal folytak.

„Ha még egyszer megállok – gondolta hirtelen Stirlitz – kiszállok a kocsiból, és leülök a földre (gépiesen konstatálta, hogy itt, északabbra az avarban még nem látszik a fia zöldje, s az erdőben a hófoltokat korom borítja, mivel a szél még száz kilométerre is magával sodorta az égő város füstjét), akkor nem tudom többé összeszedni magam és visszafordulok, elmegyek Baselbe, s ledobom magam az ágyra az első kis szállodában – ez úgy kétszáz méterre lehet Németországtól, közvetlenül a pályaudvarral szemközt, egy csendes, nyugodt kis utcában, ahol a vonatfüttyöt azért lehet hallani, bár olyan gyönyörű, amikor a mozdonyok bánatosan sípolnak mielőtt elindulnának; a papa elvitt egy egészen kicsi Moszkva alatti állomásra – úgy rémlik, talán Malahovkának hívták – s mi hosszasan hallgattuk, hogyan robognak el a vonatok, kitartóan figyelve a váltókon azt a kattogást, amely más és más mindegyik vonat esetében... Nem, nem szabad megállnod, öregfiú... Szedd össze magad, zuhanyozz le, igyál egy jó erős kávét, és láss munkához...”

Három háztömbbel a lakása előtt, Stirlitz fékezett: egy smaragd szemű, fekete macska rohant át az úttesten.

Tudta, errefelé senki sem előzi meg. Babelsbergben szinte nem maradt gépkocsi – valamennyit kisajátították frontszolgálatra, azok pedig, amelyekre a hadseregnek nem volt szüksége – a favázas, görbe hátú DKW-k – a garázsokban álltak, mivel benzint már egyáltalán nem lehetett kapni; tudta azt is, sokáig kellene várnia az első járókelőre, aki keresztezné azt a láthatatlan vonalat, melyen a baljós fekete macska áthaladt, mivel az emberek csak a bombázások idején hagyták el lakásukat, hogy lemenjenek az óvóhelyre; mindenki elrejtőzött, összebújva várták az elkerülhetetlen véget – ez most már mindenki számára világos volt a birodalomban, mindenki számára, kivéve a német nemzet

nagy vezérét, aki fanatikusan és kérlelhetetlenül saját személyes, jogfosztott és hallgatásra kényszerített túszaként tartotta kezében a népet.

„Várok még egy darabig – mondta magának mégiscsak: Stirlitz, s kikapcsolta a motort. – Ha valamihez egyáltalán értek, hát ez a várakozás. Mégiscsak fekete macska. Ráadásul balról futott át jobb felé, a nap második felében, éppen mikor hazatérőben vagyok az én kis poklomba – mindenképpen rossz előjel, bármit is mondanak a babonáról…”

A lelke mélyén tudta, hogy a fekete macska csak ürügy, ám ez intette óvatosságra a hideg logikát követő öntudatát, mely arra késztette, hogy kapcsolja ki a motort. Minden ember összetett tulajdonságokkal rendelkezik, s tehetségének szintjétől függően az eltitkolt rétegek mennyisége az agykéregben megsokszorozódik a gondolatok és érzések nyomasztó súlyától, melyek olykor szöges ellentétben állnak egymással.

„Akárhogyan is, de végig kell még egyszer gondolnom mindent – töprengett Stirlitz. – Azóta vagyok ennyire zilált, amióta a beleegyezésemet adtam ahhoz, hogy visszatérjek. Tudom, hogy a beleegyezésemmel a halálos ítéletemet írtam alá. De hisz csak a beteg embernek nincs félelemérzete… Tehát, ha egyszer a beleegyezésemet adtam a visszatéréshez, akkor mégiscsak láttam egy picike kis reményt, nem igaz? Vitathatatlanul. Hol csaphatnak le rám? Mindenhol… Ez nem válasz, öregem, ez túlságosan egyszerű válasz lenne, ne csapd be magad! Tudod, hogy az egyik legfontosabb összekötőhely a pap nővére és a gyerekei. Ha őket valóban »bemérik« és elhurcolják a Gestapóra, nincs számodra kegyelem. Ez az egyik. Őket persze nagyon nehéz, gyakorlatilag lehetetlen beazonosítani. Megbízható papírjaik vannak, és azokba a hegyekbe előbb-utóbb odaérnek az amerikaiak… De hisz teljesen meg voltam győződve arról is, hogy Pleischner biztonságban van, s ott pusztult! És maga a pap? Tehet-e ellene valamit a Gestapo? Nem valószínű… Nem tudják elhozni Bernből, már nincs hozzá erejük. Bár igaz, nem ismerem valamennyi lehetőségüket… Vagy,

mi van abban az esetben, ha Schellenberg kapcsolatba lépett Müllerrel? Akkor az első kérdése az lesz: »Miként szerzett tudomást Kaltenbrunner és Bormann Wolff és Dulles tárgyalásairól?« Végig kell gondolnom a védekezési vonalamat, de nem tudom összeszedni magamat, ám mivel átszaladt előttem az úton egy fekete macska, jó ürügyem van arra, hogy megvárjam, míg valaki keresztezi előttem ezt a vonalat... Rendben van, no, de mi történik, ha a határőrség bevezette, hogy titokban mindenkit lefényképez, aki átlépi, a birodalom határát? És azonnal Müller kezébe kerül a portrénk Käthével?... Akkor mit felelek neki? Egyébként, miért is kérdezne rögtön erről? Megszervezi a figyelésemet, és rajtakap, amint az összekötőimmel találkozom Potsdamban vagy Weddingben, világos, mint az egyszeregy."

Stirlitz fáradtan emelte fel a tekintetét: a visszapillantó tükörben az üres utcát látta – egyetlen árva lelket sem.

„No, és akkor? – folytatta a vitát önmagával. – Ebben az országban meg lehet szervezni, hogy állandóan három szomszédom figyelje, hova megyek, kik jönnek hozzám... S akkor zokszó nélkül figyelni fognak, leírják, bejelentik telefonon... De mindenáron meg akarom kerülni a fő kérdést. S ezt Schellenberg teszi majd fel nekem... Szokott kis mosolyával megkér majd, hogy írjak jelentést arról, mellékesen mit csináltam Svájcban azokon a napokon, amikor Wolffot figyeltem. Megkéri majd, számoljak be neki ott, az irodájában – címek feltüntetésével és telefonszámok felsorolásával – arról, hogy hol találkoztam a pappal, mikor hívtam fel telefonon... Hiszen Bernben könnyedén rám állíthattak egy ellenőrző figyelőt... Hisz meg voltam győződve arról, hogy megkapom az engedélyt a hazautazásra, s ezért nem fordítottam kellő gondot a figyelésem ellenőrzésére. Nem bizony! Iszajev, épp ezért idézd fel, hol állhattál a megfigyelésük alatt. Először is a Virginia panzióban, ahol Pleischner megszállt. A szembesítést azzal a személlyel, aki a rejtjelzett szövegemet elvitte a Gestapo blumenstrassei konspirativ lakására, Müller helyezte kilátásba... Pleischner nem szerezte meg neki ezt az örömet. A kis, vaksi, bátor

Pleischner, aki inkább öngyilkos lett, semmint hogy eláruljon... De maga az a tény, hogy én érdeklődtem felőle, elmentem a panzióba, ahol megszállt, ha ezt megállapították a megfigyelőim, akkor bűnösségem bizonyítékainak rendszeréből ez lesz a hiányzó láncszem... Nos... Hát még? Mi lehet még? Igen, nagyon egyszerű! Schellenberg követelheti, hogy hívjam vissza a papot, »Itt van rá szükségem, a cellában – mondaná –, nem ott, szabadlábon.« »Ez nem lenne célravezető az ügy szempontjából – válaszolhatnám –, Schlag személyében remek lehetőségeink vannak, hogy különféle kapcsolatokat építhessünk ki Svájcban.« Most tíz perc múlva tizenkettő. Van még némi időnk, mielőtt ütne az óra, szabad-e széttépni minden szálat? Ne mondj megnyugtató hazugságokat magadnak. Ennek semmi értelme, és nem is becsületes. Schellenberg nem figyel a logikára, impulzív ember, mint valamennyien ebben az átkozott birodalomban. A hatalomhoz jutott gazemberek döntései befolyásolhatatlanok: a tevékenységüket senki sem bírálhatja felül, nem fordulhat elő, hogy ne válasszák meg őket újra, s az sem, hogy hivatali érdekből eltávolítsák őket a pozíciójukból, csak e társadalmi rend széthullásával lehet tőlük megszabadulni... Egyébként az a körülmény, hogy lefékeztem, s már vagy öt perce állok a kocsival az út közepén e miatt az átkozott macska miatt, a javamra szolgálhat: így csak egy őszinte ember viselkedhet; Müller gondolkodásmódja szerint egyetlen felderítő sem tesz olyat, amivel felhívja magára a figyelmet... Jaj-jaj, Stirlitz! Érdekes lenne tudni, hogy már jóelőre kigondoltam-e magamban ezt a macska-motivációt vagy csak úgy hirtelen jutott az eszembe? Nem válaszolok erre magamnak, s ez lesz a védekezési formám is... Nem kell hogy válaszoljak se Müllernek, se Schellenbergnek, viszont rá kell kényszerítenem őket, hogy kérdezzenek... Ezt viszont egyetlen módon érhetem el: Bormann-nal kell legelőször találkoznom. Átadom neki a magnószalagot, amit a pap szerzett meg Wolff és Dulles tárgyalásairól... Miért is ne? Hogy is mondták a rómaiak? Oszd meg, és uralkodj!... De a lakásomról nem hívhatom fel

Bormannt... És egyáltalán miért képzelem, hogy bárkinek is telefonálhatnék onnan, ha Müller már beköltöztette oda a vérebeit?”

Bekapcsolta a gyújtást, teljesen automatikusan belenézett a tükörbe, és észrevette, hogy a járdán egy kisfiú fut egy kutyával; a gyerek ijedten, nyakát behúzva szaladt, szemlátomást félt a bombázástól; arca pergamenszerű volt és ráncos, amilyen az öregeké szokott lenni nemsokkal a haláluk előtt, amikor a füleik aránytalanul nagynak látszanak, a fülcimpák petyhüdtté válnak, kékesszürkévé, viaszfehérré.

Stirlitz lassan sebességet váltott. Egy pillanatra lefékezett, kedvesen rámosolygott a fiúcskára, s csak ezután fordult meg, s indult a belváros felé – ott, az U-Bahn környékén volt még egy-két működő telefonfülke. Esetleg telefonálhatott volna a Fischermarkton levő egyik kocsmából is – a Durva Gottliebből viszont nincs értelme telefonálni, mert a körzeti Gestapo lehallgatja valamennyi beszélgetést, no meg maga Gottlieb is folyton hegyezi a fülét. Az 1934. június 7-i törvény értelmében minden étterem-, szálloda-, borozó-, kávéház-, söröző- és bártulajdonos köteles együttműködni a hatóságokkal és haladéktalanul informálni őket a legcsekélyebb mértékben is gyanús vendégekről. Ha belép hozzád valaki, hogy megigyon egy korsó sört, és borostás a képe, vagy elhanyagolt a ruházata, vagy éppen ellenkezőleg, túlságosan is választékos, ne adj isten külföldi az öltözéke (az angol vagy az amerikai divat azonnal felismerhető), ha a vendég sír, vagy túlságosan hangosan nevet – egyszóval, ha csak a legparányibb mértékben is eltér a megszokottól, akkor azonnal tájékoztatni kell a Gestapót. Minthogy zsidóknak, a megsemmisítésre ítélt Untermenscheknek tilos a belépés az éttermekbe, szállodákba és kávéházakba, a háború kitörése után a birodalomba hajtott franciák számára is megtiltották a nyilvános szórakozóhelyek látogatását, csakúgy, mint a Lengyelországból, Jugoszláviából vagy a megszállt szovjet területekről elhurcolt Ostarbeitereknek, így a totális megfigyelés

megtorló rendszerét azokkal szemben alkalmazták, akiket a Führer oly patetikusan az uralkodó fajnak titulált; pontosan ők, az uralkodó faj töltötte meg azt a hatalmas koncentrációs tábort, mely a Nagy Német Birodalom nevet viseli, ahol »minden birodalmi alattvaló számára biztosítják a szabadsághoz és emberi méltósághoz való jogot« – amint azt Goebbels doktor propagandaapparátusa nap nap után, óráról órára sulykolta a tömegekbe.

Stirlitz a Hitler Adolf téren parkolt le. Megkerülte poros Horchját, s arra gondolt, hogy a kocsit mielőbb le kell mosni, máskülönben a rendőrök nyomban jelentést tesznek róla. Kocsijának szolgálati rendszáma volt; a rendszám egyes betűcsoportjai utaltak arra, hogy melyik birodalmi minisztérium tulajdonában van a kocsi, így könnyebb volt ellenőrizni a mozgásukat; a közlekedésrendészet különleges osztálya állandó megfigyelés alatt tartotta a középszintű vezetők gépkocsijának útvonalait, s azon gépkocsik útvonaláról, melyeket a megszokottól eltérőnek Ítéltek meg, azonnal jelentést tettek a Gestapónak.

Miután bedobta a készülékbe a két tízpfennigest, Stirlitz arra gondolt, hogy ha elsőnek Bormannt hívja fel, ezzel magára haragítja Müllert, „Hogy ujjongott, miközben azt mondta nekem: »Látja, Stirlitz, milyen könnyen a magam oldalára állítottam magát! Tíz perc, és minden a legnagyobb rendben van!« Nem szabad Müllert kihagynom a számításból. Abban, ami most rám vár, mégiscsak éppen ő a legfontosabb személy... Fel kell hívnom Scholzot, a segédtisztjét, és meg kell kérnem, tudassa a főnökével, hogy megérkeztem és időpontot kérek a jelentéstételre, mivel nagyon fontos információim vannak. Csak ezután hívom fel Bormannt... Bravó, Stirlitz, idejében helyesbítettél egy lényeges dologban! És még azt mondják, hogy az összeadandók felcserélésével az összeg nem változik... Pedig dehogyisnem! De azért én mégsem feleslegesen hárítottam el magamtól azt az átkozott kérdést, amely attól a pillanattól fogva kínoz, hogy az a fiú, ott a bárban átadta nekem a parancsot, hogy térjek vissza a

birodalomba. No jó, nem parancsot, kérést – világos... Félek feltenni magamnak ezt a kérdést: »Mi célból kell visszatérnem?« Lehetséges, hogy miközben Svájcban az orosz lapokat olvastam, egészen egyszerűen nem értettem meg, hogy otthon sokkalta többet tudnak arról, hogy mi megy végbe a birodalomban, mint én, aki itt élek? Mégis miért? Miért?...”

Stirlitz csak akkor értette meg, miért is volt fontos Moszkva számára, hogy Bernből visszatérjen Berlinbe, miután másodszor találkozott Bormann-nal – ezúttal is a Természettani Múzeum mellett parkoló fekete gépkocsiban.

3.

– Jó napot, Stirlitz, igazán örülök, hogy látom! – mondta Müller, miközben enyhe görcs rángott át a bal orcáján. – Kér egy kis házi almapálinkát?

– Köszönöm, Gruppenführer, elfogadom.

– A magdeburgi szalonnámat is megkóstolja?

– De még mennyire!

Müller kinyitotta a könyvespolcba épített hűtőszekrényt, kivette a bepárásodott üvegű bajor Enziant, egy kis deszkát a vékonyra szeletelt rózsaszín-fehéres szalonnával, meg egy doboz kagylókonzervet, s mindezt a pihenőszobájában levő kis asztalkára helyezte.

– Ha nem tudja megállni, hogy ne dohányozzék, csak gyújtson rá.

– Köszönöm – mondta Stirlitz, és kemény arcán mosoly rezdült.

Müller rámeredt.

– Min nevet?

– Eszembe jutott valami... Valamikor rég elolvastam a zsidó Sólem Aléchem könyvét. Volt benne egy érdekes mondat: „Ha tilos, de nagyon szeretnéd, akkor lehet."

– Kitűnő! – Müller fölemelte a poharát. – Sikeres hazaérkezésére, és arra, hogy kiválóan megoldotta a feladatát! No, meg a remek filológiai képzettségére...

Stirlitz kiitta, evett egy falat szalonnát – valóban finom volt –, majd azt kérdezte:

– Miféle filológiai képzettségemre?

– Ismerem a Németországban megjelent valamennyi zsidó író műveinek listáját. Sólem Aléchem nincs köztük. Az ő műveit csak a Szovjetben adták ki.

– Téved, Gruppenführer. Háromszor kiadta a párizsi Gallimard is.

– Á, a fenébe is ezzel az Aléchemmel! Én se bánnám, ha ki tudnék mutatni valami jiddis őst a családfámon. Hamarosan felettébb kapóra jönne. Megjelennek majd itt is az amerikai zsidócskák, Sztálin meg Ilja Ehrenburgot küldi ide a helytartójának... No, most pedig mesélje el, miről beszélgetett Bormann-nal. Nincs róla szalag?

– Nincs. És a jövőben sem veszem fel a beszélgetéseinket.

– Miért?

– Mert az első beszélgetésünk után így is változtatott az önnel való kapcsolatán... Hiszen ön volt is nála azután, hogy én elmondtam neki, milyen határtalanul elkötelezett ember ön.

– Ő tájékoztatta erről?

Stirlitz megvonta a vállát.

– Ki más tehette volna?

– A maga főnöke és az én barátom, Schellenberg például...

– Az én főnököm s az ön barátja, Schellenberg feltehetőleg rögtönítélő bíróság elé fog állítani azért, mert lehetővé tettem, hogy Schlag lelkész Svájcban hazaáruló tárgyalásokat folytasson az angolszászokkal...

– Hát kit képvisel ez a Schlag? Áll valaki mögötte? Kapcsolatban áll velünk? Vagy a párttal? Áruló volt, és az is marad, Schellenberg tudta, kit küldjön Bernbe... Engem, egyébként, Schellenberg egyelőre még nem kért meg, hogy vegyem önt kezelésbe, az ellenséggel való paktálás miatt...

– Majd megkéri.

– Beszélt erről Bormann-nal?

– Természetesen.

– Hogyan reagált?

– Azt mondta, majd gondolkozik rajta... De nekem úgy tetszett, mintha ön már jó előre megtárgyalta volna vele ennek a lehetőségét...

Müller újra töltött a poharakba. A magáét a világosság felé tartotta. Majd szelíden megkérdezte:

– Mondja, Stirlitz, ki az ördög vonta be magát a politikába?

– Már hogy lennénk mi politikusok? Kémek vagyunk...

– A mai világban a valódi politikusok éppen a kémek. Ők ismerik az érem mindkét oldalát, azaz az abszolút igazságot. A politikusok viszont ravaszkodnak. Azt szeretnék, ha a fej és az írás egyazon oldalon lenne, ami ugyebár teljességgel lehetetlen.

– Pontosan ezért lesz rájuk szükség, amíg a világ világ. Bármennyire illúzió is, amit kergetnek, az embereknek szükségük van az illúziókra...

– Bormann egyébként valóban megkért, hogy gondoskodjam a biztonságáról. Jól sejtette... Hogy aludt Svájcban?

– Ugyanúgy, ahogy itthon.

– De ott nem bombáznak, csend van...

– Engem a bombázás nem zavar.

– Maga fatalista? Vagy hisz a protestáns predesztinációban?

– Tartson, aminek csak akar – sóhajtott fel Stirlitz.

– Igen, ehhez értünk – mondta Müller jóindulatúan. – Nos, számoljon be: miről beszélt Bormann?

– Arról, hogy Schellenberg minden jel szerint folytatja a kisded játékait Svájcban; sőt Stockholmban előkészít egy újabbat.

– És nemde, magát, mint a tárgyalásokat akadályozni képes szakembert megbízta, hogy avatkozzék be Schellenberg kombinációiba?

– Igen.

– De sem maga, sem Bormann nem tudja, hogyan is tegyék, igaz?

– Pontosan.

– És a gestapós Müller, a jó öreg Müller papa kell hogy segítsen maguknak, mi?

– Igen.

– De hát, hogyan tegye, nem mondaná meg? Talán ő a legokosabb? Nem tudom, hogyan környékezhetném meg a

főnökét. Már második napja ezen töröm a fejem, de semmit sem tudtam kifundálni. Halljam az elképzeléseit, Stirlitz! Maga okos és ravasz... Beszéljen bátran, mondjon el mindent, ami az eszébe jut, én meg majd helyesbitgetek...

– Gruppenführer, ha ön nem tudja a mikéntet, akkor én, legyek bármilyen ravasz is, nem tudok megoldást találni.

– Stirlitz, nem szeretem a gazsulálást! Mellesleg nem is ért a gazsuláláshoz. Túlságosan okos hozzá. Beszélje el a Wolff-akció egész történetét. Az elejétől kezdve... Nem is volt olyan butaság az angoloktól, hogy a bírósági vizsgálat során az analógia törvénye szerint kell eljárni... Hallgatom.

Stirlitz tudta, megkezdődött az ellenőrzés. „Meg akarja ismerni az én verziómat az ügyről... aztán majd összehasonlítja az ügynökök jelentéseivel, a lehallgatott telefonbeszélgetéseimmel és a figyelőszolgálattól kapott információkkal. Most mindjárt felkel, odamegy a szekrényhez, vagy valami máshoz és megnyomja a gombot, amellyel bekapcsolja a rejtett magnetofont..."

Müller azonban nem állt fel, hanem egész egyszerűen közelebb húzta magához az asztalon fekvő kis pultot, megnyomta a gombot, és közölte:

– Felveszem amit mond, aztán együtt visszahallgatjuk. Ha valami nem lenne világos, akkor visszatérünk rá, kielemezzük újra. Egyetért?

– Természetesen – felelte Stirlitz, és ki tudja már hányadszor, újra elcsodálkozott ezen az emberen. Igen, Müller még mindig tudott neki meglepetésekkel szolgálni. – Tehát azt a feladatot kaptam, hogy működjem együtt a lelkésszel, akit Schellenberg valószínűleg már régebben Wolff leplezésére akart felhasználni. Különösen arra az esetre, ha a Dullesszal folytatott tárgyalások sikertelenül végződnének, vagy ha a Führer tudomást szerezne az egészről... Érdeklődéssel foglalkoztam Schlaggal, Méltóságteljes ember, akinek megvan a maga álláspontja. Nem ismeri a félelmet, s mindenre hajlandó azért, hogy a németek békéhez jussanak... Schlagnak eléggé szerteágazó kapcsolatai vannak a pacifisták

köreiben, nevét a Vatikán is ismeri, és régi barátság fűzi Brüning egykori kancellárhoz. A legenda szerint kapcsolatba kellett lépnie Dullesszal, megnevezve egy sor tekintélyes férfit a béketárgyalások során, minthogy ő – Dulles ügynökeinek szavaival élve – nem rendelkezik a birodalomban olyan reális erőkkel, melyek képesek lennének arra, hogy az országban fenntartsák a rendet és ne engedjék, hogy Németország az oroszok prédája legyen, amint azt Jaltában eldöntötték. Schlag Brüningtől kapott adatokat arra vonatkozólag, hogy Dulles tárgyalásokat kezdett Wolff Obergruppenführerrel. De ez még nem minden. Schlag – s ez a legfontosabb, amit önnel tudatni akartam, s amiről Bormann-nak sem beszéltem – rájött arra, hogy a Wolff-akciót nem egyedül az én főnököm és az ön barátja, Schellenberg szervezte, hanem bizonyos komoly és fontos személyiségek a vezérkarból és a külügyminisztériumból...

– Tényeket! – szólt közbe Müller köhécselve.

Stirlitz tudta, hogy Müller szándékosan köhögött. Azt akarja, hogy a hangja a szalagon felismerhetetlenné váljék, ugyanakkor megfelelően értékelte, hogy Müller tüstént lecsapott, amint a vezérkart és a külügyminisztériumot említette.

– A tények igen érdekesek – mondta Stirlitz. – Bár Schlag távolról sem mondott el nekem mindent, mert jó pár dolgot tartalékol, hogy legyen mivel kereskednie, de a gondolatmenete abszolút következetes, Tessék, az ő ábrája! Miért váltották le a múlt év végén Wolffot Himmler birodalmi vezető személyes vezérkari főnöki tisztéből? Hisz ez maga a csőd, a bukás, nem igaz?

Stirlitz Müllerre nézett, választ várt, ám Müller hallgatott. Stirlitz világosan tudta, milyen lassan forog a magnetofon halkan surrogó tekercse, hát gunyorosan megkérdezte:

– Gruppenführer, talán attól tart, hogy az ön hangja is rákerül a szalagra?

Müller némán bólintott.

– Rendben van, megértettem! A Gruppenführer szót könnyűszerrel kivághatja; a szalag svéd, könnyen ragasztható, és

nem fog akadozni a visszahallgatáskor... Folytatom... Wolff állítólagos bukása az akció első lépése volt, amit Berlinben, ebben az épületben eszeltek ki... A következő lépés a vezérkar bekapcsolása volt, melynek egyetértését kellett adnia Wolff kinevezéséhez az észak-olaszországi hadseregcsoport helyettes főparancsnokává. A hadsereg, Guderian vezérezredes aláírásával, áldását adta rá. A protokoll szabályai szerint Wolff Olaszországba küldését diplomáciai úton egyeztették Mussolini kormányával. Az erre vonatkozó levélváltások a külügyminisztérium irattárában találhatók. A mi fekete SS-egyenruhánk túlságosan egyértelmű. Wolff ügyesen felcserélte a zöld zubbonyra – s így katona lett belőle, bekerült a bajtársak kasztjába, az pedig köztudott, hogy az egymással szemben álló hadseregek tábornokai időről időre leülnek egymással a tárgyalóasztalhoz... S mindez még a mi csapataink ardenneki áttörése előtt történt. Azaz az akciót előre megtervezték. Azonkívül Schlag úgy véli, hogy miután Schellenberg letartóztatta Canarist, tanúk nélkül, négyszemközt Canaris olyan adatokat és kapcsolatokat hozott Schellenberg tudomására, melyek biztosították, hogy Wolff eredményesen kereshessen kapcsolatot Dullesszal, s ha én, vagy helyesebben szólva: mi nem vettük volna kezelésbe a lelkészt, elképzelhető lett volna, hogy a tárgyalások sikeresen végződjenek... Azt kérte, hogy tárjam fel a tényeket. Én megismertettem önnel a lelkész gondolatmenetét. Ha úgy vesszük, ezek tények, Persze alapos ellenőrzésre szorulnak, hogy ki volt az a személy, aki a Wehrmacht vezérkarában a Guderian aláírásával megerősített kinevezési parancsot szerkesztette Wolff részére. Schellenberg minden bizonnyal személyes kapcsolatait használta fel. De az is lehetséges, hogy a hadsereg legmegbízhatóbb ügynökségét vette igénybe. Guderianhoz Gehlen áll a legközelebb. Gehlen munkája viszont bizonyos pontokon érintkezik Schellenberg kettes alosztályának tevékenységi körével. Elképzelhető tehát, hogy személyesen Gehlen volt.

Müller kikapcsolta a magnetofont, közelebb húzódott Stirlitzhez és megkérdezte:

– Gehlen nevét Schlag említette önnek?

– Nem.

– Van valami oka arra, hogy Gehlent Schellenberghez közel állónak tartsa?

– Nem... ez csupán feltételezés.

– Ravaszkodik?

– Őszinte vagyok.

Müllert hirtelen szörnyű félelem kerítette hatalmába, s ez számára teljesen váratlan volt. Az villant át rajta, hogy Stirlitz ezúttal is, mint már annyiszor, szinte a gondolataiban olvas, titokzatos módon ismeri a lépéseit, s előre tudja, amit ő mindenki elől gondosan eltitkolva kitervel. Azelőtt, amikor még nem volt birtokában az információ, hogy Stirlitz ellenséges titkosszolgálattal, ráadásul épp az oroszokkal tart kapcsolatot, amely információ birtokában akár itt helyben agyonlőhetné, az okfejtése még szórakoztatta is volna, de most valósággal iszonyatot érzett attól, hogy életében először rájött a saját védtelenségére, s tragikusan kilátástalan helyzetére, amelybe ez az osztrák őrült sodorta bele.

„És mi lenne, ha most rákérdeznék az orosz kapcsolataira? – ötlött fel benne. – Nyilván megrémülne, kiülne az arcára a félelem, s akkor már nem érezném magam olyan iszonyatosan, mint most, De nem – vetette el magában máris –, nem, isten őrizz! Stirlitz az adu, és ezt az adut úgy kell megjátszanom, hogy bármelyik ászt ütni tudjam vele. Véres játszma lesz, nem vitás, és ha Stirlitz átlát rajtam, ha megneszeli, hogy tudok valamit, de elhallgatom, akkor menthetetlenül én leszek a vesztes.”

– Rendben van – mosolygott rá Stirlitzre. – Amit Gehlennel kapcsolatban mondott, valóban igen érdekes, Köszönöm, Stirlitz! Megbeszélte a lelkésszel, hogy miként veszik fel ismét a kapcsolatot?

– Igen.

– A kapcsolat kétoldalú?

– Igen.

– Átadja nekem a címét?

– Természetesen.

– Még valami... – Müller megint töltött a poharakba. – A határőrség tájékoztatott, hogy nem egyedül lépte át a határt, hanem egy hölgy társaságában. Igaz ez?

– Nem. A határt nemcsak Frau Kirsteinnel léptem át, hanem a hölgy két kisgyermekével is.

– Ki ez a hölgy?

– Menekült. A férje itt dolgozott a Krupp Műveknél. Svájci volt, finommechanikai szakember... Meghalt. A felesége ott állt az út mellett, éppen akkor ért véget a barbár bombatámadás.

– Milyen korúak a gyerekek?

– Csecsemők. Sajnos én nehezen igazodom el a kisgyerekek életkorában. Rengeteget bőgtek.

– A hölgy hová utazott?

– Bernbe.

– Hol szállt meg?

– Egy hotelben.

– Melyikben?

– Az Arany Koronában.

Müller megvonta a vállát.

– Vajon miért imádja minden köztársaság a királyságra utaló elnevezéseket? – Fáradtan nyújtózott egyet, majd megkérdezte: – Mondja, Stirlitz, kit keresett a Virginia panzióban?

– Figyeltetett Svájcban, Gruppenführer?

– Vigyáztam magára.

– A Virginiában egy bizonyos professzort kerestem, aki kapcsolatban áll a lelkésszel.

– Miért nem maga a lelkész ment a panzióba?

– A biztonsága érdekében megtiltottam neki. A professzor... a nevét elfelejtettem... nem jött el a lelkésszel megbeszélt találkozóra... Igen jólértesült ember, a birodalom bizonyos köreit

képviseli, amelyek mély illegalitásban tevékenykednek. Valami miatt öngyilkos lett...

Müller a zubbonya zsebéből, lassú, csaknem lusta mozdulattal egy cédulát húzott elő, és letette az asztalra Stirlitz elé.

– Pontosan ő hozta a konspirativ lakásunkra ezt a rejtjelzett szöveget. Emlékszik? Akkor mutattam meg magának, amikor kénytelen voltam bedugni egy cellába. Fölöttébb érdekes, nem? A rejtjelzés pontosan ugyanaz, mint amit az a gyönyörű kis rádiósnő, az a kismama használt...

„Ha most arra kényszerít, hogy balkézzel írjak, akkor baj lesz – gondolta Stirlitz, miközben szemügyre vette a maga készítette rejtjelsort. – Erre bizony fel kellett volna készülnöm. Lebukás? Vagy véletlen? Vagy csak játszik velem? Nem valószínű, hiszen Bormann nem úgy beszélt volna velem, ahogy beszélt, ha Müller beavatta volna a gyanúiba."

– Gyanúsnak tart, Gruppenführer? – kérdezte meg kereken.

– Bizonyos mértékig – igen.

– Mi ez a *mérték?*

– Élek a gyanúperrel, hogy maga saját, külön játszmába kezdett. Valamiféle miniwolffiáda? Végül is miért ne? Emberileg tökéletesen érthető. Ebben a mi nagy népnemzeti közösségi államunkban most mindenki kizárólag önmagára gondol.

– És ha valóban valamiféle játszmába kezdtem volna? – kérdezte lassan Stirlitz. – Ha azt mondom önnek, hogy játszom a magam partiját, melyben még önre se nagyon támaszkodom, noha tetszik nekem az a terve, hogy abban a pillanatban meglép, amint meghallja a szövetségesek ágyúinak hangját. Hiszen ön mind ez ideig nem árulta el nekem, hogy kikkel távozunk majd? És hová? És mi módon? Ön kívánja vezetni ezt a vállalkozást, amelybe nekem nem a pénzemmel, hanem az életemmel kellene beszállnom. Hát éppen emiatt viselkedtem olyan óvatosan és becsületesen a lelkésszel.

– Eközben pedig olyan ügyesen elrejtette valahová a nővérét meg a pereputtyát, hogy a szegény Eismann elkeseredésében csaknem fölakasztotta magát? Hol vannak?

– Svédországban.

– Ne hazudjék!

– Nem hazudok, Gruppenführer.

– Ha megtalálom, vajon az ön lelkésze befogad-e a társaságába?

– Megteszi, ha ön jóváhagyja a kettőnk további együttműködését és a munkánk folytatását.

– Mi lenne a folytatás?

– Az, hogy Schlag felhatalmazást kap, miszerint ő képviselheti a birodalomban meglevő reális erőket. Ő, és nem Schellenberg.

– Feltételezi, hogy Dulles elfogadja ezt a cserét? Miből, gondolja, hogy az én nevem csábítóbb a számára, mint Wolffé? Engem senki nem kalkulált bele a számításokba. Se Himmler, sem a vezérkar, sem a diplomaták... Én madárijesztő vagyok csupán. A vak is látja.

– De önnek megvan a lehetősége, hogy olyan anyagokat állítson össze a vezérkar tagjairól, amelyekkel kitörheti a nyakukat. Vagyis rákényszerítheti őket, hogy bejöjjenek a mi utcánkba. Velük pedig már tárgyalóasztalhoz ül Dulles, fütyülve Wolff ostoba balsikerére.

Müller hallgatott.

– Mikorra beszélt meg találkozót Schellenberggel? – kérdezte aztán.

– Este fél nyolcra.

– Igyekezzék kipuhatolni tőle, hogy kitől szerezhetett tudomást Sztálin a berni tárgyalásokról.

– Önnek vannak ilyen természetű adatai?

– Stirlitz, arra kértem, tegye fel ezt a kérdést Schellenbergnek, és hallgassa meg a válaszát! Ez minden.

– Biztos ön abban, hogy élve jövök ki Schellenbergtől?

– Igen. Bár abban nem vagyok biztos, hogy holnap reggel kellemes babelsbergi lakásában ébred-e fel; nem, ebben egyáltalán nem vagyok biztos. Éppen ezért odaadom magának a sofőrömet.

Igen, igen, a sofőrömet, mivel magának fáj a jobb könyöke, s ezért nehezére esik a vezetés, mondja csak ezt Schellenbergnek. – Müller megnyomta az asztal lapjába rejtett csengőgombot, és az ajtóban azonnal megjelent Scholz. – Hans hol van?

– Vár – felelte Scholz.

– Hívja ide, kérem.

A sofőr bejött.

– Hans, mától fogva Stirlitz Standartenführer... pontosabban: Bolsen mérnök úr testőre leszel – mondta Müller. – Az életét veszély fenyegeti. Ott fogsz aludni a házában. Nem nyitsz ajtót senkinek, egyetlen léleknek sem. A barátunk olyan értékes számunkra, hogy nincs joga arra, hogy az életével játsszék, Egyetlen másodpercre sem tévesztheted szem elől, és úgy kell szolgálnod, ahogy engem meg a szerencsétlen fiamat szolgáltad. Minden világos?

– Igenis, Gruppenführer, világos!

Információ a mérlegeléshez (ODESSA)

E titkos szervezet létrehozásának gondolata Müller agyában született meg. Tudta, hogy az SS tagjainak megmentése a birodalom bukása után felettébb nehéz, szinte megoldhatatlan feladat lesz, hacsak most, negyvenöt márciusában nem hoz létre egy ilyen célt szolgáló szervezetet. Még ha el vetnék is az ötletet, akkor is meg lehetne teremteni az anyagi eszközöket ahhoz, hogy megbízható menekülési útvonalakat építsenek ki Latin-Amerikába, Spanyolországba, Portugáliába és a nácibarát arab monarchiákba. Álnéven szereplő megbízottak nevére könnyűszerrel lehet kastélyokat, autókat, jachtokat meg kis hoteleket vásárolni a Földközi-tenger partvidékén, hogy ott ki lehessen építeni az SS titkos támaszpontjait; be lehet kapcsolni külföldieket, akik a szervezet számára dolgoznának, ki lehet építeni megbízható ügynökhálózatot a határokon, a rendőri apparátusokban, a vasutasok között, a nagy hajózási és repülőtársaságokon belül.

Müllernek megvoltak a maga emberei, akik szoros kapcsolatban álltak a Vatikánnal, és tudta, hogy Bormann fia, a húszéves Alois éppen pappá szentelése előtt áll – ez merőben elfogadhatatlan volt a náci hit számára. A fiú azonban nem lett hűtlen a hitéhez; sőt magától Hitlertől kapta meg az engedélyt pappá szenteltetéséhez. Müller feltételezte, hogy Bormann meg tudta győzni a Führert arról, hogy a fiú feláldozza világi karrierjét annak érdekében, hogy bekerülhessen a pápához közel álló klérus köreibe, hogy ott tevékenykedjék a nemzetiszocializmus eszméiért, semmiképpen sem azok ellen.

És éppen március végén szerzett Müller tudomást arról, hogy Bormann titkos csatornákat épít ki a különösen fontos náci

párttagok kimenekítésére, feltételezve, hogy ehhez fel tudja majd használni a Vatikán bizonyos papjainak kapcsolatait, akik a vámhivatalban dolgoznak, s harminchárom óta, Hitler hatalomra jutásától fogva kapcsolatban állnak Berlinnel.

Müller megpróbálta kideríteni, hogyan építi ki Bormann a titkos menekülési útvonalakat, ám a Reichsleiter tudott titkot tartani. Müllernek mégis sikerült megszereznie bizonyos adatokat. Ezekből kiderült, hogy egy sereg vezető náci funkcionárius, akik a semleges országok nagykövetségein teljesítenek külszolgálatot, aktívan tevékenykednek annak érdekében, hogy mindazokat, akiket háborús bűnösnek nyilváníthatnának, illegális utakon külföldre csempésszenek.

S ekkor Bormann tudomására hozta, hogy még sok mindent tud.

– No, és? – kérdezte közömbösen a Reichsleiter, de nem nézett Müllerre. – Tegyük fel, hogy az embereim valóban végeznek ilyen irányú tevékenységet, Becstelenséggel gyanúsít bárkit is közülük? Kapzsisággal? Vagy azzal, hogy tényeket hallgatnak el előlem? Hogy hazudnak?

„Vajon mikor fog nyíltan beszélni velem? – kesergett magában Müller. – Soha ki nem mondja, amit gondol. Gyanakszik, nem hisz senkinek sem. Akkor viszont miért javasolta, hogy valamennyi kezdeményezésében vegyek részt? Miért beszélt, Stirlitzcel való találkozója után, az állandó együttműködésről; meg arról, hogy koordináljuk a lépéseinket? Mikor érti már meg, hogy hinnünk kell egymásnak? Mikor kezd végre igazat mondani?”

– Nem gyanúsítok senkit semmivel, Reichsleiter, különösképpen nem, ha az ön embereiről van szó. Egyszerűen úgy vélem, hogy a technikai részletkérdésekkel nem önnek kellene foglalkoznia – akkor sem, ha olyan fontos dologról van szó, mint a vezető. NSDAP-funkcionáriusok sorsa. A technikai részletekkel az ilyen magamfajta gyakorlati embereknek kell foglalkozniuk, nem pedig a politikusoknak. A rosszakarói, ha ne adj isten, tudomást szereznének róla, hogy mivel foglalkozik, azonnal defetizmussal

vádolnák; rámutatnának, hogy működik az NSDAP-nek egy külföldi szervezete Bohléval az élen, miért kell akkor létrehozni egy második szervezetet; a bolsevikokat Berlin alatt szét fogjuk verni, küszöbön áll a győzelem, meg minden effélék... Az én cégemnek viszont jogában áll engedélyt kérni egy tartalék titkos központ létrehozásához, amely lehetővé tenné számunkra, a harc tragikus kimenetele esetén, hogy százezrével mentsük meg a nemzetiszocializmus hű harcosait Ennek a szükségességét azzal indokolhatnám, hogy diplomatáink és tisztjeink körében erősen hódít a különbéke megkötésére való törekvés. Az efféle hitehagyottakat nem hagyhatjuk felügyelet nélkül tevékenykedni külföldön; elengedhetetlenül fontos tehát, hogy az embereimet kijuttathassam külföldre, akik szem előtt tartják ezeket a gazembereket és véget vetnek bűnös tevékenységüknek. Ennek érdekében arra is kész vagyok, hogy adatokat kérjek Schellenbergtől arra vonatkozólag, hogy Latin-Amerikában jenkiellenes felkelés van kibontakozóban; ez esetleg felkeltheti a Führer érdeklődését – így az egésznek bizonyos támadó jelleget adhatnánk, s ez ír lenne a sebeire...

– Nos... – Bormann egykedvűen nézett rá. – Használható javaslatnak látszik. Készítsen egy memorandumot, én pedig igyekszem meggyőzni a Führert javaslata ésszerűségéről. Van valami hozzáfűznivalója?

– Én már építettem ki csatornákat, hogy a fontos embereket titokban biztonságos helyre menekíthessük. Európában vannak szállodák, melyeket ki lehet bérelni, Latin-Amerika kikötőiben vannak gazdátlan yachtok, melyeket féláron meg lehet szerezni a távoli rokonoktól... Mindent előkészítettem, csak engedély kell a cselekvésre. Értse meg, Reichsleiter, hogy a külföldön dolgozó embereim aktivitása azonnal szembeszökik majd Schellenberg rezidenseinek, minekutána Himmler felteszi nekem a kérdést: mi célból? kinek? ki rendelte el?

– No, és mi van, ha a felsorolt három kérdés közül az első kettőt én teszem fel önnek?

– Felelni fogok... – Müller bólintott. – Igen, önnek – felelek. A birtokomban van hetvenezer kitűnő dokumentum. Útlevelek, jogosítványok, közjegyzői igazolások – Paraguayból, Argentínából, Portugáliából, Spanyolországból, Egyiptomból, Szingapúrból, Chiléből... Elbeszélgettünk hetvenezer olyan SS-szel, akikre számíthatunk további munkánkban. Aktívak, értelmesek, fiatalok, mozgékonyak. Annak érdekében, hogy ellenőrizzek néhány menekülési útvonalat, jóváhagytam egy próbát. Elindítottam az egyik kollégámat hamis útlevéllel keresztül egész Németországon azzal a paranccsal, hogy illegálisan lépje át a svájci határt, azután jusson el Olaszországba, egészen Rómáig, s hogy a tőlem kapott hamis útlevelét cserélje ki valódi vatikánira.

– Ki a megbízottja Vatikánban? – vágott közbe Bormann.

– Kész vagyok átadni önnek a listámat, de mindig összezavarom az olasz neveket.

– Köszönöm! Érdekes lesz megnéznem. Nincsenek információim a Vatikánról – jegyezte meg Bormann, és Müller újra csak azt gondolta: minek hazudik, mi haszna származik belőle, hiszen a fia, Alois szoros kapcsolatban van a Vatikánnal? – Folytassa – intett Bormann. – Hallgatom.

– Figyelmeztettem ezt az embert – folytatta egy sóhajtás után Müller –, hogy abban az esetben, ha lebukik, akár a birodalmon belül, akár Svájcban vagy Olaszországban, nem leszek a segítségére, leveszem róla a kezemet, elárulom – hisz mindennek úgy kell lezajlania, mint éles helyzetben.

Müller kaparászott a zsebében, majd előhúzott egy gyűrött külföldi távirati blankettát, Átnyújtotta Bormann-nak.

– Tessék! A Buenos Airesből küldött értesítése. A szöveg rejtjeles, a megfejtése így hangzik: „Ügynökként dolgozom a spanyol Cuella reklámügynökségnél. Felkutattam két eladó házat Punta Arenas közelében egy kihalt kerületben, ahol középméretű parti hajók és kisebb tengeralattjárók kikötésére is mód van. Negyvenezer dollárra van szükségem. Három kollégát tudnék alkalmazni. Az iratok cseréje a Vatikánban simán ment.”

– Feltételezi, hogy ily módon bárhol a világon meg lehet szervezni új SS-székhelyeket?

– Oroszországban aligha – sütötte el a viccet Müller.

– De Latin-Amerikában, ott, ahol erősek a pozícióink, ott menni fog a dolog.

– Mennyi idő alatt jutott el oda a kollégája?

– Öt hónap.

– Tehát ön már tavaly novemberben kidolgozta az emberei megmentésének ezt a tervét. Nem kezdte túlságosan korán temetni a birodalmat?

– Én megértettem – felelte Müller mereven –, hogy a birodalom már negyvenhárom februárjában, Sztálingrád után halálra van ítélve.

– Ilyesmit merészel a szemembe mondani, Gruppenführer?

– Reichsleiter, de hisz az ön emberei még ennél is korábban kezdtek ilyen irányú tevékenységet folytatni.

– Az én embereim hűségesek voltak, hűségesek most is, és hűségesek is maradnak a Führerhez, aki biztos a győzelemben!

Müller köhintett egyet, s a kezét a szája elé kapta.

– Zavarban vagyok, amikor bizalmatlansággal találom szembe magam. Véleményem szerint az őszintétlenség ideje lejárt. Itt az ideje, hogy megmondjuk egymásnak az igazat.

Bormann felállt, járkálni kezdett az irodájában. Alacsony, jelentéktelen külsejű ember volt. De akik ebből ítélték meg, alaposan ráfizettek. Megállt az ablak mellett, homlokát az üveghez nyomta, s anélkül, hogy megfordult volna, így szólt:

– Fejtse ki nekem a szervezet felépítését. Milyen egységekből épül fel? Hogyan és kikkel létesíthetők külföldi kapcsolatok? A beavatottak száma most – és a jövőben. A tagok kiválasztásának elvei. Ki hagyja jóvá a jelöltek személyét? Milyen a tágok és családjaik státusa. A világ különböző országaiban élő tagok közötti kapcsolattartás formái? Hol lesz a vezérkar székhelye? Ki adhat ki parancsokat? Azok formája...

Müller ismét elköhintette magát, amint felfigyelt arra, hogy a legfőbb kérdést: a vezérkarra és annak szerkezetére vonatkozóan, azaz közérthetően azt, hogy ki lesz a titkos szervezet feje, Bormann legutoljára említette, szinte odavetve, mint valami másodlagos dolgot, holott világos, hogy ez izgatja őt a leginkább.

Elfogadva azonban a Reichsleiter játékszabályait (próbálta volna csak nem elfogadni!), Müller abban a sorrendben kezdett válaszolni, ahogy Bormann a kérdéseket feltette.

– A szervezet felépítése két rétegből állna. Az első szakaszban titkos konzorciumnak álcáznánk, melynek az a rendeltetése, hogy szükség esetén biztosítsa azoknak az SS-tiszteknek a kimenekítését, akik Sztálin, Roosevelt és Churchill megállapodása értelmében háborús bűnösöknek minősülnek, valamennyien, válogatás nélkül, csupán annál a körülménynél fogva, hogy a Birodalmi Biztonsági Főhivatalban és a hadseregben teljesítettek szolgálatot. Minthogy az embereimet Németországban nem tudom elrejteni – valamennyien szem előtt voltak, s azt valamennyien tudjuk, hogy micsoda árulási hullám fog itt hömpölyögni a birodalom összeomlása után –, arról lehet csak szó, hogy az SS legértékesebb harcosait külföldre szöktessük. Ugyanakkor a második, a valóságos réteg azt szolgálja, hogy már most hozzunk létre támaszpontokat szerte a világban annak érdekében, hogy harcunkat a jövőben is folytathassuk. A hozzánk hű külföldiekkel azok a tisztek tartják a kapcsolatot, akiket hamarosan szétküldünk. Goebbels propagandája kiválóan működik. Messziről minden szebbnek látszik, mint közvetlen közelről. Egyébként is kevés a művelt ember. Az emberek, inkább hisznek a hallomásoknak, s így most még van lehetőség arra, hogy Argentínában, és Paraguayban illetve Spanyolországban és Portugáliában a lehető legkedvezőbb feltételekkel dolgozhassunk. Korántsem használtuk még ki a fegyverbarátaink által biztosított lehetőségeket Szingapúrban és Indonéziában, Burmában és Borneón. Pedig éppen ott alakultak ki a forgalmas kereskedelmi központok, melyek összeköttetést teremtenek London és Kanada

irányába, és kiváló lehetőséget nyújtanak az oda történő menekítésre. No meg Amerikába és Európába is. Remélem, megbocsátja jóváhagyás nélkül tett lépéseimet: tárgyalásokat kezdtem néhány nagy gépkocsigyártó, repülőgépgyártó és vegyikonszernnél levő barátommal arról, hogy milyen lehetőségeket látnak leányvállalatok létrehozására Ázsia e térségeiben. A szövetségesek kezdetben minden bizonnyal nehézségeket támasztanak majd, s lehetséges, hogy szankciókat is foganatosítanak termékeinkkel szemben, de hát a gazdaság erősebb az érzelmeknél, s hova jutna a Nyugat Németország nélkül?

– A konszernek írásban is lefektették a javaslataikat?

Müller elmosolyodott.

– Hogyan vehettem volna rá őket?

– Hát, miért ne tehették volna meg?

– Azért, mert félnek az ön embereitől, Reichsleiter, akik a különböző hivatalokban ülnek. Ha viszont megkapnák hozzá a jóváhagyást, akkor egész másképp festene a dolog – a kifejtett javaslatok egy héten belül írásban is meglesznek.

– Akkor a szövetségeseknek is a tudomására jut. Akik viszont nagyon meglepődnek majd azon, hogy miért is érdeklődött egy Müller nevű ember ennyire a távlati fejlesztés iránt. Bármi történjék is, a dolgok csak jobbra fordulhatnak.

– Nos... ennyi az egész – lélegzett fel Müller, – Azaz nem csak ennyi, Reichsleiter, bár az adott esetben ismét önnek van igaza. Valóban nem gondoltam végig az információ kiszivárgásának a lehetőségét.

– Tehát nem mindig hibázik az a Bormann? Néha még neki is vannak egész használható gondolatai? – A Reichsleiter szúrós kis nevetést hallatott. – Folytassa, Gruppenführer.

– Ami a titkos SS-szervezethez tartozók számát illeti, egyelőre nehezen tudnék pontos számot meghatározni. De előzetes számítások szerint úgy harmincezerre gondolok.

– Milyen elveken alapulnak az előzetes számításai?

– Azzal kezdtem, hogy felsoroltam az apparátusomnak azt a néhány száz tagját, akiket minden körülmények között muszáj megmentenünk. Az összes referenseimet, akik az orosz, ukrán, lengyel, francia, zsidó, spanyol területtel foglalkoznak. Mindazokat, akik az ipar és a bankok feletti felügyeletet gyakorolják. Azokat, akik az ideológiai kérdésekkel foglalkoznak, az egyházzal, az ifjúsági szervezettel; azokat, akik a koncentrációs táborok parancsnokságain dolgoznak. Bármi áron meg kell mentenünk őket – természetesen amennyiben a javaslatom jóváhagyást nyer –, s azonnal meg kell kezdenünk a kimenekítésüket az előkészített központokba. A támaszpontokat Baselben, Asconában, Milánóban, a Vatikánban, Palma de Mallorcán, Barcelonában, Madridban, Lisszabonban, Buenos Airesben, Asunciónban állítanánk fel.

Bormann a falon függő világtérképet tanulmányozta.

– Nem rossz.

– Ami a kiválasztás elveit illeti, ebben persze a pénzügyi kérdések is közrejátszhatnak, és az időtényező igencsak. Amellett nem valamennyi Gestapo-osztályvezető az én emberem, Kaltenbrunner előszeretettel töltötte meg a Gestapót a protezsáltjaival. Így nem is lehetek teljesen kompetens, még a hozzám beosztott emberek tekintetében sem. De Hamburgban, Münchenben, Oslóban, Hannoverben, Lübeckben, Koppenhágában, Flensburgban, Brémában, Würzburgban, Milánóban, Weimarban, Drezdában abszolút feddhetetlen embereim vannak, akikben teljes mértékben megbízom; akik ugyanúgy gondolkodnak, ahogy én. Amennyiben hozzájárul, őket bíznám meg, hogy állítsák össze a listákat, Reichsleiter. – Müller hümmögött. – Természetesen kizárólag szóban, nem rögzítve semminemű dokumentumban. A jelöltek kiválasztásával bízzon meg engem, hogy végezzek el egy előzetes szelekciót, s ön majd utólag az áldását adja rá. Ami a jövendő SS-szervezet családtagjait illeti, kezdetben azt a meggyőződést kell kialakítanunk bennük, hogy a hozzátartozójuk elesett. Bármennyire kegyetlen is ez. Másképpen keresni

kezdenék. A nyomozásukra viszont felfigyelne az ellenség, és ez az egész ügy lelepleződéséhez vezetne. Ami a jövendő területi szervezetek egymással való kapcsolattartását illeti, ez összefügg az ön által felvetett kérdéssel, amely a vezérkarra vonatkozott. Úgy vélem, a törzset nekem kellene irányítanom, s ha ön emellett még egy rangot jóváhagyna a számomra – tegyük fel: Bormann NSDAP-vezető különleges helyettese az SS-ügyekben – akkor a hivatal megkapná azt a rangot, ami lehetővé tenné, hogy a lehető legrövidebb időn belül végrehajtsuk a szükséges munkát. Természetesen az ilyen jellegű beosztásomat sem kellene írásban rögzíteni. Legalábbis egyelőre nem.

– Megfeledkezett Himmler barátom nevének említéséről. Tudtommal még senki nem váltotta le őt az SS reichsführeri posztjáról.

– Majd leváltják – mondta nyugodtan Müller. – Értse meg, kérem, hogy az iránta megnyilvánuló gyűlölet nem teszi lehetővé, hogy illegalitásban éljen. Meg aztán...

– Nos?

Müller megvonta a vállát, sóhajtott.

– Fejezze csak be, kérem – biztatta mereven Bormann. Meglehetős tiszteletlenség a mondat közepén megszakítani a gondolatsort.

– Himmler az ön ádáz ellensége, Reichsleiter. Akkor pedig miért vegyem számításba? Ki kell hagynunk a számításainkból.

– Hát Kaltenbrunnert? – kérdezte Bormann. – Miért ne lehetne ő a szervezet vezetője, ön pedig a vezérkar főnöke, s egyben az ő helyettese?

– Mert nem bízom Kaltenbrunnerben – felelte Müller.

– Miért nem? Indokolja meg.

Müller megcsóválta a fejét.

– Nem teszem, Reichsleiter. Bocsássa meg nekem, kérem, de ezt nem teszem meg. Soha nem voltam besúgó, ön személyesen is meggyőződhet az állításaimról, ha ellenőrizteti Kaltenbrunnert.

– Hogyan? – húzta fel a szemöldökét Bormann.

– Kérje meg, hogy foglalkozzék Canarisszal.

Bormann meglepődött.

– Miért épp Canarisszal?

Müller ridegen válaszolt: – Elmondtam önnek mindent, amit elmondhattam, Reichsleiter.

Bormann vállat vont, újra felállt, újra végigsétált az irodáján, és megkérdezte: – Milyen nevet szándékozik adni ennek a mi titkos szervezetünknek?

– Az első betűk alapján: ODESSA... És hálásan köszönöm, hogy az ODESSA-t a *mi* szervezetünknek nevezte.

– Terjessze ki a munkát, Müller, Jól gondolja végig, és dolgozza ki, hogy ez a mi ODESSA-nk útvonala innen induljon ki Berlinből, a birodalmi kancelláriától. Szervezze meg itt, Berlinben ennek az útvonalnak a tartalék vezérkarát, mivel küszöbönállnak az utcai harcok. Igen, igen, pontosan így van. Pincék, az U-Bahn, a föld alatti csatornahálózat – ezt mind úgy kell ismernie, mint a tenyerét, sőt, könyv nélkül kell tudnia, mint a papnak a Szentírást.

4.

– És miért nem röpít egy golyót a homlokába, Standartenführer? – kérdezte Schellenberg, miközben feltűnően ápolt, nőies kezét barátságosan Stirlitz vállára tette. – Garantálom, hogy előkelő temetése lesz.

– Én a ráció híve vagyok – felelte Stirlitz. – A magamfajták óvakodnak attól, hogy elébevágjanak az eseményeknek. Végzel magaddal, aztán egy óra múlva kiderül, hogy élve lett volna rád szükség.

– Személy szerint nekem holtan felelne meg jobban.

– Azért, hogy legyen kit okolni azért, mert Wolff és Dulles tárgyalásai kudarcba fúltak?

Schellenberg felsóhajtott.

– Azért bizony. No, de meséljen! Csupa fül vagyok. Miről beszélgettek Müllerrel.

– A svájci akcióról.

– Vallja be őszintén: mivel tudta magát rávenni?

– A tudásával. Többet tud, mint én. Mindent tud.

– Ha valóban mindent tudna, akkor maga egy lámpavason lógna, én pedig egy cellában ülnék Canarisszal. Csak annyit tud, amennyit tudnia kell. Nekem viszont megint szükségem van a maga lelkészére. És még valakire, akin keresztül félrevezető információkat juttathatnánk az ön új védelmezőjének, Müllernek. Csodálkozik, hogy ilyen őszintén beszélek, noha tönkretette a dolgot?

– Nem én tettem.

– Hanem ki?

– Mi. Valamennyien. De elsősorban is Wolff.

Schellenberg mosolygós arca elfelhősödött.

– Meggondolta, hogy mit mond?

– Gondolkodom, gondolkodom, szüntelenül csak gondolkodom. Akkor viszont miért őszinte velem továbbra is, annak ellenére, hogy elrontottam a dolgot?

– Mert azt akarom, hogy legyen tisztában vele: Müllerrel szövetkezni őrültség. Mi, a hírszerzés fenn tudjuk tartani magunkat a vízen. De ő, a Gestapójával arra van ítélve, hogy elsüllyedjen. Valóban járt már nála?

– Igen.

– Ő hívatta? Anélkül, hogy engem előzetesen tájékoztatott volna?

– Ön mindezt kiválóan tudja, Brigadeführer. Azt hiszem, az a határőr ott az átkelőhelyünknél, Basel közelében, ahol átdobtam Schlag lelkészt, Müller embere. Akárhogy is, a helyet ön nevezte meg, a Gestapo anyagaiban nem szerepelt. Ezen a tiszten keresztül jutott el Müller a lelkészhez. Az öreget állandóan követték Svájcban – ehhez még elég erősek Müller papa pozíciói –, és a lelkész érdeklődése Dullesra irányult. Az viszont elvezette őket Wolffhoz. Hiába, fiatal nemzet, a hírszerzés éppen csak szerveződőben van, kevés még a tapasztalat – lebuktunk. S mivel a lelkésszel korábban én foglalkoztam, Müller sarokbaszorított. Nem mondta el a századrészét sem mindannak, amit tud. De mindent tud. Erről a mostani beszélgetésünkről is tájékoztatnom kell. Legyenek átkozottak cégünk farkastörvényei, de hát a céget nem én alapítottam.

– De nem is én, kedves Stirlitz. Mit fog elmondani neki a beszélgetésünkből?

– Azt, amit megenged.

Schellenberg felállt, sétálgatott a dolgozószobában, megállt a könyvespolcnál, levett egy aranyozott gerincű, régi borítójú könyvet, felcsapta a számára szükséges oldalnál (ott volt betéve a piros könyvjelző szalag) és fennhangon olvasni kezdte:

– Az irónia és a humor atyja, Swift már fiatalkorában megjósolta, hogy meg fog őrülni. Egy alkalommal, amint Younggal

sétált a kertben, megpillantott egy szilfát, melynek csúcsán nem volt egyetlen levél sem. Swift Younghoz fordult: „Én is így kezdek majd haldokolni, a fejemtől.” Miközben végletesen büszke volt előkelőségére, örömmel látogatta a legmocskosabb kocsmákat, éjjeleket és nappalokat töltve ott kártyások, banditák és mindenféle züllött népség társaságában. Lelkész létére vallásellenes könyveket írt, olyannyira, hogy azt tartották róla: mielőtt megkapja a püspöki méltóságot, újra meg kell keresztelni. Ő meg így írt önmagáról: „Gyengeelméjű, süket, erőtlen, hálátlan.” A következetlensége megdöbbentő volt. Teljes kétségbeesésbe zuhant, amikor meghalt Stella, az a nő, akit annyira szeretett, de hogy megnyugodjék, megírta komikus írását, *Levelek a szolgákról* címmel. Néhány hónappal ezután Swift elvesztette az emlékezőképességét, ám nyelve továbbra is oly éles maradt, mint a borotva. Aztán egy évet a legteljesebb magányban töltött. Bezárkózott a szobájába, se nem olvasott, se nem írt. Megtagadta a hús fogyasztását, és őrjöngésben tört ki, amint a szolgája megjelent a küszöbön. Ám amikor egész testét fekélyek borították, megvilágosodott az elméje, s folytonosan azt ismételgette: „Őrült vagyok.” Azután ismét visszazuhant a tökéletes idegkimerültség állapotába, és időnként még a régi erővel lángolt fel benne az irónia. Amikor, néhány hónappal a halála előtt a tiszteletére bevezették a világítást, megjegyezte: „Ezek az őrültek nehogy megőrjítsék a környezetüket is.” Nem sokkal a halála előtt írt egy végrendeletet, melyben tizenegyezer font sterlinget hagyott az elmebetegek javára. Megírta a sírfeliratát is, mely borzalmas lelki kínjainak kifejeződése: „Itt nyugszik Swift, akinek a szíve már nem hasad tovább a büszke megvetéstől.” – Schellenberg helyére tette a könyvet, s éles pillantást vetett Stirlitzre. – Megértette, miért olvastam fel önnek?

– Valószínűleg segíteni szeretne, hogy megértsem Müller teljes pszichológiai portréját.

– Müller Bormann-nak dolgozik, és ezt maga is jól tudja.

– De Bormannra nem illik az idézett rész, Brigadeführer.

– A szegény Bormann szíve már réges-rég kettéhasadt, attól a mélységes megvetéstől, amit a környezete iránt érez, Stirlitz. És ő kettéhasadt szívvel is tud élni tovább.

„Ez is számol velem valamilyen kombinációban – derengett fel Stirlitzben. – Mindannyian tudnak valamit, én pedig fel nem foghatom, hogy mit. Valamennyien meg akarnak játszani engem, és ha sürgősen rá nem jövök, hogy hogyan, akkor az óráim meg vannak számlálva, Vagy lehetséges, hogy Müller és Schellenberg szövetkezett ebben a játszmában, s kölcsönösen megosztják egymással a következtetéseiket? Nyilvánvaló, hogy emez is, amaz is igen pontosan teszi fel a kérdéseket minden ismétlés nélkül. De ez csak a javamra válik. Őket a kínos rendszeretet vezérli, előre kiosztották a szerepeket; a logikus az lenne, hogy időnként megakadjanak, ismételjék egymást, hogy önmagukat adják. *„Kivel folytatta harcait / Önmagával, önmagával!”* Ugyan hányadszor idézte meg emlékezete Borisz Paszternák versét, melyet 1940 őszén, a párizsi ócskapiacon vásárolt lapban olvasott.

– Miért lenne ez baj? – kérdezte végül Stirlitz. – Kettéhasadt szívvel még el lehet vegetálni, ha a máj, az érrendszer, a vese meg az agy jól működik. Ha annak az embernek, akinek szíve a büszke megvetéstől hasadt ketté, a fejében még maradt valami, ami senkinek nem jutott még soha az eszébe, akkor életben maradhat.

– Hohó! Maga aztán okos! Igen valóban az! És éppen ezért megbocsátom önnek azt, amit soha senki másnak nem bocsátottam volna meg. Önt be kellett avatni a munkámba, akár akartam, akár nem. Épp ezért, nincs szükségem arra, hogy tovább titkolózzam ön előtt. Viszont, ha rájövök, hogy nem őszinte hozzám, akkor számolhat a következményekkel... Nem vagyunk gyerekek, Stirlitz, hogy fenyegetésekkel ijesztgessük egymást a verekedés előtt. Tehát, miközben tudom, hogy mire gondol közös felettesünk a Reichsführer, miről álmodik Hitler utóda, Göring Reichsmarschall, miről beszélget egymással Guderian, Tippelskirch és Gehlen, abban a tudatban, hogy a szobáikban nincs lehallgatókészülék, hiszen a Wehrmacht tisztjei mindent

átkutattak; egyikünk sem tudja, hogy milyen gondolatok járnak Bormann eszében. Pedig nagyon is sokat foglalkozik a közeljövővel, nem gondolja?

– Azt hiszem, ön téved. Parteigenosse Bormann elválaszthatatlan Hitlertől.

– Hagyja ezt, Stirlitz. – Schellenberg szép arcát elrútította az utálat. – Bormann elválaszthatatlan volt a Führer helyettesétől, Strassertől, és elárulta őt. Elválaszthatatlan volt Ernst Rohm SA-vezértől, a nemzetiszocializmus bálványától, és részt vett a meggyilkolásában. Elválaszthatatlan volt Hess pártvezértől, s elárulta, mielőtt még a kakas megszólalt volna. Érti, miért vagyok ilyen őszinte önhöz? Hiszen korábban soha nem világítottam rá ilyen kendőzetlenül a probléma lényegére. Érti végre?

– Nem.

– Zsukov Konyevvel és Rokosszovszkijjal együtt hamarosan megkezdi Berlin ostromát. Ez pedig maga a vég, bár a seelowi magaslaton néhány napra fel tudjuk tartóztatni a tankjait. Gehlen ma éjjel jelentette a Führernek, hogy az oroszok ötször akkora erőt vonultattak fel, mint a mieink. Hát, így állunk. A saját fülemmel hallottam. Vagy ön talán itt akar elpusztulni ennek az ócska épületnek a romjai alatt? Mert én – nem. Tessék, itt a kezem, szorítsa meg és tegyen esküt, hogy kizárólag az én ügyemet fogja szolgálni! És akkor kettesben... illetve hármasban távozunk.

– És ki lesz a harmadik?

Schellenberg hosszan hallgatott. Aztán a kérdésre kérdéssel válaszolt:

– És ha Müller lenne a harmadik?

– Ilyen jó kapcsolatba került vele a távollétem alatt?

– Vele lehetetlen jó kapcsolatba kerülni. Vele csak üzleti kapcsolatot lehet kialakítani. És az ő üzlete most: az élet. Azért pedig kész megverekedni.

– Nem gondolja, hogy Müller lenne az a ballaszt a hajónkon, amitől elsüllyedne?

– Elsüllyed*nénk,* kedves Stirlitz. Csak ne próbálja elhatárolni magát! Müllernek rengeteg olyan információja van, amiről ön meg én még csak nem is álmodunk. Ő foglalkozott az oroszok Vörös Zenekarával, én csak a külföldi operációkba kapcsolódtam be; ő viszont személyesen vezette a nyomozást itthon, Berlinben. Müller tartalékban is hagyott valamit, mert ő sohasem égeti fel maga mögött a hidat. Meg vagyok győződve róla, hogy tartogat valamit a tarsolyában a Moszkvából érkező új vendégek számára.

„Lehetséges, hogy a rádiósok, akiket a rendelkezésemre bocsátottak, s akik Weddingben és Potsdamban rejtőznek, szintén várnak vendégeket? – villant át Stirlitz agyán. – Miért is ne? S az első vendég éppen én leszek."

Schellenberg rágyújtott kedvenc Cameljére, figyelmesen nézte, míg a gyufa végig ég, majd karmesteri mozdulattal helyezte a hamutartójába, és folytatta:

– Müller vezette az orosz felderítés szigorúan konspirált csoportjának ügyében folytatott nyomozást is, amelybe én a negyvenes év végén kapcsolódtam be, valószínűleg emlékszik még erre a munkára...

– Emlékszem – felelte Stirlitz. Hogyan is ne emlékezett volna?! E csoport bukása csaknem az életébe került: az illegális mozgalom egyik tagja nem bírta a kínzatást, megtört, vallomást tett; szerencsére Stirlitz egyetlen alkalommal sem volt kapcsolatban vele; az az ember viszont, aki az összekötője volt, kiugrott a nyomozótiszt szobájának ablakából és szörnyethalt.

– Ő vezette annak idején a nyomozást a Schulze–Boysen- és a Hamach-ügyben – folytatta Schellenberg –, és tudomása Van róla, hogy e csoportból nem mindenki lepleződött le. Ő nyomozott Anton Sefkov ügyében. Nem arra gondolok, hogy sokat tud mindenkiről, aki részt vett a július huszadiki összeesküvésben. Ez nem érdekli különösképpen azokat a nyugati köröket, amelyek ellenben már most is nagy érdeklődést tanúsítanak a birodalomban működő orosz kémhálózat titkai iránt. És az egyik ilyen ember éppen Allen Dulles. A másik természetesen Sir

Winston, s ez az érdeklődés a későbbiekben nyilván egyre mohóbb és mániákusabb lesz.

– Dullest már most is minden érdekli, ami a tábornoki összeesküvéssel kapcsolatos, Brigadeführer – jegyezte meg Stirlitz. – Neki szüksége van a legendára, és ő kihegyezetten érdeklődik ez iránt az ügy iránt, higgye el. Bár az is igaz, hogy a birodalomban tevékenykedő orosz kémhálózat különösen érdekli Dullest. Feltételezi, hogy Müllert – vigye bár magával a ránk vonatkozó összes dossziéját – nem akasztják fel?

– Ha rögtön az összeomlás után a kezükre kerül, akkor persze nyomban felakasztják. De a mi feladatunk feltételei között az első helyen az a követelmény áll, hogy ne kapjanak el. Különösen ne az első hónapokban. Később – az már nem lesz olyan rettenetes. A forró fejek lecsillapodnak, a felzaklatott érzelmek lecsillapodnak, sok dologgal kell majd foglalkozni, sok komoly és fontos dologgal.

– Feltételezi, hogy Müller is tudja, hogyan menthetjük meg az irhánkat?

– Feltétlenül, Ő van erre a legjobban felkészülve.

– Tények?

– Akadnak tényeim is. Ismerem őket. És a tudomására is hoztam, Stirlitz, hogy ismerem ezeket a tényeket. Müller értékeli az erőmet. Az ő ismeretei az orosz kérdésben, különösen értékessé teszi a kapcsolatunkat. Akár konzultációs irodát is nyithatnánk: „Megrendeléseket készpénzfizetés ellenében azonnal teljesítünk, az összeget kérjük átutalni a paraguayi Asunciónba, minőség garantálva!” És hogy ez az ötletem valósággá váljék, ahhoz két emberre van szükségem. Az egyikükben kell, hogy csörgedezzen némi zsidó vér. Ne legyen egészen zsidó, csak negyedrészben, vagy ami még jobb, nyolcadrészben, Eichmannak remek kartotékrendszere van. Meg kell dolgoznia kicsit azt az embert, mielőtt bedobnánk a játékba.

– Miféle játékba?

– Átdobja azt az embert Svájcba. Mi dolga van ott? Erről majd később beszélünk, s akkor megadom annak az embernek a nevét

is, akit ott fel kell keresnie. Hogy mi a cél? El kell mondania a kapcsolatának, hogy meg akarjuk menteni a fanatikusoktól a koncentrációs táborokban megsemmisítésre ítélt szerencsétlen zsidókat.

– Először is, egyelőre nem tudom, kivel kell foglalkoznom, Brigadeführer. Másodszor pedig nem értem, miért kell nekünk megdolgozni ezt az embert, ha egyszer Eichmannak erre megfelelő segéderői vannak?

Schellenberg ismét rágyújtott, s úgy folytatta, mintha meg se hallotta volna Stirlitz kérdését.

– A második személyt Dagmar Freitagnak hívják. – Schellenberg átnyújtotta a dossziéját Stirlitznek. – Olvassa át a dolgozószobájában, de kérem, azután adja vissza nekem. Remek nő. Szép és tehetséges. Az anyja svéd. Az ön feladata az lesz, hogy három, de legfeljebb öt napra átdobja Svédországba, előzetesen kidolgozva a kapcsolattartás módszereit és formáit, Stockholmban mint a skandináv filológia szakértője utazik, de feladata persze nem az lesz, hogy a germán–skandináv filológia határterületeit kutassa a Királyi Könyvtárban, hanem az, hogy kapcsolatot teremtsen gróf Bernadotte családjával. Világos? Felhívom a grófot egy keringőre, Stirlitz. Müller felhívta rá a figyelmemet, hogy Bormann érdeklődik ön iránt, hisz ön találkozott berni nagykövetségünk tanácsosával, aki a pártügyekért felelős, nem igaz? Valószínű, hogy Bormann épp emiatt érdeklődik ön iránt. Ebből következik, hogy önt, legalábbis egyelőre nem fenyegeti semmi váratlan csúnyaság Kaltenbrunner vagy Müller részéről. De ha a Reichsführer úgy szerez tudomást Bernadotte-ról, hogy az fenyegeti az én játszmám kimenetelét, akkor én itt, ebben a szobában sajátkezűleg lövöm önt agyon, megértette?

– Megértettem, Brigadeführer, Megértettem, hogy sarokba szorítottak. Biztosan minden lépésemet figyelik, s tudom, hogy minden szavamban hazugságot sejtenek. De hát istenem, talán még érdekesebb is így élni. De megölni engem – s ráadásul épp

ebben a szobában – értelmetlen volna. És ráadásul kijavíthatatlan csapást is mérne ezzel önmagára. Megengedi, hogy távozzam?

Schellenberg tekintete megmerevedett. Valami beteges fájdalom látszott a szemében, s mintegy ennek ellensúlyozására gúnyosan és jólelkűen azt kérdezte:

– Megőrült?

– Én nem vagyok Swift, Brigadeführer. Az én halálom is garantálva van, de nem a megőrülésem révén.

– Legyen szíves magyarázza meg, mire gondolt, amikor fenyegetni merészelt?

– Nem, eszemben sincs megmagyarázni.

– Hogyan merészeli, Stir...

– Merészelem! – Stirlitz felállt. – Mindennek vége, Brigadeführer, Mindennek! Most már nincsenek elöljárók, nincsenek alárendeltek. Most már csak okos emberek vannak és buták. Vannak emberek, akik sokat tudnak, és vannak, akik sötétek, mint az éjszaka. A vereség pőrére vetkőzteti a társadalmat. Feltárja a jót és a rosszat, és nem tanúsít elnézést. A túlélésre csak annak van reménye, akinek helyén van a feje, aki sokat tud, és sok mindenre emlékezik. Épp ezért önnek legalább annyira érdeke, hogy együttműködjék velem, mint fordítva. Ha erre nem hajlandó, az Isten legyen irgalmas önhöz. A haláltól pedig nem félek, mert a Führer minden tilalma ellenére hiszek a Mindenhatóban.

Schellenberg felállt az íróasztalától és sétálni kezdett a szobában. Karját szorosan összefogva a háta mögött. Végül megállt az ablaknál, mely keresztbe-hosszába volt ragasztva ragasztószalagokkal, hogy ne repüljenek olyan gyakran ki a robbanásoktól, felsóhajtott, és keserűen ezt mondta:

– Ön egyre jobban tetszik nekem, Stirlitz. Nagy zsivány maga! De hát általában véve igaza van. Mi, akik legfelül állunk, eljátszottuk a hatalmunkat és ezt az országot. Önnek azonban még van joga bizonyos pozíciókra – mindenki azt kapja, amit megérdemel. Menjen. És keressen nekem Eichmann-nál valami

okos, szerencsétlen, de elkeseredett zsidót. Neki, mint az én személyes képviselőmnek, Montreux-ben kell kapcsolatba lépnie a svájci hitközség rabbijával és a volt svájci elnökkel, Musyvel. Azt pedig, hogy mivel kell kereskednie, s milyen áron, majd azután mondom meg önnek, miután jelentette nekem: „Az az ember készen áll az indulásra, s ha elárul bennünket, azonnal golyót röpítek a fejembe." Ez a változat megfelel önnek?

Stirlitz felállt és fáradt hangon azt mondta:

– Heil Hitler!

Müller, bár szokott joviális mosolyát vette fel, leplezetlen ellenségességgel tekintett Stirlitzre:

– Igen – szólalt meg végül –, helyesen számította ki a lépéseimet. Valóban *besétáltam* ebbe a játszmába. Igen, valóban megállapodtam Schellenberggel, hogy bizonyos lépéseinket összehangoljuk. Igen, valóban én állítom össze azokat a dossziékat, melyekkel a jövőben kereskedhetünk Dulles embereivel. Igen, valóban az én Hansom feladata, hogy beszámoljon az ön minden cselekedetéről, de neki mindenekelőtt arra kell vigyáznia, hogy Schellenberg el ne tegye önt láb alól, miután az utasításai alapján végrehajtotta a feladatot. Ezért hát ne siessen, Stirlitz! Ne siessen el semmit! Törekedjék arra, hogy oly mértékben váljék nélkülözhetetlenné Schellenberg számára, hogy kizárólag az ön révén tudjon a felszínen maradni. És semmi esetre se leplezze le önmagát Bormann előtt annyira, mint ahogy én előttem tette. Schellenberg meg én rá vagyunk kényszerítve, hogy tiszteljük mások eszét és képességeit, de Bormann nem rendelkezik ezzel a tulajdonsággal, minthogy soha nem foglalkozott gyakorlati munkával. Parancsokat osztogatni nagyon könnyű – végrehajtani őket, sokkalta nehezebb.

Müller felállt, odament a páncélszekrényhez, kinyitotta a nehéz ajtót, előhúzott egy dossziét és letette Stirlitz elé.

– Ez Canaris tengernagy anyaga. Ne törődjön a stílusával. A szerencsétlen flótás világéletében javíthatatlan eredetieskedő volt. Viszont amit itt összegyűjtve lát, abból megértheti, miért reménykedem én a menekvésben. Okvetlenül számítok arra, hogy az amerikaiak és az oroszok egymásnak esnek, mert ez az egyetlen esélyünk arra, hogy mi megmaradjunk. Olvassa el Stirlitz, figyelmesen. Én megbízom magában, mint önmagamban, olvassa, önnek tudnia kell minderről.

„A Fehér Házhoz közel álló forrásból jelentették, hogy még negyvenegy nyarán Roosevelt elnök parancsot adott az OSS (Office of Strategic System) létrehozására, abból a célból, hogy politikai felderítést és »fekete propagandát« folytasson a tengelyhatalmakkal szemben.

A szervezetet az ötvennyolc éves William J. Donovan irányítja, akit Vad Billnek neveznek, republikánus párti, Hoover embere, vagyis az erős kéz politikáját vallja; nyílt ellensége Roosevelt hatalmon levő Demokrata Pártjának; ír katolikus, azaz született lázadó, aki elutasít mindenfajta tekintélyt, kivéve természetesen a sajátját; milliomos, egy ügyvédi iroda tulajdonosa, mely a Wall Street koronázatlan királyait szolgálja. Miután kinevezték az OSS élére, a Vad Bill azonnal konfliktusba keveredett Roosevelt egyik bizalmi emberével, Robert Sherwooddal, azzal az emberrel, aki az elnök valamennyi beszédének a vázlatát írta, s ezért az elsők között kezdett vele foglalkozni az osztály.

Minden elképzelés valóra váltása magán viseli annak a hatását, hogy ki irányítja a napi munkát; a helyesbítéseket, még a legragyogóbb ötletek esetében sem azok végzik el, akik azt kigondolták, hanem azok, akiknek az elgondolásokat végre kell hajtaniuk.

Roosevelt eredeti elképzelése szerint, a szervezet úgy volt felépítve, hogy az OSS a hadsereg, a haditengerészet és a légierő egyesített vezérkara alá volt rendelve, ám Donovan, az

első világháború veteránja, a legmagasabb amerikai kitüntetések háromszoros tulajdonosa, elérte, hogy az OSS különváljék a hadseregtől és a flottától.

Minthogy vérbeli taktikus, Donovan remekül ért a csalafintaságokhoz: sok olyan embert vett fel az OSS-be, akik a West Pointot végezték, azaz a hadsereg embereinek számítottak, hivatásos katonáknak – s ez megnyugtatta a tábornokokat; aztán a Vad Bill megnyitotta az OSS kapuit a polgári személyek előtt – akik a részvénytársaságokat és a banktőkét képviselték. S minthogy Amerikában elterjedt, hogy az oktatási intézmények nem az államtól, hanem a részvénytársaságoktól kapják az anyagi támogatást, ezt a tudomány árán fizetve meg, így az ipar és a nagytőke képviselői mellett a leghíresebb egyetemek vezetői, tanárai is bekapcsolódtak az OSS munkájába.

Amikor Donovan összegyűjtötte maga körül a hozzá hű emberekből összeválogatott vezérkarát – melyben az élvonalban szerepelt a United States Steel Corporation képviselője, Louis Reem, Atherton Richards mágnás, hawaii multimilliomos, James Crafton Rogers, a Harvard Egyetem professzora és James Warbourg New Tork-i bankár –, az OSS vezetője a következőket mondotta:

– Barátaim, amikor egy munkát elkezdünk, számot kell vetnünk azzal, hogy milyen végeredményt szeretnénk vele elérni. Ha a külügyminisztériumi bürokraták stílusát vesszük át, nem mozdulunk el a holtpontról. A diplomácia a legális lehetőségek tudománya, s a mi munkánk viszont kezdettőlfogva illegális. Ha be akarjuk biztosítani magunkat a State Department támadásai ellen és minden lépésünket meg akarnánk konzultálni a hadsereggel, azok megkeserítenék a tevékenységünket a sok egyeztetéssel meg alárendeltséggel; a hadsereg hatalmas törvénye – a nyílt támadás, a térségek megszerzése, s a mi ügyünknek semmi közös vonása nincs ezzel a doktrínával. Nekünk mindenről kell tudnunk, ami a világban

végbemegy, s nem egyszerűen csak meg kell értenünk a Rómában, Bangkokban, Berlinben vagy Madridban bekövetkező változások tendenciáit, hanem nekünk kell megszerveznünk ezeket a tendenciákat, formálni a nézeteket, nevelni az embereket, a pártok és a miniszterelnökök számára, hogy aztán velük, azaz a mi kádereinkkel foglalkozzék a külügyminisztérium meg a hadsereg. Amerika érdekében készek vagyunk a háttérben maradni, hagyjuk, hogy azok arassák le a babérokat, akik a riporterek előtt szerepelnek; a nagy üzlet, amelyen Amerika alapul nem szereti a reklámot, előnyben részesíti a szabad kezet a nagy cselekedetek nevében. Pénzünk van, a munkát meg kell fizetni, ki más tudná ezt, mint a Wall Street, épp ezért nincs joguk a kicsinyességre, támogatni kell a kockázatot; a munkatársak szabad mozgása garantált – csak ilyen feltételekkel hozhatjuk létre azt a titkos szervezetet, melyre Amerikának most és a jövőben szüksége van! Vegyék figyelembe, nemcsak a mára kell gondolnunk, s még csak nem is a holnapra: megszerezzük Németországot – egyszerre két fronton egyetlen nagyhatalom se nyerhet háborút; a mi feladatunk hogy már most arra az eljövendő világra gondoljunk, melyben Amerika élni fog...

Donovan remek szónok. Kétszer volt a republikánus párti kormány alatt New York kormányzója, illetve kormányzóhelyettese, volt benne meggyőző erő – még Roosevelttel szemben is. Bátor ember volt, mivel harcolt a tűzvonalban, nem félt attól, hogy felelősséget vállaljon magára (»Az egyetlen, amit sajnálok – mondta egy alkalommal szűk baráti körben –, az az, hogy tizennyolcban még túlságosan fiatal voltam, amikor Oroszországban szolgáltam az expedíciós hadseregünkben; a mi balfácánjaink a fellegekben jártak – a bolsevikok előbb-utóbb megbuknak – ám ez nem így van, önmagoktól soha nem fognak megbukni, ha viszont akkor szabad kezet kaptam volna, tudtam volna hogyan juttassam vissza Pétervárra Kerenszkijt«); s remek kapcsolatai voltak

mindazokkal, akik Amerikában hajlandók voltak fizetni. Éppen ezért széles körben és átfogóan látott munkához.

– Ne féljenek a legkétesebb kapcsolatoktól sem – ismételte újra meg újra a munkatársainak Donovan. – Keressék az embereinket, ahol csak akarják. Ha holnap meggyőződnék róla, hogy Sztálin felkérése az OSS igazgatóhelyettesi posztjára az ügyünket szolgálja, akkor holnapután gondolkodás nélkül felajánlanám neki, hogy költözzék be az enyémmel szemközti szobába, s a lehető legjobb kapcsolatokat építeném ki vele – addig a napig, s addig a percig, amíg csak le nem számolunk Hitlerrel.

Az OSS legfontosabb szervezeti egysége a nyomozási, a felderítési és az elemző főosztály lett. Itt nemcsak bankárok, a West Pointban végzett tisztek és jogászok voltak fellelhetők, de az amerikai újságírás krémje is Joseph Alsoptól Walt Rostow-ig. A főosztály munkáját Sherman Kent és E. Kirkpatrick irányította.

Ám az OSS második legnagyobb főosztályának – melynek feladata a munkásmozgalommal való foglalkozás volt – nagy felzúdulást váltott ki Washingtonban. Elsőként John Edgar Hoover, az FBI igazgatója húzta meg a vészharangot, féltékenyen figyelve, miként terjeszti ki Donovan a maga politikai kutatásait az egész világra; s lévén az ország titkosszolgálatának teljhatalmú ura, Hoover nem volt felkészülve arra, hogy valamennyi külföldi akciót a Wall Street-i milliomos sajátítsa ki magának.

– Még ha elfogadjuk is, hogy maga az ötlet, hogy hozzanak létre egy munkásmozgalmi osztályt, nem Donovan agyában született is meg, hanem Herbert Blankenhorst ezredesében, aki mögött ott áll nemcsak a hadsereg, hanem Robert Wagner New York-i szenátor is – fejtette ki pártfogójának, Truman szenátornak az FBI igazgatója, ez az elképzelés teljességgel elfogadhatatlan! Képzelje csak el, bevon az Egyesült Államok államapparátusába olyan személyeket, akik kapcsolatban

állnak a munkásmozgalommal, az osztály élére Arthur Goldberg zsidó jogászt nevezi ki, azt az embert, akinek az ősei Oroszországból vándoroltak be.

Truman, amint azt a Capitoliumhoz közel álló hírforrásom jelentette, némán hallgatta végig Hoovert, nem adott határozott válaszokat, tréfálkozott, viszont minden egyes nevet felírt magának kis cédulácskákra.

Tulajdonképpen volt min elgondolkodni. Donovan hozzájárult, hogy Goldberg bevonjon a munkába néhány olyan személyt, akik a Lincoln zászlóaljban harcoltak a spanyol köztársaságért, vállvetve az orosz kommunistákkal Franco tábornok csapatai és Göring birodalmi marsall légierője ellen; alkalmazott továbbá olyan szakszervezeti vezetőket, akik korábban aktívan felléptek a monopóliumok ellen, s támogatták a sztrájkolókat.

Donovan ugyanakkor remekül szórakozott.

– Elképzelem3 milyen képet vág majd Hoover, amikor megtudja, hogy a nyomozási, felderítési és elemzői főosztályra felvettem munkatársnak Herbert Marcuse-t, az egykori német kommunistát. Hoover el tudja kapni a gengsztereket és a kémeket itt az Államokban, de a nemzetközi ügyekhez fikarcnyit sem ért. Képtelenség a megszállt országokban az illegális szakszervezetek munkájáról információkat kapni a radikálisok segítsége nélkül – senki nem ismeri olyan pontosan a hitleri birodalomban kialakult helyzetet, mint Marcuse; s eljön majd az az idő is, amikor leszámolhatunk a saját baloldalunkkal, de erre csak azután kerül sor, miután azok mindent megtettek annak érdekében, hogy legyőzzük a nácizmust és megerősítsük pozícióinkat Európában, amikor ott légüres tér keletkezik.

Ugyanakkor Donovant jelentéstételre rendelték be a Capitoliumba, minden bizonnyal Hoover jóvoltából. Szokásos mosolyával megjegyezte:

– Ha egy olyan szervezetet akarunk kiépíteni, mely – a mi szemszögünkből nézve – kristálytiszta emberekből áll, olyanokból, akik megfelelnek Hoover mércéjének, akkor halvaszületett gyermeket segítünk a világra, minthogy a munkát emberek végzik és nem kérdőívek; adják meg az embereimnek az esélyt ahhoz, hogy azokat vonják be az apparátus munkájába, akiket arra alkalmasnak találnak. Jegyezzék meg, hogy az OSS elhárítási osztályát az az önök számára is jólismert James Murphy vezeti, aki mindig is a részvénytársaságok érdekeit képviselve remek kapcsolatokat épített ki a szakszervezetekkel, különösen a baloldaliakkal, hogy a lehető legtöbbet sikerüljön megtudnia az ellenfél táborában végbemenő eseményekről.

Donovan azokban a napokban adta meg érdemi válaszát, amikor az OSS első kiadványait megküldték a Fehér Háznak. Az anyagokat az OSS fiatal munkatársai, Arthur Schlesinger, Leonard Mieker és Ray Klein készítették, az információ érdekes volt és objektív; Donovanról leszálltak, ezzel elérte, amit akart, szabad kezet kapott; megkezdődött az ügynökök szétküldése Londonba, Afrikába, Kínába, Indiába; kezdetét vette az igazi munka.

Ezután Donovan létrehozta a lélektani hadviselés osztályát, azaz a pszichológiai háború vezérkarát, amely a speciális rádióprogramokat gyártotta Németország, Olaszország és Japán irányába; s ugyanott készültek a röpiratok is, melyek ellenállásra szólítottak fel Európában, ott készültek az illegális újságok vázlatai, felkutatták a jövendő szerkesztőket, kommentátorokat, vezető riportereket, azaz kiépítették a kapcsolatot az európai értelmiséggel.

Minthogy a lélektani hadviselés részlegébe be kellett vonni baloldali meggyőződésű embereket (mivel a jobboldaliak a lelkük mélyén mindig is őszintén szimpatizáltak a nemzetiszocializmussal és a fasizmussal), Donovan ügyesen lavírozva létrehozta a titkos hírszerzés különleges osztályát (SI)

és az a speciális hadműveletek osztályát (SO). Úgy szervezte meg ezeknek a kulcsosztályoknak a tevékenységét, hogy a baloldali filozófus, Herbert Marcuse elemzéseit mindig a főnökeihez továbbította – ez pedig vagy Morgan milliárdos volt, vagy annak bátyja, Henry, másik esetben Vanderbilt milliárdos vagy DuPont milliárdos –, valamennyien olyan személyek akik közismertek voltak élesen oroszellenes nézeteikről.

A görög és a jugoszláv illegális mozgalommal a Bostoni Bank elnökhelyettese tartotta a kapcsolatot A legnagyobb amerikai reklámügynökség, a Walter Thompson Advertising Agency tette meg emberét az OSS tervezési osztályának vezetőjévé; ennek az ügynökségnek biztosította Donovan a lélektani hadműveleti osztály londoni rezidensének posztját is, továbbá az OSS kairói csoportjának vezetői, a Casablancában működő »fekete propaganda« irodavezetői állásait. A Standard Oil követelte magának az OSS spanyolországi és svájci állomáshelyeit, hogy onnan teremthessen kapcsolatot a bukaresti illegalitással, s onnan szervezze meg a román kőolaj-lelőhelyek felkutatását célzó hálózatát.

A legnagyobb amerikai filmgyártó vállalat, a Paramount Picture a svédországi OSS rezidentúrára tartott igényt, minthogy épp ezen a semleges országon keresztül hódíthatja meg – felhasználva ehhez remek európai kapcsolatait is –, termékei számára a kínálkozó piacokat.

A Goldman és Sax bankcsoportosulás kétmillió dollárt fektetett be annak érdekében, hogy Donovan munkáját elősegítse az észak-afrikai illegális csoport létrehozása céljából; a háború előtt ezeknek a bankároknak komoly érdekeltségeik voltak e térségben; s idejekorán felfogták, hogy a jövőt meg kell fizetni.

A Mellon bankcsoport kulcspozíciókra tartott igényt az OSS luxemburgi, madridi, genfi rezidentúráin; s megállapodás született arról is, hogy Párizs felszabadítása után az OSS e

rezidentúráját is a bankcsoport klánjának egyik tagja fogja vezetni. Alice, Paul Mellon nővére, a világ leggazdagabb asszonya, aki David Bruce-hoz egy milliomos szenátor fiához ment feleségül, aki az OSS vezérkarának tagja volt, s mint ilyen a londoni rezidentúra – az amerikai hírszerzés legfontosabb posztjának – a vezetője.

Minthogy az OSS-t az úgynevezett »amerikai náciellenes tendencia« gyermekeként hozták létre, s minthogy az oroszok képviselték a Wehrmacht csapataival szemben álló főerőt, s minthogy éppen a baloldali, azaz a kommunista és a szocialista illegális mozgalom játszotta a vezető szerepet a birodalom elleni partizán tevékenység során, s annak következtében is, nem utolsósorban, hogy a Fehér Ház és a Kreml között minden korábbinál bizalmasabb kapcsolat alakult ki, a részvénytársaságok kikövetelték egy »ellensúly« létrehozását, s a Vad Bill megszervezte az OSS orosz csoportját, mely mindenekelőtt emigránsok tevékenységére támaszkodott.

Ugyanakkor Hoover, nem tudva azt, amit az USA jobboldali vezető körei tudtak, nem nyugodott meg; amikor 1942 januárjában két fiatal OSS-munkatársa lepénzelve a spanyol nagykövetség őrségét behatoltak a mindennél szentebbnek tartott diplomáciai misszióba, a rejtjelzők szupertitkos helyiségébe, és felvételeket kezdtek készíteni a kódkönyvről, Hoovert éjszakai álmából felébresztette a titkára – a hír Donovan álnokságáról, aki beleüti magát az FBI dolgaiba, megérte. Hoover felhívta a helyettesét, és azt mondta:

– Készítsen elő akciót Vad Bill ellen. Torkig vagyok vele. Lebuktatjuk.

S amikor néhány hónap múlva Donovan emberei újfent behatoltak Franco nagykövetségére, az FBI gépkocsijai körülvették az épületet Hoover parancsa értelmében és bekapcsolták a szirénákat. Az OSS-ügynököket letartóztatták, s ezzel félbeszakították az akciót, mely az USA Pireneusok felé

irányuló politikája kialakítása szempontjából különösen fontos rejtjelzett szövegek megfejtését célozta.

Az őrjöngő Vad Bill reggel a Fehér Házban volt.

Hívatták Hoovert, aki csöpögött a nyájasságtól.

– No, de kedves Bill, ha tudtam volna, hogy az ön emberei voltak azok ott, a követségen!... El se tudtam volna képzelni, hogy az OSS emberei tevékenykednek ott! Csak egy szavába került volna, és minden a legnagyobb rendben lenne! De ön teljesen megfeledkezett hűséges, öreg barátjáról, Hooverről...

Az ellenfelek kibékülésére azonban csak néhány hónap múlva került sor, amikor Donovan lehetővé tette, hogy Hoover megismerkedjék azzal az akcióval, amely valójában a kezdete volt az OSS külföldi tevékenységének. Donovan ezen akciójának lényege a következő volt: azután, hogy az angol–amerikai csapatok partra szálltak Észak-Afrikában, s megindították a támadást a Wehrmacht ellen, mind Roosevelt, mind Churchill arra összpontosította a figyelmét, hogy átengedi-e Franco Spanyolországon a német csapatokat, hozzájárul-e ahhoz, hogy a birodalom övön aluli támadást intézzen az angolszászok ellen, elvágva őket Afrika északi partvidékétől, s ezzel elzárva őket a tenger felől érkező segítségtől – vagy megőrzi-e semlegességét. Természetes, hogy Franco szimpátiája, mint mindig, most is Hitler oldalán volt, ugyanakkor komoly dilemma elé került: amennyiben beengedi országába a Wehrmachtot, elveszítheti diktátori státusát, s országa megszállt területté válhat a Führer azon ígérete ellenére, hogy egyetlen német katona sem marad spanyol földön; megértette viszont azt is, hogy ha ellentmond Berlinnek, akkor – bizonyos mértékben – kijátssza Londont, rákényszerítve az angol–amerikai erőket, hogy szüntessék meg a rendszere bojkottját, s ismerjék el őt, Francót a spanyol nép érdekei egyetlen törvényes képviselőjének. A birodalom titkosszolgálata erre még tovább fokozta nyomását, továbbá Madridban is volt éppen elég olyan erő, mely gyűlölettel fordult a nyugati

demokráciák felé, mivel a világ jövőjét kizárólag a nemzetiszocialista társadalom megvalósulásában látták.

Ezért nehéz megjósolni, hogy végül is melyik utat választja majd Franco, de a választás valószínűségét azért idejekorán fel kell mérni.

Donovan úgy döntött, hogy elébevág az eseményeknek: olyan határozatot hozott, hogy nem elegendő csak megérteni és végiggondolni a lehetséges perspektívákat, hanem utasította az ügynökeit, hogy erőltessék rá Francóra azt a döntési formát, mely a szövetségesek számára előnyös.

Szokásos ellensúly-taktikáját játszva, Donovan diplomáciai köntösben elküldte személyes képviselőjét Madridba. Ez a személy a chicagói Donald Steel volt, aki azonnal kitüntette magát a legmagasabb madridi körök barátságával, minekutána nem győzte hangsúlyozni meggyőződéses kommunistaellenes beállítottságát, s úton-útfélen emlegette, hogy az orosz polgárháborúban amerikai expedíciós hadsereg állományában harcolt a vörösök ellen a fehérgárdisták oldalán, őt követte Gregory Thomas az egyik kozmetikai részvénytársaság egyik vezetője, aki folytatta az elődje által megkezdett munkát. Számára nem volt szokatlan, hogy ajándékokkal lepje meg a hölgyeket – a parfüm pedig nem megvesztegetés, csak kedves figyelmesség; s a Pireneusokban semmit sem értékelnek olyan nagyra, mint a figyelmesség megnyilvánulását – ez kulcs lehet azoknak a szívéhez, akik rendelkeznek bizonyos információkkal, vagy éppen továbbítani tud információkat, felfelé, Francónak, ha úgy látja jónak.

Downs OSS-rezidens Londonban találkozott a köztársasági Spanyolország volt elnökével, Negrinnel, aki azt mondta neki, abban az esetben, ha Franco enged a tengelyhatalmaknak és átengedi országán Hitler csapatait, az országban polgárháború törhet ki, és akkor a tömeges partizánmozgalom elkerülhetetlen.

Minthogy Spanyolországban semmilyen előkészületek nem történtek a partizánmozgalom kiszélesítésére, Downs embereit letartóztatták, Madridba hurcolták, a Puerta del Sol kazamatáiba, és harmadfokú vallatásnak vetették alá. Néhányan nem bírták ki a vallatást és azt vallották, hogy Marokkóból érkeztek amerikai megbízatással.

Spanyolország külügyminisztere behívatta Hayes amerikai nagykövetet, és azt mondta neki:

– Ez precedens nélkül álló beavatkozás országunk belügyeibe! Ezt ki nem provokált agresszív lépésként lehet értelmezni! Önök vérontást kívánnak előidézni az országban!

Ez idő alatt az OSS madridi emberei, miközben kis parfümös üvegecskéiket osztogatták, szándékos dezinformációt terjesztettek: »Ez még csak a kezdet, a beszivárgás folytatódni fog, ha a Fehér Ház úgy véli, hogy Franco megnyitja Spanyolország kapuit a Wehrmacht előtt.«

Franco, rettegve a partizánháborútól, lehetőséget talált arra, hogy tájékoztassa a Fehér Házat – bonyolult kapcsolatokon keresztül –, hogy nem engedi át a birodalom hadseregét.

Miután ez az információ megérkezett Washingtonba, a külügyminisztérium megbízta Hayest: biztosítsa Francót arról, hogy a kommunista terrorcsoportok ledobása nem az amerikai hadsereg és titkosszolgálat akciója volt, hanem a spanyol köztársaságiak és az amerikai kommunisták önkényes akciója; s azt az embert, aki bizonyos anyagi támogatást nyújtott nekik, eltávolították az állami szolgálatból.

Downst valóban elbocsátották az OSS-től, ugyanakkor pontosan két hónap múlva kinevezték Eisenhower vezérkara különleges hadműveleti csoportjának tanácsadójává.

Hayes nagykövet, aki korábban élesen szembenállt Donovannal és embereivel, barátsági megállapodást kötött Vad Bill-lel, s attól fogva a nagykövetség első beosztottja az OSS tisztje lett...”

– Nos? – kérdezte Müller. – Ugye, érdekes dolgokat bányászott ki Canaris?

– De még mennyire! – felelte Stirlitz, miközben visszaadta Müllernek a dossziét. – Az OSS akcióira vonatkozó adatok az 1942-es évvel megszakadnak?

Müller hümmögött.

– Stirlitz, én azok közé az emberek közé tartozom, akik csak akkor nem kapnak több információt, ha már nem élnek...

Schellenberg, Müller, és a NSDAP külföldi osztálya arról azonban nem tudott, hogy közvetlen ezután Donovan helyzete erősen megingott.

Az OSS európai rezidensének, Allen Dullesnek a bátyja, a multimilliomos John Foster Dulles – aki Thomas Dewey elnökjelölt előválasztási kampányában a belpolitikai osztályt vezette – ugyanis éles támadást intézett Roosevelt ellen. Határozott fellépést követelt az elnöktől a „növekvő vörös fenyegetés" ellen, s a kommunizmus kísértetével riogatta az amerikaiakat. Beszédeihez számos dokumentumot közvetlenül kapott meg régi barátjától, a vele azonos pártot képviselő Donovantól. Roosevelt ekkor tette fel a kérdést, s követelte a választ arra, hogy ki is ellenőrzi valójában az OSS tevékenységét, s ki támogatja anyagilag azokat az akciókat, melyek nem szerepelnek a távlati tervekben, és mely részvénytársaságok kapnak privát információkat a politikai felderítés állami szerveitől.

Miután áttanulmányozott bizonyos anyagokat, Roosevelt azt mondta legközvetlenebb munkatársának, Hopkinsnak:

– Harry, nem véli, hogy ideje lenne eltávolítani Donovant az OSS-ből?

Hopkins megkérdezte:

– Milyen alapon?

– Az okok nyilvánvalóak – felelte az elnök, és rábökött az előtte fekvő dossziéra. – Mindazok az emberek, akik Dewey válogatása

alapján kerültek be a vezérkarába, annak bukása után átkerültek Donovanhoz az OSS kulcspozícióiba, s valamennyien olyan osztályokon dolgoznak, melyek a birodalomban szervezendő akciókkal foglalkoznak. És ehhez felhasználják régi kapcsolataikat Hitler pénzügyi köreivel.

Ez a beszélgetés a Fehér Házban azon a napon zajlott le, amikor Stirlitz Svájcból visszatért a birodalomba.

A világon minden különös, elszakíthatatlan fonallal kapcsolódik össze – a kis dolgok és a nagyok, a nevetségesek és a tragikusak, az aljasság, és a magasztosság; s ugyanakkor a sorsok ilyen vagy olyan kereszteződéseire nincsen semmiféle logikus magyarázat, s mégis ez a látszólagos véletlen valójában a fejlődés egyik titkos összetevője.

5.

Berlin szívét bombázták; Babelsberg fölé nem repültek, ezért errefelé nem oltották el a villanyt, bár a lámpák, mint mostanában mindig, csak félerővel égtek.

– Csak arra kérem, Hans, ne tegyen cukrot a kávémba, mert én szaharinnal iszom.

A sofőr a konyhából válaszolt:

– De hisz ön sovány, Bolsen úr. A főnököm az, akinek vigyáznia kell minden falat kenyérre, s ezért aztán állandóan éhes.

– Az indiai jógik szerint az éhezés nagyon hasznos – jegyezte meg Stirlitz. – Mi, németek most a hasznosság csúcsán élünk – szinte valamennyien éhezünk.

A konyhából nem érkezett válasz, Hans egyáltalán nem reagált Stirlitz szavaira – bizonyára jól eszébe véste főnöke utasításait.

„Lehetséges volna, hogy csupán túlságosan begyulladtam? – latolgatta magában Stirlitz. – Elképzelhető, hogy ez a fickó valóban csak a biztonságomra vigyáz? Nem ország ez, csak egy skorpiókkal teli konzervdoboz; itt már lehetetlen kiszámítani a cselekedetek logikáját. Legjobb, ha az ember csak a megérzéseire hagyatkozik. De mi lesz akkor, ha sehogy sem tudom lerázni a fiút, és nem tudom felvenni a kapcsolatot a rádiósommal? Mi értelme akkor annak, hogy Berlinben vagyok? Helyesen tettem, hogy megemlítettem Müllernek annak a lehetőségét, hogy nekem is megvan a magam játszmám. Higgye csak. Végeredményben, úgy látszik, a válaszom kielégítette, bár az igazi beszélgetésre egyelőre nem került sor.”

A törökösen készített kávé kitűnő volt. Stirlitz megkérdezte:

– Ki tanította meg ilyen remek kávét főzni, Hans?

– A Gruppenführer fia. Fritz nagyon művelt gyerek volt, beszélt angolul és franciául, egész nap a könyveket bújta. Valamelyik könyvében bukkant rá a törökös kávéfőzés receptjére is. Nem szabad rátenni a villanyfőző lapjára, csak fölötte kell tartani, míg forrni nem kezd, gondosan ügyelve rá, hogy mikor kezd feljönni a hab. A gyerek valami idegen szót használt erre, olyan tudományosat, nagyon szépen hangzott. Emlékszem úgy fordította le: „ízkitörési hatás”.

– Hol van most a Gruppenführer fia?

Hans odanyújtotta Stirlitznek a lekvárt.

– Ezt az édesanyám főzte, Bolsen úr, parancsoljon kóstolja meg.

– Nem válaszolt a kérdésemre...

– És arra is kérem, kóstolja meg a saját készítésű szalonnánkat. Apám régi recept szerint készíti, ezért van benne ilyen sok rózsaszínes csík, látja, milyen gusztusos?

– Ó, igen – felelte Stirlitz, megértve, hogy a fiú nem fog választ adni –, szívesen megkóstolom. Hová is valósi maga?

– Magdeburgba, Bolsen úr. A házunk az útkereszteződés mellett áll. Ott, ahol a hannoveri elágazás van, s az útjelző tábla, mely Hamburg irányába mutat. Nagyon szép, régi ház, hatalmas, silóveremmel a birtokon.

– Elég gyakran járok azon az úton, de most valahogy nem tudom magam elé idézni a szép, régi házukat. Vagy várjon csak, nem az a piros cserepes, amelyiknek a faváza olyan élénkbarnára van festve?

– Dehogynem! Na látja, hát mégiscsak emlékszik rá!

– Igen már emlékszem – mondta Stirlitz. – Ha nem esne nehezére, kérem készítsen nekem még egy kávét.

– Természetesen, Bolsen úr.

– Vagy talán később? A maga kávéja teljesen kihűl, igya csak ki.

– Nem számít, szeretem hidegen is a kávét. A Gruppenführer fia megtanított a jegeskávé készítésére is. Ivott már olyat?

– Igen. Nagyon finom. Hát maga kapucinert ivott már?

– Nem, még a hírét se hallottam eddig.

– Tud róla, hogy a középkorban éltek a kapucinusok, egy vándor szerzetesrend tagjai?

– Nem szeretem a papokat, Bolsen úr, valamennyien árulók.

– Miért valamennyien?

– Mert valamennyien a békéről prédikálnak, nekünk pedig harcolnunk kell, hogy megsemmisítsük a bolsevikokat meg az amerikaiakat.

– Tulajdonképpen igaza van, helyesen fogalmaz. De hogy visszatérek a kapucinerre, az úgy készül, hogy a forró kávéba beletesznek egy kis fagylaltot, s ettől egy egészen különleges csokoládéhab keletkezik. Félek, hogy ilyenfajta kapucinert csak a háború után ihatunk ismét Menjen, nem tartom fel tovább. Készítsen még három csésze kávét, én is szeretem hidegen, később még dolgoznom is kell.

Amikor Hans kiment, Stirlitz a zakója zsebéből elővett egy altató tablettát, és Hans csészéjébe dobta, majd rágyújtott s mélyen leszívta a füstöt. Felvette a telefonkagylót és feltárcsázta Dagmar Freitag számát, azét az asszonyét, akinek az ügyével Schellenberg bízta meg.

Az asszony hangja mély volt, Stirlitz kedvelte az ilyen hangú nőket – általában magasak, soványak, sportos típusúak, római arcéllel.

„Mindig szabadjára engeded a fantaziádat, öregfiú – mondta magának Stirlitz. – No és aztán? – válaszolt azonnal magának. – Ez csodálatos! Rá kell erőltetned magad a környezetedben lévő emberekre és jelenségekre; s akkor a te elképzeléseid, koncepciód, gondolataid észrevétlenül, ismeretlen törvényeknek engedelmeskedve polgárjogot nyernek, csak abban kell biztosnak lenned, hogy helyesen cselekszel, és hogy elképzeléseid nem erkölcstelenek.”

– York professzor úr hatalmazott fel arra, hogy felhívjam – mondta a telefonba Stirlitz. – A nevem Bolsen, Max Bolsen mérnök.

– Jó estét, Bolsen úr! – felelte az asszony. – Már vártam a hívását.

– Ugye, zöld a szeme? – kérdezte Stirlitz olyan hangsúllyal, amely szinte már állítás volt.

Az asszony elnevette magát.

– Esténként, különösen amikor a bombázás miatt leoltom a villanyt, sárgásan villog. Máskülönben igaza van, zöld szemű vagyok, akár a macska.

– Csodálatos! Mikor lenne egy kis ideje a számomra?

– Amikor óhajtja. Hol lakik?

– Babelsbergben.

– Én pedig Potsdamban. Egészen közel.

– Mikor fekszik le aludni?

– Ha nem bombáznak, általában későn.

– És ha bombáznak?

– Akkor altatót veszek be, és korán.

– Felhívom még a barátaimat. Éppen most érkeztem vissza egy hosszabb útról, kell velük váltanom néhány szót, s aztán újból felhívom. Amennyiben beleegyezik, esetleg még ma felkeresném, csak egy kicsit később.

„Most minden szavamat felveszik – gondolta magában, s letette a kagylót. – S ez remek is. A kérdés csak az, mikor tájékoztatják a beszélgetésemről Müllert: most azonnal, vagy csak reggel? Akár így, akár úgy, indokom van rá, hogy elhagyjam a házat. Erős fiú ez a Hans. Úgy negyven percbe telik, amíg az altató leveri a lábáról... Ámbár az is lehet, hogy nem issza meg a kávéját, s akkor persze nem is alszik el. Ez esetben nem marad más hátra: együtt megyünk el. Azután, hogy elbeszélgettem ezzel a zöldszemű Dagmarral, sétálgatok egy kicsit Potsdamban. Ha nem csal az emlékezetem, a háza háromsaroknyira van attól a villától, amelyben a rádiós lakik. Még az is lehetséges, hogy Dagmar házának van egy hátsó kijárata a kertre – s akkor csak a kerítésen kell átugranom – akárhogy is, de ki kell jutnom, jelentenem kell Moszkvának, hogy most már

Bormann sem ellenzi a tárgyalásokat a Nyugattal, s hogy az ügybe komoly erőket vonnak be Svájcban is, Svédországban is."

Hans bejött a konyhából, kávét töltött Stirlitznek, kiitta a maga kihűlt kávéját az altatóval, megkérdezte, mit kíván reggelizni Bolsen úr, s megjegyezte, hogy remek sonkatojást tud készíteni.

– Köszönöm, kedves Hans, de reggel jön a cselédlány, ő tudja, mit szoktam reggelizni.

– Bolsen úr, a Gruppenführer azt mondta nekem, hogy a lányt bombatalálat érte. Ne haragudjék, ha elszomorítom a hírrel.

– Mikor történt?

– Nagyon finom sárgarépa-fasírtot is tudok készíteni – mondta a válasz helyett Hans.

Egyszerűen elengedte a füle mellett azokat a kérdéseket, amelyekre az utasítás szerint nem válaszolhatott.

– Azt kérdeztem magától, mikor halt meg a bejárónőm?

– Nem tudom, Bolsen úr. Csak arra válaszolhatok Bolsen úr, amiről tudomásom van.

– No, látja, ez a világos beszéd. Nem valami udvarias dolog hallgatni vagy mellébeszélni, ha kérdeznek valamit magától.

– Valóban illetlenség, Bolsen úr, de én nem szeretek hazudni. És hallgatni még mindig jobb, mint hazudni.

– Jöjjön, megmutatom a szobáját.

– A Gruppenführer azt mondta, hogy a földszinten kell aludnom. Itt kell elhelyezkednem, az emeletre vezető lépcső aljában. Ha megengedi, egy fotelban megágyaznék magamnak. Megengedi, hogy odahúzzam a lépcsőhöz?

– Nem. Az emeleten nincs vécé, így fel kellene keltenem.

– Amiatt ne aggódjék. Keltsen fel nyugodtan, én egykettőre elalszom újra.

– Értse meg, Hans. Nem szeretem feleslegesen zaklatni az embereket. Tessék, húzza ide a fotelt, nem, nem, még közelebb a lépcsőhöz, de úgy, hogy le tudjak jönni, anélkül, hogy önnek félre kellene húzódnia.

– De a Gruppenführer azt mondta, hogy árnyékként kell követnem mindenhová.

– Milyen rangban van? Scharführer? Na látja, én meg Standartenführer vagyok.

– Én csak vigyázok önre, Bolsen úr, és a parancsokat a Gruppenführer adja. Bocsásson meg, kérem.

– Azt akarja, hogy felhívjam Müllert?

– Az volna a legjobb, Bolsen úr. Kérem, ne haragudjék rám, de ön sem engedné meg a beosztottjának, hogy ne tartsa be a parancsot.

– Kérem, kedves Hans, adja ide a készüléket, hosszú a zsinórja, nyugodtan idehozhatja az asztaltól.

Hans átnyújtotta a telefont Stirlitznek, s felig eltakarva a száját a tenyerével, megkérdezte:

– Kaphatnék még egy csésze kávét?

– Ó, hogyne, természetesen! Rosszul aludt az éjszaka?

– Nagyon sokat kellett vezetnem.

Stirlitz tárcsázott.

Scholz vette fel a kagylót.

– Jó estét, itt Stirlitz! Bekapcsolna a főnökéhez?

– Kapcsolom, Standartenführer.

Müller felvette a kagylót, s szokásos apró, szaggatott nevetgélésével szólt bele a telefonba:

– No mi az, megkezdődött az idegháború? Derék gyerek ez a Hans! Adja a készülékhez.

Stirlitz átadta a kagylót Hansnak, aki némán hallgatta Müllert, kétszer bólintott, kérdően tekintett Stirlitzre, akar-e még beszélni a főnökével, de Stirlitz felállt és bement a fürdőszobába.

Amikor visszajött, Hans a fotelban ült, a szemét dörzsölgetve.

– Feküdjön csak le – mondta neki Stirlitz. – Lepihenhet, ma már nincs szükségem a segítségére.

– Köszönöm, Bolsen úr! Nem fogom zavarni?

– Nem, nem, semmi esetre sem.

– De előfordul hogy horkolok.

– Füldugóval alszom, horkoljon nyugodtan, amennyit csak akar. Hozza le föntről az ágyneműt, tudja, hol találja?

Hans azt felelte, igen.

Hans huszonöt perc múlva már aludt.

Stirlitz ráterített még egy takarót, és lement a garázsba.

Amikor kivitte a kocsit az udvarra, Hans fölállt a fotelból, odament a telefonhoz, és felhívta Müllert:

– Elment.

– Tudom. Köszönöm, Hans! Aludj nyugodtan, és föl ne ébredj, amikor hazajön. Ügyes fiú vagy.

Stirlitz a rádiós kétemeletes villájától két keresztutcányira állította le a kocsiját. Egy szál gyufa fényénél megnézte a lakók névjegyzékét – négyen voltak –, majd becsengetett.

A rádiós egy idős német férfi volt, berlini őslakos, Paul Lorch.

A jelszó hallatára elmosolyodott, és behívta Stirlitzet. Egy kis, kétszobás lakásba mentek fel, majd Lorch átadott Stirlitznek két rövidke levelet, melyeket számoszlopok töltöttek meg.

– Mikor kapta?

– Tegnap éjjel.

Az első üzenet így szólt: *Miért késlekedik az információkkal? Minden nap szükségünk van újabb információkra. Központ.*

A második bizonyos mértékig ismételte az elsőt: *Információink szerint Schellenberg különös aktivitást fejt ki Svédországban. Igaz ez? Ha igen, nevezze meg azokat a személyeket, akikkel kapcsolatban áll. Központ.*

– Hol az adója? – kérdezte szinte némán, csak az ajkait mozgatva Stirlitz.

– Elrejtettem.

– Odamehetünk most?

Lorch nemet intett.

– Csak holnap estére tudom idehozni.

– Semmiképp se lehetne még ma?

– Nem. Hatra a munkahelyemen kell lennem, és csak ötre érnénk vissza.

– Akkor várjon rám holnap vagy holnapután. Egész nap. Hívjon orvost, jelentsen beteget, de intézze úgy, hogy mindig itthon legyen. A telefonszáma nem változott meg?

– Nem.

– Majd felhívom. Pillanatnyilag nagyon bonyolult a helyzetem. Nem vagyok a magam ura. Mondja, még mindig kutyafodrászattal foglalkozik?

– Igen, de most embereket is kell borotválnom. Ezért kell reggelente a kórházba mennem.

– A telefonszáma még mindig a szakmai névsorban található?

– Igen.

– Hány kutyafodrász maradt a városban?

– Rajtam kívül két hölgy, akik pudlikra specializálták magukat. Miért suttog? Megbízható vagyok.

– Persze, persze – válaszolta továbbra is hangtalanul Stirlitz. – Nem a megbízhatóságában kételkedem, csak végtelenül fáradt vagyok, már-már a végkimerülés szélén.

– Kér egy erős teát?

– Köszönöm, nem. Előfordulhat, hogy felhívja önt a... a sofőröm. Hansnak hívják. Ha nem tudok magam jönni, majd ő jön el önért. A kocsinak SS-rendszáma van, de ne ijedjen meg, minden a legnagyobb rendben. Legfeljebb majd megnyírja a kutyámat, ha nem tudnék idejönni. Bár mindenképp el kellene jönnöm. Tessék, itt a rejtjelzett szöveg. Ezt adja le holnap, még mielőtt idejönnék.

Schellenberg valóban egy sor titkos tárgyalást kezdeményezett Svájcban és Svédországban. Szerződőfeleiként Bernadotte-ot nevezte meg Svédországban és Musyt Montreux-ben. Az a feladatom, hogy átdobásra készítsek fel Stockholmba, Bernadotte gróf környezetébe bizonyos Dagmar Freitagot, egy harminchat éves filológusnőt, akit Schellenberg azután

szervezett be, hogy férjét, Freitag üzletembert Hitler-ellenes kijelentéseiért letartóztatta. Müller rám akasztotta egyik emberét. Bormann nyilvánvalóan tájékoztatást kapott a Nyugattal folyó tárgyalásokról, mert megparancsolta: tegyek meg mindent, hogy a semlegesekkel – akiket Dulles képvisel – folyó tárgyalások tényét a legszigorúbb birodalmi titokként kell kezelni, legfőképp azt kell megakadályozni, hogy a Kreml tudomást szerezzen róla. Justas.

Müller meghallgatta a Stirlitz figyelésével megbízott különleges csoport vezetőjét és felírta Lorch címét.

– Köszönöm, Hugo, remek munkát végzett! Most már leveheti róla a szemét. Nyilvánvaló, hogy most ehhez a Dagmar Freitag nevű nőhöz megy. Pihenjen reggelig.

Azután Müller behívatta Herbert Nietzsche Sturbannführert, a filológiai tudományok doktorát, a rejtjelfejtő osztályról.

– Doktor – kérdezte –, ha adok önnek egy számsort egy ellenséges rádiógramból, meg tudja fejteni?

– Milyen hosszúak a számsorok? Hány szó ismert azok közül, amelyek rejtjelezve vannak? Melyek ezek a szavak? Mennyire hitelesek az adatok?

– Hm... Jobb lesz az önnek, ha nem ismeri azokat a szavakat. Ha öntől kiszivárognának egy kívülállónak azok a szavak, amelyeket én csoportok szerint felsorolnék... Nos, ezek nagyon veszélyes szavak, doktor. Ha akárcsak ebben az épületben is bárki harmadik tudomást szerezne arról, hogy ezeket ismeri, nem adnék egy bagó dohányt sem az ön életéért. Nos, az alábbi szavaknak feltétlenül szerepelniük kell a táviratban: *Dagmar, Stockholm, Freitag, Svájc, Dulles, Müller, Schellenberg, Bernadotte.* Elképzelhető, hogy provokatív célzattal a párt valamennyi tagja számára szent nevek is előfordulnak: a Reichsmarschallé, a Reichsführeré és a Reichsleiteré. Továbbá elképzelhető a német nép nagy vezérének neve is. Nem tudom, mi a rejtjelkulcs, de meglehet, hasonló lesz ahhoz, amit az orosz rádiósnő használt.

– Az, akit Stirlitz tartóztatott le? A kórházban?

– Igen, Stirlitz még éppen el tudta kapni, pontosan a Charitében, jól emlékszik.

Müller elővette a páncélszekrényből az elfogott táviratokat, és letette az asztalra Nietzsche elé.

– Amíg töpreng rajta, próbáljon kiokoskodni valamit ezekből a rejtjelekből. Feltehetően előfordul bennük a következő néhány, szó: *Wolff, Dulles, Schlag, lelkész, Müller, Svájc, Bern, Schellenberg.* Elképzelhető Himmler, Bormann nevének említése is, bonyolultan álcázott formában. Ha nem is valamennyi, de néhányuk valószínűleg szerepel a rejjelzett szövegekben. Itt maradok éjszakára. Ha eredményre jut, hívjon fel. Scholzot utasítottam, hogy kapcsolja be önt.

Scholz reggel hatkor ébresztette fel, amikor már virradt. Az égbolt magas volt és szürke. Ezen az éjjelen nem bombáztak, így nem voltak tűzvészek sem, és a levegőben sem kavargott a puha, súlytalan korom.

Doktor Nietzsche letette Müller elé a megfejtett szöveget.

Schellenberg Himmler jóváhagyásával Svájcban tárgyalásokat akar kezdeni az amerikaiakkal. Szabad kezet kaptam a cselekvésre, sürgősen szükségem van összekötőre, részletesebb jelentést a lelkészen keresztül adok, akit Bernbe küldök. Justas.

Müller becsukta a szemét, és lassan hintázni kezdett a fotelban. Hangtalanul nevetett, ingatta a fejét és hümmögött, mint aki kissé megfázott a szélben. Majd pedig, amikor odaadták neki azt a szöveget, amelyet Stirlitz Paul Lorchon keresztül adott le, miután megbeszélést folytatott vele, Müllerrel, majd Schellenberggel, aztán Bormann-nal, a Gestapo főnökét olyan elégedettség öntötte el, olyan édes öröm, amilyet csak gyerekkorában érzett, amikor nagyapjának segített a mezőn, tavasszal, amikor elérkezett az ideje, hogy megkezdjék a munkát a szőlőben.

Minden oka megvolt az örömre.

Elérte, amit akart. Azt, hogy Stirlitz ezentúl vakon teljesítse az ő akaratát. Mostantól már nem vágyálom vagy elvont eszme a Kreml és a Fehér Ház konfrontációja. Márpedig, ha ez bekövetkezik, akkor ez az ő megmenekülését jelenti. Egyébként az ő és Bormann megmenekülésének esélyei még abban az esetben is határtalanul megnövekedtek, ha nem jön létre fegyveres összetűzés az oroszok és az amerikaiak között, hiszen a vörösök hírszerző szolgálatát felettébb érdekelni fogja, hogy miként reagál a béketárgyalásokra Bormann és ő, Müller; hiszen kettejüktől függ, hogy a tárgyalások folytatódhatnak-e, avagy megszakadnak.

6.

Bormann hajnalban hagyta el Berlint.
Potsdamba indult. Ott, az erdőben, egy magas téglakerítéssel körülvett kastélyban, melyet öt veterán NSDAP-tag és három SS-katona őrzött, akiket e feladatra személyesen Müller jelölt ki, dr. Mengele egy különleges laboratóriumot rendezett be. A laboratórium az AE–2 fedőnevet viselte. A fedőnév alatt rejtőzött a kórház, Bormann nagy titka, amelyről még a Führer sem tudott.

Az éj leple alatt, lefüggönyzött gépkocsikban ideszállították azokat a jelölteket, akiket az ő személyes parancsa alapján válogattak ki számára a Reichsleiter legmegbízhatóbb emberei.

Dr. Mengele plasztikai műtéteket végzett Elsőnek Gross Obersturmbannführert operálta meg, egy régi harcostárs, a Reichsleiter jóbarátja fiát. Az öreg harcostárs sokat tett Bormannért a húszas években, amikor bírósági tárgyalás folyt ellene. Ő tanácsolta az ügyvédnek, hogy a Bormann által elkövetett gyilkosságot minősítse a bolsevik terrorizmus elleni politikai önvédelmi lépésnek. Most, húsz év múltán, Bormann az ifjabb Grosst szemelte ki arra, hogy beépüljön az amerikai cionista körökbe. A fiú Etonban végzett, kiválóan beszélt angolul. Kezdetben Eichmann parancsnoksága alatt dolgozott, majd Walter Rauff mellett azoknak a gázkamráknak a kipróbálásánál segédkezett, amelyekben később a zsidó gyerekeket gázosították el.

Dr. Mengele megváltoztatta Gross orrformáját, körülmetélte, eltüntette bőréből az SS-jelzését, és karjára tetováltа azt az azonosítási számot, amelyet a zsidók kaptak, amikor megérkeztek a koncentrációs táborokba. Gross az 1 597 842-es számot kapta.

Másodikként Rudolf Witloffot hozták be az AE–2 laborjába. Witloff Oroszországban nevelkedett, apja a Siemens-Schuckert kereskedelmi társaságnál dolgozott; Rudolf orosz iskolába járt, tökéletesen beszélte a nyelvet; később Müller csoportjában a Vörös Zenekar felszámolásával foglalkozott. Mengele forradást tetovált a homlokára, és beültetett a bőrébe egy kivégzett orosz hadifogoly bal vállából kivágott bőrdarabot, amelyre egykor Sztálin arcképét tetoválták, és ezt a szöveget: „Halál a német megszállókra!”

Ma hajtotta végre Mengele a harmadik operációját. Klaus Neumannt készítette fel arra, hogy később beépíthető legyen a monarchiaellenes arab radikálisok soraiba.

Most Bormannon volt a sor, hogy elbeszélgessen e három személlyel; a konspiráció szabályai értelmében a három ember nem ismerhette egymást.

Bormann kifelé hajtott a romos városból, és mindeddig nem tudott választ adni önmagának arra a kérdésre: felteheti-e már a pontot az i-re a három jelölttel való beszélgetések során. Ingadozott. Mondja-e egyszerűen azt nekik, hogy mélyen az ellenség háta mögött fogják őket bevetni, vagy jelentse ki azt, ami már mindenki számára világos? „Elvesztettük a harcot. A háborúnak a következő néhány hónapban vége lesz, ha csak valamilyen csoda nem történik; magának jutott az a megtisztelő feladat, hogy egész további életét a nemzetiszocializmus visszaállítása nagy ügyének szentelhesse. A mi mozgalmunk vonzóereje abban rejlik, hogy őszintén és egyértelműen hirdetjük a kiválasztott árja nemzet képviselőinek teljes cselekvési szabadságát az erősek hatalmáért folytatott harcban. Igen, bizonyosan hibáztunk, amikor kizárólag a németeknek vindukáltuk a jogot az abszolút és korlátlan uralomra. Fel kellett volna szítani a nemzetiszocializmus lángját a világnak azokon a területein, ahol csak egy szikrányi remény is volt arra, hogy elsők lehessenek. Igen, a jövőre vonatkozóan ebből levonjuk a konzekvenciát, és ön, éppen ön lesz az a fáklyavivő, aki egyesíti

magában az emléket és a reményt. A németek így vagy úgy, de mindenképpen vezérek lesznek, amikor a nemzeti eszme ismét lángra lobban a földön. Nem léteznek osztályok, ez csupán a titkos zsidó eszméktől megfertőzött marxisták sületlensége; nincs és nem is lesz soha semmiféle internacionalista testvériség, amit az orosz bolsevikok hirdetnek – minden nemzet csak önmagára gondol; nincs semmiféle ellentmondás a társadalomban, ha ez a társadalom egyetlen nemzetből áll; a vér tisztasága – ez az árja társadalom boldogulásának egyetlen záloga." Bormann tudta, hogy ha nem mondja meg a teljes igazságot a kiválasztott személyeknek, akkor annak az ügy láthatja a kárát. De számolnia kellett azzal is, hogy olyan embereket választottak ki a számára, akiket Hitler vak fanatizmusának szellemében neveltek. Ha megmondja nyíltan az igazat: a birodalom összeomlása a küszöbön áll, nem lehet kiszámítani ezeknek az embereknek a reakcióját. Joggal számíthat arra, hogy egyikük haladéktalanul levelet ír a Führernek, melyben árulással vádolja őt, Bormannt, aki rémhíreket terjeszt, s kéri, hogy azonnal állítsák hadbíróság elé. Se szeri, se száma nem volt azoknak az eseteknek, amikor fiatal fiúk és lányok tettek feljelentést szüleik ellen: „Azt merték mondani, hogy a Führer elveszítette a háborút!" Ilyen leveleket mutogatott Bormann-nak Freissler a birodalmi bíróság elnöke, és meghatottságában kicsordultak a könnyei: „Ilyen hazafiakkal, mint ezek a gyerekek, valamennyi ellenségünket legyőzzük!"

Bormann elhessegette magától ezeket a gondolatokat. Erős akaratú ember volt, nemcsak a szavai és a tettei fölött tudott uralkodni, de a gondolatain is. Amikor március elején két napra elutazott Ausztriába, Linz környékére különféle NSDAP-ügyek miatt (elsősorban a műkincsek elrejtésének kérdését kellett megoldani, mert hogy hogy nem Oroszországból, Lengyelországból és Franciaországból kilencszázhetvenmillió dollár értékű festményt és szobrot gyűjtöttek ott össze), és megpillantotta azokat a kastélyokat, amelyekben a birodalom evakuált külügyminisztériuma, a száműzetésben élő bolgárok,

horvátok, magyarok, és szlovákok „kormányai” működtek, s amikor érzékelte az egykori nagyság szánalmas maradványait, teljesen világos lett számára, hogy mindennek vége. Nem a katonai visszavonulás győzte meg erről, nem is az összeomlás kétségtelen tüneteit mutató államgépezet akadozása, de még csak nem is a NSDAP székházába befutó, éhínségről és járványokról szóló jelentések, hanem éppen a kicsinységnek ez az érzése törte meg. Amíg ott élt a Führer-bunkerban Hitler mellett és az előírt napi időbeosztás menetrendszerűen ismétlődött napról napra, tökéletesen nyugodt volt. Zavartalanul működött a hírközlés, Hitler kedvére operált a minisztériumoktól kapott térképekkel és hírekkel, a bombák robbanásai nem hallatszottak le a föld alatti birodalmi kancelláriába, a konyha kiváló volt, az SS-tisztek, mint mindig, fegyelmezettek és ápoltak, a tábornokok szinte percenként, egymást követve tették a jelentéseket. A bunkerben a hatalom illúziója uralkodott. A birodalom folytatta Dánia, Észak-Olaszország, Hollandia és Norvégia megszállását, az SS Ausztriában parádézott, mindegyre tartotta magát a csehországi és a magyarországi helyőrség... Keleten ugyan nyugtalanító volt a helyzet – de hát ha a nemzetnek úgyis ki kell tartania az utolsó csepp véréig. Ki lenne olyan bolond, hogy önként vállalja az öngyilkosságot? A vörösök áttörnek, ez már világos volt, de ki kételkedett volna abban, hogy a németek harcolni fognak minden egyes házért, erdősávért, szántóföldért, minden tanyáért – most a Nemzet fizikai életbenmaradásáról van szó, most majd megmutatkozik a Vér rejtett, titkos ereje.

De akkor, visszatérve Linzből, Bormann kénytelen volt számot vetni azzal, hogy mi is történt valójában. Akkor először, önmagának kellett döntenie, és nem a Führer parancsára cselekednie. Kezdetben nem is tudta rászánni magát arra, hogy bevallja: megérett benne a végleges elhatározás; mindenáron megmenti önmagát. Igyekezett elhessegetni a gondolatot. Ám amikor Zsukov marsall megkezdte Berlin megrohamozásának előkészítését, és Rosenberg felolvasta Bormann-nak a *Pravdá*ból és

más moszkvai lapokból fordított helyzetjelentéseket, Bormann végképp megértette: a fontolgatások ideje lejárt, ütött a cselekvés órája.

Ebben Goebbels segített neki, akivel szoros kapcsolatot alakított ki, véglegesen félresöpörve Göringet, Himmlert, Ribbentroppot és Rosenberget.

Goebbels volt az, aki áprilisban beállított hozzá, kezében egy újságcikk fordításával. A cikk, mely bírálta Ilja Ehrenburgnak a *Krasznaja Zvezdá*ban *Elég volt* címmel megjelent írását, a *Pravda* közölte. A cikk címe ez. volt: „Ehrenburg elvtárs leegyszerűsíti a dolgot."

– Esküszöm, ez felhívás keringőre az oroszok részéről! – ujjongott Goebbels.

Bormann figyelmesen elolvasta a cikket.

A szerző megállapítása szerint Ehrenburg írásának alapvető tételei „kellően át nem gondoltak és nyilvánvalóan tévesek. Az olvasó nem érthet egyet azzal a vélekedésével, amely szerint Németország egy egységes roppant nagy gyülevész banda... Különösen az utóbbi hónapok tapasztalataiból tűnik ki világosan, hogy a németek különbözőképpen harcolnak és viselkednek. Egyik részük változatlanul konokul védelmezi a fasizmust, a fasiszta pártot, a fasiszta államot, a hitlerista klikket. Mások már tartózkodnak a hitlerizmusért való aktív harctól, kivárással próbálkoznak vagy megadják magukat. És ez nemcsak a polgári lakosságról mondható el, hanem a német hadseregről is... Nem csoda hát, hogy amíg a német tisztek egyik része körömszakadtáig küzd a kannibál rendszerért, más tisztek bombát dobnak Hitlerre, vagy arra próbálják rábírni a németeket, hogy tegyék le a fegyvert... Ehrenburg elvtárs álláspontja tehát hibás, mert írásában holmi egységes egésznek tünteti fel Németország lakosságát. Ha elfogadnánk álláspontját, akkor azon a nézeten kellene lennünk, hogy Németország egész lakosságának osztoznia kell a hitlerista klikk sorsában. Ehrenburg elvtárs nem a szovjet közvéleményt fejezi ki. A Vörös Hadsereg mindent el fog követni a hitlerista

állam teljes megsemmisítéséért, de sohasem tűzte és nem is tűzi ki céljául a német nép kiirtását. Ez ostoba és értelmetlen dolog volna...”

Goebbels ezután Sztálin együgyűségéről lelkendezett, s arról, hogy a naivságát bűn lenne nem meglovagolni, ám Bormannt szinte kirázta a hideg attól a gondolattól, hogy Moszkva a végén még képes a kezét nyújtania neki. Hiszen ez a cikk valósággal ezt sugallja!

És Bormann erre építette fel aztán egész fantasztikus tervét.

Úgy döntött, szikrányit sem fogja akadályozni, hogy Himmler, illetve Schellenberg kapcsolatot teremtsen a Nyugattal. Sőt, Müller révén mindent megtesz azért, hogy a tárgyalások kezdeményezői közül senkinek még a haja szála se görbüljön meg. De ugyanakkor gondoskodni fog róla, hogy Moszkva napról napra, óráról órára, percről percre értesüléseket szerezzen a tárgyalásokról. Hadd nyugtalankodjék Sztálin, hogy Himmler egy szép napon megállapodik Dullessal! Hadd függjön Damoklész kardjaként fölötte az európai népek bolsevikellenes egységfrontja! Igen, el kell érni, hogy Himmler sikereket arasson a megbeszéléseken, meg kell engedni neki! Rá kell beszélni a Führert, hogy vonja vissza gyakorlatilag az összes csapatokat a nyugati frontról, és dobja át őket a keletire. Azután szét kell verni a vezérkart, le kell váltani Guderiant és helyébe Krebset kell kinevezni, aki jól tud oroszul (katonai attasé volt Moszkvában és a Kreml azonnal értékelni fogja a személyekben bekövetkezett változásokat – ebben nagymesterek). És amikor a nyugati frontot megnyitják az amerikaiak előtt, azok pedig elérik Berlint, akkor váratlanul békejavaslatot kell Sztálin elé terjeszteni. Igen, éppen elébe! Megzsarolva őt a tárgyalásokkal, valamint a Wehrmacht és vezérkara, Guderian, Kesselring, Gehlen kiszámíthatatlanságával, másrészt dokumentumokat tárva elé, melyek azt bizonyítják majd, hogy az angolszászok a jaltai egyezményt nem becsülik többre egy darab papirosnál! Hadd jusson Sztálin paradox következtetésre: vagy arra, hogy az amerikaiak már Berlinben vannak, s ezzel

gyakorlatilag elfoglalták egész Európát, vagy arra, hogy Bormann új Németországa (igen éppen az övé, Bormanné) kész arra, hogy visszaverje az amerikai plutokraták hadseregét és tisztességes különbékét kössön Moszkvával, elismerve pillanatnyilag Moszkva vezető szerepét.

„Csak éppen kevés az idő – kesergett magában Bormann. – Szörnyen kevés, és túlságosan sok fokozaton kell átjutni. Nagyon nehéz ügyelni az események ritmusára, amikor a helyzet kritikus, de ha mégis sikerül kezemet az események pulzusán tartanom, még meglehet az esélyem arra, hogy ne menekülnöm kelljen, hanem folytathassam az ügyet, amelyért élek."

S éppen ekkor jutott az eszébe Stirlitz.

Éppen akkor, visszatérve Berlinbe, magához hívatta Müllert, és megbízta, hogy gyűjtsön anyagot Guderian és Gehlen ellen. Éppen akkor tette fel Bormann a kérdést Müllernek: ki tudná elérni, hogy a Himmler és vezérkara titkos tárgyalásairól szóló információk eljussanak a Kremlbe.

Ezért nem tartóztatták le Stirlitzet nyomban a Svájcból való visszaérkezése után: ő volt a hiányzó láncszem abban a kombinációban, melyet Bormann tervezett meg saját szakállára (és kockázatára). Igaz, a birodalomban negyvenöt tavaszán már mindenki csak a bőrét akarta menteni. Mindegyikük, Hermann Göringtől, a Reichmarschalltól, a kettes számú nácitól kezdve, kész volt arra, hogy elárulja istenített Führerét, hacsak mákszemnyi garanciát is remélhet, hogy jómaga életben marad.

Müller, miután végighallgatta Bormannt, szempillantás alatt döntött, Semmi szín alatt sem szabad elárulnia a Reichsleiternek, hogy Stirlitz kapcsolatot tart az orosz titkosszolgálattal. Müllernek is megvolt a maga menekülési terve. Azt azonban álmában sem gondolta volna, hogy a terve egybeesik Bormannéval.

Ezért hát ezt mondta:

– Szánjon rá egy kis időt, Reichsleiter, és kérem, fogadja Stirlitzet. Én biztosítom, hogy Stirlitznek sikerüljön felhívnia önt, s eljutnia arra a találkozóhelyre, amelyet ön megjelöl a számára. A

találkozójukon pedig hívja fel, kérem, különös nyomatékkal Stirlitz figyelmét a következőkre: „Az ön mostani fő feladata kategorikusan eltér a korábbitól, amelyet végrehajtott. Feladata az lesz, hogy Schellenberget és embereit megvédje. Köteles garantálni tárgyalásaik teljes titkosságát, nem csupán azért, hogy ne fájdítsuk meg a Führer szívét, hanem elsősorban azért, hogy ezek az információk ne szivároghassanak ki a Kreml felé. Egyelőre még nem ismeretes, hogy ki ér el végül valós eredményeket a Svájcban és Svédországban folyó tárgyalások során, így most az a legfontosabb, hogy Moszkva semmi esetre se szerezzen tudomást a tárgyalásoknak még a fényéről se.

Bormann ekkor éles pillantást vetett Müllerre, de nem kérdezett s nem is mondott semmit se.

Bormann csak akkorra dolgozta ki magában a jelöltekkel folytatandó beszélgetés legalkalmasabb változatát, amikor megérkezett az AE–2 laboratóriumhoz. Úgy döntött, hogy vidám, baráti, nyílt beszélgetést folytat majd a bajtársakkal a nemzetiszocializmus eszméiért vívandó további harcról.

A titkos találkozóhelyek, a bankszámlák kódjai – egyszóval a részletek már rég ismeretesek voltak a beavatottak számára, ismerték a kapcsolattartási formákat, már csak az akció megindítása volt hátra.

Mindegyiküknek meglesz a maga feladata. Grossnak voltaképpen nincs is mit mondani: elsőrangú szakember, érti a dolgát – az ő szakterületén Eichmann jóval kompetensebb, mint Rosenberg, minthogy a gyakorlati emberek mindig sokkal többet tudnak, mint a teoretikusok. Witloff remekül ismeri Oroszországot, Müller és Kaltenbrunner egyaránt nagyrabecsüli a szakmai képességeit. Neumann Alexandriában nevelkedett, az apja jó barátságban volt az akkoriban ott élő Rudolf Hess családjával. Mindhármukkal meg kell értetni, hogy az átmeneti kudarcok ellenére valójában szerte a világon újjászületőben van a

nemzetiszocialista eszme. A kudarcok pedig abban rejlenek, s erről világosan ködösítések és illúziók nélkül kell beszélni, hogy lebecsültük és nem ismertük eléggé ellenségeinket. Márpedig az ellenséget úgy kell ismernünk, akár a Miatyánkot. Senki sem ért meg jobban az őszinte, kérlelhetetlen ellenségnél, aki nem törekszik hatalomra és dicsőségre (ami, egyébként, egy és ugyanaz), s éppen ezért, ami hibáinkat illeti, senkitől sem tanulhatunk többet, mint ellenségeinktől. Nagy tanulság ez a jövőre nézve. Most türelemre lesz szükségünk, türelemre, várni tudásra és erőink lehetséges megőrzésére. El fog majd jönni újból a mi időnk. És Bormannban hirtelen felidéződött a lágerben elpusztított Nobel-békedíjas Karl von Ossietzky, aki 1933-ban így írt Hitlerről és a hatalomra jutott NSDAP-ről. „Ez a kamarilla törvényszerűen jutott uralomra. Törvényszerűen, mert a nagybirtokosok ráeszméltek helyzetük meggyengítésére, a parasztok meg arra, hogy a junkerek fosztják ki őket, tulajdon keresztény honfitársaik, s távolról sem az orosz marxisták, az amerikai plutokraták, meg a hazátlan zsidó nagytőke; a nagyiparnak pedig két kézzel kell megragadnia a válság utáni, kezdődő konjunktúrát, amelyet csak akkor használhat ki, ha akad erő a munkásokat kemény kézzel megregulázni és munkára kényszeríteni...”

– Szóval, semmi vész – gondolta Bormann –, majd citálom nekik ennek a rühes Ossietzkynek a szavait a kamarilláról. Hallják csak éppen tőlem! Amúgy is ellenséges közegben kell majd élniük. Szokjanak csak hozzá minél előbb, ellenségeink metaforáihoz. Edződjenek csak, míg ismét el nem jön újra a mi óránk. És megint csak törvényszerűen fog eljönni. A Vér egysége, a Tekintély utáni vágy, a tömegek vaksága, a demokráciák végső soron való tehetetlensége – ezek újjászületésünk sarkkövei és biztosítékai. Aztán majd összehozom őket Müllerrel is, ha a Gruppenführer bebizonyítja, hogy elszánta magát a döntő lépésre...

Dr. Mengele, aki a kórházkapuban várta Bormannt, szélesen. elmosolyodott.

– Úgy látom, ma isten igazából jó kedve van, Reichsleiter!

– Valóban – viszonozta a mosolyát Bormann, és megveregette dr, Mengele arcát.

7.

– Ó, hát mit kezdjünk most legendákkal, hősi énekekkel és mítoszokkal? – nevette el magát Dagmar Freitag, rekedtes altján. – Igyék vodkát, és fütyüljön ezekre a dolgokra!

Maga alá húzott lábbal ült a fotelban, akár a japánok, s elragadó látványt nyújtott, habár valóban magas volt, ahogy Stirlitz elképzelte, ám sokkal szebb és vonzóbb.

– Hogy érti ezt? – Stirlitz jóleső érzéssel iszogatta a kissé édeskés svéd vodkát.

– Pofonegyszerű az egész – mondta Dagmar. – Egy jó házból való lánynak rendelkeznie kell valamiféle szakmával. Emancipáció meg effélék, tudja. Én például arról álmodoztam, hogy hadvezér leszek. Csatákat terveztem és vezettem, ólomkatonákkal játszottam; még most is az enyém az egyik legjobb európai gyűjtemény. Még orosz vöröskatonáim is vannak. Akarja, hogy megmutassam?

– Miért ne?

– De hát az apám meg az anyám a filológiai pályára szánt. De hát miféle tudomány ez? – legyintett lesújtóan. – Tudománynak nevezhető egyáltalán?

– Nono – mosolyodott el Stirlitz. – Ha csak a maga szigorúan vett szakterületét veszem, a skandináv és a német irodalom kölcsönhatásainak feltárását, már magában az is vezérkari feladat. Be tudja bizonyítani a közös szótöveket és a gondolatok azonosságát? Igen, be tudja. Attól pedig már, ugye nem esik távol, hogy kijelentsük; Svédországot feltétlenül a birodalomhoz kell csatolni.

– Szűzanyám, hiszen, én ezt már réges-rég bebizonyítottam, de a mai napig sem történt meg az egyesítés! Mi több; még azt is

sikerült kimutatnom, hogy a legtöbb orosz hősi ének eredete is nálunk keresendő; hiszen az első időkben a mi skandinávgermánjaink alkották az orosz társadalomnak azt a rétegét, melyet a fejedelmek és a kíséretükben levők alkottak, s ezért őseink honosították ott meg az epikus művészetet. Aztán pedig, amikor a szlávok kivertek bennünket, elhoztuk ide, nyugatra a hősi énekeiket...

– Ezt tudományos tényként mondja, vagy mint az ólomkatonái vezérkari főnöke, hogy megindokolhassa Oroszország Németországhoz csatolását?

– Attól tartok, hogy Németország és Oroszország egyesítését a moszkvai vezérkar fogja megoldani – nevetett fel különös, váratlan kacagással az asszony –, és semmiesetre sem a mienk.

– Töltene még egy kis vodkát?

– Szolgálja csak ki magát. Szendvicset kér? Van sajtom is.

– Nem is tudom... de mégis, azt hiszem, kérek.

Dagmar könnyedén, valahogy egészen váratlanul fölemelkedett a fotelből; szoknyája rövid volt, és Stirlitz láthatta, milyen szép, kisportolt a lába. Már régóta megfigyelt egy különös jelenséget a nőknél: a szép archoz többnyire rossz alak járul, finom kezük a pipaszár lábú nőknek van, a szép, sűrű haj pedig vastag és formátlan nyakat takar.

„Itt viszont minden a legnagyobb rendben van – állapította meg. – A természet mindenből a legjobbat nyújtotta neki... talán már sok is a jóból.” – S mert az asszony most nagyon hatott rá és annyira vonzotta, ahogy nő már réges-rég nem, egyszeriben komoly aggodalom ébredt benne. Vajon nem fogja-e közös megbízatásukban, mely mindkettejük számára élet-halál kérdése, ez a hirtelenében fellobbant vonzalom túlságosan is befolyásolni? Mert ha igen, akkor ez az asszony és jómaga halálos ítéletével lesz egyenlő.

– Egyék-igyék – kínálta az asszony, miközben visszaült a fotelbe. – Szeretem nézni a férfiakat, amint esznek.

– Beszéljen még a kutatásairól. A skandináv és orosz hősi énekekről.

– Mondja – nézett egyenesen a szemébe a nő –, maga mindig csak intellektuális csevegés után viszi a hölgyeket az ágyba? Pedig magával minden teketória nélkül szívesen lefeküdnék. Akár most rögtön.

Stirlitz vállat vont. Nehezen titkolta pillanatnyi érzéseit.

– Igazán? Miért?

– A fene tudja! Talán mert a maga típusú férfiakba egyből beleesnek a nők. Valami megbízhatóság árad magából.

– Ez önmagában már elég is volna?

– Jézusom – csapta össze a kezét Dagmar. – Ezen kívül még többet is felajánlhat? Mert ha igen, vegyen nekem egy nyakörvet, és a kutyája leszek.

Stirlitz úgy érezte, ez a játék a tűzzel egyre veszélyesebb önmagára nézve.

– Szereti a kutyákat? – kérdezte közömbösen.

– Ez egy olasz kérdése volt. – Dagmar megvonta a vállát. – Esetleg spanyolé... de semmiképp nem egy németé. Vagy talán látott már olyan németet, aki nem szereti a kutyákat?

– Adok magának egy új álnevet: Borotva. Egyetért?

– Nevezzen annak, aminek csak akar!

– Nos, visszatérve a hősi énekekre...

– Volna egy cigarettája?

– Maga általában nem dohányzik, igaz?

– Leszoktam róla. Gimnazista koromban cigarettáztam, de még mennyire. És vodkát is vedeltem. Meg minden.

– Derék! Akinek nehezen megy a tanulás, könnyen a harc.

– Hoppá! Ezt Szuvorov orosz tábornok mondta.

– Ő. De éppenséggel tábornagy volt, ha nem csal meg az emlékezetem.

– De megcsalja. Táborszernagy volt.

– Nagyon kellemes vendéglátó maga, tudja-e?

– Ha jól emlékszem, nem vendégként, hanem hivatalos ügyben jött.

– Az ördög vigye a hivatalos ügyeket! Most, hogy megismertem, biztos vagyok benne, hogy jól végzi... A kollégáim közül a korábbiakban kivel tartotta a kapcsolatot?

– Erről aligha beszélhetek. A kapcsolatom figyelmeztetett...

– Nekem megmondhatja.

– Hát ha szabad, akkor szabad – mondta Dagmar.

– Nekem Egon Lorensként mutatkozott be.

– Valóban úgy hívják. Milyennek találta?

– Igyekezett segíteni a férjemen... vagy legalábbis azt a látszatot keltette. Mindenesetre tapintatosan viselkedett.

– Miért beszél róla múlt időben?

– Kórházban fekszik. Talán már meg is halt. Súlyosan megsebesült az egyik bombázás alatt.

– Beszéljen mégiscsak a skandináv–germán–orosz eposzokról. Felettébb érdekel. És igyunk még.

– Ennyire kedveli a részeg nőket?

– Ki tudja... Az ember oldottabb lesz. Olyan, mint amikor azonos klasszisú teniszezővel akad össze a salakon.

– Miért érdeklik az eposzok? – Dagmar megvonta széles vállát.

– Azért, mert maga érdekel. És mindenkit leginkább abból lehet, megismerni, amivel foglalkozik.

– Ez csak a férfiakra érvényes. Az asszonyt abból ismerheti meg, ahogyan szeret, ahogyan a gyerekeit eteti, ahogy nyugtalan álmát lesi... Nem, nem vagyok pszichopata, ez az igazság. Miért néz rám ilyen furcsán?

– Szeretem nézni.

– Éppen ezért kérdeztem – bólintott Dagmar.

– Kérem, meséljen...

– Maga tud oroszul?

– Olvasok. Szótárral.

– Ismeri a finn eposzt? Vagy az észtet? Nagyon szép címe van: *Kalevipoeg.* Ismeri?

– Nem, csak hallottam róla... Lefordították németre?

– Mi nem tudunk fordítani. Az oroszok ebben magasan felülmúlnak bennünket.

– Ugyan miért?

– Európa és Ázsia találkozási pontja... a nyelvek keveredése... a Perzsiába, Indiába, Kínába vonuló karavánok... kazárok, szkíták meg Bizánc – csodálatos egyveleg...

– Nos, tehát a *Kalevipoeg...*

– Tudja, van egy orosz hősi ének Kolivan daliáról. Rendkívül közel áll a mi hőseinkhez. De még talán még inkább az Ilja Muromecről szóló bilina.

Az asszony kiejtése tökéletes volt Az orosz neveket a legparányibb akcentus nélkül ejtette ki. Stirlitz kényszerítette magát, hogy ne vegye le egy pillanatra sem tekintetét égő cigarettájáról, s ne nézzen Dagmar arcába.

– Mindent egybevetve, a bilinák roppant érdekesek. – sóhajtott fel Dagmar. – Azt a következtetést lehet belőlük levonni, hogy minden időben a túlélés volt a legfontosabb. Nem, nem is csak egyszerűen a túlélés, hanem a győzelem, a fölfelé törekvés, a dicsőség kivívása, és akkor már nem is olyan szörnyű meghalni. Minél magasabbra emelkedsz, annál nagyobb az esélyed, hogy nem múlsz el nyomtalanul... Valóban így van! Miért mosolyog?

– Mert jólesik hallgatnom magát.

– Igyék!

– Elpusztítom az összes vodkáját.

– Vényre kapom a svéd nagykövetségen. És ott bagóért adják.

– Meséljen még ezekről a bilinákról.

– Szeretném, ha itt maradna nálam – mondta hirtelen határozottan az asszony.

– Fél, igaz? Azért szeretné, ha itt maradnék.

– Igaz, de csak részben. Nem ez az igazi oka... Nemcsak a férfiak ábrándoznak ám gyönyörű asszonyokról, akik megértik őket, s akikkel nemcsak az ágyba bújni kellemes, hanem beszélgetni is. Igazi barátra mindenkinek szüksége van... Nekünk nőknek még

gazdagabb a fantáziánk, mint maguknak... Tudja, ha úgy tudnánk írni, mint a férfiak, micsoda könyvek születnének akkor... Csodálatos könyvek... Látja, nekem most úgy rémlik, hogy magamban már réges-rég megteremtettem a maga figuráját, s lám fogta magát, és eljött...

Arra ébredt, hogy magán érezte az asszony súlyos és kémlelő tekintetét.

Dagmar az ágy szélén ült, s az arcát nézte.

– Maga beszél álmában – suttogta. – És ez egyáltalán nem jó.

– Csak nem panaszkodtam az életre?

Az asszony felsóhajtott, megsimogatta a homlokát és megkérdezte:

– Meggyújtsak magának egy cigarettát?

– Hiszen én német vagyok – felelte Stirlitz. – Nincs jogom rágyújtani, míg nem iszom egy korty kávét.

– A kávé már rég kész...

– Dagmar, mit mondott magának Schellenberg a kettőnkre váró feladatról?

Rácsodálkozó arckifejezéséből azonnal megértette, hogy Schellenberg nem találkozott az asszonnyal.

– Ki közölte magával, hogy találkoznunk kell – segített neki.

– Nem mutatkozott be...

– Kopaszodó, ritkás ősz hajjal, a bal arca kissé rángatózik?

– Igen – felelte az asszony, – Bár, azt hiszem, ezt sem kellett volna bevallanom magának.

– Így van. Na, igyuk meg a kávénkat! Aztán majd dolgozunk, rendben?

– Svédországban orosz dajkám volt. ő mondta el nekem, hogy keresztelésekor a pap levág egy hajtincset a kisgyermek hajából, viaszba mártja aztán beledobja az ezüst keresztelőmedencébe. Ha a galacsin nem süllyed el, azt jelenti, hogy az újszülött boldog lesz

és hosszú életű... A maga édesanyja biztosan megmondta magának, hogy a maga hajtincse nem süllyedt el, igaz?

– Én soha nem láttam az anyámat, Dagmar.

– Szegénykém... Bizonyára borzalmas lehet anya nélkül felnevelkedni. És az apja? Őrá jól emlékszik?

– Igen.

– Megnősült másodszor?

– Nem.

– Akkor ki főzött magára?

– Az apám remekül tudott főzni. Aztán meg én is megtanultam. Azután pedig meggazdagodtam, és cselédlányt tartottam.

– Fiatalt?

– Igen.

– Őt hívják Alekszandrának? Szásának?

– Nem. Azt az asszonyt hívják így, aki hozzám tartozik.

– Róla beszélt az éjjel...

– Feltehetőleg nemcsak ma éjjel.

– Sorsot vetettem magának... Ezért kérem, kerülje ma el azt az embert, akinek átható, szúrós, kis szeme és fekete haja van... Ez a pikk király, aki szerencsétlenséget hoz magára.

Az asszony kiment a konyhába, Stirlitz pedig felkelt, odament az ablakhoz, kitekintett a kihalt utcára, és azt gondolta: „Egy játszma részese vagyok, ez világos. De hogy a játszma miként fog végződni, arról sejtelmem sincs. Elfogadtam Müller és Schellenberg feltételeit, és úgy látszik, jól tettem. De ahhoz túlságosan kevés vagyok a számukra, hogy most, ezekben a végső napokban kizárólag rám számítsanak. Mindketten ravaszok és okosak. A kombinációjuk bonyolult és nagy hatótávolságú; nem tudom kiszámítani, hogy merrefelé, milyen fegyverekkel élnek, s személy szerint ki ellen vetik be. Vajon megfejtették-e az adásaimat? Nem tudom. De ha teljesen kiismertek volna, akkor mégsem fognának bele hosszú távú akcióba – üt már a

tizenkettedik óra, már értékes perceket veszítettek. Amikor összecsaptam Schellenberggel, rátaláltam az egyetlen helyes magatartásmódra. S ha ezt az én döntésemet is bekalkulálta már jó előre Schellenberg? Az viszont teljességgel érthetetlen, hogy miért Schellenberg említette nekem Dagmar nevét, amikor Dagmart viszont Müller értesítette a jövetelemről? Ez az igazi kérdés!”

8.

Eichmannak kellemetlenül szúrós, kis, mélyen ülő szeme volt, és halántékán a haja fekete – valóban szakasztott *pikk király*. Úgy hallgatta a távoli robbanásokat (a weddingi üzemeket bombázták), oldalra fordítva fejét, mintha csak egy láthatatlan, de nagyon fontos beszélgetőpartnerra figyelne.

– Már reggel óta várom, Stirlitz – mondta. – Örülök, hogy látom, és kérem, foglaljon helyet.

– Köszönöm! Ki mondta önnek, hogy reggel idejövök?

– Schellenberg.

– Érdekes. Senkinek se tettem említést róla, hogy először önhöz szándékozom jönni.

Eichmann felsóhajtott.

– Intuíció, barátom.

– Hisz benne, Obersturmbannführer?

– Ettől vagyok még mindig életben... Kiszemeltem két jelöltet magának, Stirlitz.

– Csak kettőt?

– A többiek elszálltak. – Eichmann kurtán felnevetett. – Elszálltak, föl az égbe a krematórium füstjével. Hála istennek, csak ezek maradtak!

Átadott Stirlitznek két dossziét, bekapcsolta a főzőlapot, kávét vett elő a szekrényből, megkérdezte cukorral issza-e, vagy jobban szereti keserűen, aztán csodálkozva vonta meg a vállát: A szaharin árt a vesének, nem egészséges.

Kikészített két csészét, rágyújtott és azt tanácsolta Stirlitznek:

– Nem tudom, milyen célra akarja felhasználni ezt a két bibsit, de azt ajánlom, hogy Waller Rubenau-val nagyon vigyázzon. Ilyen agyafúrt fickót a föld még nem hordott a hátán.

– Hát, Herman Mörgel?

– Az is okos egy szemétláda.

– Éspedig?

– Nehezen kiismerhető, kiszámíthatatlan. Technológus, a fivérével feltalált valami berendezést, amivel meglehet tisztítani a repülőgépekben használatos benzint. A témában pályázatot hirdettek, és ő nyerte meg, mert mindenkinek elkerülte a figyelmét, hogy félzsidó. Mörgelék készüléke világraszóló találmány. De amikor a Reichsmarschall megpillantotta a fényképüket – a pályázati anyaghoz azt is kellett csatolni – megkérdezte, hogy nem zsidrákok-e. Mert hogy a Führer azt nyilatkozta, hogy ilyen ragyogó találmányt csak árják gondolhatnak ki. A zsidók képtelenek merész ötletet kifundálni. Hermann, az ifjabbik testvér volt a párosban a kereskedelmi vezető, mégpedig nagyon ügyes, éppen ezért választottam ki éppen őt, más képességeiről nincs tudomásom... Sárga csillag természetesen nincs rajta. Kiállítottak számára egy venezuelai útlevelet. De ne számítson rá, hogy túl sok sikert érhet el vele. A megtörhetetlenek közül való... Feltaláltak még valami mást is, ami szintén teljesen eredeti dolog, de még titokban tartják az átkozottak, várnak vele.

– Mire várnak?

Eichmann kitöltötte a kávét a csészékbe.

– Az ellenség felett aratott végső győzelmünkre, mi másra várhatnának, Stirlitz? – mondta metsző mosollyal.

– Schellenberg nem tájékoztatta önt, hogy mire kellenek nekem ezek az emberek?

– Ő csak egy főt említett.

– Azt sem mondta el a Brigeführer, hogy miért épp ilyen típusú emberre van szükségem?

– Nem.

– És ön Walter Rubenaut javasolja?

– Igen.

– Gondolja, hogy meg lehet bízni benne?

– Egy zsidóban soha nem lehet megbízni, Stirlitz, soha, semmiben és semmikor. De fel lehet használni. Ha a Reichsführer nem küldte volna koncentrációs táborba az összes ügynökömet, meg tudtam volna mutatni mi mindenre...

– Így is sokat hallottunk a tetteiről, Obersturmbannführer – biztosította Stirlitz, s azt gondolta: „Átkozott antiszemita szörnyeteg!” Ez a jelentéktelen, szürke kishivatalnoknak ható ember volt az, akivel szemben mindig a legnehezebb volt türtőztetnie magát. – Az ön tettei önmagukért beszélnek.

– Gondolja? – sandított rá Eichmann.

– Ki ne büszkélkedhetne azzal, amit ön elért?

– Nem szomjazom a dicsőséget, ha netán erre célozna – jegyezte meg szárazon Eichmann.

Letartóztatásáig Walter Rubenau ügyvéd volt. Amikor Hess Reichsleiter parancsára minden német zsidónak letartóztatás, sőt halálbüntetés terhe mellett fel kellett hagynia eredeti szakmájával, akár orvos volt, vagy ékszerész, ügyvéd, gyógyszerész, cukrász, kórházi nővér, pék, masszőr, hentes, színházi rendező, újságíró, színész, Rubenau kiügyeskedte, hogy illegális jogi képviselői praxist folytasson.

Hét év múlva lebukott és börtönbe került. A birodalmi bíróság tíz év koncentrációs táborra ítélte.

1941-ben kommunisták és szociáldemokraták egy csoportjával került egy barakkba Dachauban, Berlin és Köln illegális szervezeteinek vezetőivel. Ereje végén volt már, amikor Waldemar Hirschfeld megosztva vele az élelmiszeradagját, megmentette az éhhaláltól. A Rubenau lágeröltözetén viselt sárga hatágú csillagtól eltérően Hirschfeldnek a hátán és a mellén vörös céltáblát kellett viselni, ez volt a kommunisták megkülönböztető jegye. A hatágú csillagot Bode Unterscharführer letépte róla, miközben azt mondta:

– Lehet, hogy származásodnál fogva rühes zsidó vagy, de mint kommunistának, nincs jogod rá, hogy bármiféle nemzetiséged is legyen. Majd a vörös céltáblára fogunk lőni. Az célpontnak is jobb, mint a sárga csillag.

„Menekülés közben” lőtték agyon, amikor a mocsárlecsapoláson dolgoztak. Már jártányi ereje sem volt, nemhogy futni tudott volna; a lábai feldagadtak, különösen az alsó lábszára, kiálltak a bordái, a válla olyan volt, mint egy madáré, egész teste olyan vékony volt, mint egy kisgyereké, aki tornaszakkörbe jár.

Ettől fogva Abram Schor, a szociáldemokrata párt kölni területi bizottságának illegális irodája tagja viselte Rubenau gondját, Ő is, akárcsak a megboldogult Hirschfeld úgy vélte, hogy egy olyan ember, mint Rubenau, akinek nincs határozott társadalmi világképe, bekerülve egy véletlen folytán a lágerbe, megtörik, megadja magát, ha nem támogatják, nem hatnak rá. Ezért, az irodán dolgozó kommunista Gruber segítségével sikerült elérni, hogy Rubenaut könnyebb munkára osszák be – a kórházbarakkban teljesített szolgálatot ezután.

Schorról, akárcsak a legtöbb politikai fogolyról, szintén letépték a sárga csillagot, golyó általi halálra ítélték. Ám a Gestapo tudomást szerzett róla, hogy felesége, a szintén kommunista Faina Schor át tudott szökni Csehszlovákiába, s a Prágában működő „Vörös segély a hitleri koncentrációs táborokban szenvedők megsegítésére” elnevezésű szervezetben kezdett dolgozni. Később kapcsolatba lépett a Genfben működő Nemzetközi Vöröskereszttel, kétszer volt Moszkvában a Nemzetközi Vörös Segélynél, elutazott Stockholmba, találkozott Bertolt Brechttel, Pablo Picassóval, Paul Eluard-ral és Louis Aragonnal, akik valamennyien támogatásukról biztosították a tevékenységét. Néhány leleplező interjút is adott az angol és a francia sajtó részére. A Gestapo megbízta egyik dachaui ügynökét, igyekezzék felhasználni Schort annak az érdekében, hogy felesége visszatérjen a birodalomba.

A Birodalmi Biztonsági Főhivatal Lixdorff Sturmbannführer vezette negyedik ügyosztályának különleges megbízottja végigolvasta Schor személyi anyagát, és megértette, hogy ez az ember a marxista fanatikusok közül való, és nem érdemes megkísérelni sem a véle való játékot; összezárta egy Klaus nevű provokátorral, aki akármilyen remekül is dolgozott, nem tudta a foglyot megtörni, ha a feleségére terelte a szót, a férfi azonnal hallgatásba burkolózott.

Lixdorff ekkor táviratozott Berlinbe, a Prinz-Albrecht Strasséra, a Birodalmi Biztonsági Főhivatal központjába és engedélyt kért, hogy bevonja a munkába Rubenaut. Ha Rubenau csak nyolcadrészben, vagy ami még kedvezőbb lett volna, csak tizenhatod részben lett volna zsidó, és nem anyai ágon, hanem az apain (ahogy Alfred Rosenberg napnál világosabban bebizonyította, a származást mindig az anya határozza meg), akkor Lixdorff saját hatáskörében és saját felelősségére bevonhatta volna őt az ügynöki tevékenységbe, de ha negyedzsidóról, sőt felzsidóról volt szó, akkor – Heydrich utasítása értelmében – erről jelentést kellett készíteni a legfelsőbb vezetőségnek, beleértve a Reichsführert is. Himmler általában megtiltotta, hogy ilyeneket bevonjanak a tevékenységbe. Csak egyszer kényszerült engedményre Canarisszal szemben, amikor az Abwehr komoly kapcsolatokat épített ki Spanyolország egyik legszámottevőbb pénzügyi klánjával, March-csal. Maga az idős March, aki hatalmas összegekkel támogatta Franco fegyvervásárlásait, egyetlen kikötést fűzött az adományaihoz; a falangisták győzelme után a Caudillo nem engedélyez pogromokat Spanyolországban.

Lixdorff arra számított, hogy az SS vezérkara elutasító választ küld majd. Így is történt volna, ha Schellenberg – aki akkor még karrierje kezdetén állt Heydrich a Birodalmi Biztonsági Főhivatal rettegett főnöke alárendeltjeként – nem ismerte volna fel, hogy Faina Schor rendkívüli veszélyt jelent, hiszen kapcsolata Moszkvával, Stockholmmal és Bernnel napról napra több kárt

okoz a birodalom tekintélyének. Be tudta bizonyítani Heydrichnek az akció fontosságát. Milyen hatalmas jelentősége lenne, ha sikerülne hazacsábítani, bíróság elé vinni és elítélni Faina Schort! Ezzel egyben a többi kommunista emigránsnak is kedvét szegnék az ilyen szájalásoktól.

Így került hát be Rubenau neve a nem árja származású személyek hét pecsét alatt őrzött különleges kartotékrendszerébe. Ezeket a személyeket alkalmanként be lehetett vonni az SS munkájába.

Lixdorff először is letartóztatta Rubenau feleségét, a német Eva Schulzot, és két gyerekét, a tízéves Evát és a hétéves Pault. A müncheni börtönbe szállították őket. Ugyanoda vitték Rubenaut is.

Lixdorff a kihallgatószobába hívatta Rubenaut, és azt mondta:

– Menj az ablakhoz, és nézz ki a sétálózónába! Rubenau megpillantotta a gyerekeit nagy, otromba rabruhában, tőlük elkülönítve pedig a feleségét. Egyetlen hang nélkül vágódott el a padlón.

Amikor eszméletre térítették, Lixdorff megkérdezte:

– Szeretnéd, hogy kiszabaduljanak?

Rubenau elsírta magát.

– Nem hallom a választ, te disznó! – üvöltött rá Lixdorff.

Rubenau bólintott.

– És ennek érdekében kész vagy bármire?

Rubenau hallgatott, néma zokogás rázta.

Lixdorff odament hozzá, az arcába nézett és ezúttal halkabban ismételte meg:

– Nem hallom a választ, te disznó! Igent kell mondanod, és akkor folytatjuk a beszélgetést. De ha hallgatsz, a gyerekeidnek itt, most, a szemed láttára befellegzett.

– Bármire kész vagyok – suttogta Rubenau. – De... de előbb engedjék szabadon a gyerekeket meg a feleségemet.

– Azon a napon és abban az órában fogom őket szabadon engedni, amint végrehajtottad a rád bízott feladatot.

– Én mindent teljesítek, de tudom, hogy ön becsap engem. Ezért csak akkor teszem meg, amit kér, ha a családom kiszabadult. Ha nem, akkor tessék, öljön meg.

– Miért téged öljelek meg? – csodálkozott rá Lixdorff. – Megismétlem: őket fogjuk halálra verni itt, most a szemed láttára. És tudod, hogy mi nem beszélünk a vakvilágba.

Rubenau megtört. Átvette Schortól a feleségéhez írott levelet. Schor nem tudhatta, hogy Rubenau már a Gestapónak dolgozik.

A Faina-akciót azután kezdték meg, hogy Rubenaut elszállították Dachauba. Kórházba vitték és felkészítették a munkára, majd átdobták Prágába. Faina Schor pedig kapcsolatot teremtett Rubenau révén a ferjével. Az asszony hamarosan már annyira megbízott Rubenauban, hogy megfeledkezett minden óvatosságról, Rubenau rávette, hogy találkozzék – úgymond – a német belső illegalitás egyik képviselőjével, aki a politikai foglyok megszöktetésével foglalkozik. A találkozót a határ közelében tűzték ki. Faina Schor két kísérőjét megölték, őt magát elfogták, Berlinbe hurcolták, és a férjével együtt lefejezték.

Az akció résztvevői hálájukat fejezték ki Heydrich SS-Reichsführernek, ám a nagy lelkendezés közepette Lixdorffról megfeledkeztek. Ő pedig óvatlanságában levelet írt Heydrichnek: „A félzsidókkal folytatott munka nemcsak lehetséges, de Rubenau prágai utazásának eredményéből ítélve, szükséges is. Ezt a tapasztalatot hasznosítani kellene a többi koncentrációs táborban is.” Heydrich magán kívül volt dühében, „Ezt az idiótát megfertőzte a zsidóbolsevista ideológia! Az egyszeri esetből általános gyakorlatot akar csinálni! Nyíltan elveti azt az alaptételt, mely kimondja, hogy a származást a faj határozza meg! A félzsidókkal való együttműködés megengedhetetlen, és Lixdorffot megfertőzte az orosz osztálytudat bomlasztó mérge, mely mindig is a nacionalista eszme elsődlegességét hirdető tanításunk fő ellensége volt és az is marad!”

Lixdorffot kizárták az SS-ből. A brémai tűzoltósághoz került. Ivásra adta magát, és egy nap felakasztotta magát a parancsnoki

szoba melletti vécében. A mellére egy papírlapot tűzött, amelyre a saját vérével a következő szöveget írta: „Én az átkozott zsidók, s élükön Adolf Hitler áldozata vagyok. Fizessetek meg neki árja életemért!”

Schellenberg továbbra is szem előtt tartotta Rubenaut. Feleségét és gyermekeit egy időre kiszabadította a börtönből. A gettóban, élhettek. Havonta egyszer Rubenaut autóval kivitték a gettóba, ahol a kocsi ablakából vethetett egy pillantást a családjára.

Akkoriban még két alkalommal vett részt a Gestapónak sorstársai elleni akciójában. Legutoljára Eichmann magával vitte Budapestre, ahol tárgyalásokat folytatott a Zsidótanács tagjaival, akiknek Nyugaton kapcsolataik voltak. Azok ígéretet tettek, hogy a koncentrációs táborokból szabadon engedett minden egyes rabért cserébe egy-egy teherautó-rakomány benzint adnak váltságdíjul.

Most pedig Eichmann parancsot kapott, hogy Rubenaut késedelem nélkül bocsássa Stirlitz Standartenführer rendelkezésére.

– Jó napot, Rubenau! – Stirlitz az íróasztal mögül a székre mutatott, amely a kihallgató zárka közepén a padlóhoz volt rögzítve. Tudta, hogy a beszélgetést az első szótól az utolsóig felveszik, s rajta áll, hogy vagy egyértelművé teszi Rubenau használhatóságát azok számára, akik majd a beszélgetést visszahallgatják, vagy éppen ellenkezőleg, elutasítja ezt az összetört embert, aki azok ügynökévé szegődött, akik szívből megvetik és gyűlölik őt. – A nevem Bolsen, s azok közé a kevesek közé tartozom, akik valóban segíteni tudnak magán. De először válaszolnia kell néhány kérdésemre. Hajlandó rá?

– Lényegtelen, hogy hajlandó vagyok-e vagy sem. A családomat túszként tartják fogva. Így hát hajlandónak kell lennem.

– Mondja Rubenau, ki az, akit nálunk, német nemzetiszocialistáknál is jobban gyűlöl?

Rubenau arca megrándult. Szemöldöke magasra szökött, s ettől a homloka keskeny és ráncos lett. A keze nyugtalanul verdesett feldagadt térdein.

– Nagyon furcsa kérdés, Bolsen úr.

– Én inkább félreérthetetlennek nevezném. És hasonlóan egyértelmű választ kérek rá.

– Legjobban azokat a felelőtlen demagógokat gyűlölöm, akik Németországot válságba sodorták.

– A mostani válságba?

– Ugyan, hova gondol?! A harmincas évek válságába!

– A harmincas évek válságába, a kommunisták, az Internacionáléjuk, a nemzetközi zsidóság és az amerikai finánctőke sodorta Németországot. Így értelmezzem a válaszát?

– Igen, pontosan így.

– Én azonban a maga válaszát merőben más módon is értelmezhetném; ha nem lett volna Németországban baloldal és zsidóság, vagy éppen ellenkezőleg, ha okosabbak és előrelátóbbak lettek volna, mi nem juthattunk volna hatalomra, és akkor maga nem élte volna át mindazt, amit eddig átélt...

– Ó nem, Bolsen úr! Ön túlságosan szabadon értel...

– Maga hazudik nekem! Maga úgy gyűlöl bennünket, ahogy egy megkínzottnak gyűlölnie kell a kínzóit. Ha ellentmond nekem, befejezem a beszélgetést, visszavitetem a cellájába, és a családjának a sorsát majd más veszi a kezébe. Nos?

– A fogságom első éveiben időnként valóban elfogott a gyűlölet azok iránt, akik nem akarták objektíven látni...

– Hallgasson ide, Rubenau. Én most szépen elsorolom, hogy maga mit gondol, maga pedig csak bólintson, ha egyetért. Ha meg nem, akkor rázza meg a fejét... Tehát, maga a következőket gondolja. Te átkozott náci disznó, te szadista, nem fogsz már sokáig kínozni engem, meg a családomat, légy átkozott te is, meg a bandád is! Legyen átkozott a nap, amikor megtörtetek engem *azzal,* hogy börtönbe vetettétek a feleségemet meg a gyerekeimet. Vadállatok vagytok valamennyien, mindenre elszánt vadállatok

egy őrült eszme érdekében. De sebaj, gazemberek, belefulladtok majd a könnyeimbe! Ne higgyétek, hogy semmit se mondtam el Prágában meg Rotterdamban, ahová elküldtetek! Figyelmeztettem a tervetekre Faina Schort. Azért is jött vele a találkozóra két felfegyverzett barátja, de a ti fejvadászaitok sajnos értenek hozzá, hogyan kell elbánni ezekkel a naiv illegálisokkal... Sebaj, gazemberek, sebaj, Rotterdamban szintén figyelmeztettem a beszélgetőpartnereimet a veszélyre. És körültekintően csináltam, mert okosabb vagyok nálatok. Tudtam, hogy ez a ti borzalmas hatalmatok így vagy úgy, de előbb-utóbb ebek harmincadjára jut... Amikor Eichmann magával vitt Budapestre, a magyar Zsidótanáccsal tárgyalni, megragadtam egy kínálkozó alkalmat, hogy odasúgjak néhány szót az egyik rabbinak, és ő mindent megértett. Igen, nekem meg fognak bocsátani, de közületek senki számára sem lesz irgalom!

Rubenau iszonyattal tekintett Stirlitzre. Pergamenszerű arcán és a homlokán verítékcseppek ütöttek ki. Lesoványodott ujjai a csontoknál egészen elkékültek.

– Tehát rázza a fejét, vagy sem? – kérdezte szárazon Stirlitz.

– Miért kezdi újra meg újra a kínzatásomat? Miért?

– Akit megkínoztak, nem maga volt, hanem Faina Schor. A férje, Abram Schor szeme láttára erőszakolták meg többen is, annak az embernek a szeme láttára, aki annak idején megosztotta magával a répalevesét, hogy megmentse. Aztán Schort is megkínozták, szögeket vertek a körme alá. De sem egyikük, sem a másikuk ki nem ejtette volna a maga nevét... Egyébként ez csak emlékeztetés, semmi köze sincs az én munkámhoz és a maga jövőjéhez. – Stirlitz felállt, előjött az asztal mögül. – Amikor hozzáfogtam, hogy felsoroljam a titkos gondolatait, arról, hogy magát is meg lehet érteni, s mint áldozatnak, még meg is lehet bocsátani, akkor arra a következtetésre jutottam, hogy mindkettőnknek meg kell hogy bocsássanak. És még jó néhány barátomnak. Feltéve, hogy sikerül nyélbeütnünk, amit akarnak. Jelesül azt, hogy a fanatikusok ne semmisítsék meg a lágerekben raboskodó zsidókat; sőt, hogy

valamennyien kijuthassanak Svájcba... Tegyük fel, én vagyok az, aki mindezt megszervezi. Vagy mondjuk, a barátom. A maga dolga meg az lenne, hogy felvegye a kapcsolatot Svájcban a maguk befolyásos, nagytőkés személyiségeivel. Mit szól az elgondolásunkhoz?

– És a családom? Mi lesz a gyerekeimmel?

Stirlitz kihúzta az asztalfiókot és egy útlevelet dobott az asztallapra.

– Álljon fel, és lapozza át.

Rubenau óvatosan közelebb lépett, kérdőn nézett Stirlitz kemény arcába, aztán kézbe vette az útlevelet. Megnézte a felesége és a két gyereke fényképét, figyelmesen ellenőrizte, van-e az útlevélben svájci beutazó vízum, majd hirtelen sírva fakadt.

– De hiszen nincs benne a kiutazási engedély!

– Csak nem képzeli, hogy kiengedjük őket, mielőtt mi ketten sikeresen vissza nem térünk Svájcból?

– Megteszem, amire kér. Boldogan megteszem. De tudom, hogy ha visszajövünk, én megint idekerülök a zárkába, a családom meg a müncheni börtönbe!

– Téved. A Svájcból velünk együtt érkező tisztelt vendégeket szállodában fogadjuk majd. Aztán elkísérjük őket a koncentrációs táborokba, hogy szemtanúi legyenek a rabok szabadlábra helyezésének és útnak indításának. A felesége pedig a hazautazó tárgyalópartnerek egyikéhez csatlakozhat majd.

– Nem – szakította félbe élesen Rubenau. – Nem ő. A gyerekek...

– Sajnálom, már döntöttünk. A két gyerek a következő csoporttal fog utazni.

– Maga nem mond igazat! Mindkét gyerek a feleségem útlevelében szerepel. Hogy utazhatnának akkor külön-külön? A fiamnak abszolút hallása van, hétéves korában már hangversenydarabot írt, mentse meg, hiszen Németország dicsőségét fogja szolgálni... De ön el akarja pusztítani őt is, meg Évát is... miért hazudik nekem, azt ígérve, hogy elutazhatnak, ha egyszer...

Stirlitz megállt mellette.

– Igaza van, Rubenau. Akik az akció technikai részleteiért felelősek – hibáztak. Holnap megmutatom magának a felesége új, önálló útlevelét. És a gyerekei részére külön-külön kiállított dokumentumokat is.

– Rendben van, de mikor utazhat el a másik gyerek? Szeretném, ha az első Paul lenne: ha csak az egyiknek adatik meg a túlélés lehetősége, hát legyen ő az... Mikor kerülhet erre sor?

Stirlitz kérdéssel válaszolt.

– Maga nem kap újságot? És rádiót sem hallgathat, ugye?

– Nem.

– Rendelkezem, hogy kapjon újságot – mondta Stirlitz –, és meghallgathassa a hadijelentéseket a frontokról. Most pedig, tessék a töltőtoll, írja le erre a papírra a következő szöveget. – És Stirlitz fel-alá sétálva, diktálni kezdte. – „Én, Walter Rubenau elfogadom Stirlitz felderítőtiszt javaslatát, hogy részt vegyek a koncentrációs táborok bizonyos foglyainak kiszabadítására irányuló akciójában. Kötelezem magam, hogy segítek Stirlitznek és elöljáróinak a humanitárius akció minden szakaszában, és tisztában vagyok azzal, hogy esetleges árulásom a magam és családom azonnali halálát vonja maga után, Rubenau.” Dátum.

Ezután Stirlitz beszólította az őrséget, visszaküldte Rubenaut a zárkájába, áttelefonált a börtönparancsnoknak, hogy tudna-e valami rendes ebédet, három cigarettát és két darab kockacukrot adni Rubenaunak, majd felhívta Scholzot, és megkérte, jelentse a Gruppenführernek, hogy beszélni szeretne vele, mégpedig ha lehetséges, minél előbb.

Információ a mérlegeléshez (OSS)

A másik ok, amiért Moszkva úgy döntött, hogy Svájcból visszaküldi Berlinbe Iszajev ezredest, az volt, hogy a Központ olyan információk birtokába jutott, amilyenekkel a szövetséges fővárosokban csak néhányan rendelkeztek. Egyébként az országok vezetőit a hírszerző szolgálatok főnökei nem is tájékoztatták minden esetben a birtokukban levő valamennyi információról.

(Churchill gyakran megemlített egy mozzanatot abból a beszélgetésből, amelyet 1942 rendkívül feszült nyarán Sztálinnal folytatott Moszkvában. Sztálin Rudolf Hessre terelte a szót, érdeklődve azok iránt a valós okok iránt, amelyek Hitler helyettesét arra késztették, hogy kalandos úton Skóciába repüljön, és megjegyezte, hogy London meglehetősen különösen járt el ebben az ügyben. Churchill nem tehetett mást, a brit hírszerző szolgálat számára előkészített feljegyzésével válaszolt a kérdésre. Sztálin összeráncolta a homlokát.

– A válasza nem elégít ki – mondta –, meggyőződésem, hogy a hírszerzés vezetői például számomra sem adnak hiánytalan tájékoztatást. Talán igazuk is van. Az ő törvényeik szerint ugyanis a konspirációra feltétlenül szükség van, s ezt nem lehet hibájukul felróni.)

Moszkvának jó oka volt arra, hogy fokozott érdeklődést tanúsítson az OSS, az amerikai titkosszolgálat egyre szélesedő svájci tevékenysége iránt. Nemcsak azért, mert a svájci ügynökséget Allen Dulles, a bolsevizmus megrögzött, régi ellensége vezeti, aki mellesleg testvérével, John Fosterrel együtt nyíltan vallja magát Roosevelt elnök ellenfelének, ráadásul 1944

kiélezett háborús időszakában az ardenneki német offenzíva idején.

A szovjet hírszerzés központjába befutott adatok arról tanúskodtak, hogy legalábbis két olyan tény létezik, amely kétségessé teszi az OSS szövetségesi együttműködési szándékát.

Az egyik tény, amely egyre inkább nyugtalanította Moszkvát, az amerikai hírszerzés egyre fokozottabb távol-keleti tevékenységére vonatkozott.

Röviden arról van szó, hogy Taj Li tábornok, Csang Kaj-sek titkosrendőrségének hírhedt, véres kezű főnöke egyre inkább teljhatalommal rendelkezett. A Kínát megszállva tartó japánok elleni küzdelem nemigen érdekelte, annál inkább az ország északi részén a japánokkal élethalálharcot vívó kommunisták hátbatámadása. Taj Lit akkor nevezték Csang Kaj-sek Himmlerjének – titkosrendőrségét pedig a Kuomintang Gestapójának –, mert az elfogott kommunistákat, a Kínai Vörös Hadsereg tagjait valami egészen elképesztő kegyetlenséggel kínoztatta meg és végeztette ki.

A hírszerzés stratégiája valamely jelenség megközelítésének háromféle módját ismeri. Az első megközelítés: olyan erők létrehozása, amelyekre a későbbiekben támaszkodni lehet az ellenséggel vívott harcban. A második: a szövetségesek keresése és találása, akik valóban önzetlenül és önfeláldozóan vállalják a nácizmus és a japán militarizmus elleni harcot. A harmadik: amelyet leginkább William Donovan OSS-e vallott magáénak, beférkőzni a világ erős embereinek köreibe, és szövetségesekké tenni őket, lett-légyenek bár olyanok, mint maga a Sátán.

Pontosan ilyen szándékoktól vezérelve fordult Carl Eifler, az indiai OSS ügynökség egyik vezetője (aki épp azon volt, hogy Burmán keresztül megbízható hálózatot építsen ki India és Kína között) barátjához, Stilwell tábornokhoz, aki a délkelet-ázsiai amerikai légierő parancsnokához, hogy segítsen neki kapcsolatai kiépítésében Csungkingben, Csang Kaj-sek akkori székvárosában.

Eifler a kérését, hogy Kínában ügynökségeket állíthasson fel, Stilwell tábornok elutasította, mindamellett barátját összeismertette jó ismerősével és harcostársával, Clair Sheno tábornokkal, akit 1937-ben eltávolítottak a hadseregből, és azóta a Kínában harcoló amerikai önkéntes légiszázad, a Repülő Tigrisek parancsnoka volt. Sheno Csang Kaj-sek katonai tanácsadójaként kitűnő kapcsolatokkal rendelkezett a Kuomintang vezető köreiben. Eifler az ő közvetítésével ismerkedett meg a Csang Kaj-sek-kormány néhány tagjával. Fölvetette előttük azt az óhaját, hogy szívesen kapcsolatba lépne Taj Li tábornokkal. Ám észrevéve partnerei arcán a fagyos megvetést, sietve másra terelte a szót és a beszélgetésnek nemsokára vége is szakadt.

Donovan ezután a kudarc után Csungkingbe küldte egyik legtapasztaltabb ügynökét, Esson Heil professzort.

– Az a feladata, hogy hozza létre a kínai fővárosban az OSS illegális szervét – bocsátotta útra Vad Bill. – Ez természetesen nem jelenti azt, hogy magának a lélekölő bürokratikus papírmunkával kell foglalkoznia. Én csak azt várom el, hogy épüljön be közéjük Csungkingben, méghozzá úgy, hogy barátot és ne ellenséget lássanak magában.

Heil egyhónapnyi tájékozódás után megkezdte látogatásait. Hamarosan megnyerte magának az Egyesült Államokban nevelkedett dr. Kungot, a pénzügyminisztert, aki az elbűvölő és befolyásos Madame Generalisszimusznak, vagyis Csang Kaj-sek feleségének a fivére volt.

Miután az ismeretségük kapcsolattá, majd barátsággá fejlődött, Heilt Vad Bill arra utasította, hogy semmi mással, csakis ezzel a kapcsolatával törődjék, és ne tegyen semmilyen más irányú lépést, amíg csak Washingtonból újabb utasítást nem kap.

Donovan nem ok nélkül követelte meg a fokozatosságot Heiltől. Éppen ekkortájt küldte Kínába másik szuperügynökét, Allen Lucie-t, a UPI korábbi sanghaji tudósítóját.

Miután megérkezett Csungkingba, Lucie azonnal ráragadt Milton Milesre, az USA haditengerészetének egyik kapitányára,

akit régi barátság fűzött Taj Li tábornokhoz, pontosan ahhoz a személyhez, aki iránt Donovan a legjobban érdeklődött. Annak a két OSS-ügynöknek. akiket Lucie odaérkezése előtt küldtek Csungkingba, be kellett bizonyítania Kína Himmlerjének (a néhány tisztességes amerikai hírszerző, akik valóban gyűlölték a nácizmust és a japán militarizmust, már régóta közölték az OSS központjával: „Taj Li nem Canaris, hanem Himmler, és a vele való szoros kapcsolat igen veszélyes lehet az amerikai demokráciára"), hogy Washingtonnak van alternatívája: kezében van már a kulcs – a pénzügyminiszter révén – a Generalisszimusz feleségéhez, Sheno tábornok barátai révén pedig a kormány számos magas rangú tisztviselőjéhez és a kínai légierő vezérkarához. Taj Linek döntenie kellett. Vagy beleegyezik, hogy együttműködik az OSS-szel, és ezentúl nekik dolgozik, vagy Washington folytatja együttműködését azokkal a magas rangú kormánytisztviselőkkel, akik maguk is viszolyogtak Taj Litől, és szívesen nyakát szegték volna.

És Taj Li döntött. Csungkingban egy új „kereskedelmi" céget alapítottak. A Sino–American Cooperation Groupot, a SACO-t.

A részvénytársaság vezérigazgatója Taj Li lett, a helyettese pedig Milton Miles kapitány.

Ily módon Kínában egy fedél alá kerültek Taj Li tábornok Hitler-rajongó fasiszta vérebei és az OSS demokráciáért harcoló hírszerzői.

Amint megszerezte Taj Li szolgálatait, Donovan rögtön meghatározta a következő lépést. David Hellwill OSS-tiszt, a New York-i textilnagyipar egyik vezetője és egy másik OSS-tiszt a fehérorosz Ilja Tolsztoj Lhasszába indult, Tibet fővárosába. Fogadta őket a dalai láma, s megállapodtak vele, hogy e titokzatos városban építik ki az OSS egyik állandó működő rádióadóját.

Taj Li fel volt háborodva, de le kellett nyelnie a békát. De amikor Donovan azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy engedélyezze Csungkingban az OSS pszichológiai és erkölcsi hadműveleti

osztályának tevékenységét, a tábornok váratlanul megmakacsolta magát.

– A propaganda a hírszerzés legélesebb fegyvere – mondta Herbert Little OSS-ügynöknek, aki egyenesen Washingtonból érkezett a meggyúrására. – Nem engedhetem meg, hogy ez a fegyver kikerüljön a kezemből. Annál is kevésbé, mivel maguknál egy rakás baloldali is dolgozik, akiket szívesebben látnék tömegsírban, mint az íróasztal mögött.

Ám Donovan korlátlan pénzösszegekkel rendelkezett, amelynek felhasználásáról senki sem ellenőrizte, így aztán Taj Li még aznap aláírta a parancsot, melyben elfogadja az OSS pszichológiai és erkölcsi hadműveleti osztályának akkreditálását Csungkingban. A titkos baseli folyószámla megnyitása megtette a magáét.

Ezt követőleg, Kairóban, ahová Roosevelt elnök hívta meg konzultációra Csang Kaj-seket, a Sztálinnal és Churchill-lel való teheráni találkozó alkalmából, Donovan szerét ejtette, hogy találkozzék a Kuomintang vezérével.

– Generalisszimusz – mondta a maga sajátos nyíltgoromba modorában –, az embereim ott fognak dolgozni Kínában, akár tetszik önnek, akár nem. Sorra begyűjtetheti, agyonlövetheti őket, küldünk majd helyettük újakat. A kínai játszmát megkezdtük, és nincs más választása: jobb, ha megbékél velem, és nem lát többé ellenséget a személyemben...

Ezután érkezett Csungkingba John Hoglin ezredes.

Hoglin sorra felkereste Csang Kaj-sek tanácsadóit, s rávette őket, próbálják elnyerni a Generalisszimusz beleegyezését az OSS és a Kínai Vörös Hadsereg kapcsolatfölvételét illetően.

– A Franciaországban és Olaszországban szerzett tapasztalatok azt bizonyítják – magyarázta Hoglin –, hogy a kommunisták és a partizánok képviselik a legkomolyabb erőt a megszállók elleni harcban, akár tetszik nekünk, akár nem. Ha nem ismerjük meg őket, és nem építünk ki velük kapcsolatot, súlyos kockázatot vállalunk. Azt, hogy a háború befejeztével nem tudjuk majd visszazárni a szellemet a palackba. Előrelátónak kell lennünk. Mi

sosem riadunk vissza attól, hogy a Sátánnal együttműködjünk, mert tudjuk, hogy Isten Amerikával van!

Csang Kaj-sek végül hozzájárult, hogy az 5329. sz. légi műszaki alakulat (ez volt az új OSS-csoport fedőneve), elindulhasson Észak-Kínába. A csoport élén David Barrett ezredes állt a katonai felderítéstől, a helyettese pedig a huszonöt éves John Colling lett, aki a Hongkongban működő First National City Bank érdekeit képviselte. Velük tartott, többek közt, Wilfred Smith és Charles Stelle százados is...

Mindezek a tények ismeretesek voltak Moszkva előtt, és egyre nagyobb bizalmatlansággal, sőt aggodalommal figyelték a Kínával közös határaik mentén megélénkülő OSS hírszerzői tevékenységet...

A másik ténycsoport sem volt kevésbé nyugtalanító. Ez Franciaországra vonatkozott.

Amikor Franciaország elbukott és Hitler bevonult Párizsba, az agg Pétain marsall elárulva hazáját és tulajdon múltját, szégyenletes quislinggé vált. A Vichyben felállítandó bábkormány megalakítására Darlan tengernagyot szemelte ki – azt a tengernagyot, aki soha életében nem vett részt egyetlen tengeri csatában sem. Akkor a németektől meg nem szállt, ún. „szabad zónába" azonnal odarepült William Leahy tengernagy, az USA nagykövete, Robert Shaw ezredes, katonai attasé és Robert Murphy kulturális tanácsos kíséretében. A legfontosabb személy az utóbbi volt, Donovan egyik legközelebbi és legkedveltebb munkatársa.

Murphy tárgyalásokat kezdett a szintén kollaboránssá züllött Maxime Weygand tábornokkal, Észak-Afrika kormányzójával. A tárgyalások lényege az volt, hogy élelmiszer- és ruhaszállítmányok küldését szervezzék meg a francia kolóniák lakossága számára, amelyek borzalmas körülmények közé kerültek az összeomlás és a kapituláció után. Ám Murphy a segítségnyújtást feltételhez

kötötte. A vichyi kormánynak engedélyeznie kellett, hogy az Egyesült Államok néhány képviselője személyesen ellenőrizze Algírban, hogy a szállítmányok ne kerülhessenek illetéktelen kezekbe.

Természetesen ez csak ürügy volt arra, hogy az amerikaiak hírszerző hálózatot létesítsenek Afrika északi részén, minthogy tudták, Hitler hadjáratra készül a térségben és a Földközi-tengert, náci „tavacskává” óhajtja változtatni.

Az OSS elképzelése okos és hasznos voít, minthogy a nácik elleni harcot szolgálta.

A vichyi kormány elfogadta Murphy feltételét, és 1941 júliusában tizenkét „kereskedelmi tanácsos” érkezett Casablancába és Algírba, Ribbentropp német külügyminiszter határozott hangú tiltakozó jegyzéke ellenére. Tekintettel arra, hogy abban az időben az Amerikai Egyesült Államok és a harmadik birodalom között még fennálltak a diplomáciai kapcsolatok, az ügy valóban csak az ellenvetés kinyilvánítására korlátozódott.

1941 decemberében, amikor a Vörös Hadsereg első nagy csapását mérte Moszkva alatt a Wehrmachtra, Roosevelt és Churchill Washingtonban találkozott egymással. Ekkor vetették fel első ízben egy szövetséges expedíciós hadtest átdobását Észak-Afrikába. Először ez a hadművelet, a francia felkelőknek történő segítségnyújtást szolgálta volna. Murphyt megbízták, hogy forduljon ismét Weygand-hoz. Elvállalná-e a francia ellenállás hadseregének parancsnoki tisztét? – jóllehet Londonban akkor már gőzerővel működött De Gaulle, Franciaországban pedig hősiesen harcoltak a kommunisták irányította partizánok.

Weygand így felelt Murphynak: – Nem árulhatom el barátomat, Pétaint, Franciaország hőse nem érdemli meg, hogy a nehéz napokban elhagyjam.

Murphy új báb után nézett. Ebben a Hírhedt Ku-Klux-Klan is a segítségére volt. Ez a fajüldöző, gyilkos szervezet hívta fel a figyelmét egy Algírban élő nagyvállalkozóra, bizonyos Jacques Lemergue személyében. Legkiválóbb tulajdonságaként azt

tartották számon, hogy közel állt a Csuklyások nevű francia félfasiszta szervezethez és más oly szélsőjobboldali körökhöz, melyek annak idején fegyveres felkelést akartak kirobbantani a szocialista Léon Blum népfrontkormánya ellen, s ehhez a Párizsban működő Otto Abetz hitleri ügynöktől kaptak pénzt és fegyvert.

Minthogy küszöbön állt a szövetségesek partraszállása Észak-Afrikában, Donovan útnak indította Casablancába és Tangerbe legmegbízhatóbb embereit.

Az egyikük Robert Sollborg százados volt; egy lengyel tábornok fia, akit miután a cári hadseregben szolgált, a német fronton szerzett sebesülése után az Egyesült Államokban működő orosz katonai misszióba helyeztek át. Itt érte a forradalom híre; s lévén meggyőződéses monarchista, nem tért vissza Oroszországba, később megkapta az amerikai állampolgárságot, majd az USA katonai attaséja lett Párizsban, aztán elfogadta az Armco Steel Részvénytársaság ajánlatát, s annak franciaországi képviselője lett; Párizs eleste után többször járt amerikai útlevéllel Németországban, ám jelentéseit nem Washingtonba, hanem Londonba az MI 6-nak, a birodalom titkosszolgálatának küldte. Donovan beszervezte az OSS-be és rábízta a lisszaboni ügynökség vezetését. Itt kapta 1942 februárjában a parancsot, hogy lépjen kapcsolatba Murphyvel, építsen ki kapcsolatokat Észak-Afrikában a francia és az arab ellenállással, hogy ezzel elősegítse a szövetségesek partraszállását.

Donovan másik ügynöke egy első világháborús hős volt, William Eddie ezredes. Szíriában nevelkedett, kiválóan beszélt arabul, szerteágazó kapcsolatai voltak Tangerben, Tuniszban és Algírban. Néhány hónap alatt sikerült előkészítenie Tuniszban egy palotaforradalmat, amely következtében egy Amerika-barát lett volna a miniszterelnök, ám Murphy, aki Sollborggal együtt a fasiszták kezére játszott, megtorpedózta ezt az elképzelést.

– Lemergue hívei nem bocsátják meg nekünk, ha beleavatkozunk a francia kolónia ügyeibe – mondta Murphy

Donovannak. – Számunkra most fontosabb, hogy megnyerjük a franciákat, minthogy arab palotaügyekkel foglalkozzunk. Az orgyilkosságokkal foglalkozzanak csak Lemergue-ék; ők értenek is hozzá. Mi jobb, ha egyelőre félreállunk...

Az OSS a további munkát arra összpontosította, hogy felfegyverezze az észak-afrikai francia hadsereget és fegyveres németellenes felkelést robbantsanak ki Algírban, győzelemre segítve ezzel az algíri emigráns francia kormányt, s egyúttal visszaszorítsák mind De Gaulle mozgalmát, mind a Franciaországban harcoló illegális kommunistákat.

Donovan egymillió dollárt szánt erre az elképzelésre. Támogattak néhány mammutvállalatot is, melyeknek különösen fontos érdekeik fűződtek az afrikai kontinenssel a háború után kiépítendő gazdasági kapcsolatokhoz.

A pénz megvan, a számlálószerkezet bekapcsolva, csak a vezető személye hiányzik.

Akkoriban vált népszerűvé Henri Giraud tábornok, aki épp hogy meg tudott szökni a német börtönből; illegálisan élt Franciaországban.

Éppen ez idő tájt paktált le a hitleristákkal Pierre Laval, korábbi baloldali miniszter, aki a vichyi rádióban tartott programbeszédében még határozottabb antiszemita törvények kiadását ígérte – minek következtében Schellenberg és Skorzeny emberei hatalomra is segítették. Darlan lett a hadügyminiszter, majd ő váltotta fel Észak-Afrikában az elaggott Weygand-t.

S akkor Donovan, egy pillanat alatt elejtve Giraud-t, hasonló döntést hoz, mint Kínában. A kollaboráns és áruló Darlanhoz kell megtalálni a kulcsot.

Természetesen Roosevelt elnök nem tudott és nem is tudhatott az OSS ilyetén játékairól. Az elé terjesztett jelentésből az tűnt ki, hogy De Gaulle túlságosan önkényeskedő és nehezen irányítható. Ha őt támogatnák, az Államok – akarva-akaratlan – London és Párizs gyarmatosító törekvéseit segítenék elő; így Afrika továbbra

is zárt terület maradna az amerikai „demokratikus kísérlet” előtt; Giraud túlságosan „katona”, vele nem lehet egyezséget kötni.

Egyébként, Donovan úgy intézte az ügyeit, hogy azokhoz ne kelljen jóváhagyás; elegendő, hogy azokról *tájékoztatják* az elnököt; a bizalom kérdése – a kérdések kérdése a nagypolitikában.

De alighogy az OSS ráállt az áruló Darlanra, Donovan egy másik ügynöke, miután kipuhatolván a kapcsolat lehetőségét De Gaulle embereivel, egyértelműen azt jelentette, hogy a külföldön harcoló francia csapatok vezetői közül egyedül ő az egyetlen komoly figura.

Az OSS hadműveleti osztályának vezetői is így vélekedtek. Ennek az alosztálynak mindenben szabad keze volt, egy kivétellel: azoknak, akik a politika kialakításával foglalkoztak, tilos volt hazudniuk – bármilyen keserű legyen is az igazság, akkor is igazat kell mondani, igazat és csakis az igazat...

Shephard OSS-ügynök eközben tárgyszerű megbeszéléseket folytatott azokkal a francia baloldaliakkal, akik a gaulle-istákhoz csatlakoztak, elsősorban Emmanuel d’Astier de la Vigerie-vel.

– Mi, akik fegyverrel a kezünkben harcolunk Franciaország szabadságáért –, adta Shephard tudtára –, soha nem fogunk arra vetemedni, hogy Darlannal szövetségre lépjünk. Még a tiszteletre méltó Giroud sem válhat a harcoló Franciaország vezérévé, mivel mi valamennyien kizárólag Charles de Gaulle-t ismerjük el vezetőnknek.

Donovan azonban konokul ragaszkodott a tervéhez. Márpedig a konokság végzetes dolog a politikában. Aki makacs megszállottsággal kitart egy elképzelés mellett, s nem rendelkezik sem kellő rugalmassággal, sem az állandó átértékelés képességével, az vereségre ítéli magát. Amilyen jóképességű hírszerző volt Donovan, olyan alkalmatlan politikus.

Az OSS tisztjeit szigorúan utasították, hogy tartózkodjanak a gaulle-istákkal való kapcsolatoktól. Giroud tábornokot pedig titokban Észak-Afrikába vitték. De csak az azt követő napon

hajózták ki Gibraltáron, miután az angol–amerikai csapatok partraszálltak Afrikában.

Giroud-t ünnepélyesen üdvözölte a szövetséges expedíciós hadsereg parancsnoka, Eisenhower tábornok. De Eisenhowert nyomban elképesztette Giroud-nak az a követelése, hogy a szövetségesek azonnal szálljanak partra Dél-Franciaországban, és a parancsnokságot adják át neki, a leendő francia elnöknek.

Akkoriban találkozott Murphy Algírban Vichy-Franciaország hadügyminiszterével, Darlannal s a következő alkut ajánlotta neki. Jóllehet tudják róla, hogy ő, aki elárulta Franciaországot, sötét antiszemita és rendíthetetlen nácibarát, mégis hozzájárulnának és támogatnák abban, hogy kikiáltsa magát Észak-Afrika diktátorának, feltéve, hogy leteszi a fegyvert az észak-afrikai angolszász csapatok előtt.

Csakhogy az OSS nem tudott arról, hogy maga a vichyi rezsim titkosrendőrségének főnöke készít elő egy merényletet Darlan ellen. Így aztán, mielőtt még ráállhatott volna az OSS felkínálta alkura, Darlan halott volt. Egy De la Chapelle nevű ifjú monarchista végzett vele Algírban. Huszonnyolc óra múlva statáriális tárgyalás után főbelőtték. Kegyelmi kérvényét Henri Giroud tábornok utasította el.

Másnap pedig Giroud az egyik legreakciósabb pétainista tábornokot nevezte ki annak a vizsgálóbizottságnak az élére, melynek ki kellett nyomoznia Darlan meggyilkolásának körülményeit és hátterét.

Attól fogva mindazokat, akik támogatták De Gaulle tábornokot és mozgalmát, a Szabad Franciaországot, letartóztatták és koncentrációs táborba gyűjtötték Dél-Algériában, a sivatagban.

Így, sok-sok politikai személyiség holttestén átlépve haladtak De Gaulle tisztjei a hatalom felé.

Azok a lépcsőfokok viszont, amelyeken az OSS haladt a hatalom felé, politikai személyiségek holttestéből épültek.

– Fiúk – ismételgette Donovan –, mindent lehet, értsétek meg, abszolúte mindent, bármit, csak Amerika javára, hasznára váljék...

„Amerika javára”, azaz a háború utáni Németország feletti uralom megszerzéséről ábrándozó monopóliumok javára volt felhasználható Himmler is a maga főhivatalával. Ezért fordult hát a moszkvai Központ különös érdeklődéssel Donovan és svájci rezidentúrája tevékenysége felé.

Iszajev-Stirlitznek pedig ezért kellett mintegy lakmuszpapírrá válnia. Lakmuszpapírrá, amely mindennél hamarabb és érzékenyebben reagál a szemlátomást rendkívüli módon felgyorsult eseményekre.

> *Berlin. Justasnak. Azonnal tájékoztasson Karl Wolff SS Obergruppenführer hollétéről. Értesüléseink szerint visszatért Észak-Olaszországba. Így van-e? Központ.*

9.

Miután Müller meggyőződött róla, hogy Stirlitz kapcsolatot tart Moszkvával, pontosan tudta, mit kell tennie. A Kreml elleni akcióterve több mozzanatot tartalmazott, amelyek közvetlenül nem kapcsolódtak ugyan egymáshoz, de egyetlen rendező elvnek voltak alárendelve.

Azonnal fogadta tehát Stirlitzet, és azt mondta:

– Hallgasson meg, barátocskám, maga okos ember. Valamennyi következtetése helyes volt, már ami arra a törekvésemre vonatkozik, hogy csatlakozzam mindazokhoz, akik a harc békés lezárását kezdeményezik. Felismerte azt is, hogy az utóbbi időben merőben újfajta kapcsolat alakult ki köztem meg a maga főnöke között. De arról, ami a legfontosabb, nincs tudomása. És e tudatlanságában én is osztozom. Hosszú évek óta dolgozom itt, ebben a szobában, és réges-rég elszoktam attól, hogy higgyek az embereknek. Meglehet, ez szakmai ártalom, de már magamnak sem hiszek, érti? Nem, nem, Stirlitz, ez az igazság, ne gondolja, hogy most is afféle macska-egér játékot űzök magával... Gondoljon inkább bele. Rubenau, Dagmar asszony, a megszakadt tárgyalások felújítása... Nos, mire jó mindez?

– Valószínűleg arra, hogy a tárgyalások folytatódjanak.

Müller csaknem ingerülten intette le.

– A tárgyalások most is folynak, Stirlitz. Nem szakadtak meg egy pillanatra sem... Schellenberg már negyvennégyben Stockholmba utazott, és a Hotel Presidentben a különbéke lehetőségéről tárgyalt egy amerikai meghatalmazottal, Hewittal. Ő szervezte meg Jean-Marie Musy volt svájci államelnök és Himmler találkozóját is. És ez nem tegnap volt, és a találkozóra nem Rubenau közvetítésével került sor, hanem öt hónappal ezelőtt, az

ardenneki áttörés napjaiban, amikor is az angolszászoknak adtunk még egy kis leckét. Meg is állapodtak. Himmler beleegyezett, hogy egy csomó dúsgazdag zsidót meg néhány előkelő származású francia foglyot szabadon engedjenek a táborokból. Érti, már? Megállapodtak. És Schellenberg Himmler telefonja után beállított hozzám, én meg aláírtam a parancsot kétezer zsidó meg francia szabadon bocsátására. Sajnos, az ardenneki siker rosszkor jött nekünk. Himmler túlértékelte és megszakított mindennemű kapcsolatot Musyval. Schellenberg azonban nem. Ő nagy titokban folytatta sürgölődését. A dossziéimban vannak a dokumentumok... Azután januárban Sztálin offenzívát indított Krakkó alatt és ezzel megmentette az amerikaiakat az Ardennekben, a Reichsführer pedig rádöbbent, hogy újból találkoznia kell Musyvel. A Feketeerdőben Freiburg közelében jött létre a találkozó. Február tizenkettedikén, mielőtt még maga elindult volna Svájcba. És Himmler aláírt egy újabb megállapodást... Kötelezettséget vállalt arra, hogy minden második héten szabadon enged újabb ezerkétszáz zsidó nagyiparost és bankembert, mi több: átsegíti őket Svájcba. Ó, ha Hitler már három évvel ezelőtt megállapodott volna velük! Bárcsak így történt volna! Ezek a pénzemberek kötelezték magukat, hogy aranyban fizetnek a Nemzetközi Vöröskeresztnek, Musy volt államelnök közvetítésével, aki ezen a pénzen benzint, gépkocsikat és gyógyszereket küld nekünk... A szállítmányok pedig folyamatosan érkeznek is a birodalomba. Ez teszi lehetővé, hogy a repülőgépek egyáltalán még felszállhassanak, a páncélosaink még harcba vethetők legyenek... Ezenkívül Himmler még egy különegyezményt is kötött, a maga személyes biztonsága érdekében. Az egyezményben tárgyalófelei elismerik, hogy éppen az ő SS Reichisführere mentette meg azokat a szerencsétleneket, akiket az az eszelős Hitler pusztulásra ítélt. Ezt zsidó fejesek ismerik el, érti, Stirlitz? Himmler meg fogja úszni, nekem elhiheti...

Stirlitz megrázta a fejét.

– Ne gondolja, hogy a világ mindent elfelejt...

Müller epésen fölnevetett.

– Nem, Stirlitz, a világ nem fog emlékezni. Jegyezze meg ezt jól! Tegye csak lehetővé, hogy én szerkesszem a *Völkischer Beobachter*t, meg a *Das Schwarze Chor*t, és én állítsam össze a rádióműsorokat! Egy hónap leforgása alatt bebizonyítom a németeknek, hogy az antiszemita politika, amit korábban bevezettek, a nagy Führer parancsainak flagráns megsértése volt – ő soha nem szólított fel pogromokra, ez mind csak az ellenség propagandája, ő csupán egyet akart: hogy megvédje a szerencsétlen zsidókat a vetélytársaik gyűlöletétől. Emlékezet... ó! Felejtse el ezt a szót. Gyűlölködés, az igen, az létezik. Meg az iszonyatos bosszúvágy, de emlékezés, az nem. – Müller vállat vont. – De visszatérve Himmlerre... Ezt az utóbbi megállapodását azonban Kaltenbrunner meghiúsította. Kaltenbrunner ugyanis saját információforrásaiból tudomást szerzett a Nyugattal folyó tárgyalásokról, de gyanítom, hogy Himmler közvetlen környezetéből is súgott neki valaki. Kaltenbrunner persze azonnal futott a Führerhez. A Führer pedig rögvest parancsba foglalta: „Vizsgálat és bírósági eljárás nélküli azonnali agyonlövetés jár mindazok részére, akik bárminemű segítséget nyújtanak a koncentrációs táborok zsidó, angol vagy amerikai foglyainak."

– És ha lengyel, francia vagy jugoszláv foglyokról lett volna szó?

– Stirlitz – csippentette össze a szemét Müller –, miért nem úgy fogalmazza meg a kérdést, ahogy magában feltette: „És ha orosz foglyokról volna szó?" Hiszen valójában ezt akarta kérdezni, nem? Tudja a választ előre, ne tettesse hát magát, ó, maga imposztor.

– Ami azt illeti, ezt a játékot valóban imposztorok játsszák – jegyezte meg Stirlitz.

Müller megállt előtte, és a zsebkendőjébe fújta az orrát.

– Ilyenkor tavasszal, minden egyes légitámadás után – dünnyögte –, Berlinnek éppolyan illata van, mint az őszi Párizsnak. Csakhogy olt gesztenyét sütnek, itt meg emberi húst... De folytassuk kisded elmélkedésünket, Stirlitz. Égek a kíváncsiságtól, hogyan vélekedik mindarról, ami itt most

végbemegy... Nos tehát, Schellenbergnek sikerült rávennie Berger Obergruppenführert, a láger főosztály vezetőjét, hogy ne hajtsa végre Hitlernek az evakuálásra, azaz nyíltan fogalmazva, a foglyok totális likvidálására vonatkozó parancsát. Musynek erről Schellenbergtől van tudomása. S nemcsak egyszerűen tudomása van róla, de Musy éppen Schellenberg kérésére kereste fel Eisenhowert, és átadott neki egy térképet az összes koncentrációs táborunk feltüntetésével. A térképen a táborokat maga Schellenberg jelölte be. S most abban töri a fejét, hogy – miután feltehetően bűnbocsánatot nyert az amerikaiaktól – kiszabadítsa a koncentrációs táborból Herriot meg Reynand volt francia minisztereket, továbbá Giroud tábornok családtagjait. Kaltenbrunner megtiltotta nekem ezeknek az embereknek a szabadon bocsátását, én viszont ezt elmondtam Schellenbergnek, aki most igyekszik rábeszélni Himmlert, az viszont vonakodik a döntés meghozatalától, mert iszonyatosan fél a Führer haragjától. Hát így állnak a dolgok, Stirlitz... És Svédországgal is úgy megy minden, mint a karikacsapás. Már két hónapja őrzöm a páncélszekrényemben Thomsen svéd nagykövet Ribbentropphoz küldött táviratát, melyet volt szerencsém elfogni, melyben Bernadotte gróf jelzi tárgyalási szándékát Himmlerrel. Igen, Himmlerrel! Tudom azt is, hogy Ribbentropp elküldte Schellenberghez a tanácsadóját, Wagner doktort. Wagner megérdeklődte, mit is jelentsen mindez. Az ön főnöke természetesen azt válaszolta, hogy ő minderről semmit sem tud, holott épp az ő emberei környékezték meg Bernadotte-ot, és beszélték rá, hogy kezdeményezzen találkozást a Reichsführerrel... Ribbentropp ekkor Himmlerhez fordult. Himmler azt mondta, hogy Bernadotte befolyásos személyiség, de talán valóban jobb lenne, ha mégsem ő, hanem Ribbentropp tárgyalna vele. Azzal utasította Kaltenbrunnert, hogy küldje el a Führerhez Vögeleint azzal a kéréssel, hogy hagyja jóvá a kapcsolatfelvételt a svéd gróffal. Hitler meghallgatta kedves rokonát, majd elutasítóan legyintett: „A totális háború korában nincs miről tárgyalnunk a

királyi családok tagjaival…” De Schellenberg ennek ellenére úgy intézte, hogy Bernadotte még Ribbentropp válaszának kézhezvétele előtt Berlinbe repülhessen. A gróf találkozott Ribbentropp-pal, Schellenberggel, és… na, mit gondol? Kaltenbrunnerrel. És újra kihallgatást kért Himmlertől, hangsúlyozván, hogy őt rendkívül izgatja Dánia, Norvégia és Hollandia sorsa… Schellenberg elvitte Bernadotte-ot Himmlerhez, a hochenliecheni villába. S ott megállapodtak, hogy – a Führer parancsa ellenére – az összes dán és norvég foglyot elszállítják egy észak-németországi koncentrációs táborba. Ennek fejében a svédek azonnal elkezdtek üzemanyagot szállítani a hadseregnek meg az SS-nek. Hát, ezek miatt a dolgok miatt kérdezem: miért vonta be magát Schellenberg valami különös játszmába azzal az indoklással, hogy a félbeszakadt tárgyalásokat kívánja felújítani?

Müller egészen a tegnapi napig nem tudta a teljes igazságot ezekről a tárgyalásokról. Akkor, Schellenberggel történt találkozása során megkérte a „kedves Waltert”, magyarázza meg neki részletesebben a szituációt. Bizonyos részinformációkkal persze rendelkezett, ám ahhoz, hogy megkezdje Stirlitzcel a maga, Schellenberg előtt is gondosan eltitkolt játszmáját, szüksége volt az összefüggések ismeretére is. Schellenberg a Gestapo-főnök elé tárta mindazt, amit jónak látott, mert fontosnak tartotta, hogy szívélyes kapcsolatban maradjon Müllerrel.

Csakhogy Schellenberg nem tudta mindazt, amit Müller tudott Stirlitzről; ezt Müller papa mindenki elől gondosan titkolta. Ez volt az ő nagy ütőkártyája, melynek birtokában megmenthette magát. Mert amit ő eszelt ki Oroszország ellen, az a maga nemében ördögien zseniális kombináció. És történjék bármi, lehetetlenség, hogy a nyugatiak ezt ne méltányolnák majd.

Miközben Müllert hallgatta, Stirlitzet kínzó vágy fogta el, hogy rágyújtson, az ujjai jéghidegek voltak, de arra kényszerítette magát, hogy csendesen hümmögjön:

– Tehát minden, amit Bernben végeztem – kérdezte kesernyésen –, csupán álcázás volt? Elterelő akció valami sokkal fontosabbról, amiről nekem nem is lehet tudomásom?

– Nekem sem lehet – mondta Müller. – De Bernben mégsem vesztegette el az idejét. Segített nekem is, Bormann-nak is megérteni az események mozgatórugóit. De még így sem sikerült teljesen tisztába jönnünk a dolgokkal. Olyannyira, hogy az egyik szálat el is vágtuk.

– És mi lett Wolff-fal?

– Ideiglenesen kiejtették a játszmából. Az az érzésem, őt tekintik a végső tartalékjuknak. Mégiscsak egy félmilliós hadsereggel rendelkezik Olaszországban; az csak számít valamit...

Stirlitz értetlenül rázta meg a fejét.

– Akkor miért akar Schellenberg felhasználni engem valami olyasminek a rendbehozatalára, ami voltaképp nem is volt elrontva?

– Ez engem még magánál is jobban érdekel, Stirlitz. Minél magasabbra hágott valaki a totalitárius rendszerben, annál inkább gondol a saját dolgaira, s annál kevésbé a társadalom problémáira.

– Akarja, hogy minderről megkérdezzem Schellenberget?

– Abban a pillanatban golyót eresztene magába. Inkább gondolkozzék! Van egy teljes éjszakája a gondolkodásra. Aztán jöjjön el hozzám, és újra megbeszéljük a dolgokat.

Három óra múlva Müller elolvasta Stirlitznek a Központhoz küldött desifrírozott táviratát. Azokat az információkat tartalmazta, amelyeket az imént mondott el neki.

Törje csak a fejét Sztálin! – kuncogott Müller, – Törje csak, hogy ki van itt Berlinben oppozícióban Himmlerrel szemben! Elmélkedjék csak az amerikaiakon, hogy lám Himmler mégiscsak tárgyal Dullesszal! Aztán ha mindent végiggondolt, válasszon. Én magamat ajánlottam fel neki, Bormann úgyszintén, méghozzá egy

olyan időpontban, amikor Amerikában egyre erősebbek a Roosevelttel szemben álló erők, amelyek nyíltan gyűlölik a Kremlt.

10.

Mint a kor minden kiemelkedő politikusa, Franklin Delano Roosevelt az Amerikai Egyesült Államok elnöke is bízott közvetlen környezetében.

Éppen ezért, amikor megkapta Sztálin száraz, kurta üzenetét, mely szerint az angol–amerikai titkosszolgálatok emberei Svájcban tárgyalásokat folytatnak Wolff SS-Obergruppenführer megbízottjaival, hosszasan elgondolkodott. Kihez is fordulhatna a hozzá legközelebb álló emberek közül e meglehetősen kényes kérdéssel? Végül is tudnia kell, hogy mit művelnek a külügyminisztériumban, a Pentagonban és Donovan OSS-ében, s főleg azt, hogy igaz-e vagy légből kapott az a súlyos állítás, amelyet Sztálin üzenete tartalmaz.

Bár Roosevelt mindig kikérte szakértőinek tanácsait és meghallgatta az illetékes tárca véleményét, döntései egyszemélyi döntések voltak. Egyedül hozta meg őket, s bizonyos módosításokra kizárólag barátja és legfőbb bizalmasa, Harry Hopkins, és egyik tanácsadója, Henry Morgen kedvéért volt hajlandó. Minden egyes hivatalos iratot gondosan áttanulmányozott, mielőtt ellátta volna a kézjegyével, s hacsak egyetlen olyan szót talált bennük, amelyet nem érzett eléggé egyértelműnek, átfogalmazta vagy átfogalmaztatta a szöveget. Ez nem szőrszálhasogatás volt részéről, hanem egyfajta gyakorlati filozófia. Kantiánusnak vallotta magát, és azt tartotta, hogy az okságnak feltétlenül össze kell kapcsolódnia a törvény fogalmával. Az okságban benne foglaltatik az éber gondolkodás szükségessége, az életnek a szavakon keresztül történő érzékelésének formája pedig az élet szükségességének a kifejeződése. Tudta, mert sokéves levélváltásaik során tapasztalta, hogy Sztálinban is megvan a

szavak iránti nagyfokú érzékenység; no nem azért, mintha Kant kései hívének szegődött volna, hanem talán csak azért, mert papi szemináriumban nevelkedett.

Az elnök titkárával bekérette a berni tárgyalásokkal kapcsolatos anyagokat, figyelmesen elolvasta valamennyit, majd újból elővette és áttanulmányozta Sztálin üzenetét, ceruzával a kezében, belekapaszkodva minden vesszőbe. Roosevelt igazának és becsületes szövetségesi magatartása biztos tudatában tette végül félre az üzenetet, összefűzte nagy, lapos ujjait, s bevallotta magának, hogy több kérdés is foglalkoztatja, melyekre nem tud, vagy esetleg nem is akar önmagának választ adni. Először is: miért nem ír Sztálin a németek és Churchill tárgyalásainak tényéről, holott – Donovan tájékoztatása szerint – ott az angolok vitték a prímet Alexander tábornagy vezetésével? Másodszor: miért nem tájékoztatta Churchill egyetlen szóval sem őt ezekről a tárgyalásokról? S végül, harmadjára; mivel magyarázható, hogy még mindig nem készített kimerítő elemzést az OSS a tárgyalásokról? Információik mindössze összefüggéstelen dokumentumok részleteire korlátozódnak, amelyeket vagy Párizsban tevékenykedő angoloktól szereztek, vagy azoktól a titkos barátaiktól, akik az itteni brit nagykövetségen a hírszerzésért felelősek.

Ám Rooseveltnek be kellett látnia, hogy e kérdések megválaszolása elől nem térhet ki. Mivel a hitleristák elleni háború oroszlánrészét Oroszország viselte, hatalmas veszteségeket szenvedett, de – hatalmas tekintélyre is szert tett az egész világon. „Igen – ismerte el –, Sztálinnak joga van egy ilyen számonkérő üzenetre. Másrészt a jelenlegi helyzetben nem lenne bölcs politikai sakkhúzás, ha kérdésére nem az igazat válaszolnánk. De hát, mi az igaz ebben az egész ügyben?”

Eszébe jutott a Pentagontól kapott feljegyzés, amit a napokban tettek az asztalára. Bár a feljegyzés azt taglalta, hogy mennyi előny származnék abból, ha a Wehrmacht az egyik vagy a másik nyugati fronton kapitulálna, s végezetül arról biztosította az elnököt, hogy

egyetlen amerikai hadvezér sem folytat a németekkel titkos tárgyalásokat. A külügyminisztérium, amely éjt nappallá téve az Egyesült Nemzetek közelgő San Franciscó-i alakuló konferenciájának előkészítésével foglalkozott, a tárgyalások kérdésében külön emlékeztetőt küldött a Fehér Háznak. Ebben leszögezték, hogy elvileg ugyan igen célszerű volna puhatolózó jellegű kapcsolatokat létesíteni az ellenséggel, még ha olyan hóhérokról van is szó, mint az SS-főtiszt Karl Wolff, de az amerikai külképviseletek vezetői egybehangzóan megerősítik, hogy amerikai személyiségek sehol és senkivel nem létesítettek Európában ilyen kapcsolatokat. „Mindazonáltal – jegyzi meg befejezésül az emlékeztető – nem zárhatjuk ki annak lehetőségét, hogy tudósok vagy üzletemberek egyéni akciókba fogtak a semleges országokban, minthogy őket igencsak foglalkoztatja a háború befejezése után kialakuló, új európai helyzet, különösen abban az esetben, ha Berlinbe az oroszok vonulnának be...”

Roosevelt szeme megakadt az *üzletember* szón. És azonnal a Dulles fivérekre gondolt, s azokra a híresztelésekre, miszerint kapcsolatban állnának a Schröder német bankkorporációval, amelynek érdekeit itt az Államokban – még a náci időkben is – ők ketten képviselték. Megváltoztatva korábbi elhatározását, hogy estére magához kéreti Donovant, a titkárával üzent neki, hogy azonnal készítsen részletes anyagot a „berlini csomóról”. Az az áldatlan helyzet, hozta Donovan értésére, hogy a hírszerzés főnöke mindent tud, az elnök viszont semmit se, aligha válik Amerika hasznára.

Donovan az elnöki felszólítás vétele után nyomban megállapodott régi barátjával, David Lansszel, a Dulles fivérek üzlettársával, hogy együtt vacsoráznak este Michael Kirck vendéglőjében.

Donovan sietve összefoglalta barátjának a probléma lényegét.

– Jó, jó – mondta Lans, miközben hegyes térdére terítette szalvétáját –, megértem, hogy a szitu valóban nem a

legkellemesebb, de Allen egyetlen cselekedetével sem követett el semmi szabálytalanságot sem...

– Azt se bánnám, ha elkövetett volna – tiltakozott Donovan –, csak az elnök ne szerezzen róla tudomást! Allen mindenesetre megsértette a gentlemen's agreement-et, és FDR ilyesmit nem szokott elnézni.

– Figyelj rám, Bill. Ha egyszer FDR Jaltában beleegyezett abba, hogy épp az oroszoknak kell eljutniuk Berlinhez, s ezzel hosszú évtizedekre kisajátítják maguknak a hitlerizmus legfőbb legyőzőjének címét és dicsőségét, ha jóváhagyta a kommunista Lengyelország megalakítását, ha elismeri Titót Jugoszlávia első emberének, akkor ebben az országban valakinek komolyan kell foglalkoznia a jövőnkkel. Én pedig közvetlenül Allen és Wolff berni tárgyalásai után kaptam Schrödertől – ezúttal Stockholmból – egy kötelezvényt arra vonatkozólag, hogy rövidesen a mi részvénytársaságunkhoz sorolhatjuk Németország valamennyi kikötőjét. Schröder ízig-vérig bankár. Nagyszerű üzletember. Megértette, mit vár tőle a jövő, s elérte, hogy a birodalom teljes szabadalom-alapját átvigyék Szászországból, amelyet az elnök nagyvonalúan átenged az oroszoknak, Münchenbe. Márpedig akárhogy számoljuk is, harmincmilliárd dollárt ér. Igen, Bill, igen, pontosan annyit! Tehát a nagy német birodalom valamennyi szabadalma a mi birtokunkba jut, és ezzel pedig megint egy teljes nagyságrenddel megelőzzük majd a világot. S ez még nem minden. Schröder átadta a Linz környéki föld alatti rejtekhelyek listáját, ahol a francia, orosz, lengyel és olasz múzeumokból elhurcolt vüághírű festményeket rejtették el. Azok értéke is dollármilliárdokra rúg...

– Pontosan kilencszázhetvenhárommillió dollár – helyesbítette mogorván Donovan. – Már pontosan felbecsültettem. Vannak tudniillik embereim abban a körzetben.

– Ehhez csak gratulálhatok. A mi információnk szerint abban a körzetben az angolok meg a törvényes hatóságokkal szemben álló helyi erők fejtenek ki nagyobb aktivitást.

– Törvényes hatóságok nincsenek Linz körzetében – vágott közbe Donovan. – Ott nácik vannak.

– Ha a törvény betűjét tekintjük és nem a szellemét – csóválta a fejét türelmesen Lans –, a nácik, legalábbis egyelőre, a törvényes hatalom megtestesítői, Bill. A választásokon őrájuk szavaztak.

– Tudod jól, miféle választások voltak azok ott, Németországban!

– Lassan a testtel, Bill! Azzal az akárhogy megválasztott hatalommal mi diplomáciai kapcsolatot tartottunk fenn, fogadásokat adtunk Berlinben, és táviratban üdvözöltük a Führert születésnapja alkalmából.

– Oké, Dave – mondta fanyarul Donovan –, legyen tiéd az utolsó szó! Most azonban segíts, Hogyan is építsem fel a beszélgetésemet az elnökkel? Rohadtul nehéz ügy lesz. Mit szólnál, Dave, a kísérleti nyúl szerepéhez?

– Rajta, vágj csak bele, Bill!

– Azok után, hogy Moszkva tudomást szerzett Allen Dulles berni akciójáról, jóllehet vállalkozásunkat körültekintően álcáztuk Alexander brit tábornagy nevével, nem kezeskedhetem érte, hogy a Kreml nem szerez tudomást Bernadotte-ról is, továbbá arról, hogy Dulles ismét kapcsolatot létesít Musy volt svájci elnökkel Montreux-ben.

– De hisz ez éppenséggel nagyon hasznos is lehet? – kiáltott fel élénken Lans.

– Hogy érted? – hökkent meg Donovan.

– Hadd kapjon össze az elnök Sztálinnal, Bill, kapjanak csak össze! Én még azt is igencsak szorgalmaznám, hogy Sztálin minél többet megtudjon.

– Elnézést, öregfiú, de ez dilettantizmus lenne. Nem beavatkozni – az oké, azt lehet, de ha a mi hivatalunk segíti az ellenfelet, akkor az okos ellenügynök egyből átlát a szitán. Rájön, hogy mi iránt érdeklődöm én, s hogy, miben érdekelt ő... Engem valójában egyvalami nyugtalanít. Mit tesz az elnök, ha tudomást szerez arról, hogy milyen puszipajtási viszonyba keveredtünk

Schröderrel? Schröder talán önmagában nem lenne különösebben érdekes. No, de ha leteszik eléje, hogy éppen Schröder volt a Himmler Baráti Kör elnöke harminchárom óta? Meg hogy Allen Dulles most is ugyanolyan jóban van vele, mint azelőtt?...

– Ez valóban piszok kellemetlen lenne – helyeselt Lans. – Valahogy tisztára kell mosnunk magunkat... Az ördög hozta a nyakunkra ezt a Rooseveltet! Az összes betegségéről szóló fecsegés csak arra jó, hogy elaltassa azokat, akik látják, hogy milyen szakadékba taszítja ezt az országot a Sztálinnal váló haverkodásával.

Donovan elnézően mosolygott.

– Javíthatatlan amatőr vagy ebben a szakmában, Dave. Nem is hinnéd, Roosevelt milyen sokat tud elérni az ország számára ezzel a módszerrel: a lágysággal és a gentlemanlike-magatartásával. Sokkal többet, mint valami nagypofájú szívóskodó. Mi persze ugyanazon igyekszünk, amin ő. Csak gyorsabb iramban és a saját módszereinkkel. És úgy, hogy az eredményeket a mi embereink hozzák, s ne az övéi... Ami pedig az elnök egészségét illeti, az valóban olyan kitűnő, mint még soha...

– Megbízható az információd?

– A kezelőorvosától származik.

Lans ivott egy korty vizet és megvonta a vállát. Az arca egy pillanat alatt megöregedett.

– Bill – szólt ünnepélyesen –, minden döntés a sors megtestesülése. A sors pedig a belső mivoltunk megnyilvánulásának kifejeződése. Így kapcsolódik a jövő az élethez, a szükségesség pedig a halálhoz...

Donovan előrehajolt a szék karfáján és az arcába meredt.

– Megőrültél! – Rendelt a pincértől egy szivart, hosszadalmasan vágta le a végét, végül izgatottan lihegve rágyújtott, megismételve ezalatt a szavait: – Tisztára megőrült, Dave!... Én csak arra szeretnék rájönni, hogy a fenébe lehet a legjobban megszervezni Allen védelmét... csakis erről van szó. Ha visszahívnánk Európából, az mindentől megfosztana bennünket! Az egyszerűen lehetetlen!

– Ha az elnök tudomást szerez Allennek Schröderhez fűződő jelenlegi kapcsolatairól, nincs az az erő, amellyel Allent megvédheted. És nagyon tanácsolom, hogy gondolkodjék el még valamin. Nem jött-e el már az ideje, hogy ott Moszkvában Joe bácsi megtudjon valamit arról, min is szorgoskodnak Groves tábornok gyámolítottjai Los Alamosban?

Donovan mélyet sóhajtott.

– Ezt már magam is fontolgatom. Elsőrangú elterelő hadművelet lehetne! A te portugáliai üzletfeleidnek megbízható kapcsolataik vannak az orosz külkereskedelmi kirendeltséggel. Velük kiszivárogtathatnánk egyet-mást... Ez Groves és Hoover feladata lesz, nem az enyém. Egyébként nem hiszem, hogy Sztálint különösebben érdekelné, hogy melyik napon kívánjuk felrobbantani ezt a mi kis játékszerünket. Sokkal inkább azon fog megütközni és gondolkodóba esni, hogy miért is titkoltuk el előle olyan gondosan azt a fegyvert, amellyel bármely országot egycsapásra szétzúzhatunk.

Ezzel váltak el.

Jóllehet Lans végül is nem volt alkalmas kísérleti nyúl, Donovan még aznap este kidolgozta az elnökkel folytatandó beszélgetés taktikáját. Igen, szükséges volt, hogy Wolffal Bernben felvegyék a kapcsolatot, ez az alternatíva keresése volt – miután Canarist koncentrációs táborba vitték, Witzleben tábornagyot Hitler kínpadra vonta, Herdlert vagy felakasztották, vagy földalatti börtönben őrzik; pontosan kell ismernünk ugyanis azokat, akik a bolsevizmus ideológiája ellen harcolnak, és éppen a hitleri birodalom bukását megelőző időszakban.

A gondolatmenet felépítése pontos volt, világos és magán viselte az önérzet bélyegét – ezt Roosevelt valamennyi munkatársától megkövetelte. No, de Schröder? Csak ez aggasztotta Vad Billt. Mi lesz akkor, ha Schröderről fog érdeklődni? Akkor az is menten tudomására jut, hogy ő, Donovan fedezte Dullest, amikor kimentette a náci Schröder bankbetétjeit a

világ különböző bankjaiba, miközben mindent tudott erről a szörnyetegről?

Roosevelt másnap megkapta Donovan rövid emlékeztetőjét. Miután elolvasta, azonnal felszólította, hogy küldjön rejtjeles üzenetet Dullesnak: haladéktalanul és egyszer s mindenkorra szakítson meg minden kapcsolatot a németekkel. Ezután az elnök átadta Donovannak Sztálinnak írt válaszlevele másolatát, egyidejűleg írásban is figyelmeztette Donovant, hogy „az OSS dokumentumai alapján összeállított levele elküldésével felelősséget vállal magára, de abban az esetben, ha morális kérdésekben kellemetlenségek támadnának, akkor azokat teljes egészében meg fogja osztani vele, Donovannal...”

Információk a töprengéshez (Ismét az OSS)

A moszkvai Központnak még egy oka volt arra, hogy Makszim Iszajevet Bernből visszarendelje Berlinbe. Ez pedig az angolszász szövetségesek fokozódó érdeklődése volt Európa vezető fizikusai iránt.

Az amerikai hírszerzés szolgálatába állított atomkutatók irányításával folytatott eszmecserék értetlenségre találtak azoknak a francia tudósoknak a körében, akik az új fegyver létrehozásának lehetőségével foglalkoztak – olyan fegyverén, mely az atommag hasadásának elvén alapult.

A legnagyobb érdeklődéssel a Nobel-díjas Frédéric Joliot Curie-t hallgatták ki. Ő, barátként és szövetségesként beszélt velük, s megvitatva minden szőnyegre kerülő kérdést, majd teljes természetességgel jómaga is feltett néhányat. Ám az amerikai tudósok síri hallgatással válaszoltak.

– Ez nem etikus magatartás – lepődött meg akkor Joliot Curie. – A beszélgetésünk ilyenformán inkább kihallgatásnak nevezhető. Hiszen én francia vagyok, a Hitler-ellenes koalíció tagja, és nem ellenséges hadifogoly. Mint francia emellett azt sem engedhetem meg, hogy hazám a tudományos haladás végén kullogjon. Ha nem magyarázzák meg, tisztelt kollegáim, miért érdeklődnek a munkám iránt, akkor nyilvánvaló, hogy önöknek is megvannak a kutatási terveik, csak éppen nem akarnak együttműködni velünk. Ebből kifolyólag önök készek arra, hogy megakadályozzák Franciaországot abban, hogy elfoglalja azt a helyet a világban, melyet ott kiérdemelt. Sebaj, akkor Franciaország számára nem marad más hátra, mint hogy a kutatásaival Oroszország felé

forduljon. De Gaulle tábornok osztja a magam és kollégáim véleményét.

Az atombombával és az atomkutatási programmal összefüggő kérdéseket az amerikaiaknak eszük ágában sem volt megvitatni szövetségeseikkel. Legkevésbé Moszkvával. Hétpecsétes titokként őrizték. Bajos volna megmondani, akkor már kitől félt jobban Amerika: a német ellenségtől-e vagy a szovjet szövetségestől?

Ez természetesen nem kerülhette el Moszkva figyelmét sem.

És még nagyobb nyugtalansággal figyelték Moszkvában az amerikai hírszerzés talányos akcióit. Groves tábornok különleges csoportjai ugyanis váratlanul megszabták a hadsereg és a légierő vezérkarainak a részletesen kidolgozandó főcsapás irányait. Nem kellett fizikusnak lenni ahhoz, hogy bárki felismerje, mire megy ki a játék. Németország gyakorlatilag összeomlott; akkor hát ki ellen készül az új típusú fegyver?

William Donovan David Lansszel elköltött vacsorája óta egyre határozottabban foglalkozott a Los Alamos-i kutatások kiszivárogtatásának tervével. Mérlegre kellett tennie, hogy milyen előnyökkel és hátrányokkal járhat ez.

Kétségtelen, fontolgatta Donovan, ha valóban segítünk az orosz hírszerzésnek, hogy az atomfegyver-kutatásról valamivel többet tudjon meg, mint amit feltehetőleg tud, ez komoly elhidegülést okozhat Roosevelt és Sztálin között. Márpedig minden kenyértörés a Kreml és a Fehér Ház között hasznos a háború utáni Amerika számára. Roosevelt viszont, Sztálinhoz hasonlóan, bonyolult személyiség. Fennáll a veszély, hogyha Sztálin kereken rákérdez az atom-tervre: „Mi célból? Miért? Ki ellen? Mikortól?” – Roosevelt egyenes választ ad neki. A tanácsadói mindenesetre alkalmasak egy ilyen válasz kidolgozására. Másfelől persze az atomkutatás irányítója, Groves tábornok fel tudná vonultatni összes pártfogóit Marshall tábornok vezérkari főnöktől Eisenhower főparancsnokig; a milliárdos DuPont-csoportig, hogy nyomást gyakoroljon a Fehér Házra a válasz megtagadásáért. Csakhogy ami addig a napig titok

volt, azután már megszűnne titok lenni. A világ tudomást szerezne arról, hogy mi készül.

Donovan természetesen tudta, hogy Groves tábornok már 1943-ban, a Szicíliában partra szálló csapatokkal bevetette hírszerzőit és tudósait. Tudta, hogy Groves egy sereg olasz tudóst kivitt Amerikába, és szigorú kihallgatásnak vetette alá őket. Tudta, hogy Groves emberei szinte elsőként vonultak be Párizsba. Tudta, hogy február végétől Groves tábornok különleges egységei elkezdték átfésülni Németországot, hogy felkutassák a német fizikusokat, könyvtáraikat és levéltáraikat, az uránérc-lelőhelyeket és a nehézvíztárolókat.

Donovan ügynöki hálózata mélyen beépült Groves hírszerző apparátusába. Így az OSS főnöke arról is értesült, hogy az atomprogram irányítóit az utóbbi hetekben elsősorban azoknak a náci üzemeknek a sorsa érdekli, amelyek urán és nehézvíz előállításával foglalkoztak, s amelyek Németországnak abban az övezetében vannak, melyet az oroszok fognak megszállni.

Donovan értékelte Groves bátorságát és energikusságát, amikor a vakmerőségig merész támadást indított az oranienburgi Auergesellschaft ellen, amelynek az oroszok kezére kellett kerülnie. Ebben az üzemben folytak a legintenzívebb atomfizikai kutatások. Groves a légierő főparancsnokához fordult, és nagyszerű tervet dolgozott ki vele együtt. Ugyanazon a napon, ugyanabban az órában két hullámban végrehajtott, nagyszabású bombatámadást indítottak. Támadást intéztek a Wehrmacht Potsdam melletti, Zossenben levő főhadiszállása ellen és az Auergesellschaft ellen. A Zossen elleni támadás merőben elterelő jellegű volt, az orosz szövetséges megtévesztését szolgálta. Ugyanakkor hatszáz repülőerőd letörölte a föld színéről az oranienburgi üzem valamennyi épületét. Az oroszok ott majd csak egyetlen romhalmazt találnak.

A légierő főparancsnoka annál inkább különösen gondosan tervezte meg az oranienburgi bevetést, mivel megkapta Marshall

tábornok kurta parancsát: „Groves kérését haladéktalanul és hiánytalanul teljesítse!”

1945 márciusában Groves különleges csoportja Heidelbergben foglyul ejtett néhány vezető német atomfizikust, köztük Richard Kuhnt, majd később Tailfingenben Otto Hahnt és Walter Bothet.

A kihallgatáson Bothe elmondta, hogy az atomfizika terén ő rendelkezik a legnagyobb tudományos publikáció gyűjteménnyel, s az jelenleg Szászországban van, a sóbányákban.

Leslie Groves emberei rávetették magukat a térképre. A Vörös Hadsereg csapatai három kilométerre álltak e helytől. A Washingtonnak küldött szövegben Groves emberei kérték, hogy haladéktalanul dobjanak le egy ejtőernyősdeszantot a jelzett körzetbe.

Groves azonnal előterjesztette a kérelmet. George Marshall tábornok támogatta, a külügyminisztérium elutasította, arra való hivatkozással, hogy Sztálin nem bocsátaná meg ezt a nyíltan barátságtalan akciót; komoly poliükai bonyodalmak származhatnának belőle.

Groves tajtékzott dühében.

– Értsék már meg, ezerszer egyszerűbben tudunk majd megoldani minden politikai bonyodalmat, ha az atomprogramot valóra tudjuk váltani! Ha egyszer a kezünkben lesz az a *dolog,* az oroszok már nem mernek vitába szállni velünk! Csak az erő határozza meg a politikai stabilitást!

– Igen, majd akkor, ha a kezükben lesz az a *dolog* – felelték neki –, akkor majd lehetséges lesz, hogy újfajta módon értékeljük a politikai valószínűségeket. De egyelőre a lőpordiplomácia szabályai szerint kell eljárnunk, s nem az atompolitika szellemében.

Míg ez a huzavona zajlott, az oroszok kezére került Bothe, sőt Kuhn gyűjteménye is.

Donovan nagyon értékelte Groves bátorságát, amikor a külügyminisztériummal folytatott vita után levonta a szükséges

következtetést, Felkereste Stimson hadügyminisztert, és azt mondta neki:

– A német atomkutatás vezető intézményei Stuttgart, Ulm és Freiburg körzetében vannak. Ezek a területek, a jaltai megállapodás szerint a franciákhoz kerülnek. Én nem bízom a franciákban. A lelkük mélyén, már csak hagyományból is mindig oroszbarátok voltak. Ha nem sikerül előttük lecsapnunk, végzetes veszteséget szenvedünk.

– Mi a javaslata? – kérdezte szárazon Stimson.

– El kell foglalnunk ezt a három várost. El kell fognunk a bennünket érdeklő német tudósokat, s meg kell semmisítenünk minden laboratóriumot és minden berendezést.

– Feltételezi, hogy a külügyminisztérium beleegyezik ebbe? Tönkretennénk a kapcsolataikat De Gaulle-lal.

– A külügy béna lelkületű, óvatoskodó bürokraták panoptikuma – jelentette ki nyersen Groves. – Vonzódnak ugyan a hírszerzéshez, de csak pókhálók szövögetéséhez értenek, azzal pedig kinn vagyunk a vízből.

Stimson eltűnődött.

– Helyes – mondta végül, – Ne forduljon hozzájuk többé. Állapodjon meg Marshall-lal azoknak a városoknak a megszállásáról, amelyek a franciákhoz kerülnének. Ha pedig botrány lesz, bízza csak rám.

– Nem félek a botránytól – mondta Groves. – A franciák minden bizonnyal megosztanák a német kutatási eredményeket az oroszokkal, és hogy ez be ne következzék, azért nemcsak botrányra vagyok hajlandó, de verekedésre is.

Groves az Óvóhely fedőnevet adta az akciónak. Azonnal útnak indította helyetteseit Európába Bedell Smith tábornokhoz, Eisenhower vezérkari főnökéhez. Megszületett a döntés. Az amerikai csapatokat bevetik a francia csapatok útjának elvágására; sőt ha szükséges, akár a visszaszorítására, hogy feltartóztassák őket, amíg Grovesék akciója sikerrel nem jár.

Minderről tudott Donovan. S tudta azt is, ha rászánja magát merész tervére, Allen Dulles az az ember, aki megtalálná a módját, hogy a Kreml megtudjon egyet-mást.

Csak egyet nem tudott. Azt, hogy mire számítson az elnök részéről. Mi lesz akkor, ha Roosewelt valóban őszintén feltárja a dolgokat Sztálinnak? Mi lesz akkor? Mégis Dave-nek volna igaza? Valóban csak egyetlen kiút van? A lényegretörő sebészi beavatkozás? Vajon a politikában a kegyetlenség a legfőbb eszköz annak elérésére, amiről álmodunk? Vajon a kompromisszum lehetetlen?

És Donovan, ha nem minden tusakodás nélkül is, végül egyértelmű választ adott magának: nem, Roosevelttel valóban nem lehetséges a kompromisszum! Ő idealista, s szinte gyermekien hisz abban, hogy a jó legyőzi a gonoszt, hogy a jó mindent megold. És ez a gyermeki lélek fog az Egyesült Államok elnökeként még négy évig győzködni, békítgetni, az értelemre hivatkozni, ahelyett, hogy ököllel az asztalra csapna és vicsorítva kimutatná a foga fehérjét...

„Hooverre van szükségem – mondta magában végül is Donovan. – Hooverre, senki másra. Nem tudom még, miként hozom össze vele a beszélgetést, nem érzem eléggé a stílusát, de az világos, hogy mit kell kémem tőle. John, mihez kezd majd, ha az elnök azt javasolja magának, hogy lépjen be az amerikai kommunista pártba? Mert ha nem venné észre, FDR nem annyira a Hitler elleni győzelemhez, mint inkább a Moszkva előtti kapitulációhoz vezet bennünket.”

11.

Müller szomorkásan csóválta meg a fejét, amikor Stirlitz másnap bement hozzá. Aztán hidegen elnevette magát.

– Mondja, mire volt ez jó? Hányadszor csapja már be azt a szegény Hansot? Hányadszor nem tölti otthon az éjszakát? Harmadszor? Ötödször? Talán millió márkás kincset talált? Vagy szerzett egy venezuelai útlevelet, amellyel ellenőrzés nélkül engedik be a világ bármely országába?

Stirlitz cigarettára gyújtott.

– Van egy javaslatom, Gruppenführer...

– Adja elő.

Megszólaltak a szirénák, ezúttal már harmadszor, jelezve a légitámadás közeledtét.

– Lemenjünk a pincébe? – kérdezte Müller.

– Ahogy akarja. Engem nem zavar különösebben.

– Ugyan, csak a bolondoknak nincs félelemérzésük. És maga nem bolond.

– Fatalista vagyok. Ámbár az végül is ugyanaz.

– Tehát maradunk. Halljam a javaslatát.

– Zárjon be abba a cellába, ahol egyszer már ültem. Ott lesz a lakásom. Reggel onnan megyek munkába, s esténként visszamegyek a cellába. Csak arra kérem, hozzon ellenem valamilyen hivatalos szankciót, hogy ezt a javamra írják majd az oroszok vagy az amerikaiak, amikor elfognak.

– Arra számít, hogy életben marad addig? – mosolyodott el Müller. – Nono...

Müller már jó néhányszor lenyelte a nyelvére tolakodó kérdést. Mire számíthatna ő, ha történetesen segítne Stirlitznek az oroszok javára dolgozni? Nehezen tudott ellenállni ennek a csábításnak,

mert állandóan azon aggódott, hogy elszalasztja a lehetséges megmenekülésének alkalmas pillanatát. Sokért nem adta volna, ha alaposan áttanulmányozhatná Stirlitz személyi anyagát, hogy rájöjjön, mikor lépett először kapcsolatba az oroszokkal, s mivel tudták rávenni, hogy nekik dolgozzon; ám kiderült, hogy azokat a városokat, ahol Stirlitz dolgozni kezdett, az amerikaiak már elfoglalták. Stirlitz pártanyaga viszont Parteigenosse Bohle irattárában voltak, aki a NSDAP külföldi szervezetének volt a felelőse, minthogy Stirlitz Amerikában csatlakozott a mozgalomhoz. A Birodalmi Biztonsági Főhivatal Prinz Albrecht Strasse-i dokumentációját feltúrni pedig semmi értelme. Abban csak ilyesmik állnak: „kitartó, árja, kitüntetve…" – ezek nem adatok, csak hülye formaságok…

Müller természetesen számot vetett azzal, hogy ha felajánlaná is Stirlitznek az oroszokkal való együttműködési szándékát, annak fejében, hogy garanciát kap a túlélésre, a Központjuk válasza elutasító lenne… Vagy ha talán az életét meghagynák is – vajon élet-e egy tömlöc fenekén sínylődni halála napjáig? Nem, a normális élet garanciáját csakis politikai megoldás biztosíthatná. Himmler és Schellenberg a Nyugattal tárgyal. Ha sikerül tető alá hozniuk valamiféle különbékét, akkor ő, Müller is kaphat még egy kis helyet a nap alatt. Lehetőséget arra, hogy szép csendben lelépjen valamelyik semleges országba; az SS bankszámláihoz nem is egy, de kilenc meghatalmazása van, a páncélszekrényében pedig hét különböző útlevelet tartogat. Ha Himmler kudarcot vall, akkor az *Élet* fedőnevű akció irányítását Borman veszi át. Ő pedig Sztálinhoz fog fordulni, ajánlatát száz hadosztálynyi emberével téve nyomatékossá, akiket Berlin irányában von majd össze. Ha ezeket a hadosztályokat nyugati irányban fejlődteti fel, az oroszokkal vállvetve, vagy akár nélkülük is, olyan csapást mérhet az angolszászokra, hogy azok két-három héten belül az Atlanti-óceánnál találják magukat. Bormann persze nehéz helyzetben van. Először is, úgy kell intéznie a dolgokat, hogy a Führer Berlinben maradjon, hogy át ne tegye főhadiszállását az alpesekbeli

erődítménybe. Másodszor el kell érnie, hogy a Führer neki adja át a hatalmat, és ne Göringnek, bár ezt a negyvenes párthatározat előírja. Harmadszor Bormann-nak le kell váltania Guderiant, és helyette Krebs tábornokot tenni meg vezérkari főnökké, mivel az oroszok őt jól ismerik.

No és neki Müllernek mi a teendője? Ő biztosítja a terv valóra váltását. Ezért kell előkészítenie Bormann számára két napon belül a kompromittáló anyagokat Guderianra és Gehlenre vonatkozólag: „pesszimisták", „hiányzik belőlük a Führerhez az utolsó csepp véréig hűséges nemzet hatalmas lelkébe vetett hit." Nos, ezért nem szabad feltennie a kérdést Stirlitznek a saját életére vonatkozó garanciát illetőleg. Stirlitzet arra kell felhasználnia, hogy orosz kapcsolata révén gondolkodóba ejtse Moszkvát. Vessenek csak számot azzal, hogy a különbéke az angolszászokkal megvalósulhat, és akkor a nyugati front hetven német hadosztálya keletre kerül át, és ez olyan sokkot okozhat a négy kegyetlen háborús évtől elgyötört vörösöknek, hogy a következmények szinte beláthatatlanok.

Ó, igen, Stirlitz felbecsülhetetlen értékű figura ebben a játszmában – gondolta Müller, – Nagyon kell vigyáznom vele. Egyetlen elhibázott lépés végzetes lehet rám nézve.

– No, mesélje már el, miért kellett becsapnia az én derék, naiv Hansomat? Mit ért el vele, hogy sikerült elaltatnia az éberségét?

Stirlitz bosszús arcot öltött.

– Nem tudom elviselni, Gruppenführer, ha a kulcslyukon át figyelnek. Akkor nem azt mondom, amit gondolok, és szamárságokat csinálok. Ha tudtam volna, hogy Hans lent vár a kocsiban, amikor elkezdtem a munkámat Dagmar Freitaggal, nem mentem volna vele semmire.

– Meghívhatta volna őt is az asszonyhoz – mondta álszent képpel Müller. – Vagy talán nincs ott még egy szoba?

Stirlitz elnevette magát.

– Akkor meg végképp nem tudtam volna dolgozni.

– Milyen az az asszony?

– Sohase látta?

– A fényképen nagyon kedvesnek látszik – felelte Müller, és Stirlitz azonnal észrevette, milyen ügyesen és pontosan válaszolt neki Müller.

– Életben még kedvesebb – biztosította Stirlitz. Ismeri-e Müller az asszonyt, vagy sem, Dagmar mindenesetre leírta neki Müller külsejét.

– Mikor akarja átdobni? – kérdezte Müller.

– Ha szükséges, akár holnap.

– Lássa el bőségesen pénzzel... Tudom az anyagából, hogy szeret vezetni. Vegyen hát magának egy kocsit Svédországban, akkor könnyebben találkozhat magával Koppenhágában vagy Flensburgban. Jobb lenne Flensburgban, mert onnan közvetlenül kapcsolatot tud teremtem a hivatalommal. A dánokban nem bízom. Ott mostanában nyüzsögnek az angol hírszerzők, és ők igazán mesterei a technikának, még lehallgatnák a beszélgetéseinket...

Müller azt várta, hogy Stirlitz ellenvetést tesz. Lett is volna rá alapja. Az asszony számára fárasztó lesz hatszáz kilométert vezetni a komptól Stockholmig vezető rossz úton. De Stirlitz nem ellenkezett. Sőt, mintha föllélegzett volna.

– Nagyon féltem – mondta –, hogy rám fog parancsolni; bumlizzak hetente kétszer Svédországba, pedig ahhoz már túl fáradt vagyok...

– S még azt mondja, hogy nem értékelem önt kellőképpen. Igenis, nagyon nagyra tartom. Kocsikázzon csak az a svéd-német, vagy pontosabban német-svéd hölgyike. Hiszen merő élvezet olyan országban kocsikázni, ahol az országutak mentén nyitva vannak az éttermek, jó sülteket adnak, és nem kell hasra feküdni az árokban az orosz bombázók támadásai elől... De Svájcba magának kell elutaznia ezzel a Rubenauval. Őt nem bízhatom senki másra – ezt meg kell értenie... No, és mire jutott azzal, amiről a legutóbb csevegtünk?

– Úgy érzem – felelte óvatosan Stirlitz –, hogy azokra a kérdésekre, melyeket felvetett, lehetetlen válaszolni.

– Miért?

– Mert Schellenberg nem őszinte önnel, Gruppenführer. Ő a saját partiját játssza, és nem avatja be önt a parti minden részletébe. Azonkívül ő Himmler kedvence, megengedheti magának, hogy megkerülje önt. Mindamellett mintha mégis csak lenne némi esélyünk arra, hogy személyes titka közelébe férkőzzünk.

– Kíváncsivá tesz – pillantott rá Müller.

– Nyilvánvaló, hogy csalétekül akar engem felhasználni – mondta Stirlitz. – Hogy engem találjanak el mind az OSS, mind az NKVD nyílvesszői... Azt hiszem, ha sikerült Dagmart és Rubenaut a lekötelezettjeimmé tennem, s ezzel elérnem, hogy jó munkát végezzenek, sok mindent világosabban látunk majd... Igaza volt, Gruppenführer, ha felteszem a kérdést Schellenbergnek ezzel az egész szemérmetlenséggel kapcsolatban, kétségtelenül a halálomat jelentette volna. Ott, az irodájában. S ha már elkerülhetetlen a halál, legalább tudja az ember, hogy minek a nevében hal meg...

– Az élet nevében – mormolta a foga között Müller, majd megismételte: – Hát csak dolgozza ki mind a két vonalát Stirlitz. A svéd asszonyét is, meg Rubenauét is. Svájcban pedig kapcsolja be a kedvenc lelkészét is. Valami azt súgja, hogy éppen Svájcban talál rá az ügy megoldására.

„Különös – gondolta Stirlitz. – Biztos voltam benne, hogy a Svájcba vezető utat elzárja előlem. Úgy látszik, valóban pánikba estem. Ha bármivel is gyanúsítana, szó sem lehetne erről a svájci útról.”

Müller az órájára nézett. Felállt az asztaltól, odament az akváriumhoz.

– A halak jobban igénylik a pontosságot, mint az emberek, Stirlitz. Attól tartok, pályát tévesztettem. Ichtiológusnak kellett volna mennem, nem pedig rendőrnek. Ha nem lettek volna a

szüleim szegény ördögök, és egyetemre mehettem volna, talán most tudós lennék... No, és mi van ezzel a Rubenaual?

– Visszahallgatta már a szalagot a kihallgatásáról?

Müller eleséget dobott a vízbe, s könnyedén elmosolyodott, amint megpillantotta a legfürgébbiket, egy dülledt szemű, különös formájú kis halat.

– Még nem. Tegnap elküldtük a fiacskáink zászlóalját a seelowi magaslatra, így most minden szolgálat tizenöt perccel lassabban dolgozik... Valószínűleg nemsokára behozzák... De számoljon be inkább maga. Maga kiválóan dolgozik. Figyelmesen hallgattam a párbeszédét az orosz rádiósnővel is nemrég – igazán príma volt!

– Minden kihallgatást fölvesz?

– Ugyan már... Némelyiket... Szúrópróbaszerűen...

– És kik közül válogat?

– A legokosabbak közül, Stirlitz... No, és akkor mi van, ha ez a zsidó megszökik magától Svájcban?

– A kezünkben van a felesége meg a két gyereke. Nem szökik meg. Egyébként jó volna, ha az emberei új útleveleket szereznének a Wilhelmstrassétól a feleségének meg a gyerekeinek. Külön-külön...

– Szabadon akarja őket engedni?

– Azt akarom, hogy higgyen nekem. Megígértem ugyanis, hogy a családtagjait majd egyenként engedjük szabadon, annak megfelelően, hogy milyen mértékben teljesíti a rábízott feladatot.

– És ha Bernben elrohan, mondjuk, az oroszokhoz. Felajánlja a szolgálatait, és tőlük kér segítséget a családja megmentéséhez?

– No, és az oroszok hogy segíthetnének? Kérvényt írnak önnek? Vagy jegyzéket intéznek Ribbentropp birodalmi miniszterhez?

Müller elnevette magát.

– Továbbra is a cellában fog vele dolgozni, vagy szívesebben venné, ha kapna egy konspirativ lakást?

– Valószínűleg nehezen tudna manapság ilyen lakást biztosítani, különösen olyat, ahol még a koszt is jó.

– Ne becsülje le Müller papát, barátocskám. Még azután is lesz legalább tíz megbízható búvóhelyem, hogy a megszállók elfoglalják Berlint... De hát, miért vár az utasításaimra? Cselekedjék belátása szerint, nem szorul a tanácsaimra.

– Úgy tervezem, hogy olyan három nap múlva át tudnám juttatni a határon... Gondolom, nem szükséges, hogy én is mindjárt vele menjek. Pár nap alatt meg tudja teremteni a kapcsolatait a szövetségesekkel, Musyvel meg a rabbikkal, és kipuhatolja a terepet...

– Én viszont úgy vélem, feltétlenül szükséges, hogy vele legyen az első napokban. Beszélje meg persze Schellenberggel is. De ha kíváncsi a véleményemre, nem szabad egymagában átdobni. Eichmann egy pillanatra sem vette le róla a szemét, amikor magával vitte Budapestre...

Schellenberg megvonta a vállát.

– Én nem dobnám át Rubenaut egyedül, Stirlitz. Az első órákban kiszámíthatatlan reakciói is lehetnek... Sokáig ült a börtöneinkben. Foghatja magát és elmegy az amerikaiakhoz? Vagy ami katasztrófa lenne: az oroszokhoz. Márpedig ha Moszkva tudomást szerez arról, hogy miben sántikálunk, oda az utolsó esélyünk is.

– Értem, Brigadeführer – bólintott Stirlitz.

– Ki tartja majd a kapcsolatot Dagmar Freitaggal?

– Müller azt parancsolta, hogy én Koppenhágában vagy Flensburgban...

– Az asszony készen áll az útra?

– Igen.

– Állapodjon meg vele, hogy öt-hat nap múlva várni fogja őt Flensburgban... A napi információkat inkább a nagykövetségünkön keresztül kellene átadni. Az asszony bejárhat a követségre azzal az ürüggyel, hogy az egyetemek közötti államközi kapcsolatokról tárgyal... Meg aztán a svédek sem tudják pontosan, hogy mit akarnak. Mindenki biztos az összeomlásunkban, az egész világ. De

félnek is attól, ami bekövetkezhet, higgye el. A svédek nemigen fogják akadályozni az asszony tevékenységét. Annál is kevésbé, mivel nem akárkihez megy, hanem Bernadotte-hoz, és nem az orosz követségre járogat be, hanem a németre...

Schellenberg, amint az ajtóhoz kísérte Stirlitzet, karon fogta, akárcsak a régi időkben, és halkan, szinte kedélyeskedve megkérdezte:

– Mondja, mi a véleménye, Stirlitz, mi történne, ha Müller hirtelenében elküldené egyik emberét az oroszokhoz és felajánlva nekik Himmler, Kaltenbrunner meg az én és a maga fejét? Gondolja, hogy szóba állnának vele?

– Azt hiszem, nem – felelte kimérten Stirlitz. – Ön sokkal érdekesebb lenne a számukra Müllernél.

– Tudom. De én nem küldök senkit az oroszokhoz. Én européer vagyok. Müller azonban egy bajor paraszt fia, ráadásul az anyja meg porosz, és a poroszok valahol egy kicsit oroszok... Tehát úgy véli, Müller egyelőre nem fog hátba támadni bennünket?

Stirlitz bizonytalan mozdulatot tett.

– Az ördög tudja... de nem, úgy sejtem, nem. A múltkor ön felszólított, Brigadeführer, jelentsem ki, hogy golyót eresztek a fejembe, ha Eichmann jelöltje elárul bennünket Svájcban, és csak a kijelentésem után hajlandó magyarázni az előttünk álló feladat lényegét. Brigadeführer, kész vagyok kijelenteni, hogy kezeskedem Rubenauért...

Schellenberg fürkészte egy pillanatig, aztán bólintott.

– Meg akarom játszani a „zsidó kátyát", Stirlitz... Kereskedni akarok a koncentrációs lágereinkben őrzött zsidókkal, hogy ezáltal garanciákat kapjak a Nyugattól a magunk számára, és békét a németeknek, S nemcsak a rabbikat akarom szabadon engedni, hanem az összes fogva tartott zsidót. Az értéküket pedig lóerőkben és üzemanyag-mennyiségben hajtom be az angolszászokon. Amit pedig behajtok, azt nem ellenük, hanem az oroszok ellen fordítom. Csak az oroszok meg ne hiúsítsák ezt... Nos – mosolyodott el Schellenberg. – Most már mindent tud. Várom,

hogy a Rubenauval végzett munkája után azt jelenti majd nekem Svájcból: Musy volt elnök kész arra, hogy találkozzék Himmlerrel meg velem, itt és itt. Ez az első. A nővel végzett munkája után szeretném, ha azt jelentené: Bernadotte gróf kész ideutazni a birodalomba, ekkor és ekkor. Végeztem, Sok sikert kívánok!

– Köszönöm, Brigadeführer, de ez még nem minden. Kinek a közbejárásával jut el Rubenau Musy volt elnökhöz. Vagy csak úgy fogja a telefont és felhívja? Kérem, elnök úr, itt Rubenau beszél, az Eichmann úr zsidaja, akit Himmler úr kémfőnöke bizonyos Schellenberg küldött el önhöz egy kis seftre.

Schellenberg vidáman, szinte csibészesen felnevetett, akár a régi szép időkben.

– Hallja-e Stirlitz, hogy magának micsoda humora van! Nyakunkon a kés, de maga vicceket gyárt... Nem, barátom, Musyt a mi Schlag lelkészünk hívja majd föl, és megkéri, hogy fogadja a német földalatti mozgalom képviselőjét, akivel kapcsolatot keresett a politikai hírszerzés és a zöld SS egészségesen gondolkodó köreinek néhány személyisége. Lehetőség nyílna sok ezer szerencsétlennek megmentésére. Rubenau pedig felkeresi Montreaux rabbiját, és közli vele, milyen összegre van szükség ahhoz, hogy meg tudják mentem a hitsorsosait. Nem ragaszkodunk túl nagy summához. Ötmillió svájci frank megteszi. Ebben a játszmában bennünket legkevésbé a pénz érdekel. Ami pedig Dagmar Freitagot illeti...

Stirlitz félbeszakította. Soha azelőtt nem merte volna, de megértette, hogy Schellenberg a lelke mélyén megtört ember, s jólesik most neki az egyenlőség, abban talál még némi reményt a jövőre.

– Dagmar Freitag az ön embere vagy Mülleré? Szeretném tudni az igazságot erről a nőről.

– Szükségtelen az igazságkereső szerepét játszania, Stirlitz. Az igazságkeresők mind hisztérikusok és egzaltáltak. Igazságkeresők leginkább az elnyomott népeknél születnek. A szabad emberek

nem keresik az igazságot, hanem önmagukat igazolják tudniillik a személyiség a létezés legfelsőbb igazsága!

– Javaslom, Brigadeführer, hogy e szavait a kommunista rádiósnőtől elkobzott írógépen személyesen a Führernek írja meg.

Schellenberg jéggé dermedt.

– Mi az, Stirlitz? Elment az esze? Micsoda hang ez?

– Itt van nálam Schlag jelentése. – Stirlitz egy papirost húzott elő a zsebéből. – Nem csináltattam róla másolatot... Néhány bekezdés Wolff és Dulles beszélgetésének gyorsírásos jegyzőkönyvéből. Olvassa, mi áll benne öntől! „Schellenberg, lévén értelmiségi, dermedten gyűlöli a Führert”... Nos, mit mond tehát nekem Dagmar Freitagról?

12.

Kaltenbrunner egyenesen Bormanntól indult a flossburgi koncentrációs táborba.

Bormann a bunkerban fogadta Kaltenbrunnert, koccintott vele, és azt mondta:

– Tudja, milyen feladat vár most magára, öregem?

– Nem tudom, Reichsleiter, de ha képes vagyok rá, teljesítem.

Bormann elmosolyodott.

– A feladat gyönyörűsége épp abban van, hogy nem a képességein múlik... El kell utaznia a koncentrációs táborba Canaris tengernagyhoz, és a következőket kell neki mondania: „Az SS bizonyos árulói, akik elveszítették minden szégyenérzetüket és lelkiismeretüket, megegyezésre törekszenek az ön angol barátaival abban, hogy eladva nekik a jómódú zsidó foglyokat garanciát kapjanak saját sérthetetlenségükre. Ennek érdekében az árulók készek megtagadni a Führer parancsát, és megakadályozni, hogy az SS hűséges tagjai a végső órákban megsemmisítsék a lágerek valamennyi zsidóját. Valószínű, hogy az árulók már elértek bizonyos sikereket és a zsidók egy része már ki is utazhat Svájcba meg Svédországba, minthogy már folynak a tárgyalások erről a semleges országokban. Így hát önre, tengernagy, már senkinek sincs többé szüksége. A Führer elleni tavalyi merényletben való bűnrészessége bizonyosságot nyert, s nekem, csakis nekem, Kaltenbrunnernek köszönheti, hogy mindeddig nem akasztották fel egy henteshorogra, mint a többi árulót. És én vagyok az, aki ráadásul még meg is tudom önt menteni, tengernagy. A feltételem a következő. Részletesen leírja, hogyan működött az ön Abwehrének a hálózata Spanyolországban, az arab világban, Angliában, az Egyesült Államokban és Latin-Amerikában.

Főleg Latin-Amerikában... Tudjuk, hogy ott legalább kilenc hatalmas részvénytársaságot hozott létre a bankszakmában és az olajiparban, melyek egyre terjeszkednek. Tudni akarjuk a bankszámlák kódjait és jelszavait, hogy szabadon rendelkezhessünk a pénzzel, és azoknak a személyeknek a neveit is, akik a jövőben is folytathatják a munkát mind a maga számára, mind az én számomra. Ugye, világos az alku? Vagy megteszi mindazt, amit kérek és akkor megmentem önt, vagy elutasítja a kérésemet, és akkor felhagyok az életéért folytatott harcommal." Nos, érti a feladatot, barátom? El tudja képzelni, hogy fog majd kertelni és kibúvókat keresni az a kétszínű vén róka?

– A feladatot értem, Reichsleiter. De azt is tudom, hogy gyakorlatilag teljesíthetetlen, Úgy véli mégis, hogy van értelme ennek a reménytelen beszélgetésnek?

Bormann ivott még egy pohárka bajor Enziant.

– Ki mondta a régiek közül, hogy „Párizs megér egy misét?" Maga az ügyvéd, emlékeznie kell rá...

– Nos, először is ezt a mondást IV. Henriknek tulajdonítják, de én úgy vélem, hogy egy francia nem tud egy ilyen mondatot megfogalmazni, az analógiát valahol a régi rómaiaknál kell keresni...

– Tessék, hát csak keresse. A beszélgetés végén pedig lépjen csak rá jól a tyúkszemére, „Schellenberg – vágja ki tromfként a beszélgetés végén, utalva arra, hogy mindenről mindent tud, s még az akkori négyszemközti beszélgetésük részleteit is, amikor az a börtönbe kísérte az öreg tengernagyot, s az megnevezett néhány személyt, miért is ne történhetett volna meg –, elárult már nekem egy-két dolgot, s el fog árulni mindent, és maga tudja, miért cselekszik így és nem másképp; érdemes-e hát eltűnnie a megsemmisülésbe, úgy hogy a saját tanítványa játszotta ki?" Ez minden, amit meg akartam önnel beszélni, Heil Hitler!

Kaltenbrunner felállt Canarisszal szemben. Szélesen elmosolyodott és kezet nyújtott, a tengernagy pedig hitetlenkedve nézett az Obergruppenführer szemébe, Kaltenbrunner figyelmét nem kerülte el, mennyire lefogyott a tengernagy; a halántékán és a fülénél egészen pergamenszerűvé vált a bőre.

– Továbbra sem engedélyezik, hogy sétálgasson? – kérdezte.

– Nem hát – felelte Canaris. – S a rám kiszabott büntetések közül ez a legszörnyűbb a számomra. Ha nem mozoghatok naponta két órát, belebetegszem...

– Kétórás sétára a maga brit barátai nem adnak manapság módot, – sóhajtott fel Kaltenbrunner. – Churchill banditáinak a légitámadásai kezdenek katasztrofális méreteket ölteni. Komolyan tartunk attól, hogy szétbombázzák ezt a tábort az összes lakójával együtt. Éppen ezért őrzik magát bunkerben. De most meginvitálnám egy negyvenperces sétára az erdőbe, hogy szívjon egy kis friss levegőt.

Mielőtt még az erdőbe indultak volna, Kaltenbrunner karonfogva tett egy kört a tengernaggyal az Appelplatzon, hogy a foglyok saját szemükkel lássák, milyen barátsággal viseltetik a Birodalmi Biztonsági Főhivatal főnöke a német katonai hírszerzés egykori vezetőjével.

Az erdőben rothadás szaga terjengett, Hó már nem volt; de a föld úgy átitatódott a nedvességtől, hogy valósággal gőzölgött. Csend, nagy, mély csend honolt a hatalmas tölgyek között, melyet csak időnként tört meg egy-egy csúfolódó szajkórikoltás, vagy bagolyhuhogás.

– Egyévi börtön után még ez a fertelmes huhogás is valami képzelhetetlen boldogság számomra – mondta Canaris. – Mondja, mi újság a frontokon? Hiszen tudja, mi nem kapunk lapokat, rádiót se hallgathatunk...

– Mi az elképzelése a helyzetről, tengernagy? Hol állnak maga szerint az angolszászok? És hol az oroszok?

– Az oroszokat megállítottuk az Oderánál – mondta elgondolkodva Canaris. – A nyugatiak pedig feltehetőleg dél felől közelednek Berlinhez.

– Meg északról is – bólintott rá Kaltenbrunner. – Az oroszokat ugyan egyelőre sikerült feltartóztatnunk az Oderánál, de kötve hiszem, hogy ezt a sikert stabilizálhatnánk.

– Miért jött el hozzám, Obergruppenführer? – kérdezte csendesen Canaris. – Mi a látogatása célja?

– Érdekes lenne meghallgatnom az elképzeléseit, tengernagy…

Canaris megállt, fejéhez kapott, és elnevette magát:

– Az akasztásra váróhoz eljön a hóhéra – micsoda lovagiasság! Kedves Kaltenbrunner, teregesse csak ki nyíltan a kártyáit, aztán majd meglátjuk, mire jutunk.

Kaltenbrunner rágyújtott, kereste, hová dobja a gyufát – a tanyák közelében fekvő erdőkben mindenütt voltak szemétgyűjtők, de itt nem talált egyet sem. Végül a gyufaszálat visszadugta a skatulyába, bár tudta, ez rossz szokás, de nem tudta legyőzni magában a német szellemtől átitatott osztrákot: rend, rend, csakis rend, nincs, ami ennél fontosabb lenne! Lassan fogott a szóba. És amit elmondott szinte szóról szóra való megismétlése volt mindannak, amit Bormann a szájába rágott.

Canaris nem szakította félbe. Hivatásából adódóan figyelmes hallgató volt, gyors reflexiókkal és elemzőkészséggel, az arca azonban egy gyakorlott pókerjátékoséra emlékeztetett: semmit sem árult el.

– Hát… – mondta végül Kaltenbrunner –, ez minden. Öné a döntés joga, tengernagy.

– Természetesen átadok majd sok tucat nevet és elárulom a bankszéfek titkos számkombinációit és jelszavait – bólintott Canaris –, mert ez sok-sok ezer emberünk túlélését és egész ügyünk jövőjét illetően döntő jelentőségű, bár tökéletesen a tudatában vagyok annak, hogy ezzel körülbelül alá is írtam a saját halálos ítéletemet. Ne, Obergruppengführer – emelte fel a kezét –, kérem ne is tiltakozzék! Öreg motoros vagyok a szakmában, jól

ismerem a törvényeit. No, és jól ismerem a maguk SS-tempóit is. A kapzsi, önpusztító, rövidlátó gátlástalanságukat. Pedig, ha valóban eredményeket akarnának elérni, akkor maga úgy óvna engem, – mint a szeme fényét. De maga se tudja átlépni az árnyékát, s ebben rejlik valamennyiünk helyzetének a szörnyűsége, fiatal barátom.

Kaltenbrunner sokáig hallgatott.

– Két okból sincs igaza, tengernagy – szólalt meg azután. – Ha likvidáltatnám magát, akkor kockázatnak teszem ki azokat az embereimet, akiket elküldök a szóban forgó bankokba – mert feltételezem, hogy a bankokkal jóelőre megállapodott, felkészülve egy ilyen eshetőségre is. Másrészt nem mehetek el Spanyolországba sem, ahol az ön tekintélye és pozíciója közismert; márpedig éppen Spanyolország az az ugródeszka, amely révén latin-amerikai áttelepülésünk a leginkább megoldható.

Canaris a fejét rázta.

– Maga nem gondolta igazán végig ezt a velem folytatandó beszélgetést, Ernst. Ugye, nem haragszik, ha ilyen családiasan szólítom meg?

– Sőt megtisztel vele, tengernagy.

– Látja, milyen kellemes így... Tehát maga idejött, hogy teljesítse valakinek a parancsát, önszántából nem igen mert volna idejönni. Nem mintha gyáva lenne, maga nem az, csak hozzászokott a vakfegyelemhez. Jól ismerem magát, mert másfél éven át behatóan figyeltem a munkáját. Valószínűleg a Reichsleiter küldte ide... Maga, Ernst, a testet öltött megbízhatóság. Maga nem szed rá senkit. Hiszen Ribbentropp külügyének még működik az összes rádiókapcsolata külföldi követségeinkkel, a hadsereg elküldheti rejtjelzett szövegeit katonai attaséinkhoz Svájcba, Spanyolországba, Argentínába, Portugáliába, Svédországba, Paraguayba, Brazíliába, Kolumbiába és Chilébe. Ez valóban bámulatos. Percekkel a birodalom összeomlása előtt minden tökéletesen működik; minden, amién maga a felelős. De hát, számomra ez éppen nem megnyugtató. Schellenberggel majd elküldet az általam megadott jelszókkal és

kombinációkkal az illető bankokba néhány ügynököt – olyanokat küldenek majd, akiknek az élete nem különösebben fontos a maguk számára. A hírszerzésnek mindig megvannak a jelöltjei az ilyen feladatokra. Tehát holnapután megkapja a bankszámlákat, amelyeket a saját javára fordíthat, és felveheti a kapcsolatot az én mindenható bankembereimmel, felajánlva nekik a tranzakció legalizálására – a saját aranytartalékát. Ennyit az első dologról. A második. Az én befolyásom Spanyolországban akkor volt számottevő, amikor a kommunistákat vertük, majd pedig Churchill ellen vívtunk meg egy játszmát, hogy ő, kihasználva Franco népszerűtlenségét, visszarettenjen eredeti elképzelésétől: a partraszállást a Pireneusi-félszigeten... Szerencsére, végül beérte Gibraltárral, és hátat fordított a tüzes baszkok és katalánok köztársasági illúzióinak. De hát, ez rég volt. A politikában pedig a legnagyobb érték az idő, mert csak abban testesülhet meg a cselekvés. Ma már az NSDAP jóval szélesebb befolyással rendelkezik Spanyolországban, mint amilyennel én rendelkezem Franco fallangistái, s a velük azonos nézeteket valló katonák körében. Más kérdés, hogyha olyan garanciákat kapnék, melyek egyértelműen bizonyítják, hogy magának szüksége van rám, igen jól tudnám kamatoztatni a befolyásomat Latin-Amerikában és a Távol-Keleten.

– Milyen garanciákat kér?

– Először is leírnám mindazt, ami magát érdekli. A hivatalos formaságoknak megfelelően szerződést kötünk. Akkor már nincs számomra visszaút, hiszen ha az angolok tudomására hozná ezt a dokumentumot, a reputációm azonnal a nullára csökkenne a királyi hírszerzés szemében. Maga tehát elküldi a tőlem kapott információkat Svájcba, én pedig hozzákezdek, hogy előkészítsem a dél-amerikai terepet... Amikor Ernst Rohm megkezdte az együttműködést Dél-Amerikában Stroessnerrel, a paraguayi diktátor még csak egy operett hadnagyocska volt, Rohm faragott belőle tábornokot, és éppenséggel én voltam, aki átadtam neki a Führer fényképét személyesen ráírt jókívánságaival...

– Svájcot ki kell zárni a játszmából – szólt közbe megkésve Kaltenbrunner. – Egyszerűen nincs jogunk ahhoz, hogy azon az áron szerezzünk biztosítékot a magunk számára, hogy az ön kapcsolatait tönkretegyük. Másfelől, ha angol barátai tudomására hozzuk a megállapodásunkat a titkos együttműködésről – már amennyiben ez egyáltalán létrejön –, ez egyet jelentene azzal, hogy önként adjuk át Londonnak az ön kapcsolatait, a részvénytársaságait és az én embereimet. Azt hiszem, nem engem, hanem önt érte felkészületlenül ez a beszélgetés. Vagy bízik bennem, tengernagy, és akkor azonnal hozzáfoghatunk a jövőre vonatkozó terveink kidolgozásához, vagy nem, és akkor meg kell tennem azt, ami az előírás szerint kötelességem. Két nap gondolkodási időt adok. Szombaton délben visszatérek a válaszáért.

– Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra... S különben is még alig fél órája sétálunk. Ez olyan nagy jótétemény a számomra, hogy kérem, adja még meg azt a tíz percet, kedves Ernst... Kész vagyok nyomban hozzáfogni az íráshoz. Egy hónapra van szükségem ahhoz, hogy mindent előkészítsek és tisztázzam a realitásokat...

– Tengernagy! – szakította félbe egyszerre nyersen Kaltenbrunner. – Az ön helyzetében túl veszélyes, ha belefeledkezik a játékaiba. Felesleges... Értse meg, nem hogy egy hónapot, de három napot sem biztosíthatok erre magának! És ne akarja, hogy belegondoljak, miért is kér éppen harminc napot a terv kidolgozására. Két nap, tengernagy, se több, se kevesebb. Két nap alatt talán nem következik be lényeges változás, bár most már minden perc meglepetéssel szolgálhat...

– Mondja Ernst – nézett rá hirtelen Canaris –, mi lesz magával, ha a Führer tudomást szerez kettőnk beszélgetéséről?

Kaltenbrunner sebhelyes arcán fintorszerű mosoly siklott át.

– Amikor ön, tengernagy, annak idején találkozott a brit titkosszolgálat képviselőivel és meglehetősen kockázatos tárgyalásokat folytatott velük, a páncélszekrényemben ott lapult

Keitelnek írott jelentésének a másolata. Abban ön hangsúlyozta az ellenséggel való találkozások szükségességét, mely találkozások során elképzelhetők bizonyos előre nem látható kedvező fordulatok is. Ön a ravaszság stratégája, tengernagy. Nemcsak Gehlen tartja önt a mesterének, hanem bizonyos értelemben én is...

Canaris elmosolyodott.

– Ez bók volt... köszönöm! Kedves Ernst, feleljen őszintén: igazán úgy véli, hogy Adolf Hitler tehetsége ezúttal is kivezeti Németországot a válságból? Ne siesse el a választ! Várjon! Ha továbbra is arról kívánja magát meggyőzni, hogy ez fog történni, akkor valóban minden további beszélgetés értelmetlen. Ha viszont úgy dönt, hogy őszinte választ ad magának erre az alapvető fontosságú kérdésre, akkor a jövőt illetően választás előtt áll... Tudom én, miben töri a fejét, amikor az én információim iránt érdeklődik... Hiszen akár a nemzet megmentője lehetne, ha rászánná magát arra, amit egy évvel ezelőtt éppen ön fojtott el! Egy puccsra, amellyel eltávolítaná a Führert. Azután a Nyugathoz fordulna, feloszlatná a náci pártot, de maga és a kollégái megőriznék kulcspozícióikat, hogy biztosítsák a szilárd bázist a bolsevista hordával szemben.

– Tengernagy, én mint politikus jöttem önhöz, nem mint áruló...

– Helyettesítse be az *áruló* szót azzal, hogy a *realitások mobilis megtestesítője,* és ezzel máris felveszik a legelőkelőbb klubba is, kedves Ernst. Nem szabad most a német nép jövőjét Hitler személyében testesíteni meg...

Kaltenbrunner az órájára pillantott, hogy leplezze zavarát. Canaris pontosan azt mondta ki, ami két napja félénken és iszonyodva őbenne is megfogalmazódott, amikor Himmler főhadiszállásáról visszatérve Keletről távoli villámokat látott, a Balti-tenger felől nyirkos szél süvített, a fülében pedig ott visszhangzott a Reichsführer intelme: „Ha egy német most

önmagára gondol, Ernst, akkor Németország jövőjére kell gondolnia...”

13.

Nem – mondta Stirlitz, miután végighallgatta Dagmart –, így nem jó... A reakciója Bernadotte barátainak szavaira, melyek értelmében bizonyos bonyodalmak várhatók egy esetleges békekötésnél, túlságosan begyakorlott... Maga nő, vigyen több érzelmet bele. Amellett az apja német, derüljön ki az is, hogy szíve egyik fele Németországhoz húz... Támadnia kell, hogy nyilvánvalóvá váljék a szándéka. Meg akarja menteni a népet a teljes megsemmisüléstől. Bűnös semmittevéssel kell vádolnia Bernadotte-ot, maga meg éppencsak félénken és óvatosan következtetni enged az igazságra. Márpedig az igazságot vagy kimondják, bármibe kerüljön is, vagy hazugság lesz a vége. Vagy-vagy! Harmadik eset nincs...

Dagmar nem vette le a szemét Stirlitzről. Tekintete keserű volt, és valami különös, idegenkedő mosoly játszott az ajkán.

– Ó – mondta –, ne ítéljen meg engem túl szigorúan! A nő – a legengedékenyebb tanítvány. Ezért törekszik mindig arra, hogy a férfit utánozza... A férjemről nem szívesen beszélek, ő egy szürke, jobb sorsra érdemes kisember volt, egy szerencsétlen flótás. De például az első hírszerző kiképzőm... Utánozom a modorát, érti? Gyerekkoromban versenyszerűen tornásztam. Az edzőm volt az isten a számomra. Ha azt mondta volna, ugorj ki az ablakon, hát én megteszem... De a fiúk a csoportunkban egészen mások voltak. Bennük már születésüktől fogva ott munkál az értelem... S aztán hirtelen jött maga, egy bátor és okos férfi, aki némileg emlékeztet az edzőmre. És maga is az igazat mondja...

– Nem mindig – jegyezte meg szárazon Stirlitz.

– Akkor remekül hazudik... Azonkívül tud tréfálkozni... és remekül tud hallgatni... meg nem oktatgat folyton... És megengedi,

hogy nőnek érezzem magam. Láthatja, úgy ragaszkodom magához, akár egy macska...

– Hozzám jobban kell ragaszkodnia, mint a tornászlánynak az edzőjéhez.

– Úgy lesz.

Stirlitz felállt, a telefonhoz lépett, és a saját számát tárcsázta:

– Jó estét, Hans! Ma valószínűleg megint nem megyek haza. Csak magának készítsen vacsorát.

– Honnan beszél? – kérdezte Hans.

– Felhatalmazta a főnöke, hogy ilyen kérdést is feltegyen nekem?

– Nem. Egyszerűen féltem önt.

– Ez rendes magától, Hans. De nincs oka az aggodalomra. Három géppisztolyos vigyáz rám... Holnap majd felhívom... Apropó... holnapra, kérem, készítse ki a szürke öltönyömet, és két inget, egy fehéret meg egy szürkét; a nyakkendőt magára bízom. És kérem, tisztítsa ki a fekete, hegyes orrú cipőmet is...

Hans csodálkozott.

– Hegyes orrú csak egy ember lehet... Melyikre gondol, amelyik a hálószobájában van?

– Jól kiismeri már magát nálam, igen ott van. És készítsen néhány sajtos és szardíniás szendvicset, hosszú és fárasztó út vár rám.

– Nem értettem, Bolsen úr! Hány szendvicset kell készítenem?

„Lám, hogy felragyoghat most a képük! – kapott észbe Stirlitz. – És ez csak a káromra válhat. Egy született német soha nem mondja azt, hogy. *néhány szendvicset.* Lehet persze, de ez rögtön arra vall, hogy aki mondja az nem német, vagy nem teljesen német. Azt kellett volna mondanom: „Készítsen tíz szendvicset”, és akkor helyénvaló lett volna.

– Hát nem mondta meg a főnöke, hogy egy hölggyel utazom el? Talán olyan nehéz kiszámítani, hogy ha aznap háromszor eszünk két-két szendvicset, az hat, visszafelé egyedül jövök, tehát eszem egyszer éjszaka, aztán meg reggel – feltéve, hogy tudok egy kicsit

szunyókálni a kocsiban, ha nem lesznek bombatámadások útközben – összesen tehát hozzáad a hathoz négyet. A végeredmény tíz. Azt remélem, magától is tudja, mennyi kávét töltsön a termoszba? Hat csészével, ha netalán gyenge lenne a felfogása.

Hans – kis szünet után – felsóhajtott:

– És én mit fogok enni? A főnök meghagyta, hogy én vigyem el magukat.

– Nos, akkor készítsen tizenhat szendvicset, és töltsön meg kávéval még egy termoszt – amennyiben a főnöke addig nem változtatja meg a parancsát.

Stirlitz letette a kagylót, majd bekapcsolta a rádiót. A bemondó a legfrissebb híreket sorolta: „Hős páncélosaink visszaverték az ellenséget a keleti arcvonal teljes szélességében. Az Odera képezi azt az áttörhetetlen bástyát, azt a határvonalat, melyen a véres bolsevista hordát szétverik csapataink. A nyugati fronton helyi csatározások folynak, az angol–amerikai csapatok komoly veszteségeket szenvedtek; bátor repülőink kilencvenkét ellenséges repülőgépet semmisítettek meg, harmincnégy tankot gyújtottak fel és három hadianyagraktárat robbantottak fel. A nagy Führer eszméin fellelkesült hős harcosaink példát mutatnak mindannyiunknak a nemzetiszocializmus és a birodalom iránti feltétlen hűségükről! A győzelem a véglegesen elcsigázott ellenség elkeseredett ellenállása ellenére is elkerül heteden!”

Ezután operettműsor következett. Neumann, a birodalmi propagandaügyi miniszterhelyettes főleg a bécsi operettet kedvelte, s ezért a műsorban naponta bécsi operettrészleteket sugároztak.

– Szereti a bécsieket? – kérdezte Dagmar, és letelepedett Stirlitz mellé. A férfi arcán érezte az asszony csiklandozó, friss leheletét.

– Mert maga ki nem állja, igaz?

– Ha magának tetszik, nekem is tetszeni fog.

– Volt már valaha életében boldogtalan, Dagmar?

Az asszony megdermedt, mintha megütötték volna; Stirlitz megérezte ezt, anélkül hogy rápillantott volna.

– Miért kérdezte?

– Mert együtt kell dolgoznunk – felelte Stirlitz –, és nekem tökéletesen meg kell értenem magát.

– Ezek szerint... még nem ismert ki eléggé?

– Nem.

Stirlitz megfordult, kezét a vállára tette. Üagmar nyomban engedelmesen odasimult hozzá, de a férfi nem csókolta meg, hanem szinte^hangtalanul, ajkai mozgatásával azt kérdezte:

– Hová van beépítve a lehallgatókészülék?

Az asszony megfordult, és szemével a nagy asztali lámpára intett.

– Állandóan be van kapcsolva, vagy csak akkor, ha felgyújtja a lámpát?

– Állandóan – suttogta az asszony. – De úgy látszik, nem vette észre, hogy amikor maga jön, mindig kihúzom a dugót a konnektorból... Így hát, egyedül én hallottam, amit álmában mondott...

Ebben tévedett. Nemcsak ő tudott róla. A szobában még két másik lehallgatókészüléket is felszereltek, de azokról az asszony nem tudott

Miután kiszálltak a kocsiból, az utcán Stirlitz Dagmarhoz fordult.

– Teljesen megértette, amit álmomban beszéltem?

Az asszony megrázta a fejét.

– A dajkám orosz volt, de nem sikerült tökéletesen megtanítania, a nyelvére.

Az étteremben egy harmonikás játszott. Goebbels propagandaminiszter, Berlin városparancsnoka elrendelte, hogy valamennyi étterem köteles nyitva tartani. Pálinkát és bort minden mennyiségben árusítottak, szabadon, jegy nélkül.

Stirlitz egy üveg rajnai rizlinget rendelt. Legjobban a Wiesbaden környéki borokat kedvelte. A háború előtt gyakran

utazott a hétvégeken Würzburgba, s a szőlősgazdák elmondták neki, micsoda kockázattal jár a szőlőtermesztés; „a legjobb bor – a »dércsípte«, amikor a szőlőt az első éjszakai fagy után szüretelik le; tudni kell kivárni; ha viszont esőre következik a fagy, mégpedig erős fagy, akkor vége, tönkremegy az egész termés, eladhatod az egész földedet, s mehetsz dolgozni a bányába, ha ugyan megkapod a »munka-front«-tól az engedélyt, hogy lakóhelyet változtass...”

– Dagmar, arra szeretnék inni, hogy valóban segítsen nekem. A közös sikerünkre!

Az asszony a tenyerével befogta a poharát.

– Babonás vagyok, sikerre nem iszom.

– Rendben van! Akkor arra iszom, hogy csak a háború vége után jöjjön vissza onnan...

– Ez aljasság lenne Herberttel szemben. Még ha formálisan vagyunk is csak férj-feleség, akkor is aljasság lenne... Hiszen ő annak köszönheti az életét, hogy én a Gestapónak dolgozom...

– A férje halott, Dagmar – mondta szelíden Stirlitz. – Lorens hazudott magának... A férje meghalt a lágerban. Azokat a leveleket, amelyeket még ma is tőle kap, egy héttel a halála előtt íratták vele. Kényszerítették rá, hogy későbbi dátumokat írjon rájuk, érti?

Az asszony szeme megtelt könnyel, az álla megremegett.

Stirlitz észrevette, hogy az étterembe egy fiatal lány lép be, végigpásztázza a termet, majd pillantása megakad Stirlitz tükörképén, és szemügyre veszi Dagmart is. Azután túlságosan is unott mozdulattal leült a szomszéd asztalhoz.

Stirlitz az asszony kezére tette a tenyerét és odasúgta:

– Figyelnek bennünket. Felkérem magát táncolni, és úgy folytatjuk a beszélgetést, jó?

Müller nem hazudott, a figyelőszolgálat embereinek egy részét a seelowi magaslathoz vezényelték egy különleges SS-zászlóaljba. Feladatukat, amint Stirlitz a Főhivatalban megtudta, a hitlerista leányszervezet legmegbízhatóbb tagjai vették át. És Stirlitz most éppen abból döbbent rá, hogy állandó figyelés alatt tartják, hogy

ezt a fiatal lányt küldték a nyakára. Müller tehát minden egyes lépését szemmel tartja. Akkor pedig már a rádiósa címét is ismernie kell.

„Sőt még az is elképzelhető – szőtte tovább a gondolatát Stirlitz, miközben Dagmarral keringőzött –, hogy a rádiós Müller embere. Ámbár a rejtjelzésemet másképp is megfejthették: Tudják mivel foglalkoztam az utóbbi hónapokban, s ha összevetik a személyneveket meg a földrajzi neveket, sikerül desiffrírozni, már kezükben is a kulcs. Igazán nem boszorkányság! Csak némi türelem kell hozzá.

– Dagmar – súgta az asszonynak –, a kocsiban sem ma, sem holnap nem beszélhetünk... Kérem, szedje össze magát, és jól jegyezze meg, amit most mondok. Amint megérkezik Stockholmba, azonnal vásárol egy autót. Először keresztül-kasul furikázik vele a városban, majd kimegy az országútra, s találomra elhajt valamelyik közeli kisvárosba. Ha meggyőződött róla, hogy senki sem követi, azon a táviraton kívül, melyet nekem kell küldenie, felad egy másikat is... Vésse jól az eszébe, Dagmar, dr. Schneider, Stockholm, Ulfgattan 7. A szöveg a következő: *Sürgősen küldj valami erős altatót, mert napok óta képtelen vagyok kialudni magam. Unokafivéred.”* Megjegyezte?

Az asszony bólintott, és mindeddig visszafojtott könnyei eleredtek.

A táviratot, amelyet Dagmarnak fel kellett adnia, senki nem tudta volna megfejteni. Maga a szöveg azt közölte a Központtal, hogy Stirlitz lelepleződött, de folytatja feladata teljesítését, amelynek fontosságával tisztában van. Az üzenetből Moszkva számára az is kiviláglott, hogy Stirlitz azonnali ellenjátszmát sürget, mivel immár kétségtelen, hogy azok az információk, amelyeket a Nyugattal való náci tárgyalásokról küld a Központnak, megfelelnek ugyan a valóságnak, de Müller azokat pontosan úgy

szervezi meg, hogy arról először éppen a Kreml szerezzen tudomást.

Az utcán senki sem követte őket. Stirlitz hazakísérte Dagmart és megígérte neki, hogy félóra múlva visszajön. Azzal elindult a rádióshoz. Mivel ekkor sem követték, semmi kétsége nem maradt, afelől, hogy Müller már a rádiósnál tett első látogatásáról tudomást szerzett.

A rádiós ezúttal is kávéval fogadta, és nyomban átadta neki a Központ üzenetét:

> *Részletesebb tájékoztatást várunk arról, hogy Wolff menesztése után ki áll az angolszászokkal folytatott tárgyalások mögött? Hol folynak a tárgyalások? Nevezzen meg legalább egy tárgyalópartnert. Bár megértjük nehéz helyzetét, mégis arra kérjük, lehetőleg gyakrabban tartsa velünk a kapcsolatot. Központ.*

Stirlitz átadta a rádiósnak a sebtében megfogalmazott választ. Ezzel megtette bonyolult és felettébb kockázatos ellenjátszmájának első lépését. Úgy döntött ugyanis, hogy nincs vesztegetni való ideje, nem várhat addig, amíg megérkezik az összekötője, mert arra természetesen csak azután kerülhet sor, hogy Dagmar feladja a vészhelyzetet jelző táviratot.

> *Dagmar Freitagot holnap 19.40-kor indítom komphajóval Svédországba, Meggyőződésénél fogva ált Schellenberg szolgálatában. Az önök számára a világítótorony szerepét töltheti be; megvilágíthatja azokat a személyeket, akikkel kapcsolatba kell lépnie, Walter Rubenaunak, akit át kell vinnem Svájcba, fel kell vennie a kapcsolatot Musy volt elnökkel, hogy módot találjanak a koncentrációs táborokfoglyainak megmentésére. Két napig vele leszek Baselben. Csak a birodalomba való visszatérésem után*

jelentkezem ismét. Minthogy a tárgyalások rendkívül titkosak, és Himmler retteg attól, hogy az oroszok netán tudomást szereznek róluk, kérem, hogy első svájci tartózkodásom során ne küldjenek összekötőt Svájcba. A pénzt, amelyet asunciónі folyószámlámra kellene átutalniuk, abba a madridi bankba küldjék, melyet korábban megneveztek. Jusztasz.

Az utolsó mondat, csakúgy mint az a Dagmarról szóló, hogy *meggyőződésénél fogva* és az, hogy a *birodalomba való visszatérésem* – a Központtól kért ellenjátszma legfontosabb elemeire vonatkoztak. Az Asunciónba utalandó pénzről szóló fordulatot ugyan nem egyeztették előzetesen a Központtal, de Stirlitz bízott benne, hogy a főnökei megfejtik majd improvizációja értelmét Dagmarhoz Svédországban csatlakozik majd a Moszkvából küldött ember, és Dagmar elmond neki mindent, amit kell.

Mert Stirlitz némi vívódás után végül is úgy döntött, hogy megbízik az asszonyban.

De Dagmar, sajnos, semmit nem adhatott át annak az embernek, aki valóban ott várta a kikötőben, hogy találkozzék vele. A komphajót három rendőrkocsi és egy mentőautó várta, Dagmart hordágyon hozták le a fedélzetről, letakarva, holtan. A rendőrség azon a poháron, amelyből Dagmar ivott, s amelyben a méreg volt, ismeretlen ujjlenyomatot talált. Az ujjlenyomat nem szerepelt sem a svéd rendőrség, sem az Interpol nyilvántartásában. Stirlitz ivott abból a pohárból, miután Dagmart felkísérte a kabinjába – amint erről az őket figyelő gestapósok meggyőződtek. Amikor pedig később Dagmar az induló hajó fedélzetéről búcsút intett Stirlitznek, a kajütbe beosont egy apró termetű, fürge kis ember Müller különleges csoportjából és magával vitte a poharat. Percek múlva benne volt a halálos adag méreg. Ha Stirlitz tehát úgy döntene, hogy nem tér vissza a

birodalomba, gyilkosság alapos gyanújával azonnal őrizetbe venné az Interpol, lett légyen bármely pontján is a világnak.

Stirlitz minderről mitsem tudott. Másnap elégedetten nyugtázta, hogy a megbeszélt időpontban megkapta Dagmar táviratát. Az asszony értesítette, hogy felvette a kapcsolatot a Bernadotte környezetéhez tartozó személyekkel. *Magával a gróffal nem tudok találkozni, minthogy inkognitóban a birodalomba utazott, hogy ott találkozzék a birodalom legmagasabb rangú személyiségeivel és megtárgyalja velük a nyugati fronton történő békekötés lehetőségeit.*

Ez az azonnal Moszkvának továbbított üzenet mindazonáltal megfelelt a valóságnak. A szovjet hírszerzés más forrásból pontos információkat kapott arról, hogy épp aznap, amikor megjött a távirat „Dagmartól" Bernadotte gróf valóban találkozott Himmlerrel a lübecki svéd konzulátus épületében.

> *Berlinbe, Justasnak. Információt kérünk, milyen komolyak Schellenberg kapcsolatai Bernadotte gróffal. Arról a Bernadotte-ról van-e szó, aki a Vöröskereszt vezetője volt? Közölte-e magával Schellenberg, hogy Bernadotte kivel van kapcsolatban a nyugati szövetségesek közül? A németek rajta keresztül kivel akarnak kapcsolatot teremteni? Nem lehetséges, hogy ez az egész akció csak félrevezetés? Központ.*

> *Berlinbe. Justasnak, Lehetséges-e, hogy Schellenberg részéről félrevezetés a volt svájd elnök Musy nevének említése? Valóban őróla van-e szó, vagy valamelyik fiáról? Kivel találkozott Musy a hitleristák közül? Tisztában van-e a vele tárgyaló ügynökök személyével? Központ.*

14.

A szigorúan bizalmas jelentés, amelyet Felső-Ausztria Gauleiterétől kapott, gondolkodóba ejtette Bormannt.

A birodalom minden jólértesült embere úgy vélte, hogy az SS, miután meghiúsította a Wehrmacht-tábornokok puccsát, maga alá gyűrte a hadsereget, és Németország legerősebb hatalma lett.

Ez a vélemény helytálló is volt. Bormann éppen ezért mindent megtett, hogy újra helyreállítsa az egyensúlyt a Hitler körül csoportosuló személyek között. Ehhez, felhasználva Goebbels segítségét, aki kampányt indított a sajtóban, a rádióban, de a nagygyűléseken és utcai tüntetéseken is, amely az SS-t, a nemzet rendíthetetlen támaszát magasztalta. Goebbelst Bormann nem avatta be legféltettebb titkaiba, s ezért készpénznek vette a Reichsleiter szavait, hogy az SS-katonák minél nagyobb áldozatvállalása a harctereken minden bizonnyal javítani fog a csapatok morálján és harckészültségén, s mindez fontos változásokat idézhet elő a hadiesemények menetében. „Az SS, amely tavaly térdre kényszerítette a szennyes dollárokért megvásárolt tábornok-árulókat, a frontokon is az SS tettei sorával bizonyítja majd erkölcsi szilárdságát és magas fokú nemzetiszocialista öntudatát” – harsogta rádióbeszédében Bormann. Hitler pedig kiadta az SS-tagoknak a hadseregbe való vezénylésről szóló parancsát.

Ily módon 1944 őszétől Himmler ereje fokozatosan megcsappant. Legjobb és leghűségesebb tisztjeinek többsége a keleti és a nyugati front lövészárkaiba került, s bár a Führer parancsa nem vonatkozott a Birodalmi Biztonsági Főhivatal mintegy kétszázezer főnyi fekete SS-ére, mely főként gestapósokból állt, ez az erő a szervezettsége ellenére sem

mérkőzhetett meg a „barnák”, azaz az NSDAP-sorkatonák hatmilliós tömegével.

1944 végén már a Reichsleiter, Parteigenosse Bormanné volt a birodalomban a valóságos és minden ellenőrzés felett álló legfőbb hatalom.

Bormann bezzeg egyetlen funkcionáriusát sem küldte frontszolgálatra, holott az NSDAP apparátusában több mint kilencvenezer ember dolgozott. Valamennyien őt, kizárólag őt szolgálták. Bormann megkapta a harminchárom birodalmi tartomány és a szabad városok pártvezetőinek rendes havi jelentését, ő pedig irányelveket adott ki a számukra és értekezleteken beszélte meg velük a tennivalókat. Az egyik berlini értekezleten több mint ezer NSDAP-vezető jelenlétében Bormann kijelentette:

– Most, amikor SS-testvéreink vállára nehezedett a hatalmas felelősség a birodalom jövőjéért, amely most a harcmezőkön dől el, a ti feladatotok az, hogy magatokra vállaljátok az ő feladataikat a hátországban. Segítsétek őket nap mint nap és a nap minden órájában!

A funkcionáriusok között jó néhányan akadtak olyanok, akik emlékeztek még Ernst Röhmre és Gregor Strasserre. Ők tudták, hogy Röhm és Strasser nélkül a Führer soha nem juthatott volna hatalomra, és nem felejtették el azt sem, hogy mi volt ezért a Führer hálája. A nácipárt régi tagjai gyűlölték az SS-t, bár rettegtek tőle, de most, hogy kiadta a jelszót „a feladatok átvállalásáról”, ők ezt úgy értelmezték, hogy az SS-t minden feltétel nélkül a helyi pártszervezeteknek kell alárendelni.

Himmler utólag értesült minderről, miután visszatért Berlinbe a keleti fronton tett látogatásáról. Méghozzá magától a Führertől.

– Bármint legyen is – mondta Hitler –, nem győzök csodálkozni Bormann önzetlen és korrekt bajtársiasságán. Anélkül, hogy megvárta volna, míg ön fordul hozzá segítségért, elsőként nyújtott önnek baráti jobbot... Remélem, így már kevésbé fájlalja azokat a

veszteségeket, melyeket az SS-nek kell elviselnie legkiválóbb egységei harcbavetésével...

Himmler nem tehetett mást, köszönetet mondott Bormannnak, és gyűlölködő mosollyal megrázza a kezét.

Ettől kezdve – noha erre nem született külön parancs – a Biztonsági Főhivatalnak és az SS tartományi szerveinek a havi jelentéseket meg kellett küldeniük az NSDAP részére.

Egy ilyen jelentés került Felső-Ausztria Gauleitere, Eigruber szeme elé. Ebben, bár nem egészen nyíltan, de arra történt utalás, hogy Alt-Aussee körzetében, nem messze Kaltenbrunner SS-Obergruppenführer villájától rövidhullámú rádióadó működését rögzítették, mely kétségtelenül a Svájcban működő amerikai hírszerzés számára dolgozik.

Eigrubert annyira felizgatta a jelentés, hogy részletes beszámolót kért a helyi Gestapótól, de egyetlen sort sem kapott tőlük. Ismételten kérte a tájékoztatást. „A nyomozás folyamatban van" – így szólt a lakonikus válasz, kiegészítve azzal, hogy a részletek közlése kárt okozhatna a nyomozásnak.

Eigruber kötelességének tartotta, hogy erről a különös esetről haladéktalanul tájékoztassa Bormannt. Annál is inkább, mivel a kérdéses körzet az alpesi erőd, Hitler berchtesgadeni tartalékfőhadiszállása közvetlen közelében volt; másrészt az alt-ausseei sóbányákban rejtették el a leendő linzi Führer-múzeum kilencszázhetvenhárommillió dollárt érő, mindenünnen összerabolt műkincseit.

Ez az információ arra késztette Bormannt, hogy magához hívassa Müllert, és megbízza: haladéktalanul és tüzetesen derítse ki az igazságot. „Erről a rejtekhelyről senki sem tud – mondta Bormann. – Biztosítottam a Führert, hogy a világhírű műkincsek soha nem kerülnek az ellenség kezére. Vagy a mieink maradnak, vagy betemetjük őket a sóbányákba és elárasztjuk őket vízzel.

Müller sem járt több eredménnyel, mint Eigruber. Nem kevésbé érthetetlen és ködös választ kapott. Csakhogy Müller élt a gyanúperrel, hogy ennek igencsak nyomós oka lehet. Bizonyára a

nyomozás során olyan név bukkant fel, amelyet sem írásos anyagban, sem telefonbeszélgetésben nem szabad megemlíteni. „No csak – vigyorodott el magában Müller. – Talán Kaltenbrunner is saját játszmába fogott, miután találkozott Bernadotte gróffal?”

Müller elhatározta, hogy a legügyesebb emberét küldi a helyszínre.

De ki legyen az? Holthoff? Ügyesnek ügyes, de nem elég értelmes, és ezért bajt okozhat. Eismann? ő ugyan nagyon is értelmes, de nincs meg benne az a hajlékonyság, amely egy ilyen kényes ügy felderítéséhez elengedhetetlen. Stirlitz? Nem vitás, ő lett volna a legalkalmasabb, Stirlitzet bevonta a játszmájába, őrá itt van szükség.

Mivel nem tudott dűlőre jutni, felhívta Bormannt. Két nap haladékot kért, hogy alaposan végiggondolhasson mindent. Bormann beleegyezett, de hangja fagyos volt. Egyáltalán nem volt meg benne az a jóindulat, amelyet pedig az utóbbi időben nyíltan is kimutatott Müller iránt.

A linzi és a salzburgi Gestapo zavarát valóban az okozta, amire Müller gyanakodott. A Svájc felé irányuló adásokat – a pontos bemérések szerint – az SD közvetlenül Kaltenbrunner alá rendelt különleges híradó osztagának törzsétől sugározták. A náci hierarchia törvényei szerint, a helyi Gestapo ezt köteles volt jelenteni a Birodalmi Biztonsági Főhivatal ostmarki (ausztriai) osztályának; az pedig Eigruber Gauleiterrel együtt, Schellenberg és Müller megkerülésével, közvetlenül Kaltenbrunnernek tartozott jelenteni, s egyúttal engedélyt kérni az alt-ausseei villában folytatandó nyomozásra. A villa Kaltenbrunner pazar kastélya mellett állt, magas tölgyfakerítés védelmében, géppisztolyos SS-legények kettőzött őrizetében.

A linzi és a salzburgi Gestapo azonban visszarettent a nyomozás felvetésétől. Kaltenbrunner, ha megdühödött, kiszámíthatatlanná vált. Amellett a gestapósok tudták, hogy Alt-Aussee-ban egytől-

egyig olyan emberekkel vette körül magát, akiket személyesen válogatott össze.

Csak éppen akadt köztük egy, akit az amerikai hírszerzés 1944 decemberében beszervezett...

15.

A szovjet hírszerzés főnöke kétszer is elolvasta Iszajev ezredes rejtjelzett üzenetét (Iszajevet Stirlitzként rajta kívül csak a helyettese ismerte), majd ingerülten eltolta magától a piros bőrmappát, melyben az üzenetet behozták, és fölemelte azt a telefont, amely közvetlenül összekötötte a Kremllel.

– No, mit okoskodott ki a Kilences? – hallotta a kérdést a telefonban.

– Semmit. Csak közölni szeretném mindazt, amit összegyűjtött.

– Sztálin elvtárs pontos adatokat vár tőlem. Én pedig nem tudom, mit jelentsek. Úgy tűnik, nincs egészen tisztában vele, miként is végződhet a Kilences játszmája. Pedig most égetően fontosak lennének a pontos adatok.

Ezután elindult a Kremlbe.

– Mit akar jelenteni nekem? – kérdezte lassan Sztálin, ráemelve súlyos, átható pillantását. – Nem egészen értem, mire kíván ösztönözni bennünket ez az embere. Arra, hogy újabb, még keményebb diplomáciai lépést tegyünk Roosevelttel szemben? Vagy arra, hogy vegyük fel a kapcsolatot a hitlerista banditákkal?... Nem tudná Moszkvába rendelni?

– Ez pillanatnyilag teljességgel lehetetlen, Sztálin elvtárs.

Miután visszatért az irodájába, a hírszerzés főnöke először egy olyan értelmű távirat megfogalmazásán gondolkodott, amelyben mégis hazahívta volna Iszajevet, de miután áttanulmányozta Berlinből küldött utolsó üzenetét, éppen ellenkezőleg döntött.

– Világos – mondta a helyettesének –, Iszajev napjai megszámláltattak. De tudta, mire vállalkozik, amikor úgy döntött, hogy visszatér Berlinbe. Folytatjuk a játszmát, bármilyen

kegyetlen is. Mivel valaki folyton-folyvást ijesztget bennünket, eljuttatva hozzánk Iszajev révén az információkat a szövetségesekkel folytatott különtárgyalások tényéről, hát... mi most meg fogunk ijedni. Alaposan meg fogunk ijedni... Éppen ezért betűről betűre meg kell rágnunk azoknak az üzeneteknek a szövegét, amelyeket mától fogva Berlinbe fogunk küldeni. Ha Iszajev megérti az észjárásunkat, úgy válaszol majd, ahogy épp legutóbb már megtette. Arra a váratlan fordulatára gondolok, amikor a részére folyósítandó pénz átutalására célzott... Bár... – Rágyújtott és mélyen leszívta a füstöt. – Bár talán jobb lenne, ha nem értené meg. Igen, tábornok... Azok mögött az események mögött, melyek Bernben, Stockholmban, Lübeckben lejátszódnak, milliók élete áll vagy bukik.

– Készítsek különleges jelentést Sztálin elvtársnak?

A hírszerzés vezetője felállt az íróasztalától, fel-alá járkált a szobájában, nevetett valamin, amit egyedül ő értett, s végül azt felelte:

– Száz szónak is egy a vége...

– Várjunk tehát? – kérdezte a helyettese.

– Dehogy! Készítse el minél előbb.

– No, és mi jót hozhat ez nekünk? – kérdezte Sztálin, miután elolvasta a jelentést. – Nekünk semmit, de az ellenségnek –, amennyiben ők játszanak velünk és nem fordítva, nagyon is sokat. Churchill teljes joggal kürtölhetné világgá, hogy megbízhatatlanok vagyunk. Hiszen mi keressük a kapcsolatot Berlinnel, és nem pedig ő... Nem, én úgy vélem, ez felesleges furfangoskodás. Közölje az ezredesével, hogy térjen haza, és itthon majd meghallgatjuk a mondandóját.

– Ha ilyen értelmű táviratot küldenénk Berlinbe, és ő szökéssel próbálkozna, azonnal megölnék.

– Zsukov százhúsz kilométerre áll Berlintől. Minden esélye megvan az ezredesnek a szökésre.

– A Gestapo megfejti a táviratainkat. Ez kétségtelen. Az emberünk pedig a nekünk küldött üzenetekben külön játszmába fogott, mielőtt még megvárhatta volna az utasításainkat. Egészen sajátos helyzetben van... A Gestapo, minden jel szerint, dezinformációs csatornaként kívánja felhasználni... Sőt az is lehet, hogy teljesen hiteles információkat akar rajta keresztül hozzánkjuttatni...

– Nem tudom felfogni ezeket a kétértelmű válaszokat – mondta Sztálin szárazon. – Vagy dezinformáció, játék, ravaszkodás – vagy feltétlenül megbízható információ. Ez a maga ezredese megadhatja a pontos választ. Játszanak-e a nácik, vagy hiteles információkat adnak? Vagy-vagy!

A hírszerzés vezetője felismerte, hogy Sztálinnak éppen ez az ingerült kérdése teszi lehetségessé, hogy végül is elvessék a javaslatot.

– Meg vagyok győződve róla – felelte szilárd hangon –, hogy pontos választ kapunk majd tőle.

– Úgy? És ön kezességet vállal az Állami Honvédelmi Bizottság előtt azért, hogy ez *abszolút* pontos válasz lesz?

A hírszerzés vezetője egy pillanatra megingott. Átérezte, mekkora felelősséget vállal magára. De mert régi szakember volt, azon kevesek egyike, akik még Dzerzsinszkij idejéből maradtak, s mert tudta, micsoda hatalmas lehetőségeket kínál fel a jövőre nézve ez a játszma, amelyet a Gestapo kezdeményezett, figyelmesen Sztálin szemébe nézett, és így válaszolt:

– Mindenért vállalom a felelősséget.

– Téved, nem ön vállalja, hanem én – zárta le a beszélgetést Sztálin. – A politikai döntéseket nekem kell meghoznom, az ön anyagai alapján. És amit önnek elnéz a történelem, nekem nem nézi el.

Közvetlenül azután, hogy a hírszerzés vezetője eltávozott, Sztálin felhívta Zsukovot és Rokosszovszkijt. Zsukovval a

kapcsolata nem volt felhőtlen, Rokoszszovszkijt nagyon kedvelte. Mindkettejüket megkérte, hogy haladéktalanul repüljenek Moszkvába.

– Igazi kaukázusi saslikra hívom meg önöket, hiszen most a sótlan európai kosztra vannak fogva. Én legalábbis mindig szenvedek az ízetlenségétől.

Először Zsukovot fogadta.

Miután tájékoztatta a nyugati szövetségeseknek a nácikkal folytatott tárgyalásairól, Sztálin megkérdezte:

– Miként látja ön? Lehetséges-e békés szembenállás Berlinben az angol–amerikai és a német csapatok között?

– Eisenhower és Montgomery katonái nem csatlakozhatnak a nácikhoz, Sztálin elvtárs. Ez természetellenes lenne. Vegyi reakció csak olyan anyagok között jöhet létre, melyeknek vannak azonos alkotóelemeik...

– Churchill volt az első, aki keresztes hadjáratot hirdetett ellenünk tizennyolcban, és maga mégis úgy véli, hogy nincs benne semmi közös vonás Hitlerrel – a hozzánk való viszonyát illetően?

– Én a katonákról beszéltem.

– És a katonák kinek vannak alárendelve? Ne lágyuljon el ennyire, a háborúnak még nincs vége... Egyszóval, szerintem a döntő szó most a hadseregé. Nekünk kell elsőként eljutnunk Berlinbe, s amilyen gyorsan csak lehet... Meg tudjuk tenni?

– Igen, Sztálin elvtárs.

– Más szóval, most a hadseregnek kell meghoznia a legfőbb politikai döntést. Ha mi vesszük be Berlint, és mi adjuk meg a fasisztáknak a kegyelemdöfést, mi fogjuk diktálni a feltétel nélküli kapituláció feltételeit is... De mindeközben nyugatról egyre áramlanak majd az angol–amerikai csapatok, melyek nem ütköznek semmiféle ellenállásba. Jönnek majd a remek autóutakon... Hitler jó előre számolt a háborúval.

– Churchill tudja, hogy önnek tudomása van a különbéke-tárgyalásokról, Sztálin elvtárs?

Sztálin nem szerette, ha ilyen kérdéseket tesznek fel neki.

– Annyit tud, amennyit tudnia kell... – mondta zárkózotton. – Szeretné május elsejét a Reichstag közelében ünnepelni? Ha igen, a hátország megad mindent, hogy ott ünnepelhessen... Ezzel pedig a világ dolgát is megkönnyíti a jövőt illetően. Csak úgy vívhatjuk ki a politikusok tiszteletét, ha megmutatjuk az erőnket...

Miközben figyelmesen hallgatta Sztálint, Zsukov hirtelen élesen látta maga előtt Tuhacsevszkij marsallt, keskeny őzszemét, amint a Honvédelmi Népbiztosságban kifejtette koncepcióját a gépesített egységekkel végrehajtott harckocsitámadásról. Még a hangját is hallotta: „Csak akkor kerülhetjük el a háborút, ha megmutatjuk a fasisztáknak az erőnket, ha a Vörös Hadsereget a legkorszerűbb fegyverzettel szereljük fel, mert a hitleristák csak egy dologtól félnek: a monolitikus erőtől. Nem számíthatunk arra, hogy Hitler tiszteletben fog tartani bennünket, ehhez túlságosan is gyűlöl, de az erőnktől való félelem visszatartja majd az agressziótól..."

Sztálin le-föl járkált a szobában, megállt az ablaknál, s olyan elgondolkodva tette fel a kérdéseit Zsukovnak, mintha nem is várt volna rájuk választ:

– Érdekes lenne tökéletesen megérteni Hitlernek meg a környezetének a logikáját... Miért engednek a nyugati szövetségesek hadseregeinek? Miért nem mozdítják a kisujjukat sem, hogy stabilizálják a frontot a Rajnánál? Hiszen megtehetnék. Miben reménykednek, miközben hadosztályokat dobnak át nyugatról az Oderához? Még ha egymillió katonát vezényelne is Berlinbe, Hitler akkor sem gondolhatja komolyan, hogy megállíthat bennünket. És ha nem Hitler, akkor a környezetében ki gondolkodik így? Vagy ez az egész csak arra irányuló kísérlet, hogy bennünket feltartóztassanak addig a pillanatig, amíg az angolszászok az orrunk előtt bevonulnak Berlinbe? Presztízskérdés lenne, nem megegyezés?

Zsukovhoz fordult, lassan megkerülte a nagy asztalt, melyen szigorú rend uralkodott. – A *Novij Mir*, a *Znamja* és a *Zvezda* folyóiratok számai gondosan kupacokba rakva, s különböző színű könyvjelzőkkel megjelölve. S ugyanilyen pontos rendben feküdtek

az új könyvek is. Megállt magas támlájú széke mellett, de nem ült le, halkan megkérdezte:

– Mikor kezdhetjük meg Berlin ostromát?

Zsukov azt felelte, hogy a törzse már kidolgozta az ostrom tervét, és két héten belül megindíthatja a támadást; Konyev marsall is készen áll ugyanerre az időpontra.

– Rokosszovszkij viszont – egészítette ki Sztálin – április közepéig le lesz kötve az ellenség végleges felszámolásával Gdansk és Gdynia térségében, aligha tud önökkel egy időben támadásba lendülni...

Sztálin újból járkálni kezdett, majd az asztalhoz fordult, és rágyújtott a pipájára.

– Hát – mondta befejezésül –, úgy látszik, meg kell kezdeni a hadműveletet, anélkül, hogy megvárnánk Rokosszovszkij frontjának bekapcsolódását... Meg kell hozni a végleges döntést...

16.

Müller öt sűrűn gépelt oldalból álló jelentést tett le Bormann asztalára.

– Azt hiszem, ez több mint elég, Reichsleiter, Bormann gyorsan olvasott. Először csak átfutotta a szöveget, miközben a szélén kizárólag önmaga számára érthető jelzéseket tett; másodszor viszont nagyon aprólékosan haladt végig a szövegen, ceruzával a kezében, szinte minden szót megrágva, ám kiszűrve a szövegből a számára érdekes részeket, a többire szinte ügyet sem vetett.

Ezen az öt oldalon Müller Guderian és Gehlen beszélgetéseinek lehallgatott szövegét gyűjtötte össze. A lehallgatásokat Bormann kérésére végezték.

A Reichsleiter egy-két mondatot azonnal aláhúzott:

> *„a Führer teljesen demoralizált”, ‚Hitler – a hadviselés törvényei szempontjából – bűnt követ el, amikor nem rendeli el a vezérkar áttelepítését az alpesi erődbe”, „Hitler nem akar szembenézni a valósággal”, „a katasztrófa minden valószínűség szerint május végén következik be, s Hitler a felelős azért, hogy elveszítettük a győzelemmel kecsegtető hadjáratod, „remeteként él a bunkerében, nem érti meg népe hangulatát”, „az a parancsa, miszerint harcba kell vetni a Hitlerjugend gyermekkorú tagjait azzal fenyeget, hogy húsz év múlva az országban nem lesz elegendő létszámú férfi abban a korosztályban, amelynek Németország újjászületett hadseregét kellene vezetnie”, „a német nemzetiszocialista eszme megmentésére az egyetlen reményt az adhatja, ha egész hadseregünket összevonjuk Berlin alá, s olyan erővel intézünk támadást az oroszok ellen, hogy az a Nyugatot is megrázza, mivel ez a támadás az Internacionálé eszméi ellen, az orosz*

kommunizmus ellen, a megváltoztathatatlan európai értékekért folyna”...

Bormann Müllerre emelte a tekintetét.

– Remélem, tisztában van vele, hogy ezeket a véleményeket egyszerűen nem hozhatom a Führer tudomására.

– Reichsleiter, sejtem, miért van önnek szüksége erre az anyagra, és ezért a legenyhébb kijelentéseket válogattam össze. Voltak ezeknél jóval keményebbek is.

– Tudja, az ember sok mindent mond, ha elkapja a hév... Guderian is, Gehlen is becsületes emberek, csak túlságosan nyíltak, mint a hadsereg kasztjába tartozók általában. Éppen ezért az anyaga, ahogyan most összeállította, nem megfelelő... Kérem állítson össze úgy féloldal terjedelemben adatokat, például ekképpen: Gehlen olyan értelmű óhaját juttatja kifejezésre, hogy feltétlenül pihenésre van szüksége, nem bírja tovább elviselni a szüntelen bombázásokat, s ha azok idegtépő robbanásai a bunkerbe nem is hallatszanak le, ő, a Maibachon már nem győzi tovább erővel... Szerintem logikus, nem gondolja?

– Valóban az.

– Nos, ami pedig Guderiant illeti, ő például mondja azt, hogy reméli, felgyógyulása után visszamehet a lövészárokba; a páncéloscsaták – melyekben ő nagymesternek tartja magát – biztosítják majd győzelmünket az elkövetkező harcokban. Mondja azt például – de nagyon udvarias hangnemben –, hogy a Keitellel és különösen a Jodllal való örökös nézeteltérések megakadályozzák abban, hogy igazi hadvezéri képességeit megmutassa, holott a harckocsi-hadműveletekben már sok megbecsülést szerzett nevének...

– Pontosan ilyen jellegű beszélgetés zajlott le Guderian és a Reichsführer között – jegyezte meg Müller.

Bormann szúrósan felnevetett.

– Pontosan, mert én tanácsoltam neki, hogy ilyen szellemben beszéljen Himmlerrel. Gondolom, a Führer éppen Guderiant fogja megbízni azzal, hogy Prenzlauba utazzék a „Wisla”

hadseregcsoport vezérkarához és átadja Himmlernek azt a parancsot, melynek értelmében a Reichsführert leváltják hadseregparancsnoki tisztéből...

Müller köhögött. Kezét a szája elé tette.

– Úgy véli, hogy ha Himmlert elválasztjuk a hadseregtől, ez a további elszigetelődéséhez vezet? Megfosztja a reális erőtől?

Bormann hosszasan hallgatott, majd felsóhajtott és azt mondta:

– Müller, hadd adjak magának egy hasznos tanácsot. Sohase árulja el főnökének, akárki is az, hogy ki tudja számítani a soron következő gondolatát... Éppen ellenkezőleg, azt kell sugallnia a főnökének, hogy előrelátóképessége csak és kizárólag neki van, senki másnak... Tudja, mit kellett volna mondania?

– Valószínűleg a sajnálatomat kellett volna kifejeznem – mondja jóindulatúan Müller –, hogy egy olyan rátermett ember, mint amilyen az SS Reichsführere, nem irányíthatja tovább a „Wisla" hadseregcsoportot, s nem kap módot hadvezéri képességei kifejtésére.

– Ha így válaszol – sandított rá Bormann –, akkor azt kellett volna hinnem, hogy paranoiásnak tart. Nem vagyok az, Müller, és ez a körülmény, sajnos, megfoszt attól a reménytől, hogy zseniálisnak tekintsem magam... Nem, kedves Müller, önnek azt kellett volna mondania, hogy egy ilyen döntés teljesen elképeszti önt; aztán meg blokkot és tollat kellett volna előkapnia, mintegy bizonyítandó, hogy saját magától semmire sem képes, csupán arra, hogy lelkiismeretesen végrehajtsa mindazt, amit a főnöke előír.

Müller vállat vont, „Megint csak rám akarja erőszakolni a saját viselkedési normáit."

Bormann pedig mintha csak olvasott volna Müller gondolataiban, élénken megjegyezte:

– Igen, igen, pontosan így van! Rákényszeríteni magára azt a viselkedési sztereotípiát, mely engem elvezetett egészen eddig a karosszékig, és ezt azért teszem, mert a kettőnk kapcsolata, Müller, meglehetősen különösen alakult az utóbbi hetekben... Most pedig választ kérek a legfontosabb kérdésre. El tudja intézni,

hogy a Kreml már holnap értesüljön két, egymástól teljesen független eseményről? Guderian helyett Krebset nevezték ki a vezérkari főnökké. Azt a Krebset, akit eddig háttérbe szorítottak, mivel még moszkvai katonai attaséként jól megismerte az oroszokat, és több ízben is kétségbe vonta, hogy Oroszország háborúval legyőzhető lenne. Krebs törzsfőnökévé pedig a Führer titkárát, bizonyos Martin Bormannt nevezték ki, aki úgy véli, hogy kellő időpontban éppen Krebs lesz az, aki megállapodhat a legfelsőbb szovjet hadvezetéssel a vérontás befejezésének szükségességéről.

– Igen, el tudom intézni – felelte Müller, és végleg meggyőződhetett róla, hogy Bormann-nak megvan a saját, pontosan kidolgozott menekülési terve.

– Megbízom magában – mondta Bormann. – Úgyhogy most várom a kérdéseit.

– Mi értelme volna, Reichsleiter? Én az ön feltétlen lekötelezettje vagyok. Ön pedig nem is két-három, de száz lépéssel látja előre a fejleményeket. Az én aggályoskodásom vagy értetlenségem csak megzavarná önt, hogy tervének szálait a koncepció egységes csomójába foghassa össze.

– Mi ez? – kérdezte gyanakodva Bormann. – Miért beszél egyszerre Schellenberg modorában? Ámbár felőlem utánozhatja – legyintett. – Most pedig nagyon figyeljen. A napokban meg kell szerveznie, hogy maga, a Gestapo főnöke olyan értesüléseket kapjon Flensburgból Dönitz ellentengernagy bázisáról, melyek szerint az egyik tengeralattjárójának flottatisztjei között megengedhetetlen beszélgetések folynak. A demoralizálódás továbbterjedését megakadályozandó engedélyt fog kérni és kapni, hogy öt megbízható emberét beépíthesse a szóban forgó hajó legénysége közé. Az embereinek pedig csak egyetlen parancsot ad. Az ön utasítása nélkül a tengeralattjáró egyetlen centiméterre sem hagyhatja el a kikötőt... Most pedig fogja ezt a dossziét. Az egész anyag Rudolf Hess angliai repülőútjára vonatkozik. Ha belepillant, azonnal látni fogja, hogy jóformán a birodalom legfontosabb

titkait tartalmazza. – Hirtelen felállt, az asztalára támaszkodott, és azt mondta: Viszontlátásra, Gruppenführer! Távozhat...

Még ugyanebben az órában Kaltenbrunnert is fogadta. Átfutotta azt a három oldalt, amelyet Canaris még a táborban írt, és megkérdezte, mennyire érdekesek az adatai. Kaltenbrunner válaszából kiderült, hogy a Biztonsági Főhivatal nyilvántartásában nem lelhetők fel Canaris adatai, s még kevésbé találhatók a katonai hírszerzés dokumentációjában.

Bormann páncélszekrényébe zárta a feljegyzést, s közben odavetőleg megjegyezte.

– Én viszont rendelkezem ilyen jellegű információkkal, csakhogy Canariséi nem egyeznek meg azokkal. Attól tartok, a tengernagy csak morzsákat juttat magának. Nem bánom, próbálkozzék vele még egyszer, de úgy látom, nem sokat érünk vele. Ha legközelebb is ravaszkodni kezd, likvidáltassa. Semmi értelme egy perspektívátlan emberbe ölni a drága marharépát meg a cikória kávét.

Végezetül megkérte Kaltenbrunnert, hogy hozzon létre egy találkozást közte és Paraguay nagykövete között, úgy, hogy rajtuk kettejükön kívül egyetlen teremtett lélek se tudjon e találkozóról. Azután elment, hogy találkozzék Keitellel, aki bármely pillanatban megérkezhet Maibachból, hogy megtegye szokásos napi jelentését a Führernek a harctéri helyzetről.

Késő este pedig, egy órával a vezérkari tanácskozás megkezdése előtt Stirlitz kért sürgős találkozást tőle.

– Két nap múlva – mondta Stirlitz, amikor beült a múzeumnál parkoló fekete limuzinba –, Svédország lübecki főkonzulátusán Himmler megkezdi a tárgyalások újabb fordulóját Bernadotte gróffal. Az értesülés abszolút megbízható, és én kötelességemnek tartottam, hogy haladéktalanul tájékoztassam önt...

– Köszönöm! – Bormann elhúzta a száját, – Ha nem bíznék magában, Standartenführer, és ha nem állna módomban, hogy

ellenőrizzem az adatait, akkor hazugsággal vádolnám... Még csak nem is a határainkon túl – szisszent fel –, hanem itt, és nem is titokban, hanem a nemzet szeme láttára a birodalomban! Hihetetlen! Tájékoztatta már Müllert?

– Nem.

– Hát akkor azonnal tájékoztassa. A helyzet percről percre egyre bonyolultabb, s emiatt nem tudok elég időt szentelni magának. Bízzék kérem, Müllerben ugyanúgy, ahogy bennem. A legfontosabb kérdésekben Müller tőlem kapja az instrukciókat.

Miután visszatért a Führer a bunkerba, Bormann benyitott abba a kis szobába, amely állandó lakhelyül szolgált helyettesének, Zandernak, és Bormann unokatestvérének, Albrechtnek, aki a bunker SS-őrségének parancsnoka volt, és szorosra zárva az ajtót megkérdezte:

– Zander, ismer valakit a Reichsmarachall szűkebb környezetéből, aki hallgat magára?

– Jochanmeyer őrnagy – felelte Zander.

– Nem, ő nem jó – felelte bosszúsan Bormann. – Ő most a Führer segédtisztje és nem Göring embere. Olyasvalakire van szükség, aki állandóan a Reichsmarschall közvetlen környezetében tartózkodik.

– Huber ezredes. Ő bármit megtesz nekem.

– Ő az a forradásos homlokú? Mintha a felesége valamelyik rokona kapcsolatban állt volna az összeesküvőkkel.

– Éppen emiatt a lekötelezettem.

– Rendben van – intett Bormann. – És most, kérem, nagyon figyeljen! Huber ezredesnek egyre többet kell arról beszélnie Göringgel, hogy időszerű lenne már az alpesi erődbe való áttelepülés, hogy aztán onnan lehessen folytatni az ellenséggel vívott harcot. Finoman, de pontosan emlékeztetnie kell önnek Hubert, neki pedig Göringet arra, hogy itt a bunkerban bármi megtörténhet, és éppen ezért a Führernek az a parancsa, miszerint

éppen ő, Göring lesz az utóda, hatalmas jelentőségű a német nép számára; különösen akkor, ha bizonyos magas beosztású árulók titkos tárgyalásaik során megállapodásra tudnak jutni az ellenséggel. Ez a Huber állandóan emlékeztesse Göringet arra, hogy békekötés csak katonák között jöhet létre; Himmler azonban sohasem volt katona. Lám, a Führer is épp emiatt váltotta le őt a „Wisla" hadseregcsoport parancsnoki tisztéből... Igen, igen, Zander, a parancsot már alá is írta, majd átadom magának... Ő, viszont, Göring, katona, első világháborús hős, ezt senki sem vitathatja el tőle... Ezenkívül ígérje meg Hubernak, hogy folyamatosan tájékoztatni fogja őt a bunkerban végbemenő eseményekről. Vagyis, Zander, jusson vele megegyezésre. Játssza meg neki azt az embert, akit én pusztulásra kárhoztattam. Ígérje meg neki, hogy a kellő pillanatban átadja majd neki egy rejtjelzett üzenetben azt a, dátumot, amikor a Reichsmarschall kikiálthatja magát a Führer utódjának.

> *A Központnak. Guderian hadseregtábornokot leváltották a Wehrmacht vezérkari főnöki tisztéből Utóda Hans Krebs, aki az utóbbi időben kegyvesztett volt. Müller szavaiból ítélve azért, mert túltengett benne az oroszok iránti tisztelet. Justas.*

> *Justasnak. Ki tudná-e puhatolni, hogy Krebs hajlandó lenne-e felvenni a kapcsolatot egy általunk később megnevezendő személlyel? Központ.*

A szovjet hírszerzés főnöke hiába várt azonnali választ erre a táviratára.

Pedig Stirlitz tudta, mennyire várja a Központ a válaszát. Most már egészen világos volt a számára, hogy otthon megértették a helyzetét. De választ egyelőre mégsem adhatott, mert sejtette, hogy Müller most ott kuksol az irodájában, és a Moszkvának adandó válasznak azt a változatát fontolgatja, amely saját maga számára a legkedvezőbb. Még az sem elképzelhetetlen, sőt nagyon

is lehetséges, hogy megvitatja a javaslatát Bormann-nal, és csak azután dolgozza ki azt a variációt, melyben elmondhat Krebsről egyet s mást, mégpedig *azt* és *úgy*, ami okvetlenül érdekelheti Moszkvát.

Müller előzetes telefonhívás nélkül toppant be Stirlitzhez, kora reggel, elkínzottan, kialvatlanul, mély kék árkokkal a szeme körül.

Bekapcsolta a rádiót, megkereste rajta Londont, valami kellemes zenét fogott, s csak azután telepedett le a fotelba.

– Amit most megmutatok magának szólalt meg, köhécselve –, a nemzetiszocialista párt minden egészségesen gondolkodó tagja számára égrekiáltó badarság és szörnyűség. Ám az igazi szörnyűség éppen az, hogy ebben az anyagban – s ujja hegyével arra a dossziéra mutatott, melyet Bormann adott át neki – minden szó igaz. Nézze át, Stirlitz. Tanulmányozza, ahogy az ilyen anyagokat szokta. És aztán magyarázza meg nekem, mi is ez voltaképpen...

Információ a mérlegeléshez (Hess)

„Azok az új adatok, melyeket a külföldi szervezetekkel foglalkozó szolgálatunktól kaptunk, arra ösztönzik az NSDAP-t, hogy ismételten megvizsgálja Rudolf Hess ügyét – azét a Rudolf Hessét, aki a Führerrel azonos hónapban kapta meg a párt 17. sorszámú tagkönyvét, valamint aranyjelvényét, miután kiszabadultak landsbergi közös cellájukból, ahol Adolf Hitler Hessnek tollba mondta a halhatatlan *Mein Kampf*ot.

Az ügy ismételt megvizsgálását az teszi szükségessé, hogy Himmler személyzeti ügyosztálya elzárkózott egy sor kérdés megválaszolásától, melyek a Londonból kapott információk kapcsán merültek fel – márpedig R. Hess – vagy az a személy, akit a brit titkosszolgálat annak ad ki – Londonban él.

Hasonlóképp nem adtak világos választ Göring marsall környezetének tagjai sem, akiknek pedig hivatali kötelezettségeik folytán tudniuk kellett Hess utazásáról; nevezetesen éppen azok, akik felelősek voltak minden egyes repülőgép mozgásáért, amely 1939. szeptember elseje óta feltűnt a birodalom légterében.

Az események sorrendje a következő:

1. 1941. május 10-én 17.45-kor a München melletti Augsburgból felszáll egy Messerschmitt-100-as gép, mégpedig a szárny alá rögzíthető két kiegészítő benzintartály nélkül. (Az ügyirathoz csatolva a repülőgép fényképe, melyen Hess felszállt; a fényképet segédtisztjétől, Pintschtől kobozták el, letartóztatása után.)

2. 1941. május 10-én 22.00-kor a brit légierő radarjai jelezték egy magányos és ismeretlen repülőgép behatolását Holy Island irányában Northumberlandben (az adatokat a C–12 ügynöktől

kaptuk, akit beépítettünk a királyi légierőhöz az NSDAP külföldi szervezete révén).

3. 1941. május 10-én 22.50-kor egy ismeretlen pilóta ejtőernyővel leereszkedik Skóciában, Messerschmitt gépe pedig lezuhan és megsemmisül. A pilóta a későbbiekben kijelenti, hogy ő nem Horn repülőszázados, amint azt korábban közölte, hanem a Führer helyettese, Rudolf Hess. Békemisszió céljából vállalkozott az útra, hogy tárgyalást folytasson Hamilton herceggel, Albrecht Haushoffer jóbarátjával, akivel ő maga is baráti kapcsolatot tart fenn. *Az a* Messerschmitt, amelyet másnap egy burgonyaföldön találtak meg, fel volt szerelve a két kiegészítő benzintartállyal.

4. A Messerschmitt Konszern dokumentációs osztályának igazgatója, doktor Ebert, akit kihallgattunk, semmilyen komoly információt nem tudott adni arról a repülőgépről, mellyel a Führer helyettese eltávozott, minthogy a Messerschmitt Művek gyártotta valamennyi repülőgépről vezetett nyilvántartásból hiányzik annak a gépnek a leírása, amelyen Hess felszállt.

5. Minthogy a hadviselés törvényei értelmében egyetlen repülőgépnek sem volt joga arra, hogy a megfelelő „repülési kártya” nélkül felszálljon, s minthogy Hess Messerschmittjének el kellett repülnie a müncheni, a kölni és az amszterdami radarzónák fölött, s meg kellett adnia a megfelelő jelzést a földi figyelő szolgálatnak (mert ellenkező esetben leszállásra kényszerítették volna, annak megtagadása esetén pedig a légvédelem lelőtte volna a gépet), kihallgattuk a Luftwaffe valamennyi érintett egységét. De 1941. május 10-én sehol senki nem észlelte a birodalom területe felett a magányos repülőgépet. (Az is teljes mértékben elképzelhető, hogy Göring Luftwafféja bizonyos okoknál fogva talán nem kívánta átadni az NSDAP-nak a fenti üggyel kapcsolatos iratokat.)

6. Feltételezhető, hogy Hess leszállt valamelyik Köln melletti katonai repülőtéren vagy a megszállt Hollandia területén, hogy üzemanyagot vegyen fel, de a Luftwaffe illetékesei egyértelműen elvetették ezt az elképzelést.

7. Ugyanakkor a Glasgow-ból kapott adatok szerint egyértelmű, hogy a Skóciában szerencsétlenül járt Messerschmitt egyik pót-üzemanyagtartálya fel volt töltve benzinnel; pótlólagos üzemanyag-felvétel nélkül vagy póttartály híján a gép egyébként sem érhette volna el az angol partokat.

8. 1941 márciusának végén Udetet, a Luftwaffe tábornokát, Göring Reichmarschall kedvencét átvezényelték Norvégia déli részére egy Messerschmitt repülőszázaddal, hogy fedezze hadianyag-szállító hajóink mozgását. Valamennyi gépe ugyanolyan típusú volt, mint amilyennel a Führer helyettese repült. Udet vezérkara nem tudott, vagy nem akart tájékoztatást adni az NSDAP-nek a repülőszázad 1941. május 10-i mozgásáról, minthogy – bejelentésük szerint – a tárgyidőszakra vonatkozó dokumentumok egy bombázás során megsemmisültek.

9. Az északi-tengeri partvidék Messerschmitt repülőszázadának parancsnoka Adolf Halland tábornok vallomása szerint (aki pontosan abban a körzetben teljesített szolgálatot, amely felett Hessnek el kellett repülnie május 10-én este): felhívta őt Göring Reichsmarschall, azt követelve, hogy azonnal szálljon fel a századával, és semmisítse meg azt a repülőgépet, amellyel a Führer megtébolyodott helyettese Anglia felé repül. Ez kb. egy órával azután történt, hogy a Messerschmitt felszállt Augsburgból, s pár perccel azelőtt, hogy elérte volna a tengerpartot. Másnap azonban, amikor a Führer dolgozószobájába rendkívüli ülésre rendelték be Göringet, a többi NSDAP-vezetővel együtt, hogy megvitassák Hess ügyét, a marsall kijelentette, hogy mit sem tud Hess repüléséről.

10. A Londonból kapott ügynöki információk szerint Hess testén az orvosi vizsgálat nem talált semmiféle sebhelyeket. Ugyanakkor, Hess 1937. november 23-án kiállított egészségügyi lapja szerint a Führer helyettesén a következő sebhelyek találhatók: az 1916. június 12-én Dumont mellett bal kezén és lábán lövedékszilánktól szerzett sérülés; az 1917. július 25-én ismét a bal kezén szerzett sérülés; az 1917. augusztus 8-án

Ungureni körzetében szerzett puskagolyótól szerzett seb a bal csípőjén.

11. A Glasgow-ból kapott információk szerint a brit hadügyminisztérium nyilvántartást vezet valamennyi légikatasztrófáról, amely az ország légterében következett be. Annak a repülőgépnek az ügyirata, melyet Hess vezetett, nem található meg a hadügyminisztérium irattárában.

12. Dublinből kapott ügynöki értesülések szerint Churchill hadügyi kabinetirodája megtiltotta Hess lefényképezését. 1941 májusában a Führer attól félt a legjobban, hogy Hesst kábítószer segítségével arra kényszerítik, hogy a BBC Németországnak sugárzott adásai valamelyikében mikrofon elé állítsák. Ez nem történt meg. Megjegyzendő, hogy száz és száz beszéde után Németországban mindenki jól ismeri Hess hangját. Az egyik titkos emlékeztetőben, melyet abból a táborból küldtek Churchill irodájának, ahol a foglyot őrzik, Hess megemlíti, hogy milyen jó viszonyban volt Göringgel, holott széleskörűen ismert volt kettejük feszült kapcsolata, ugyanakkor szidalmazza az SS Reichsführerét, akihez pedig igen meghitt, jó barátság fűzte. Ismeretessé vált továbbá, hogy a fogoly húst és halat fogyaszt, mégpedig falánkul, holott a Führer helyettese, szigorú vegetáriánus.

13. Most, az angolszászokkal folyó áruló tárgyalások fényében le lehet vonni azt a következtetést, hogy ezeket a kapcsolatokat nem tegnap kezdeményezték, és nem is csak Canaris meg Schellenberg.

Albrecht Haushoffert, a geopolitika megalapítójának, Hans Haushoffernek a fiát Hess még 1940. április 27-én elküldte Genfbe, hogy találkozzék dr. Buckharddal, a svéd Vöröskereszt elnökével – a megbeszéléseket a birodalom Nagy-Britanniával kötendő különbéketervéről folytattak. Ugyanez az Albrecht Haushoffer Hess személyes megbízásából Lisszabonban kapcsolatot létesített Roberts asszonnyal, abból a célból, hogy előkészítse a talajt a Londonnal történő megegyezéshez. Egyértelmű tehát, hogy a

Führer helyettese széles körű kapcsolatokat teremtett nyugaton olyan személyekkel, akik a Barbarossa-terv életbe lépésének előestéjén készek voltak arra, hogy mindent elkövessenek a Berlin és London közötti békekötésért.

A fentiek arra engednek következtetni, hogy Hess nem Skóciába repült (oda az alteregóját küldték, a misszió kudarca esetére), hanem valamelyik semleges országba, ott egy magánrepülőtéren zavartalanul átülhetett egy másik gépre, és kényelmesen Londonba repülhetett a békejavaslataival ugyanakkor, amikor Horn százados már a magas rangú foglyok számára létesített titkos tábor foglya volt, mint a szigorúan konspirativ „béke-kombináció" kelendő figurája. Így az is elképzelhető, hogy Hess és Churchill között már régen létrejött a kapcsolat.

14. Minthogy én, Hess helyettese, tudtam az ő „békeszándékairól", de természetesen úgy véltem, hogy azokat egyeztette a Führerrel; minthogy mindig is az volt és marad a jelszavam, hogy jó viszonyban legyek azokkal, akikkel együtt dolgozom; minthogy a bizalmatlanság nem lehet sajátja a nemzetiszocialista ideológiának és gyakorlatnak, kötelességemnek tartom a következő kérdések felvetését:

a) a birodalom felső vezetéséből ki segíthette Hesst terve gyakorlati megvalósításában?

b) ki lehetett Göringnek az az embere, akinek egyfelől megvolt a jogköre a harci gépek mozgásának irányítására, másfelől, aki hajlandó volt együttműködni Himmlerrel Hess alteregójának Skóciába repültetésében; hogy ezzel a megtévesztő manőverrel biztosítsa a Führer helyettesének a Churchill-lel folytatott béketárgyalásai teljes konspirációját?

c) lehetséges-e, hogy Göring szövetségre lépett Hessszel?

d) adhatott-e Canaris, vagy a hadsereg vezérkarában hozzá közelálló személy ilyen jellegű segítséget a Führer helyettesének, akinek minden egyes kérését a birodalomban Hitler parancsaként fogadtak?

e) van-e elegendő anyag Hess kompromittálására, arra az esetre, ha a háború befejezése után a nemzetiszocialista mozgalom vezetőjének posztjára pályázna; és ha nincs, hogyan lehetne ilyenre szert tenni a legrövidebb időn belül?

A jelen emlékeztető egyetlen szavának kiszivárogtatása is a bűnös és egész családja azonnali kivégzését vonja maga után, bárhol tartózkodjanak is, s bármily nagy szolgálatokat is tettek korábban az NSDAP-nak."

Bormann aláírása nem volt ott a dokumentum alatt, csupán egy furcsa kacskaringó, ám a Reichsleiter pontosan ezzel a kis kacskaringóval erősítette meg hetvenmillió dollár átutalását dr. Freud nevére a Buenos Aires-i Tomquist Bankba, 1945 februárjában.

Hess – amíg a Führer helyettese volt – egyetlen ilyen jellegű pénzügyi dokumentumot sem írt alá; ezért ebből a szempontból nem volt veszélyes Bormannra nézve. Veszélyes lehetett azonban a hierarchia presztízse szempontjából: a totalitárius konformizmus minden híve a rangokat tisztelte mindig is és nem az észt, a kötelességet és nem az érzelmeket, a katonai kitüntetéseket, nem a becsületet és az erkölcsöt.

Amikor Stirlitz befejezte az olvasást, Müller türelmetlenül megkérdezte:

– Nos?

– Egyelőre nem értem.

– Himmler? Ő mozgatta volna Hesst?

Stirlitz hitetlenkedve csóválta meg a fejét.

– És ön soha, senkitől nem hallott semmit erről az ügyről? Nem jutottak el önhöz az információk? Mégha közvetetten is?

– Stirlitz! Ha hiszi, ha nem, én csak egy éve szereztem tudomást arról, hogyan gyilkolták le a Führer „testvéreit", pártunk vezetőit, és alapítóit Gregor Strassert és Ernst Röhmöt. Elmondták nekem, hogy agyonlövetésük előtt mindketten azt kiáltották: „Heil

Hitler!” Sírtak, és arról győzködték a hóhérokat, hogy Hitlert megtévesztik, s egyetlenegy dolgot kértek csupán, hadd találkozhassanak a bálványukkal. És nemrégiben mutatták meg Hitler leveleit is, amelyeket a letartóztatásuk előtti napon küldött nekik. Ezekben az irántuk, a nemzetiszocialista forradalom hősei iránt érzett barátságáról és hálájáról ír. A szeretetéről biztosítja pártbeli testvéreit, Gregort és Ernstet. Tegezve szólítja meg, és arra kéri őket, hogy mindig maradjanak mellette.

– Biztos ön benne, Gruppenführer, hogy Bormann nem akarja rászedni? Mi szükség volt arra, hogy Hessnek alteregója legyen?

Müller széttárta a karját.

– Több eset is elképzelhető. Az első: maga Bormann küldte az alteregót, Himmler segítségével, Skóciába, Hesst pedig áthelyezték az NSDAP Spanyolországban lévő rezidentúrájára. Ne feledje, alig negyven nappal történt az esemény az oroszok elleni támadás előtt. Ha az ál-Hess megállapodik az angolokkal a különbéke feltételeiről, nyert ügyünk van. Csak egyfrontos háborút kell vívnunk. Az angolok aztán kiadják nekünk az ál-Hesst és maga Hess is hazatérhet. Az akció titkossága biztosítva van. A másik lehetőség: Bormann a hatalomért vívott harcában, Göring támogatásával, a legutolsó pillanatban valami módon kicserélte Hesst, és Skóciába valóban az alteregója érkezett meg Hess helyett, valamelyik norvégiai légibázisunkról, így tehát Bormann az oroszok megrettentésére már most megkezdheti a kampányát: „A valódi Hesst – híreszteli – Churchill elrejtette, egy jelentéktelen figurát adnak ki helyette, a Führer helyettesét pedig már készítik az angolok Németország vezetőjének szerepére, Hitler pusztulása esetére!”...

– Mikor kell visszaadnia ezeket az anyagokat? – kérdezte Stirlitz.

– Megőrült? – Müller felállt. – Csak nem képzeli, hogy itt hagyom, hogy morfondírozzon rajta? Annyit azonban elárulok magának, Stirlitz, hogy halvány sejtelmem sincs, mit tartsak erről

az egészről. Az iménti feltevéseimet sem az ismereteim szülték, hanem a puszta zavarodottságom.

„Én sem értek belőle semmit – vallotta be magában Stirlitz, miközben lekísérte Müllert a villa lépcsőin a kocsijához. – Amellett meg voltam győződve róla, azért jön, hogy Krebsről beszéljen velem. Vagy már teljesen megzavarodtam? Szörnyű lenne! Lehet, hogy csak képzelődöm és nem is vont be semmiféle játszmába?”

De amikor már a kocsija mellett állt, Müller hirtelen hozzáfordult:

– Egyre nehezebb megértenem Bormannt – mondta bizalmas hangon. – Mindenkivel szembeszegülve neveztette ki Krebset vezérkari főnökké, Guderian kitartott volna az utolsó lehelletéig, de Krebs még képes rá, és tárgyalóasztalhoz ül az oroszokkal. Talán még azt is felajánlja nekik, hogy az oroszok harc nélkül foglalják el Berlint.

(Még maga Müller sem gondolta volna, a Hess-anyag, amelyet Bormann átadott neki, részletigazságokra épített, ügyes koholmány és a Reichsleiter ördögi játszmájának tartozéka, Bormann természetesen abszolút megbízható forrásokból tudta, hogy az angolok fogságában valóban Hess van, és Hornt – ha ugyan létezett valaha is –, már réges-rég likvidálták az angolok, mint felesleges tanút. Ám Bormann úgy vélekedett, ha ez a dezinformáció Müller csatornáján át eljut Moszkvába, akkor talán az utolsó csepp lesz a pohárban, s az oroszok béketűrésének vége szakad.)

Stirlitz agyán ugyan átvillant az anyag olvastán egy nagyszabású provokáció lehetősége, de végül maga sem tudta, hogy annak tartsa-e; bizonyos részletek ugyanis túl meggyőzőek voltak vagy legalábbis elgondolkodtatóak. Úgy döntött hát, hogy ami a Hess-anyagot illeti passzív marad, de egy olyan mellékjátszma megkockáztatása, amely a Bormann és Müller

közötti ellentmondásokra épül, hozhat sikereket, bár a veszélye igen nagy.

> *A Központnak. Müller véleménye szerint Krebs tábornok hajlandó felvenni a kapcsolatot, ám ez csak azután lehetséges, amikor a bunkerban bekövetkezik a politikai fordulat. Mikor utalták át a pénzt a részemre a megelőző információért? Justas.*

A szovjet hírszerző szolgálat vezetője alapos megfontolás után úgy határozott, hogy egyelőre nem tájékoztatja Sztálint erről az üzenetről, mert sejtette, hogy milyen reagálásra számíthat. Még két táviratot küldött Berlinbe. Arra kérte Justast, hogy legalább egy hétig ne jelentkezzék. Ezzel lehetővé tette, hogy Stirlitz nyugodtan utazhasson el Svájcba, Rubenau-val. És végezetül azt is közölte, hogy tíz nap múlva Berlinben keresni fogja az összekötő.

A szovjet hírszerzés helyesen feltételezte, hogy egyetlen elvesztegetett óra is döntő jelentőségű lehet Iszajev életére nézve. De azoknak a vöröskatonáknak a sokaságára is, akik már felkészültek Berlin ostromára.

17.

Müller a szokásosnál is hosszabban tanulmányozta az utolsó üzenetet, melyet Stirlitznek küldött a Központja, s közben egy félig elrágcsált puha ceruzával bonyolult geometriai ábrákat rajzolgatott, amelyek a maguk reménytelen tökéletességükkel szinte ijesztőleg hatottak rá. Fel nem foghatta, miért ad Moszkva Stirlitznek olyan utasítást, hogy egy hétig ne jelentkezzék.

„Most minden óra számít – gondolta –, minden perc, sőt talán minden pillanat váratlan fordulatokat hozhat... miért szakítják hát meg hét napra a kapcsolatot? Hogyan engedhetnek meg maguknak ekkora luxust? Vagy talán az összekötőre teszik fel az egész tétet? Vagy attól félnek, hogy feláldozzák Stirlitzet, ha túlzott aktivitásra kényszerítik? No persze, hiszen én akár ebben az órában letartóztathatom Stirlitzet: eléje teszem az összes megfejtett rádiógramot, és kényszerítem, hogy nekem dolgozzék... – Müller maga elé meredt. – De hiszen ennek semmi értelme – sóhajtott fel leverten. – Most is nekem dolgozik, csak épp nem tud róla... Úgy látszik, kezdek becsavarodni! Az idegeimre megy ez az egész?”

Müllernek igen fejlett volt az a képessége, hogy megfigyelje, s elemezze saját legtitkosabb gondolatait is. Nem véletlenül akadt fenn az *idegeimre megy* fordulaton. Te, jó ég, micsoda ósdi kifejezés! Utoljára talán a nagyanyjától hallotta, aki gyakorta mondogatta mindenkinek, hogy ingatag az idegállapota, s otthon mindenki csodálkozott: honnan veszi a tanulatlan öregasszony ezeket a tudományos halandzsákat?

Müller száraz, kurta kis nevetését hallatta. „Az megy az idegeidre – mondta magának – hogy közeleg a nap, amikor Stirlitznek el kell utaznia Svájcba, és te még mindig nem tudod,

mivel indokoljad meg, hogy nem utazhat el. Az első pillanattól kezdve tudtad, hogy nem szabad elengedned egy semleges országba. Ezt a rizikót nem vállalhatod. De egyik napról a másikra halasztottad, amit már egy hete meg kellett volna tenned. No... hát ez megy az idegeidre! Stirlitz arca állandóan ott lebeg a szemed előtt. Látod, mennyit öregedett egyetlenegy hét leforgása alatt. Szinte megvénült. A halántéka megőszült, a szeme köré mély ráncok vésődtek; ó, hiszen tökéletesen a tudatában van, hogy kötéltáncot jár valami szédítő magasságban, s az esélye, hogy átegyensúlyozza magát a kötélen, csaknem a nullával egyenlő... De azért te is fáradsz már, öreg Müller! Te sem vagy a régi! – folytatta fanyarul a társalgást önmagával. – Túl sok kérdőjelbe ütközöl újabban. Miért nem említette például Stirlitz ebben az üzenetében Krebsszel összefüggésben Bormann nevét is? Miért csupán rólam üzent? Olyan szájbarágó részletességgel magyaráztam el neki a dolgot, hogy nincs az az ostoba fráter, aki meg ne értett volna. Ő pedig csak ilyen óvatos információt küld a Központjának? Érthetetlen! Vagy... csak apránként akarja adagolni az információkat? Ami igaz, igaz: állandóan sürgeti őket, hogy közöljék, mikor és hová utalták át a pénzt a folyószámlájára... A Dagmar-féle verziót a legaprólékosabban kidolgoztam. A mi derék Marthánk, Dagmar nevében pontosan olyan rejtjelzett üzeneteket továbbít majd, amilyenekre szükségünk van. Emellett még hasonlít is Dagmarra, mert számítottam rá, hogy figyelés alá vonják Svédországban...

Müller eltűnődött. Valóban fáradt volt, nehezére esett rendbeszedni állandóan széthulló gondolatait. Hirtelen 1940 Párizsa ötlött fel benne. A hatóságok hasztalan erőfeszítései, hogy elejét vegyék az összeomlás okozta pániknak, hogy megszervezzék az evakuációt, amikor a német páncélosok már a város előtt álltak.

„S majd itt, nálunk, Berlinben – tette fel a kérdést Müller –, amikor Zsukov megkezdi az ostromot, talán ugyanilyen ellenőrizhetetlenné válik a helyzet. Stirlitz pedig egy pillanat alatt eltűnhet. Pontosan akkor, amikor a legnagyobb szükségem lenne

rá. Márpedig ha Stirlitznek nyoma vész, nem tudom föltenni a koronát a tervemre, hogy végső csapást mérjek az oroszokra. Nem, egyszerűen nem szabad megengednem, hogy eltűnjön!”

És Müller elgondolkodott rajta, hogy miként is akadályozhatná ezt meg.

„Nos, először: az embereimmel még ma a levegőbe röpíttetem Stirlitz potsdami rádiósának a házát... Egyelőre maradjon csak összeköttetés nélkül; keressen újat, ez csak az ügyem javára válik, hadd idegesítse fel magát... Másodszor; azonnal le kell zárni az átjáróját a határon. Harmadszor: meg kell semmisíteni a polgári útlevelét, melyben a svájci vízuma van. Negyedszer: Hans... Az Interpol számára megjátszottam a figurát Dagmarral; Stirlitzet, ha csak az ördög meg nem tréfál, azonnal elkapják, ha a semlegesekhez szökne; itt pedig, ha eltakarítom Hansot, Stirlitznek a bűnügyi rendőrség karjaiba kell sétálnia. Kész, vége, minden ajtó becsapódott, úgy bizony!... S akkor majd meglátjuk, hogyan alakulnak az események... De már megint nem vagy teljesen őszinte magadhoz, Müller. Egész idő alatt azon igyekszel, hogy úgy szervezd meg a dolgokat, hogy Stirlitzet rács mögé dughasd, és azt mondhasd neki: „Barátocskám, a Központodnak küldendő üzenetednek így kell hangoznia: „Müller annak idején megmentett engem a lebukástól, s így elősegítette Wolff és Dulles megbeszéléseinek félbeszakítását; most pedig felajánlja az együttműködését, cserébe viszont garanciát kér a jövőben személyes biztonságára.” Látni akarod, hogyan készíti el Stirlitz ezt az üzenetet, gyönyörködni akarsz az összeomlásában, de leginkább a Központja megvető elutasítására vagy kíváncsi, minthogy ez a megvető elutasítás erőt adna neked, hogy összeszedd magad.

Amikor Stirlitz este hazatért és villája kapuja előtt megpillantotta a rendőrségi autót, iszonyatos fáradtságot érzett. Megértette, hogy a játszma az utolsó felvonáshoz, érkezett. Rájött,

hogy nincs lehetősége menekvésre, minden út lezárult, s nem tehet mást, mint kiszáll a kocsijából, becsapja az ajtaját, és bemegy a házba, szembenéz a sorsával.

Így is tett.

A bűnügyi rendőrség két nyomozója meg egy fotós hajolt Hans holtteste fölé. A fiút agyonlőtték; a golyó a halántékán hatolt be, és a fél fejét összeroncsolta.

A rangidős nyomozó Stirlitz polgári iratait nézte, és megkérdezte:

– Önön kívül ki fordulhatott meg a házban, Bolsen doktor úr?

– Senki – felelte Stirlitz, – Találtak nyomokat?

– Ez nem az ön dolga, Bolsen doktor úr – intette le a fiatalabb nyomozó. – Foglalkozzék a vállalatával, és kérem, ne avatkozzék a mi dolgunkba...

– Az irataim dr. Bolsen nevére szólnak, de én valójában Stirlitz SS-Standartenführer vagyok.

A rendőrök összenéztek.

– Felhívhatják a Birodalmi Biztonsági Főhivatalt, és ellenőrizhetik – mondta Stirlitz.

– Itt elvágták a telefonvezetéket – mondta az idősebbik nyomozó –, majd a bűnügyi rendőrségről hívjuk fel a Főhivatalt.

A kerületi bűnügyi rendőrség helyiségei klór- és izzadságszagúak voltak. A falakat elborították a birodalmi propagandaminiszter plakátjai: „Berlin német marad!” „Pszt! Az ellenség fülel!” „A német lovag megtöri az orosz vandált!”

„Erre aztán igazán nem számíthattam – gondolta fásultan Stirlitz, amikor udvariasan betessékelték egy kicsiny, gyengén megvilágított helyiségbe. – Magukkal ragadtak az események, és gyenge vagyok ahhoz, hogy kialakítsam a saját taktikámat. Szüntelenül lépéskényszerbe kerülök; nincs elég időm, hogy végiggondoljam a lépéseimet.”

Az asztalnál, mely ugyanolyan kopott volt, mint az egész egérlyuk, cingár, szemüveges tisztviselő ült. Valamit feljegyzett

egy tömb papirosra, miközben a lábával idegesen a padlót verdeste.

Amikor Stirlitzre emelte a tekintetét, vékony, kékes ajka valami mosolyfélére húzódott.

– Elég rosszul áll a szénája, Bolsen doktor úr…

– Először is, Heil Hitler! – mondta halkan és hidegen Stirlitz. – Másodszor, megmutattam az irataimat a munkatársainak… A nevemet illetően nézeteltérésünk támadt. Abban a villában álnéven élek, mert operatív érdekekből így döntöttek. Harmadszor, hívja, fel, kérem, Schellenberg SS-Brigadeführert.

– Ilyen magasrangú vezetőnek én soha nem mernék telefonálni, Bolsen doktor úr… Ha maga valóban az, akinek kiadja magát, akkor a szolgálati úton majd ellenőrizzük a Főhivatalnál, ezt megígérhetem… De addig is arra kérem, hogy válaszoljon a kérdéseimre, és írjon vallomást a villájában történtekről.

– A kérdéseire nem fogok válaszolni. Írásos vallomásra pedig még kevésbé vagyok kapható. Felhívom a figyelmét, hogy még ma este kiküldetésbe kell utaznom. Ha megakadályoz benne, a felelősség az öné…

– Ne merészeljen fenyegetni! – A szemüveges kis ember tenyerével az asztalra csapott. – Nézze! – Ujjával az előtte fekvő papirosra bökött. – Itt a jelentés arról, hogy mi történt a villájában! Még mielőtt ön eltávozott volna, lövés dördült el a házban. Érti? Maga még bent volt a házban! És csak a lövés után ment el hazulról… És még azt akarja követelni tőlem, hogy meredjek vigyázzba maga előtt? Ha tábornok, akkor sem! Nálunk a törvény előtt mindenki egyenlő. Mindenki! Az ön házában életét vesztette egy fiatal katona. S magának kell magyarázatot adnia, hogyan történhetett ez meg. Ha pedig nem hajlandó rá, előzetes letartóztatásba helyezem. Ha maga valóban az, akinek kiadja magát, akkor majd megtalálják! Egy szerencsétlen erdőkerülő vagy éjjeliőr ott ülhet, ameddig csak kivárja a tárgyalását, de magát gyorsan megtalálják majd…

Stirlitz hirtelen nevetésre fakadt. Ott állt a bűnügyi rendőrség főfelügyelőjének picinyke szobájában és nevetett, mert csak most ébredt rá valójában, hogy micsoda elmondhatatlanul ostoba helyzetbe került.

„Nem – javította ki magát, még mindig nevetve – nem ébredtem rá. Engem ilyen helyzetbe *hoztak*. És nekem a magam javára kell fordítanom ezt a szituációt."

– Maga egy szörnyeteg! – sziszegte Stirlitz, már elfojtva a nevetését. – Egy kis, büdös szörnyeteg! Magának nincs helye a rendőrségnél!

Vaskos sértéseket vágott az arcába, hogy végképp maga ellen hangolja a felügyelőt. Ezt az egérkét valószínűleg nem vonták be a játékba. Hans viszont egy hideg fővel megtervezett sakkhúzás áldozata lett – ez most már világos. A tökmagot vaktában szemelték ki, az viszont most cirkuszolni fog, eljárást indíttat hivatalos közeg sértegetése címén, a törvény és a hatóság iránti tiszteletlenség miatt, s ebben az átkozott birodalomban, ha egyszer valamit papírra vetettek, az már nem tűnhet el; annak a nyomán új iratok születnek, hacsak nem kapcsolódik be Müller közvetlenül az ügybe. Ő azonban valószínűleg nem óhajt belekapcsolódni. Feleslegesek a beszélgetések. Most, az összeomlás előestéjén mindenki egész egyszerűen felbőszült a kölcsönös vádaskodásoktól, feljelentgetésektől, a félelemtől... Sebaj, nem kell, hogy napfényre kerüljön kettejük kapcsolata! Ha Müller rájött, hogy valójában kicsoda Stirlitz, vállalja el a felelősséget, és mossa tisztára magát, ahogy tudja...

A felügyelő felállt az íróasztala mellől, s Stirlitz látta mennyire viseltes a zakója (láthatóan kifordították már egyszer), milyen gondosan stoppolt az inge, és a nyakkendője a sok vasalástól már egészen kifényesedett.

– Grauss! – kiáltott éles, sipító hangon.

Idős rendőr lépett be, meg az a két felügyelő, aki Stirlitzet bekísérte.

– Vezessék el ezt a senkiházit! Zárkába vele! Sértegetni merte a birodalom hatóságait...

A hideg zárkában, melynek falain csorgott lefelé a víz, Stirlitz kabátostul elnyúlt a priccsen. Sajnálta, hogy épp ma nem vett fel pulóvert, összekuporodott, a térdét egészen az álláig húzta fel, akárcsak az édes, irreálisan távoli gyerekkorban, s azon nyomban elaludt.

Azóta, amióta hazatért Svájcból, most aludt először igazán nyugodtan.

A dolgok egyelőre nem egészen úgy alakultak, ahogy Müller remélte.

Úgy vélte, Stirlitz követelni fogja a bűnügyi rendőrségen, hogy beszélhessen Schellenberggel, és ezt lehetővé is fogják neki tenni. Schellenberg pedig akkor azonnal felhívja őt, Müllert. „Én meg felhívom a babelsbergi kapitányságot, meghallgatom a jelentésüket, majd kiszállok a tetthelyre, a gyilkossági csoporttal. Megtalálják majd azokat a bizonyítékokat, amelyeket az embereim helyeztek el ott azután, hogy Stirlitzet elvezették a rendőrségre. A Standartenführer jelenlétében mondok majd néhány szót a kis felügyelőről. A vezetékneve egyenesen nevetséges: Schrips. A keresztneve viszont jól hangzik: Werner. A felesége Dorothea, van három gyereke. 1944 júliusa óta tagja az NSDAP-nek; a Führer elleni merényletet követő nagy hisztériának idején lépett be a pártba. Titokban templomba jár, Ő tartja el a keleti fronton elesett bátyjának Herbertnek a családját. Jóformán éhezik. Elnézést kérek Stirlitztől a bűnügyiek merevségéért; mellékesen megkérdezem az embereimet, nem találtak-e a házban valami fontos bizonyítékot, ők azt felelik majd, hogy a konyha csempéjén gyanús ujjlenyomatok vannak a vérnyomok közelében, bár véglegesen nem lehet megállapítani, hogy azok a lövés után kerültek-e oda, de alapos szakértői vizsgálatot kell folytatni. A levett ujjlenyomatokat

leteszem az asztalra, előveszek egy nagyítót, megkérem a felügyelőt, győződjék meg róla, hogy az ujjlenyomatok, melyeket ő vett le a letartóztatott Bolsenről, távolról sem azonosak azokkal, melyeket az ő emberei találtak. A felügyelő előveszi Stirlitz ujjlenyomatát, összehasonlítja a kettőt, s ha mondani akarna valamit, idejekorán félbeszakítom. Magamhoz veszem az ujjlenyomatokat, amelyeket a bűnügyi rendőrség készített a Standartenführerről, fölkelek és elviszem magammal Stirlitzet. Aztán csak majd a kocsiban kérdezem meg: „miért kellett megölnie Hansot? Ha pedig az útjában volt, miért a villájában tette meg?" Ezután kereken értésére adom, hogy ezzel az incidenssel a svájci útja meghiúsult. Ezek a bűnügyiek fenemód rossznéven veszik, ha keresztezik a szándékaikat. Jelentést írnak majd Kaltenbrunnernak Bolsen doktor bűntettéről, aki bár egyebet nem fog tenni, egy időre bevonhatja Stirlitz útlevelét.

De a telefonhívás, amelyet Müller várt, egyre késett.

Négy óra múlva Müller határozottan ideges lett. Pontos adatokat kért a saját figyelő szolgálatától: mindenekelőtt a gépkocsi rendszámát, amelyen Stirlitzet elvitték. Egy pillanatra az is átvillant rajta, vajon nem a vörösök vitték-e el magukat rendőrnek álcázva, de elhessegette a gondolatot. „Akárhogy is, egyelőre még mi vagyunk itt az urak."

A gépkocsi rendszáma valódi volt. A gépkocsivezető rendőr és a két nyomozóról készített fényképek is a valódi személyeket ábrázolták.

Ezután Müller kiadta a parancsot: sürgősen szervezzék meg, hogy a szomszédok bejelentést tegyenek: „Ismeretlen személyek kocsiba ültették és elvitték Bolsen doktort."

Miután a Biztonsági Főhivatal közrendészeti főosztálya vette ezeket a bejelentéseket, s kiszignálta a Gestapo azon részlegére, mely az SS-tisztek és családjuk biztonságáért volt felelős, Müller

előzetes telefonbejelentés nélkül megjelent a babelsbergi rendőrkapitányságon.

Werner Schrips előírásszerűen karlendítéssel és harsány Heil Hitlerrel üdvözölte Müllert, de észrevehetően elsápadt.

– Hol van az emberünk? – kérdezte kurtán Müller.

– Az Alexander Platzon, Gruppenführer... Percekkel ezelőtt indítottam el oda.

– A bűnügyi rendőrség börtönébe?

– Igen.

– Mivel vádolja?

– A hatalom képviselőinek sértegetésével, Gruppenführer! Sértő és minősíthetetlen kifejezéseket engedett meg magának hivatalos közegekkel szemben, akik birodalmi kötelességüket teljesítették.

– A birodalmi kötelességeket a Führer teljesíti, főfelügyelő.

– Bocsánat, Gruppenführer!

– Tisztában van azzal, hogy olyan SS-tisztet tartóztatott le, aki szolgálati kötelességét teljesítette?

Schripps összeszedte magát.

– Egy gyilkossággal alaposan gyanúsítható embert tartóztattam le, aki emellett még sértegette is a hivatalos...

– Kérte magát arra, hogy telefonálhasson a Főhivatalba? – förmedt rá Müller.

– Igen.

– Miért utasította el a kérését?

– Azt kérte, hogy Schellenberg Brigadeführernek telefonáljak! Nekem nem áll jogomban, hogy megkerüljem a szolgálati utat.

– És azért sértegette magát, mert megtagadta a kérése teljesítését?

– Nemcsak ezért. Felszólítottam Bolsen doktort, hogy tegyen írásos vallomást a házában lezajlott eseményekről... Megtagadta. Azt mondta, hogy semmiféle vallomást nem ír nekem.

– És nem is írt semmit?

– Nem, Gruppenführer.

– Magyarázatot sem adott?

– Nem, Gruppenführer.

– Mutassa a vádemelési javaslatot. Erről az incidensről pedig soha, senkivel ne merészeljen beszélni. A Bolsen-villabeli gyilkosság ügyét én veszem át.

„Stirlitz így még inkább a kezemre játszott – gondolta elégedetten Müller. – Megkönnyítette a dolgomat.”

Közben átfutotta a vádemelési javaslatot, amelyet Schrips írt alá, meg a két nyomozó, aki Stirlitzet bekísérte. Müller behívatta a két nyomozót, és akkor mindhármuknak azt mondta:

– Amit itt leírtak, meg sem történt. Világos?

– Igen – felelte halkan a két nyomozó.

Schrips azonban megmakacsolta magát.

– De igen, megtörtént – kiáltotta bátran. – Én még az ön kedvéért sem fogok hazudni, Gruppenführer!

Müller úgy indult az ajtóhoz, mint aki meg sem hallotta. Csak a küszöbről vetette hátra:

– Holnap reggel hétkor jelentkezzék a Főhivatalban!

Két óra múltán, amikor Stirlitzet bevezették a dolgozószobájába, Müller szemrehányóan pillantott rá.

– Magyarázza meg, mire volt jó ez az egész?

– Ki akartam aludni magam – felelte Stirlitz őszintén.

Müller meghökkent, aztán a tenyerével megdörgölte az arcát.

– Tulajdonképpen ez is egy magyarázat...

– Fáradt vagyok, Gruppenführer, halálosan fáradt. Elcsigázott ez a játék, amibe belerángattak, és amelyet akkor sem értek, ha megfeszülök.

– Helyesen tette, hogy nem hagyott ujjlenyomatot a rendőrségen – mondta hangsúlytalanul Müller, – A konyhában, a szerencsétlen Hans közelében találtak valami ujjnyomot, és ez nem segíti elő a helyzetét, bár én nem vetem el a feltételezést,

hogy semmi köze a tragédiához... Miért szegte meg Schellenberg a játékszabályokat? Miért nyírta ki a legényemet?

– Nem hiszem, hogy ő sértette meg. Semmi érdeke nem fűződne hozzá.

– És kinek fűződne?

– Annak, aki nem akarja, hogy elutazzam Svájcba, Gruppenführer.

Müllert megdöbbentette, hogy Stirlitz átlát rajta, és ezért támadólag lépett fel.

– Mi az ördögnek sértegette azt a rendőrségi Hüvelyk Matyit? Iderendeltem holnap reggel hétre... Tessék, olvassa csak el a jelentését meg a vádemelési javaslatot! És gondoljon a haditörvényszékre... Na, olvassa csak, olvassa! Az ujjlenyomatairól is esik benne szó! Ha tudom, kimosom magát az ügyből, de ha nem sikerül – magára vessen!

A telefon olyan élesen csörrent meg, hogy mind a ketten összerezzentek. Az a telefon csengett, amely Müllert közvetlenül kötötte össze a főhadiszállással.

– Heil Hitler! – kapta fel a kagylót Müller.

– Itt Bormann. – A Reichsleiter hangja, mint mindig, most is nyugodt volt és személytelen, minden érzelmet nélkülözött, – Most rögtön szükségem van arra a tisztre... elfelejtettem a nevét...

– Kire gondol? – kérdezte rosszat sejtve Müller.

– Arra, aki Svájcban járt.

– Sti...

– Igen – vágta rá Bormann. – Azonnal vezesse hozzám!

18.

Bormann-nak nyomós oka volt arra, hogy magához rendelje Stirlitzet.

Azóta, hogy Hitler leendő múzeumának képeit Linz környékén elrejtették, minden olyan közleményt, amely Linz körzetére vonatkozott személyesen Eisgruber, a Gauleiter fogalmazott meg; a rádiógramokat pedig, amelyeknek különleges rejtjelzését kizárólag Felső-Ausztria számára dolgozta ki az NSDAP titkos ügyosztálya, egyedül Bormann helyettese, Zander SS-Standartenführer olvashatta el.

„Meg nem erősített hírek szerint – üzente alig egy órája Eigruber –, Kaltenbrunner környezetéhez tartozó személyek nagy mennyiségű aranyrudat szállítottak és rejtettek el az alt-ausseei hegyi rejtekhelyre. Az NSDAP megbízható tagjai feltételezik, hogy éppen e tevékenységgel összefüggésben válik egyre gyakoribbá a körzetben működő ellenséges rádiós adásainak száma. A Biztonsági Főhivatal tartományi szervei, mint korábban is, szisztematikusan akadályozzák a nyomozást. Az üggyel kapcsolatos különleges eljárásmódra hivatkoznak, melyet állítólag Kaltenbrunner rendelt volna el. Megfigyeltük azt is, hogy avatatlan személyek különös érdeklődést tanúsítanak azok iránt a tárnák iránt, amelyek a Führer múzeumának kincseit rejtik magukban.”

Ez az információ megegyezett egy másikkal, amelyet a flassenbergi koncentrációs tábor parancsnokhelyettese küldött Bormann-nak.

Arról tájékoztatta a Reichsleitert, hogy Kaltenbrunner immár harmadszor kereste fel Canarist. Magával vitte a foglyot az erdőbe, meghagyta, hogy főzzenek a fogolynak valódi kávét, és tüntetően

kedves volt hozzá. Ezért a parancsnokhelyettes, saját felelősségére, lehallgató készüléket helyezett el abban a szobában, amelyben a séták befejezése utáni kávézgatásokra sor került. A szalagot nem hallgatta vissza, hanem futárral juttatta el a birodalmi kancelláriához, pecsétviasszal lezárt csomagban.

Bormann először semmi érdekeset nem talált Kaltenbrunner és Canaris beszélgetésében. De másodszor is leforgatva a tekercset, fölfigyelt egy apróságra.

Canarisnak arra a kérdésére, hogy miként képzeli el Kaltenbrunner a maga további munkáját, az Obergruppenführer fanyar nevetéssel azt mondta: „Gondolja, hogy elképzelhető még egyáltalán bármiféle munka is? Én már csak arról ábrándozom, hogy túléljem azt, ami elkövetkezik."

Az adott pillanatban persze Kaltenbrunner nem is mondhatott volna mást a tengernagynak. Bormann helyeselte, hogy nem hisz Canarisnak; mi több, ha a nemzetiszocializmus eszméjének újjáélesztéséről és gyakorlati újjászervezéséről kezdett volna neki beszélni Kaltenbrunner, akkor a konspiráció megszegőjének, árulónak kellett volna tartania. Csakhogy Kaltenbrunner eltitkolt valamit. Amikor ugyanis futólag megemlítette a tengernagynak, hogy az az információ, amelyet Canaris első alkalommal adott át neki, nemigen tarthat számot komoly érdeklődésre, a tengernagy kissé megütközve azt mondta: „Hiszen megállapodtunk, nem? Amikor eltűnünk innen, a maga jelenlétében tárgyalni fogok azokkal a dél-amerikai államfőkkel, akiket én juttattam hatalomra. Nélkülem maga nem megy velük semmire sem. Maga, Ernst, felderítő. Tudja, ugye, milyen aprólékos finomsággal kell dolgozni azokkal, akiket a semmiből emeltünk fel és juttattunk hatalomra. Mert aki hatalomra került, az már nem a maga ügynöke. Most már maga függ őtőle, és nem fordítva, mert magának kell pénzért folyamodnia a pénzügyminisztériumhoz, s azok írják alá a csekkeket a minden ellenőrzésen felül álló számláik terhére."

A gondolat abszolút igaz volt. De ezt a gondolatot Kaltenbrunner egyetlen Bormann-nak írt jelentésében sem

említette meg, holott, mint kiderült, háromszor találkozott Canarisszal.

A kocsiban Müller megkérdezte Stirlitzet:

– Talán telefonált neki?

– Nem. – Arról, hogy utolsó találkozásukkor arra kérte Bormannt, hogy Müller révén tartsa vele a kapcsolatot, Stirlitz nem tett említést. Miért adná fel harc nélkül az állásait?

– Mit gondol, mi lehet az oka a hívásának? – Müller ez egyszer valóban nem értette a dolgot.

– Nem tudom – felelte Stirlitz. – Én mindenesetre a megállapodásunkhoz tartottam magam a vele létesített kapcsolatomban.

Azt, hogy a Moszkvába küldött rádiógramokat megfejtették, egyedül Müller tudta. Stirlitz figyelését az ő biztonsági szolgálata végezte. Dagmar Freitag likvidálását Müller olyan ügynökeivel hajtatta végre, akik régóta a személyes gárdájához tartoztak; az akcióról senki nem tudott a Főhivatalban. No, és természetesen arról sem volt senkinek tudomása, hogy milyen játszmába kezdett Moszkvával, Stirlitzet használva e célra.

És Müller most rászánta magát a legvégsőre.

Ha Bormann netán megparancsolná, hogy Stirlitz Rubenau társaságában azonnal utazzék Svájcba, akkor Stirlitzet útközben fel kell tartóztatni, el kell vinni az egyik konspirativ lakásra és meg kell törni. Rá kell kényszeríteni, hogy most már tudatosan folyjék bele a Központjával folytatott játszmába.

Bormann a nemzetiszocialista párt wilhelmstrassei székházának első emeletén, a dolgozószobájában várta őket. Az ablakból a birodalmi kancelláriára lehetett látni. Néma karlendítéssel üdvözölték egymást, és Bormann az asztalával szemközt álló két fotelra intett, hogy foglaljanak helyet.

– Müller, azonnal adjon Stirlitz mellé két-három tökéletesen megbízható embert, és haladéktalanul indítsa el őket Linzbe.

– Igenis, Reichsleiter – felelte Müller, és alig tudta eltitkolni megkönnyebbülését.

– A feladat a következő – folytatta Bormann. – Alt-Aussee körzetében ellenséges rádiótevékenységet észleltünk. Ott, a sóbánya tárnáiban őrzik a párt és a nemzet kincseit – fordult Stirlitzhez. – Erre a kincsre akarnak lecsapni, Kíméletlenül meg kell semmisíteni mindazokat, akik erre vetemednének. Megértette a feladatot?

– Nem – felelt váratlanul Stirlitz helyett Müller. – Mi, a titkosszolgálat emberei, nyersek vagyunk Reichsleiter. Azt az ellenséget más is lefülelheti, Stirlitzre itt van szükségem... Ha viszont van valami rendkívüli oka annak, hogy éppen ő menjen Linzbe, akkor pontosan meg kell tudnia ezt az okot, mert különben holtbiztosan kudarcot vall.

– Ha szükségesnek tartottam volna, hogy említést tegyek az ügy sajátos körülményeiről, akkor megtettem volna, Müller – mondta szárazon Bormann, – A szükséges segítséget Felső-Ausztria Gauleitere, Eigruber fogja megadni majd Stirlitznek.

– Tiltakozom! – ellenkezett hevesen Müller. – Eigruber, már megbocsásson, Reichsleiter, egy ostoba fanatikus, aki se nem lát és se nem hall, csak dr. Goebbels szólamait szajkózza. Ilyen fafejűekkel nem tudunk együttműködni...

Stirlitz szerette volna közbevetni, hogy bízzák csak rá, elboldogul Eigruberrel, de hallgatott, mert itt most neki nem lehetett szava. Pedig számára mindennél fontosabb volt, hogy elhagyhassa Berlint. Ám Müller éppen ezt nem akarja. Úgyannyira nem, hogy még Bormann-nal is kész szembeszállni.

Bormann pedig annyit mindenesetre megértett, hogy Müller elszánt ellenkezése mögött valami olyan érdek rejlik, amelyért a Gruppenführer foggal-körömmel küzdeni fog, s ez most nem az a perc volt, amikor móresre kellett volna tanítania a Gestapo főnökét.

És Bormann, aki presztízsre és formaságokra soha nem adott, tudott engedni is, ha úgy látta jónak.

– Nos – eresztett meg egy kurta kis mosolyt – ha olyan sokra tartja magát, Müller, hogy sem a linzi kollégáiban, sem a Gauleiterben nem bízik meg, akkor valóban nincs más hátra: nekem kell ismertetnem az ismertetendőket... Az ellenség, az adatokból ítélve, Kaltenbrunner főhadiszállásán építette ki a bázisát. Igen, igen, pontosan ott. A Kerry-villában, ahol a hatodik főosztály különleges csoportját helyezték el. Ott rejtőzködik az ellenséges rádiós. Értik már, milyen kényes feladat ez? Kaltenbrunner személyesen tartja kézben azoknak a rádiósoknak a munkáját, akiknek a feladatuk a nyugatról és keletről jövő adások figyelése és rögzítése. Ha magának, Müller, azt mondanák, hogy az ellenség együttműködik a Gestapo egyik munkatársával, mit tenne? Becsületes ember lévén, alighanem belefojtaná a szót abba, aki ilyesmit mer mondani. Vagy nem? Én még gondolni se szeretnék arra, hogy szántszándékkal tart ellenséget a környezetében...

Stirlitz elmosolyodott.

– Miért ne? A mi szakmánkban, Reichsleiter, ez idővel nagyon is kifizetődő. Kiváló alkalmat nyújt az ellenséggel folytatandó játszmára.

Bormann felállt.

– Éppen erről van szó! Maguknak kell bebizonyítaniuk, hogy Kaltenbrunner tudtán kívül keveredett valami titkos játszmába, nem pedig számításból és ármányból rejteget ellenséget a házában. Hozzák d és tegyék le az asztalomra a főnökük megbízhatóságáról tanúskodó bizonyítékokat. De ha... a kételkedésnek akár csak a szikrája is fellobbanna magukban, akkor haladéktalanul értesítsenek róla. Méghozzá személyesen. Itt vagy a birodalmi kancellárián.

Stirlitz pedig most tette fel a kérdést, amelytől remélte, hogy kiszabadulhat Müller gyámsága alól.

– Igen ám, de hogy viszonyul majd a Gauleiter az odaküldött személy különleges helyzetéhez? Nem fog féltékenykedni, bizalmatlankodni, vagy akár... keresztbetenni?

– Igaza van – bólintott Bormann. – Küldök majd egy rádióüzenetet, hogy maga önállóan tevékenykedik, az én kifejezett utasításomra. A Gauleiter valóban hajlamos a féltékenységre. Ha Kaltenbrunner ártatlannak bizonyul, akkor Eigrubert beavathatja mindenbe. De ha... meggyőződik Kaltenbrunner árulásáról, akkor a Gauleiter egyetlen szó értesüléshez sem juthat. Egyetért? – pillantott Müllerre. És sikerült eloszlatnom az aggályait.

Müller bólintott.

– Természetesen, Reichsleiter. És így már más az ábra. Az ön segítségével gyerekjáték lesz megterveznünk a dolgot.

Azért juhászodott meg, mert felismerte, hogy Stirlitznek sikerült kijátszania. De mivel semmi szín alatt sem törődhetett bele, hogy Stirlitz kitoljon az ellenőrzése alól, kidobta az asztalra a végső ütőkártyáját.

– Valamire azonban szeretném felhívni a figyelmét Reichsleiter – mondta Müller. – Gehlen átadta nekem mindazokat az iratokat, amelyeket Oroszországról, Jugoszláviáról, Lengyelországról és részben Franciaországról kértem tőle. Hihetetlenül becses anyag. Ha a Führer leendő linzi múzeumának gyűjteményét sok száz millió márkára taksálják, akkor Gehlen anyaga egyenesen felbecsülhetetlen. Kereskedelmi mércével nem is mérhető. Az én szándékom az volt, hogy Stirlitzet bízom meg, az értékesnél értékesebb információk e kincsesházának átvizsgálásával. Mi sem sürgetőbb, ugyanis azoknak a magas rangú politikai, katonai és közéleti személyiségeknek a kiválogatásánál és értékelésénél, akikhez Párizsban, Moszkvában, Belgrádban és Varsóban közeledhetnénk majd. Ez persze a jövő zenéje. De az illetők kiszemelését részben már most meg kell kezdenünk. És a magam részéről e feladat elvégzésére nem ismerek alkalmasabb embert Stirlitz Standartenführernél. – S eközben Müller alamuszin Stirlitzre pillantott, mintha csak azt várta volna, hogy amaz

segítsen neki, kijelentve, hogy kész nyomban hozzálátni a munkához, s csak azután megy majd Linzbe. Stirlitz persze hallgatott, s nem vette le a tekintetét Bormannról, mintegy kifejezésre juttatva, hogy a végső döntés őt illeti meg.

– Nem – mondta röpke töprengés után Bormann –, a linzi út pillanatnyilag fontosabb. Eigruber szakértőinek véleménye szerint az adások Dulles svájci központjának szólnak... A fronton pillanatnyilag nyugodt a helyzet, bár a Wehrmacht-főhadiszállás állandóan az orosz támadás veszélyével rémítget minket. Stirlitz, a tőle megszokott tempóban, négy-öt nap alatt megoldja a feladatát Linzben, és aztán visszajön, hogy a Gehlen-anyaggal foglalkozzék.

Stirlitz felállt, katonásan biccentett. Jelezte, hogy a beszélgetést befejezettnek tekinti, Bormann parancsa világos a számára, és kész annak végrehajtására.

Müller megadóan hátradőlt a fotelban.

– Ne haragudjon, barátocskám – mondta Stirlitznek –, megkérhetném, hogy az előszobában várjon meg. Volna egy bizalmas kérdésem a Reichsleiterhez.

Stirlitz kiment.

– Reichsleiter – szólalt meg köhécselve Müller. – Witloffot, akit dr. Mengele előkészített az orosz hátországba való beépítésre, átdobták már az embereink?

– Még nem. Miért érdekli ez? És egyáltalán kitől kapott erről bármi információt?

– Az ön egyik emberétől. Ott, az AE–2 bázison van egy ismerősöm, még a müncheni időkből. Ne rója meg érte, az ő szemében én önt képviselem... Nos, Witloff azért érdekel engem, mert az oroszok elleni játszma, amelyről nemrég beszéltem önnek alkalmasint végső szakaszához érkezett, és nekem olyan emberekre van szükségem, akik elsősorban éppen önhöz és a párthoz hűségesek. A tervemet ellenőriztem, és pontosítottam. Itt az idő, hogy végre valóra váltsuk...

Mialatt a csendes előszobában Müllerre várt, Stirlitz megkísérelte összeszedni a gondolatait. „A linzi utazásom tehát

rendben van. Ez az utolsó remény a számomra. Amit meg lehetett tudni, megtudtam, de a saját árnyékomat én sem léphetem át. A megvilágosodás minden reménye nélkül törhetem a fejem, hogy mi a hazugság és mi az igazság ebben az egészben. Összekötőm pedig nincs, és valószínűleg nem is lesz. Egy kétoldalú játszma eszköze lettem. És ha a mieinket többé-kevésbé sikerül is megértenem, az ittenieket már egyáltalán nem értem. Vagy már annyira lennénk, hogy képtelenek számot vetni az eseményekkel... Mindenesetre magamra maradtam. Berlinből nem tudok átszökni, maga a gondolat is őrültség. Linz azonban a hegyekben van... És Müller ott nem tarthat figyelés alatt, mert az embereinek nem adhat más eligazítást, mint hogy a biztonságomra kell vigyázniuk; ez viszont bizonyos mozgásteret biztosít nekem... Nem hiszem el, amit Müller velem kapcsolatban a Gehlen-anyagról mondott. Ez csak afféle csalétek volt. Hátha bekapom a horgot. Nyilván visszafelé a kocsiban is szóba hozza majd, arra várva, hogy érdeklődni fogok az anyag iránt. Csalódni fog."

Ám Müller útközben meg se szólalt. Amint azonban visszatértek a Gestapóra, egy lapos bőrtáskát vett elő a páncélszekrényéből, és letette Stirlitz elé.

– Ez Gehlen dokumentumainak csak az egyik része... Azokról a francia tudósokról talál benne információkat, akiknek a rokonai a megszállt területen együttműködtek velünk. Nézze át és gondolja végig, hogyan lehetne rövidebben összefoglalni. Vegye figyelembe, hogy a többi anyagot is majd eszerint kell dióhéjba foglalnia. A lényeg: kik azok, akiket jövő céljaink érdekében előbb vagy utóbb ügynökeinkké tehetünk. Az egész anyag tekintélyes mennyiségű és sokfele. Nekünk azonban néhány vékony rizspapírra kell legépeltetnünk... Amint visszatér, elhelyezem majd az egyik konspirativ lakásban, és adok maga mellé két ügyes gyors- és gépírónőt. Ez többet ér, higgye el nekem, mint azok a Tintoretto- meg Raffaello-festmények...

Az asztalon megcsörrent a Müllert Kaltenbrunnerrel összekapcsoló telefon.

– Igen – felelte Müller –, hallgatom, Obergruppenführer... Igen... Igen... Rendben... Megyek... – Müller felállt, sóhajtott egyet. – Megint valami halaszthatatlan. Várjon meg az előszobában, Stirlitz. Scholz főz magának egy teát; húsz perc múlva itt vagyok.

Stirlitz az ablaknál ülve itta a teáját, s kedvetlenül hallgatta, hogyan válaszol Scholz a lázas telefonokra, s arról ábrándozott, hogy Linzben odalép hozzá egy jól öltözött, magas fiú, tüzet kér tőle s közben odasúgja az öt szóból álló jelszót, megvárja a választ, majd azt mondja: „Azért jöttem, Iszajev elvtárs, hogy biztosítsam a hazatérését Moszkvába."

– Nem zavarom? – kérdezte aztán Scholzot. – Az irodámban is várakozhatok.

– A Gruppenführer azt mondta – felelte Scholz szárazon –, hogy itt kell megvárnia őt.

Információ a mérlegeléshez (Gehlen tábornok)

Gehlennek gyakran eszébe jutott a beszélgetése Müllerrel. Maga előtt látta a Gruppenführer rosszul borotvált, csaknem borostás arcát, s mivel az apró részleteknek mindig igen nagy fontosságot tulajdonított, ebből messzemenő következtetéseket vont le magának.

„Ha egy olyan akkurátus ember – gondolta –, amilyen Müller, már nem törődik azzal, hogy tisztességesen megborotválkozzon, akkor nem elhamarkodottság feltételezni, hogy a reánk váró összeomlás pillanatában ki fog csúszni a talaj a lába alól. A totális ellenőrzést már most sem tudja megszervezni. Csak néhány fő irányvonalra tud összpontosítani, a kevésbé lényegesnek tetsző dolgok felett már elvesztette az ellenőrzést. Minél váratlanabb lesz tehát, amit tenni akarok, annál nagyobb az esélyem arra, hogy ki tudok törni Nyugatra.

Gehlen mindig hosszasan készülődött a cselekvésre. De lassúságában körültekintés rejlett, a feladat minden részletének gondos átgondolása és kidolgozása. Amikor pedig a cselekvés mezsgyéjére lépett, már nemcsak pontosság, hideg céltudatosság, hanem meglepő gyorsaság is jellemezte.

...Annak idején nem döntötte el eleve, hogy hivatásos katonatiszt lesz, jóllehet a családja a „porosz kaszt”-ba tartozott, ő nem tartotta magát porosznak, anyja, született van Vaernewyck, holland lány volt.

Sorsa akkor dőlt el, amikor a megalázó versailles-i szerződés gyakorlatilag megfosztotta a legyőzött Németországot a fegyverkezés jogától. Úgy érezte, puszta hazafiúi kötelességét teljesítette. Németország elképzelhetetlen hadsereg nélkül, s

minden jó németnek mindent meg kell tennie azért, hogy visszaszerezze a nemzetnek a hadseregét. A németség jövőjét nem az esztergapad és az eke határozza meg, vélekedett, hanem a szurony.

1923-ban, huszonegy éves korában, az ifjú Gehlen tüzér hadnaggyá lépett elő, majd 1926-ban megvált ezredétől, és a hannoveri elit lovassági iskola hallgatója lett. 1928-ban főhadnagyként fejezte be tanulmányait, és apja segítségével a schweidnitzi ezred vezérkari főnökének segédtisztjévé avanzsált. Apja, Walther Gehlen, a császár egykori tisztje, a breslaui Ferdinand Hirt Királyi Egyetemi Kiadó tulajdonosa, porosz kormánytanácsos a nagynémet nacionalizmus egyik korai főideológusa volt. „Mi vagyunk az élettér nélküli nemzet” – hirdeti szóban és írásban. Kiadóját a pángermán eszme szolgálatába állította, később pedig a nemzetiszocializmus szolgálatába.

Nem véletlen, Hitler hatalomra jutásával, kiadója, a mozgalomért tett szolgálataiért, elnyeri a „népi nemzetiszocialista élvállalat” címet. Mindezzel persze fia, Reinhard útját is szépen egyengeti.

Lengyelország lerohanásakor Reinhard Gehlen volt a Wehrmacht egyik legfiatalabb őrnagya, Mannstein és Guderian tábornokok összekötő tisztje.

Varsóban, a győzelem megünneplésekor ismerkedett meg Kinzel ezredessel, a Keleti Idegen Hadseregek nevű katonai hírszerző szervezet főnökével, aki közvetlenül a Wehrmacht vezérkarának volt alárendelve.

Kinzel egy alkalommal megmutatott Gehlennek néhány jelentést, amely a hírszerzésének moszkvai rezidentúrájáról származtak.

– Két hónap és az oroszok visszaszorulnak az Urál mögé. Az agyaglábú kolosszus rákényszerül, hogy átadja az életteret Ukrajnában és európai Oroszországban a német telepeseknek. És ezzel Sztálin napjai megszámláltattak.

Gehlen más véleményen volt, de mert tudta, hogy Kinzel szoros kapcsolatban áll a mindenható Heydrich SS-Obergruppenführerrel, a Birodalmi Biztonsági Főhivatal főnökével, bölcsen hallgatott és mindenre bólogatott.

Csak két évvel később eszmélt rá, hogy eljött az ő órája. Akkor, amikor a Wehrmacht meghátrálásra kényszerült Moszkva falai alatt.

...Gehlen apja, a tekintélyes főtanácsos, kihallgatást kért Breslau Gauleiterétől. Megkülönböztetett figyelmességgel fogadták.

– Elöljáróban arra szeretném kérni, Parteigenosse – mondta a hatalmas Hitler-kép alatt helyet foglaló NSDAP körzetvezetőnek –, hogy beszélgetésünk maradjon titokban, minthogy semmiképp sem akarok kellemetlenséget okozni fiamnak, Reinhard Gehlen alezredesnek, tudniillik, őróla van szó.

– A beszélgetés titokban marad – felelte Gauleiter –, és tudnia kell, hogy a nemzetiszocialista párt funkcionáriusának szava keményebb a kőnél és szilárdabb az acélnál.

– A fiam, aki Halder vezérezredes vezérkarának hadműveleti osztályán szolgál, cáfolhatatlan bizonyítékokkal rendelkezik arra vonatkozólag, hogy a vezérkari főnökség hírszerzési osztályának élén olyan személy áll, akinek felesége szláv rokonságú.

– Képtelenség – rázta meg a fejét a Gauleiter, de a szemében hideg fény gyúlt. – Ilyen posztot csakis kristálytiszta árja tölthet be.

– Márpedig – ismételte meg makacsul Walther Gehlen –, Kinzel feleségének egyik rokona kétségtelenül lengyel.

Kinzelt három nap múlva leváltották, és egy harcoló egység élén a frontra küldték. S hogy ennyivel megúszta, kizárólag annak köszönhette, hogy Halder kiállt érte.

Az igazolási eljárás során később ugyan bebizonyosodott, hogy feleségének semminemű alacsonyabb fajhoz tartozó, kompromittáló rokonsága nincs, de akkor Kinzel székében már Reinhard Gehlen ült, ezredessé előléptetve.

Ő pedig akkor már gőzerővel működött. A Birodalmi Biztonsági Főhivatal vezetőjének, Heydrichnek a támogatásával lecserélte a Keleti Idegen Hadseregek szinte teljes állományát, s egyben ígéretet tett Heydrichnek, hogy össze fogja hangolni vele a tevékenységét. Ezután vinnyicai állomáshelyéről Berlinbe, Belgrádba, Szófiába és Hamburgba utazott.

E városokban a német felderítés veteránjaival találkozott, akik ugyanolyan folyékonyan beszéltek oroszul, mint például Alfred Rosenberg Reichsleiter; valamennyien pétervári vagy moszkvai származásúak voltak, akik gyermekkorukat Rjazany vagy Narva környékén töltötték, nosztalgiával emlékeztek a régmúltról, s arról álmodoztak, hogy az a régmúlt ismét a jelen vagy még inkább a jövő realitásává válik.

Az első, akit Gehlen felkeresett von Panwitz tábornok volt, aki 1919-ben olyan kíméletlenül mészárolta le a német forradalmárokat, hogy Adolf Hitler akkor is, később is példaként állította az SA vezetői elé.

Von Panwitz a Skuro tábornok vezette fehér kozák csapatok felügyeletét látta el; e csapatok Jugoszláviában állomásoztak. Gehlen öt órán át tanácskozott von Panwitzcal és felvázolta elképzelését egy olyan, volt cári tisztekből álló fehérorosz vezérkar felállításáról, amely a bolsevikok elleni harcban kitűnően hasznosítható volna. Von Panwitz egyetértett vele.

Ezután Gehlen Kestring tábornokkal találkozott, aki Krebs apparátusában tevékenykedett, amikor az még a moszkvai birodalmi nagykövetség katonai hivatalának vezetője volt, és felkérte, vállalja el a vezetését annak az osztálynak, amely összefogja majd azokat az orosz nemzetiszocialistákat, akik készek arra, hogy létrehozzák az Uráltól keletre létesítendő országukat.

Udvariassági látogatást tett Walter Schellenberg SS-Brigadeführernél is, kikérve a tanácsait, s lelkes odaadással hallgatva végig a politikai hírszerzés ifjú vezetőjét, bár úgy vélte, sokkalta többet tud ennél az öntelt bájgúnárnál.

Csak Müllert nem sikerült elbűvölnie. Pedig nyíltan udvarolt neki:

– Gruppenführer, az ön állandó segítsége nélkül én mozdulni se tudok. Az oroszok kiszámíthatatlan emberek. Azok is, akik velünk tartanak. Nekem feltétlenül szükségem lenne arra, hogy éppen az ön munkatársai segítsenek nekem.

„Kis stréber törtető” – gondolta utálkozva Müller, noha mindent megígért neki.

Két hónap múlva Gehlent Goebbels hívatta.

A birodalmi propagandaminiszter szemére lobbantotta Gehlennek, hogy túlságosan szőrmentén bánik az oroszokkal, hogy azt ne mondja, elkényezteti őket.

– Az oroszoknak be kell hódolniuk – jelentette ki Goebbels. – Mivel gondolkodásra képtelen lények, parancsaink vak végrehajtóivá kell tennünk őket.

– Az oroszoktól ez közkeletű, de igen téves nézet minálunk, birodalmi miniszter úr – vetette ellene Gehlen. – Filozófiai és etikai iskoláik Ragyiscsevtől Szolovjovig és Csernisevszkijig, Bergyajevig és Kropotkinig, Plehanovról és Leninről nem is szólva, jelentékenyek és mozgósító erejűek, íróik pedig a legnagyobbak közé tartoznak. Tehát stratégiánk szempontjából nem szabad őket alacsonyabbrendűeknek tekintenünk. A győzelem után majd alacsonyrendűekké tehetjük őket. De a partizánok egyelőre még lőnek bennünket...

– Majd leszámolunk velük – ütött az asztalra Goebbels. – Rab népeknek nincs joguk illúziókra...

Gehlen akkor felkereste Skorzenyt.

– Otto, kérem, maga bejáratos a Führerhez, segítsen nekem. Schellenberg egy elbizakodott hólyag, Müller gyűlöl engem, Goebbels gyanakszik... Meg kell értetni a Führerrel, hogy a velünk rokonszenvező oroszokat nem szabad elidegenítenünk. Én legalább annyira megvetem ezt a csordanépet, mint Goebbels birodalmi miniszter, de én kimegyek a tűzvonalba, hogy kikérdezzem a hadifoglyokat. És egyre világosabb, hogy a mi

oktalan kegyetlenkedésünk még azokat is ellenünk fordítják vagy legalábbis passzivitásra késztetik, akik mint a bolsevizmus leverőit ujjongva fogadtak bennünket.

Skorzeny sajnálkozva csóválta a fejét:

– Nézze, Reinhard, én nem kívánok beleavatkozni ezekbe a dolgokba. A maga elképzeléseiben van ráció, elismerem, de bizonyos veszély is. Ha mi egyszer elhatároztuk, hogy a zsidókat totálisan meg kell semmisítenünk, és az oroszokat úgy hetvenszázalékosan, akkor ebből nem engedhetünk, mert saját alapjainkat ingatnánk meg és ez demoralizálódáshoz vezetne. Éppen ezért a Führer soha nem egyezne bele, hogy jottányit is enyhítsen a szlávkérdés kezelésén.

...Miután Gehlen elkészítette a Vörös Hadseregre vonatkozó részletes memorandumát, s miután kiegészítette az áruló Vlaszov kihallgatásának részleteivel és a szovjet hátországban lehallgatott fontosabb telefonbeszélgetések szövegeivel, Halder útján eljuttatta a Wehrmacht vezérkarához. Hitler vezérőrnaggyá léptette elő. Történt pedig ez néhány héttel azután, hogy tiszteket és tábornokokat zongorahúrral fojtottak meg, vagy bordáiknál fogva lógattak fel henteskampókra vagy éppenséggel a Gestapo pincéiben bestiális kínzások után agyonlőttek.

Az újdonsült vezérőrnagy hazautazott Breslauba. A családi vacsora végeztével a könyvtárszobában, Gehlen így szólt apjához:

– Mindennek vége, apám. Elveszítettük ezt a háborút is.

Walther Gehlen felállt és bekapcsolta a rádiót. (Neki, mint egy „népi nemzeti élvállalat” tulajdonosának szabad volt rádiókészüléket tartania, amit akkoriban már mindenki mástól elkoboztak vagy lajstromba vettek.) Megkereste a bécsi adót (természetesen operettrészleteket sugároztak), és aggodalmasan megcsóválta a fejét.

– Nem beszélsz te túl vakmerően, fiam?

– Ma már mindenki így beszél.

– De te tábornok vagy. És a Führer Stauffenberg gróf ostoba merénylete óta nem bízik már meg a tisztekben.

– A merénylet távolról sem volt ostoba dolog, apám, Bárcsak sikerült volna!

– Reinhard!

– Apám, ha én nem lennék igaz és jó német, nem így beszélnék... Ma már csupán Bormann pártapparátusának vakbuzgói szajkózzák Goebbels eszelős szólamait. Nekünk, katonáknak a jövőre kell gondolnunk...

– Gondolod, hogy lehetséges még egyáltalán jövő?

– Az ellenségre hivatkozzam? – Gehlen vékony ajka fintorszerű mosolyra rándult. – Sztálinra? Legutóbb azt mondta: Hitlerek jönnek, Hitlerek mennek, de a német nép marad... A német nép viszont mi vagyunk. A mi osztályunk. Igenis, van jövőnk. Csak új stílust kell teremtenünk. És fel kell készülnünk arra, ami nemsokára bekövetkezik. Én, tudod, sokat töprengtem Vlaszovon. Jó, fogságba esett. De miért vált árulóvá? Hiszen sikeres katonai vezető volt. Nagy karriert futott be. A háború elején egy rohamhadsereget kapott. Egy egész front parancsnokhelyettese lett... Többször személyesen hallgattam ki, Sztálin zsarnokságáról beszélt meg az orosz nép szörnyű szenvedéseiről, meg a kolhozrendszer átkairól... felmondta a saját propagandaszövegeinket, a vörös ördögöt meg a csajkarendszert sem hagyva ki. De én rájöttem, hogy Vlaszov hazudik. Hazudik, mert a félelemtől teljesen megzavarodott. Nem volt felkészülve a vereségre, a fogságra, és pontosan ezért tudtuk megtörni. Érted, apám? Az a legfontosabb, hogy mindenre felkészüljünk. A vereségre, az összeomlásra, a fogságra – mindenre. Mert ha felkészülünk, túléljük. Akkor nem fognak megtörni minket és feltámadunk majd a porainkból...

De hát a túlélés mikéntjét egyelőre még nem találta, bármilyen gyötrődve kutatta is. Innen a Maibachból kísérelnie meg az átjutást a fronton nyugatra – merő lázálom. Az első járőr elkapná. És agyonlőnék, mint egy kutyát. De ha sokáig késlekedik még, semmi esélye nem marad. A hisztérikus népámítóval együtt fog elpusztulni. Pedig hát kincs van a kezében. És erről a kincsről

senkinek még csak halvány sejtelme sincs. Még a minden hájjal megkent Müllert is sikerült rászednie, pedig az azt képzelte, hogy falhoz állította őt a múltkor...

Gehlen maga elé mosolygott. A Vörös Biblia... Ez a misztifikáció jobban bevált, semmint hitte volna. Igen, még Müller is lépre ment. Csak morzsákat juttatott neki. Mert az igaz, hogy a Vörös Biblia, melyet húsz példányban sokszorosíttatott, kifogástalan adatokat tartalmazott s minden ellenőrzést kiállt, de alig századrésze volt csak annak az adatkincsnek, amelyet hírszerző tisztjei hangyaszorgalmú munkájával egybegyűjtött a háború évei alatt.

A legértékesebb adatokat mikrofilmre vette. Három példányban. Az első kópiát titkos páncélszekrényében őrizte; a dobozon ez állt: „Az SS Reichsführerének személyesen teendő jelentéshez" (ez persze csak álcázás volt, esze ágában se volt archívumát a senkiházi Himmler tudomására hozni); a másodikat egy rejtekhelyen helyezte el abban a házban, ahol a hegyek között most a családja élt: a harmadikat pedig személyesen ásta el az olandsalmi alpesi menedékház közelében, fönn az Alpokban, a svájci határ közelében.

„Képtelenség... lehetetlen, hogy mindez veszendőbe menjen" – gondolta Gehlen, s mielőtt még elnyomta volna az álom, ismét azon töprengett el, hogy is törhetne ki Berlinből, hogyan is menthetné át magát az angolszászokhoz.

Es aznap első ízben merült fel benne a gondolat, hogy mint is üthetné nyélbe a szökését.

Másnap reggel Gehlen felhívta a Führer-bunkerban Burgdorff tábornokot, és kihallgatást kért tőle.

Burgdorff, aki már nem is titkolta, hogy újabban megszakítás nélkül iszik, s csak hajnal előtt aludt egy-két órácskát, harsogó nevetéssel válaszolt a hívásra:

– Ha nem találja kupán egy orosz bomba, felőlem jöhet akár azonnal is. Még egy kiváló ebédre is meghívom.

Gehlen, miután eldöntötte, hogy a Busse által sugallt elképzelést nem Jodl révén, hanem a vezérkaron keresztül valósítja meg, kiteregette Burgdorffnak a nála levő dokumentumokat – természetesen ezúttal is csak morzsáját annak, ami a birtokában volt –, de a tábornokot ilyesmik nem érdekelték már. Viccekkel traktálta Gehlent, felidézte a régi hegyi gyalogtúráikat, érdeklődött, mikor volt Gehlen utoljára színházban, és miért választotta magának a harmincas számot kódszámként.

– Miért éppen „doktor harmincas”? Azt még megérteném, hogy az „ötös úr”, vagy a „kettes doktor”, no de miért éppen „harmincas”?

– Mert harmincéves voltam, amikor úgy döntöttem, hogy egész életemet az oroszok elleni harcnak fogom szentelni – felelte egykedvűen Gehlen. – Így hát a kódszámomban nincsen semmiféle ravaszkodás. Egyszerűen szimbólum az egész... Tábornok, kérem, segítse elő, hogy a Führer fogadjon engem... Mindössze tíz percet kérek...

Burgdorff kiitta a vermutját, majd újra töltött, és a félrészegek jellegzetes kásás nevetésével elnevette magát.

– Nem kívánna inkább Parteigenosse Bormann-nal elbeszélgetni? Vagy maga is halálosan be van gyulladva ettől a senkiházitól?

– Tábornok – ismételte meg Gehlen, nehezen titkolva ellenszenvét ez iránt a korhely, és szemlátomást teljesen demoralizálódott tábornok iránt –, a német nép sorsáról van szó...

– Gondolja, hogy lehet még egyáltalán szó a német nép sorsáról? – csodálkozott rá Burgdorff. – Micsoda optimizmus!... De én kedvelem az optimistákat. Helyes! Rajta leszek, hogy segítsek.

És negyven perc múlva Hitler fogadta Gehlent.

– Führerem – mondta a tábornok –, a négyezer éves birodalom sorsa a harcmezőn dől el, mégpedig a mi javunkra, efelől nem lehet semmi kétség...

– Miért ne lehetne? – vetette ellen halkan Hitler. – Még Speer is azt írta nekem a memorandumában, hogy elveszítettük ezt a háborút... Vagy önnek más erről a véleménye?

Gehlen bármire számított, csak éppen ezekre a szavakra nem. Tudta, ha csak egy másodpercet is késlekedik a válasszal, ha csak egy pillanatra is elbizonytalanodik, akkor számára befellegzett. Szinte a szájában érezte a mocsaras, langyos víz kellemetlen ízét, amikor gyerekkorában egy Breslau melletti tóba pottyanva, kis híján megfulladt.

– Én bízom a német katonában, Führerem – mondta. – Én bízom a nemzetünkben is, amely soha, semmilyen körülmények között nem tűri el az idegen, s főleg nem az orosz uralmat... Tessék, itt van a javaslatom, hogyan lehet a legrövidebb idő alatt megszervezni az aktív terrort az orosz hátországban, s még erősebben szorította könyökével a bordáihoz a dokumentumokat tartalmazó bőrmappát. – De én nem tudok állandó bombázások közepette dolgozni. Legalább egy hét nyugalomra lenne szükségem alpesi bázisunkon, hogy összeállítsam ügynökeink listáját, akiknek a rendelkezésére lehet bocsátani majd az orosz hátországba telepítendő fegyver- és dinamitraktárakat. És ki kell dolgoznom a Keleten levő hírközlési rendszerek totális megsemmisítésének a sorrendiségét is...

– Induljon – mondta Hitler. – Méghozzá haladéktalanul. Egy hét múlva várom a részletes jelentésével együtt... És gratulálok az altábornagyi kinevezéséhez, Gehlen, Én értékelem azokat, akik hozzám hasonlóan gondolkoznak...

Hat nap múlva Gehlen a vezérkarával együtt Miesbachban volt, harminc kilométernyire a svájci határtól. Esze ágában se volt természetesen az alpesi erődbe menni, Miesbachban elbocsátotta a gépkocsivezetőket meg az őrséget, és megparancsolta nekik, hogy induljanak Berchtesgadenbe. A svájci határ felé már csak tizenöt

embert vitt magával, a legközelebbi munkatársait. Az olandsalmi menedékházban éjszakáztak. A fából ácsolt kunyhó ablakait jégvirág borította, A hold hatalmas volt, s egészen közelinek tetszett, a hónak őszi almaillata volt, Gehlen ivott egy kupica vodkát, és elaludt, akár egy csecsemő. Álmában fecskéket látott, melyek röptükben lehagyták a hatalmas repülőgépet...

Számára ez a háború véget ért.

19.

– És mit csinálunk Rubenauval? – kérdezte Stirlitz, amikor Müller kijött Kaltenbrunnertől, és ismét beinvitálta az irodájába, miközben segédtisztjével, Scholzcal félreérthetetlen pillantást váltottak, – Maradjon továbbra is a börtönben? Az utazására vonatkozó utasítást, gondolom, hatályon kívül helyezi?

– Miért? – csodálkozott Müller. – Ha már rászánta magát a munkára, indítsa útnak őt. Baselben várni fogják az embereim. Beszélje meg Rubenauval, hogyan vegye fel velük a kapcsolatot, azt pedig Schellenbergtől kérdezze meg, hogy ő milyen feladatokkal akarja ellátni ezt a maga zsidaját... Már miért kellene lemondani erről az útról? Ez szerfelett érdekes, és módot nyújthat arra, hogy megtudjuk, mit talált ki valójában az ön főnöke és az én barátom... Magunk közt szólva, én egyetlen szavát sem hiszem el, Rubenaut csalétekként kell felhasználnunk – vessék csak rá magukat a semleges svájci ragadozók, mi meg majd kifürkésszük, hogyan reagál Schellenberg az ő javaslataikra... Schellenberg Rubenaut leplezésül akarja felhasználni. Ez világos. A kérdés csak az, hogy mit óhajt vele leplezni? Ez fenemód izgat engem.

– S mikor kerülhet sor arra, hogy kiépíthessem a kapcsolatfelvételt, hogy tájékoztathassam Schellenberget és hogy útnak indíthassam Rubenaut?

– Linz után, Stirlitz. Amikor visszatért Berlinbe.

– Gondolja, hogy módomban lesz még visszatérni? – kérdezte kesernyésen Stirlitz.

– Módjában lesz.

– Kétlem.

– Ha pedig mégsem, akkor örülhet majd a szerencséjének. Linzben csodálatos a tavasz. És ott utcai harcok sem várhatók.

– De hát hogy hagyhatnám önt magára? – sóhajtott fel Stirlitz. – Meg aztán én magam sem kerülhetek ki élve, az ön segítsége nélkül, a húsdarálóból. Linzben is keresni fogják a magunkfajta foglalkozású figurákat.

– Húsdaráló... – ismételte meg Müller. – Ez igen igen találó megfogalmazása annak, ami bennünket fenyeget.

– Mikor kell indulnom? – kérdezte Stirlitz, s hirtelen önmaga számára is váratlanul eldöntötte, babelsbergi villájában azonnal átöltözik, előveszi a parketta alól a Parlalainen finn mérnök nevére szóló útlevelet, a kocsijával a Spree-csatornához indul, balesetet imitál (keressék csak a holttestét a csatorna fenekén), aztán elmegy a tóparti malomhoz. Paul, az öreg molnár két hete halott, most egy lélek sincs ott. A malomban pedig van egy pince, amelyről senki sem tud – Paul éjszakánként ásta, hogy legyen hova elrejtenie a lisztfeleslegét. „Ki lehet ott húzni egy hétig, kettőig, még háromig is – gondolta. Akkor meg már itt lesznek a mieink. Viszek magammal konzerveket és kétszersültet, nem véletlenül gyűjtögettem szorgalmasan, elegendő lesz. Meg aztán az ember egyébként is csak akkor hal éhen, ha oda már minden remény... Igen, odamegyek, elfogyott már minden erőm! És az idegeim. Amit sose képzeltem volna, kezdik felmondani a szolgálatot. Mintha a megpattanásig feszülnének. S úgy érzem, hogy Linzben kelepcébe akarnak csalni. És senki sem jön majd oda hozzám a Postához címzett kisvendéglőben a jelszóval..."

Müller a zsebkendőjével megtörölgette a tarkóját, és megjegyezte:

– Megint időváltozás lesz... Nos, Stirlitz, azonnal indulnia kell. Nincs már ideje, hogy indulás előtt hazamenjen...

– De hát, hogy készüljek fel az útra?

– Majd az én embereimmel útban Linz felé beugrik a lakásába. Várjon csak, összeismertetem a leendő kísérőivel. Nem akarom kockáztatni az életét, barátocskám, ne is haragudjék... Rubenau meg itt van a pincében. Van még rá egy-két órája, hogy elbeszélgessen vele. Mondja el neki, mi a teendője, aztán majd én

útnak indítom. Adok mellé két leányzót, a tisztjeim mind mással vannak elfoglalva...

„Kész. Vége. Be vagyok kerítve – döbbent rá kétségbeesetten Stirlitz. – Nincs többé mozgásszabadságom... Hisz éreztem, hogy mi fenyeget, csak féltem attól, hogy bevalljam magamnak; nem, az sem igaz, hogy féltem, egyszerűen csak mind távolabb akartam tartani magamtól azt a pillanatot, amikor meg kell tennem ezt a beismerést... Hiába igyekeztem nem hinni az érzéseimnek, azok most pontosabbak voltak mint az értelmes gondolatok; az elemzést azoknak kell elvégezniük, akik az Odera keleti oldalán állnak: a mieink joggal végezhetik el az elemzést, mert mögöttük a győzelem; itt viszont megkezdődött az összeomlás, minden cselekedetet csak és kizárólag az állati túlélés szándéka mozgat, nem pedig az értelem; valamennyien elveszítették a fejüket, kapkodnak, s én nem kerülhettem el, hogy ráhangolódjam az ő hullámhosszukra, s helyesen tettem, hogy ráhangolódtam: »rabok között te sem lehetsz szabad«, ám ugyanakkor túlságosan is sokáig megengedtem magamnak azt a fényűzést, hogy ne értsek egyet saját magammal, s most elérkezett a számvetés ideje."

– Rendben van felelte Stirlitz –, legyen hát így. Megértem, hogy a szerencsétlen Hans halála óta joggal aggódik az életemért... Rubenauval gyorsan zöld ágra vergődöm, de...

– Mi az a *de?* – csapott le Müller. Ki nem állhatta, ha valaki nem fejezi be a mondatot.

Stirlitz tudta ezt, és rá is játszott egy kicsit.

– Á, semmi fontos...

– Stirlitz!

– Már régóta felvetődött bennem egy érdekes ötlet, csak...

– Adja elő az ötletét, de kérem, gyorsan és tömören! Rengeteg dolgom van... Egészen váratlanul itt termett Münchenből Eva Braun. Senki nem volt felkészülve a fogadására. Kaltenbrunner az előbb bízott meg azzal, hogy szervezzem meg a biztosítását és a vonata fogadását... Nos?

– Nos, arra gondoltam – kezdte óvatosan Stirlitz –, ön is megpróbálhatná, Gruppenführer, hogy személyes kapcsolatot létesítsen Musyvel. Vagy a montreux-i zsidó teológusokkal? Miért engedi át örökösen másoknak a kezdeményezést?

Müllert ez valóban vesén találta. De annyira, hogy leplezni sem tudta.

– No várjon csak, várjon – mondta. – Nem értem egész világosan, hogy gondolja... Közvetlenül kapcsolatba lépni a volt svájci elnökkel? Én és Musy? Ugyan már, Stirlitz, ne járjon a fellegekben. Ki a csoda állna szóba a gestapós Müller papával?

– Aki Himmler alárendeltje. Himmler viszont elküldte Wolff SS-Obergruppenführert Dulleshoz... S azok mindketten egész jól megvoltak egyazon asztalnál. Wolff pedig három fokozattal áll ön felett a ranglétrán... Miért engedi át Musyt és a rabbikat Himmlernek, Wolffnak és Schellenbergnek? S ráadásul még csak osztozkodni sem akar velük? Próba szerencse, nem gondolja?

Ami Müllerrel vajmi ritkán fordult elő, nem talált szavakat.

Rubenau sorsát már rég eldöntötte magában. Ugyanaz várt Rubenaura is, mint Dagmar Freitagra. Azután meg fogja szervezni a „Rubenautól kiszivárogtatott" információt – ezzel a berni ügynökségen dolgozó emberei foglalkoztak –, amelyet Stirlitz haladéktalanul továbbít Moszkvának. Azok, akárcsak a „svéd variáns" esetében, valószínűleg nyugtalanul fogadják majd a „híreket". A legfontosabb: folyamatosan fenyegetni, feszültségben tartani a Kremlt azzal, hogy megegyezés születhet Himmler és Dulles között. Ráadásul ezt a legmegbízhatóbb ügynökük, Stirlitz juttatja el hozzájuk. Eközben Rubenau likvidálása elzárja a külföldre vezető valamennyi utat Stirlitz előtt. Egyébként is, hova szökhetne a birodalomból Stockholm és Bern kivételével? Sehova.

Csakhogy Stirlitz javaslata annyira váratlan volt, hogy Müller megérezve benne a perspektívát, gondolkodóba esett.

– Miért is ne? – mormolta maga elé, s arca néhány pillanatra elvesztette szokott összeszedettségét, ráncai kisimultak, tekintete ellágyult és érdeklődővé vált. – Vakmerő ötlet... No, de mi a

garancia arra, hogy Rubenau nem szed rá? – s a homlokába újra ráncok vésődtek. – Nekünk azt jelenti majd, hogy a montreux-i rabbik készek személyesen is beszélni velem; de ő maga persze meg sem merte még csak említeni sem előttük az én nevemet. Hm?...

Stirlitz a fejét rázta.

– Van rá garancia. Ön is tudja, Gruppenführer, mennyire szereti Rubenau a gyerekeit. De, tessék, próbáljuk ki! Vezettesse ide, én bemutatom önt neki – teljesen nyíltan, hiszen a titkolózásnak semmi értelme –, és kereken nekiszegezem: hajlandó-e egy ilyen beszélgetésre a rabikkal Montreux-ben vagy sem.

– Természetesen azt fogja felelni, hogy igen – legyintett szkeptikusan Müller. – Meg hogy rajongva imád engem, és mindig arról álmodott, hogy beléphessen egyszer az SS-be, hát mi a fenét válaszolhatna? – Müller elgondolkodva fölemelte a telefont, és bizonytalan ujjakkal tárcsázott, – Mi újság a pályaudvaron? A biztosítás megtörtént? Helyes! És tegyen rendszeres jelentést, amint közeledik Braun kisasszony vonata, egy darabig még itt maradok... Bombázások nem voltak útközben? Tessék? Hol? A pályatestet helyreállították? Világos... Értem... Az embereink riadókészültségben vannak? Rendben, várjanak... – Letette a kagylót: – Az angolok szétbombázták a vasútvonalat. A hölgyike különvonata negyven kilométerre volt innen. Aztán kihajtották az orosz hadifoglyokat, most állítják helyre a pályát... Szerencsére, ez nem az én hatásköröm. Vegye csak elő Kaltenbrunner a közlekedési rendészetet. Van tehát még egy kis időnk. Folytassa, Stirlitz...

– Nincs mit folytatnom. Hiszen ön nem bízik Rubenauban.

– Én nem bízom egyetlen zsidóban sem, Stirlitz. Én csak a halott zsidóban bízom. De hogy részrehajlással ne vádolhasson, ugyanígy állok az oroszokkal, a lengyelekkel, a csehekkel és a jugoszlávokkal is...

– Adjon utasítást – javasolta Stirlitz –, hogy Rubenau lányát vigyék a svájci nagykövetségre, ön érti, hogy kell az ilyesmit

csinálni. És kísérje el, mondjuk, az anyja. Azután szervezze meg itt a találkozót: Rubenau, a felesége meg a fia... És akkor a felesége fogja azt mondani, hogy személy szerint ön, Müller SS-Gruppenführer mentette meg a kislányukat. Ön pedig megígéri, hogy odaküldi a svájci követségre majd a kisfiút is, miután Rubenau visszatér, és olyan értelmű levelet hoz Musytól vagy a rabbiktól, hogy készek önnel személyesen találkozni... Miért sajátítsa ki Schellenberg ezt az ütőkártyát? Vagy Himmler? Az ön helyében én azt mondanám Rubenaunak – s csak adja ezt tovább Musynak –, hogy ön kész arra, hogy szabadon engedje a koncentrációs táborok valamennyi foglyát, nemcsak a pénzembereket és ékszerészeket. Ez esetben ön megnyeri magának az értelmiségieket is, hiszen ön a megmentőjük, senki más...

Müller tűnődve szólalt meg.

– A kisfiú, minthogy itt nőtt fel a gettóban, alultáplált. Nem lesz képes arra, hogy új zsidócskákat nemzzen. A lány esetében ez nem biztos. A női nem gyermekként is sokkal szívósabb. Úgyhogy a fiúval fogunk kereskedni...

Stirlitz tudta, hogy Müller ezzel áll elő. Ezek nem hisznek senkinek, és igyekeznek mindig a javaslattal ellentétes álláspontot kialakítani. Pontosan erre épített, amikor azt indítványozta, hogy a kislányt vigyék a nagykövetségre; Rubenau a fia megmentését kérte tőle. „Hogy is hívják? Igen, igen, Paul, aki szimfóniát írt hétéves korában... szerencsétlen emberke. Müllernek mostanában valóban kevés lehet az ideje. Máskülönben végighallgatta volna, miről beszélgettem a cellában Rubenauval, és nem harapott volna rá a csalira. Érdekes lenne tudni, ki hallgatta le a beszélgetésünket. Ó, ha engem utasítana, hogy menjek el a feleségéért. Ezt azonban soha nem fogja megtenni mondta magának Iszajev nem kell szembekötősdit játszani a sorssal, nézz becsületesen farkasszemet vele...”

– Valóban... miért is ne próbálhatnánk meg? – döntött végül elmerengve Müller. – Miért is ne?

Két óra múlva Rubenau ott ült Müller dolgozószobájában, és mosolygott a könnyein át; a felesége is sírt, melléhez szorítva a kislányát, és azt hüppögte: Mindent Müller úrnak köszönhetünk! Imádkoznunk kell érte, Walter! Ő tette... Meg kell hálálnod neki! Meg kell tenned érte mindent, amit csak tudsz, Walter! Ez itt Müller úr, ő mondta, ő mondta nekem, ő...

– Nyugodjék meg, asszonyom. Müller arca olyan volt, mintha maszkot öltött, volna. Mosolya erőltetett, viszolygó grimasznak tetszett... Ha rajtam múlik, a kislányukat is odaküldtem volna a svájciakhoz, de remélem megérti, mit kockáztatok, amikor megmentem a kisfiát? Ha a férje Svájcba érkezik, keresse meg a lausanne-i telefonkönyvben Rosenzweig úr címét. Ő egy müncheni ügyvéd, akit én szöktettem át a határon, még harmincnyolcban, amikor az üldözések megkezdődtek... Kérdezze csak meg őt, hány és hány zsidóembert mentettem meg én! Rubenau, meggyőződött róla, hogy a munkatársam, aki magával beszélt, nem csapta be?

– Igen, Herr Gruppenführer! Meggyőződtem róla! Kész vagyok, hogy úgy szolgáljam, akár egy hűséges eb! És megparancsolom a barátaimnak és az unokáimnak – ha lesznek – hogy imádkozzanak önért az Istenhez, s kérjenek sok boldogságot az ön gyermekeinek...

Müller Rubenauné hoz fordult.

– Magát majd elviszik egy kellemes lakásba, asszonyom, ahol teljes biztonságban lesz. Hacsak a férje nem él vissza a bizalmunkkal...

Az asszony felsikoltott, magához szorítva a kislányát.

– Nem vetemedik ilyesmire! Mindent megtesz, drága Müller úr!

– Mindent csak az Isten tehet meg – felelte Müller.

– Az ember a körülmények rabja.

– Az ember, valóban nem isten – bólintott egyetértőig Rubenau. – De én megteszek mindent, ami csak lehetséges!

– Ez már jobb – intett könnyedén Müller. – Könnyű azt mondani, hogy megteszek mindent, aztán pedig nem tenni semmit... Valamire azonban fel kell készülnie. Meglehet, magától

elfordulnak majd, ha meghallják, hogy éppen én, a Gestapo főnöke...

Rubenau megrázta a fejét.

– Okos emberek ülnek ott. Megértik, hogy ha egyáltalán el lehet még érni valamit, akkor a gazdával kell tárgyalni. Az pedig ön, ki más lenne?

– Az igazi gazda itt Himmler Reichsführer. Én kis pont vagyok csupán, akiről túlságosan sokat beszélnek... Én csak azt teljesítettem, ha tetszett, ha nem, amire parancsot kaptam. Mit gondol, miért őszültem meg negyvenöt éves koromra?... S ha majd a halálom után felboncolnak, csak akkor fogják megtudni, hogy az emberek iránti sajnálattól meghasadt szívvel éltem le az életem...

Rubenau ekkor hirtelen úgy szólalt meg, olyan nyugodtan és annyira józanul, hogy Stirlitz is egészen meglepődött:

– Az ilyen szavak templomi szószékre illenek, Herr Gruppenführer. Ha ön így akar majd szólni a svájci urakhoz, akkor *azt* úgy fogják értékelni, hogy én a becsületükbe gázoltam... A kötelesség – kötelesség, ön a kötelességét teljesítette, s nincs oka az önigazolásra. Ezt meg fogják érteni. Végtére is, mindenki a saját érdekét tartja szem előtt, hogy boldoguljon...

Amikor az asszonyt kivezették, Müller elővett egy üveg vodkát, megtöltött egy kupicát, és odanyújtotta Rubenaunak.

– Hajtsa föl!

– Berúgok tőle – szabadkozott Rubenau, – Elszoktam az ivástól...

–Itt az ideje, hogy újra rászokjék – nevetett fel fanyarul Müller.

Rubenau kiitta, megtörölgette a keze fejével az ajkát, majd görcsösen, krákogva köhögni kezdett, hogy a könnyei is kicsordultak.

Müller Stirlitzre pillantott, és arcán most különös, szilaj, keresetlenül őszinte mosoly jelent meg.

– Nézze, hogy összegörnyedt – sopánkodott –, mintha csak pantomimot játszana!... Iszik egyet, Stirlitz?

– Innék.

Müller töltött a poharakba. Ő maga azonnal kiitta. Aztán felállt az asztalától, és letelepedett Rubenau székének karfájára.

– Figyeljen rám figyelmesen – mondta. – Engem a szavak nem elégítenek ki, bárkinek a nevében mondják is azokat. Érti? Engem csak a dokumentumokkal lehet meggyőzni. Olyan leveleket kell hoznia, amelyekben a montreux-i rabbik, vagy maga Musy ajánl fel megállapodást. Szabályos megállapodást. Akkor én szabadon engedem a lágerek zsidó foglyait. Maguk pedig fölmentenek minden felelősség alól, egyszer s mindenkorra, mindenütt. Tud hozni nekem ilyen megállapodást?

Rubenau apró nyúlszemével Müllerre pillantott, és nagyon csendesen azt mondta:

– Nem tudom...

Stirlitz arra számított, hogy Müller Rubenau arcába vág, de meglepetésére a Gruppenführer szelíden Rubenau vállára tette a kezét.

– Bravó! Ha most szentül megígérte volna, hogy hoz egy ilyen megállapodást, akkor ocsmány szédelgőnek tartottam volna... Jól válaszolt, köszönöm a becsületességét... Most pedig vallja meg nekem igaz lelkére, lát valami esélyt arra, akármilyen halványat is, hogy sikerülhet a dolog? Elképzelhető, hogy a rabbik valóban küldenek egy ilyen levelet a számomra?

– Öt százalék a valószínűsége – felelte Rubenau.

– Ez éppen elég – válaszolta elégedetten Müller. – Öt százalék már komoly dolog. És lehetne valamit tenni, hogy az esélyek megnövekedjenek?

– Lehetne – szólt közbe Stirlitz.

Müller és Rubenau egyszerre pillantott rá.

– Lehetne – ismételte meg Stirlitz. – De ahhoz fel kell mondani a svájciaknak az igazat. Azt, hogy Himmlernek esze ágában sincs szabadon engedni a zsidókat. Ő csak azért tárgyal róluk, hogy időt nyerjen. És a montreux-i rabbik értésére kell adni: ha túl sokáig spekulálnak és vacillálnak, hogy elfogadják-e tárgyalópartnerül

Müller Gruppenführert, akkor a táborok valamennyi foglya elpusztul.

– Lehet, hogy nem fognak hinni nekem – vetette ellen Rubenau. – Hiszen tudják, hogy a feleségem és a lányom az önök túszai...

– Ebben tudunk segíteni – mondta Müller. – Majd megszervezzük, hogy higgyenek magának. Segítünk magának, hogy Svájcban megtudják, mi is az igazság. Egyszóval, előkészítjük a terepet...

– Akkor az esélyek jelentősen megnövekszenek – bólintott Rubenau. – És akkor az én feladatom is lényegesen könnyebb lesz.

Három órával később Rubenaut kivitték a pályaudvarra és felültették a vonatra. Stirlitz a rádiósokat kereste fel, hogy leadják a szükséges üzeneteket, a Gestapo baseli és berni ügynökeinek. Müller pedig hirtelen iszonyattal gondolt arra, hogy mindaz, ami itt lezajlott, talán Stirlitz ördögi játszmája. Így akarja szétzúzni az ő szövetségét Bormann-nal. Lehetséges, hogy a rádiósoktól felhívja a Reichsleitert, és mindent fölfed előtte.

Azonnal áttelefonált a rádiósokhoz és megkérte Göschke Sturmbannführert, legyen gondja arra, hogy Stirlitz ne hívhasson fel senkit sem a városban. Aztán kapcsolatba lépett a Gestapo közlekedési osztályával, és utasította őket, küldjenek rejtjelezett táviratot annak a két ügynöklánynak, akik a hetes kocsi első osztályú kupéjában levő személyt kísérik, hogy védencüket, Rubenaut meg kell mérgezniük (az ampullát Stuttgartban adják majd át nekik a peronon). Ezt azután kell megtenniük, hogy a határon a német határellenőrzés megtörtént. A fülkében a kis asztallapon a lányoknak azután ott kell hagyniuk a vasútjegyet, amelyre előzőleg ráírták: „Átadni dr. Bolsennek, Robert Lei Népi Nemzeti Vállalat, Babelsberg, Jagdstrasse 7. 24-es pénztár, Lumke pénztáros.” A kalauzt pedig utasítani kell, hogy tanúsítsa a svájci rendőrségnek: a meggyilkolt férfival együtt utazott a fülkében egy

negyvenöt év körüli, értelmiségi külsejű férfi, aki Berlinben szállt fel…

Egy óra múlva bevezették Müllerhez Rubenau feleségét.

– Arra kell kérnem, hogy legyen erős – mondta Müller. – Tragikus hírt kell közölnöm. A férje meghalt. Az az ember ölte meg, aki néhány órája itt ült magával szemben, abban a fotelben, Stirlitz Standartenführer. Megszökött, körözés alatt áll.

Az asszony eszméletét vesztve esett össze. Amikor Müller szalmiákszeszt szagoltatva vele magához térítette, azt kérdezte tőle:

– Kedves magának a gyerekei élete? Vagy nem? Tessék, feleljen!

– Igen, igen, igen – felelte az asszony zokogva és a levegőt kapkodva.

– Akkor szedje össze magát, és jegyezze még jól, amit mondok… Itt egy útlevél magának meg a lányának, Évának. – Átnyújtotta az asszonynak az iratokat meg egy borítékot ötszáz svájci frankkal. – Most azonnal felteszik a vonatra, és elutazik Svájcba. Ez itt annak a férfinak a fényképe, aki megölte a férjét. Két vezetéknevet is használ. Az egyik: dr. Bolsen, a másik: Stirlitz. Ebben pedig – és Müller átnyújtott még egy borítékot –, a fényképhez kiegészítésül az ujjlenyomatait találja. Addig, ameddig a fia itt van a berlini svájci követségen, addig hallgasson. De amint megérkezik Svájcba, menjen el a rendőrségre, és tegyen vallomást. Elképzelhető ugyanis, hogy a gyilkos már Svájcban tartózkodik. Álljon bosszút rajta – helyettem is. Világos? Az én nevemet viszont felejtse el örökre.

20.

Salzburgtól hegyek között kanyargott az út. A hó még nem olvadt el, a sízezon itt – különösen az északi oldal lejtőin – néha májusig is eltartott.

Stirlitzet egész úton Eugen Schrittwasser és Kurt Behse fogta közre a hátsó ülésen, a gépkocsit Willy Dracht Sturmbannführer, Müller egyik bizalmi embere vezette.

Közvetlenül az indulás előtt – azután, hogy Stirlitz a Gestapo főnökének szobájában áttanulmányozta az Alt-Aussee-ben dolgozó tisztek személyügyi anyagát –, Müller megismételte:

– Fiúk, magukra bízom Stirlitzet. Ne feledjék, amit most mondok, és ne feledkezzék meg róla Stirlitz sem. Amióta visszatért a birodalomba Svájcból, ahol remekül oldotta meg feladatát, állandó veszélyben forog az élete. Két alkalommal csakis csodával határos módon sikerült életben maradnia. Ha harmadszor is ilyen helyzetbe kerül, könnyen pórul járhat. Ezért fiúk, megtiltom, hogy egyetlen pillanatra is magára hagyják. Együtt fognak dolgozni, együtt fognak étkezni, együtt egy szobában fognak aludni vele, még a klozettra is kísérje el valamelyikük. Véssék eszükbe, fiúk, a Standartenführer a vakmerőségig bátor férfi. Kész bármikor nyílt sisakkal fogadni az ellenséget. Ez tetszik a Reichsführernek, és természetesen nekem is, de az életéért én felelek a birodalom vezetői előtt.

– Köszönöm, Gruppenführer! – húzta ki magát Stirlitz. – Teljes szívemből hálás vagyok önnek a gondoskodásáért. De mi legyen, ha Linzben a vizsgálat során el kell beszélgetnem valakivel?

– Azt a villát, ahonnan a nyugati rádióadásokat adják le – felelte Müller –, tizenöt hektáros park övezi. A kerítés megbízhatóan eltakarja önt az ellenség elől. Az oda vezető utat a tetőről

mesterlövészek tartják szemmel. Sétálgasson a kerti ösvényeken. Ott bárkivel négyszemközt beszélgethet... Tudom, hogy a villában szolgáló katonák közül senki sem fog nyíltan beszélni. Hiszen ők aztán mindenkinél jobban tudják, hogy hol, mi módon és milyen távolságból hallgathatják ki a beszélgetésüket, Mindenképp a parkban kell felvennie a beszélgetéseket, Stirlitz. Aztán majd átadja a tekercseket Eugennak, maga pedig – s itt Schrittwasserra pillantott –, megszervezi, hogy azok haladéktalanul eljussanak Berlinbe, ezért maga a felelős, Eugen. Stirlitznek nem fájhat a feje ilyen apróságok miatt.

– Ezek nem apróságok – ellenkezett Stirlitz. – Ez esetben meg lennék fosztva attól a lehetőségtől, hogy visszahallgassam a beszélgetéseinket, mielőtt a következő személlyel találkoznék. Nagyon nehéz lenne úgy dolgoznom, Gruppenführer...

– Azért vannak a nehézségek, hogy leküzdjük őket, nemde? – mondta Müller. – Végeztem, barátaim. Átadom maguknak Stirlitzet, akit kedvelek. És akire büszke vagyok. Az a dolguk, hogy egy hét múlva épen és egészségesen visszahozzák ide, a akkor megkapják érte a kitüntetésüket. Heil Hitler!

– Gruppenführer – szólalt meg Stirlitz –, miért nem rendeli el, hogy bilincsbe verve dolgozzam?

Müller elnevette magát.

– Ha nem lenne a helyzet ilyen feszült, a nyomába szegődnék, bekenném magam a láthatatlanná tevő kenőccsel, és eltanulnám magától az intrika mesterfogásait, melyeknek tökéletesen a birtokában van... Nekem élve van szükségem magára, Stirlitz. Ne haragudjon, barátom, a viszontlátásra!

Már bealkonyodott, mire megérkeztek Alt-Ausseeba; Willy ráborult a kormányra és hangosan horkolni kezdett; majd hirtelen felsóhajtott, és megjegyezte:

– Megdöntöttem minden rekordot, Jézus Mária, hétszáz kilométert vezettem tizenkét óra alatt! Máris alszom, ne keltsetek fel. Itt olyan nagy a csönd, és olyan tiszta a levegő! Jó éjszakát!

– Ha nem a saját Horchommal megyek – mondta Stirlitz –, mindig megfájdul a fejem.

Eugen, miközben kiszállt a kocsiból, maga elé mormolta:

– Ez teljesen érthető. Én, például, gyerekkoromban mindig leestem más srácok biciklijéről. A megszokás ellen nem tehetünk semmit. Hogy is mondják az angol disznók? A megszokás az ember második természete, hát nem?

– Pontosan – mondta Willy.

– Nagyon jó a kiejtése – jegyezte meg Stirlitz, – Sokáig dolgozott Angliában?

– Három évet töltöttem Jamaicában, a konzulátusunkon! Az volt csak a paradicsomi élet!

A Kerry-villa kapuja lassan feltárult, működésbe lépett az automata. Willy bevezette a kocsit a sötét parkba. A sorompó melletti házikóból két őr lépett ki. Elkérték az iratokat, hosszasan tanulmányozták a fényképes SS-igazolványokat. Megkérték őket, hogy szálljanak ki, felemelték a hátsó ülést, ellenőrizték a poggyászokat, és elnézést kérve közölték, hogy át kell nézniük az aktatáskák tartalmát is. A fegyvereiket pedig – elismervény ellenében – át kell adniuk.

Aztán előlépett a harmadik őr, beült Willy mellé (vaksötét volt, az autó fényszórójának keskeny rése nem tudta bevilágítani a fenyők között kanyargó aszfaltutat), és elkalauzolta őket a hármas épülethez, ott készítettek elő nekik két szobát.

– Jó éjszakát! – mondta az őr, és náci köszöntésre lendítette a karját. – Itt fognak teríteni a reggelihez, az üveges verandán, hét harminckor. Kérem, adják ide a lekvár- és margarinjegyeiket.

– Várjon – állította meg Stirlitz, – Várjon egy pillanatra. Ki van most őrségben?

– Nincs felhatalmazásom, hogy válaszoljak, Standartenführer. Az őrségparancsnok engedélye nélkül nem beszélgethetek a látogatókkal, ne haragudjék.

– Mi a parancsnok telefonszáma?

– Mondja be a telefonközpontosnak a saját nevét, ő aztán bekapcsolja a parancsnokhoz.

– Köszönöm – mondta Stirlitz. – És mutassa meg a kollégáimnak, hogy hol van itt a konyha, és hogyan kell bekapcsolni a villanyfőzőt, szeretnénk teázni.

– Igenis, Standartenführer!

Willy kiment az őrrel, Stirlitz pedig két testőréhez fordult.

– Fiúk, beszéljünk nyíltan egymással, melyikük horkol?

– Én – ismerte be Kurt. – Különösen elalváskor. De ha rám szólnak, azonnal felébredek...

– Én nem horkolok – mondta Eugen. – Begyakorolom a csöndes alvást.

– Azt meg hogyan lehet? – lepődött meg Stirlitz.

– Amikor Skorzeny felkészített egy keleti különleges bevetésre, előírta számomra, hogy lefekvéskor érjem el a teljes nyugalom állapotát, feküdjek a bal oldalamra, s tanuljam meg, hogy odafigyeljek a lélegzésemre...

– Ez valóban lehetséges?

– Lehetséges. Magam is meggyőződtem róla. Még az altató, hatását is le lehet küzdeni. Csak az embernek kényszerítenie kell magát, hogy arra összpontosítson, ami a legfontosabb... Ez pontosan így van, ne mosolyogjon, én saját magamon próbáltam ki. Skorzeny megparancsolta, hogy mindent ki kell próbálnom, tudja ő nagyon alapos a csoportjai tagjainak kiválasztásakor.

– Tehát maga Skorzeny mellett dolgozott Teheránban? – bólintott Stirlitz. – Amikor a Nagy Hármas elleni akciót készítették elő?

Eugen, akárcsak Hans, Müller egykori sofőrje, úgy engedte el a kérdést a füle mellett, mintha az el se hangzott volna, és folytatta, amibe belekezdett:

– Emlékszem, volt közöttünk egy fiú, aki túlságosan hangosan nevetett... Skorzeny maga foglalkozott vele, legalább egy hetet... Hogy mi a csudát csinálhattak, nem tudom, de attól fogva ez a fiú olyan hangtalanul mosolygott, mint egy jólnevelt úrilány...

– A jólnevelt úrilányok nem nevethetnek hangosan? – csodálkozott Stirlitz, miközben elővette a bőröndjéből a pizsamáját. – Szerintem az igazi jólneveltség titka, hogy mindig önmagunkat adjuk... A hangos nevetés, hacsak nem patologikus, csodálatos emberi tulajdonság.

Visszajött Willy, közölte, hogy a víz már forr, megkérdezte, mit szólna Stirlitz egy korty konyakhoz; átmentek az üvegezett verandára; falatozni kezdtek.

– Eugen, ne haragudjon, hogy fárasztom, kérem, hívja fel az őrség parancsnokát, és invitálja meg egy kávéra.

– Igenis, Standartenführer – felelte Eugen, és felállt. – Azonnal megteszem.

Höttl Sturbannführer fiatal ember volt, bár a haja már őszbe csavarodott. A központból érkezett kollégák sikeres megérkezésére ürítette poharát, érdeklődött, hogyan utaztak, megúszták-e bombatámadás nélkül, aztán kifejezte a reményét, hogy ez lesz az utolsó keserű tavasz, majd elmondott két zsidóviccet, s elégedetten nevetett, hogy milyen sikert aratott velük.

De aztán, mintha csak valami lazaságon érte volna magát, elkomorodott.

– Amint visszaverjük az oroszokat Berlintől, meg kell semmisítenünk az egész zsidó csürhét. Túl sokat teketóriáztunk velük. Táborokat építettünk a számukra. A kemencébe velük, valamennyiükkel! Néhányukat meg kisöbű fegyverrel agyonlőni, hogy a Hitlerjugendjeink megtanuljanak célba lőni!...

Stirlitz felállt, és rámosolygott.

– Barátom, nem osztaná meg velem a társaságát? Az a szokásom, hogy elalvás előtt sétálgatok egyet...

– Örömmel, Standartenführer...

– A Standartenführernek tilos a kapun túlra mennie – mondta Eugen, éles pillantást vetve Stirlitzre, bár a szavait Höttlhöz intézte. – Állandó veszélyben forog az élete. Müller Gruppenführer azért rendelt bennünket melléje, hogy megóvjuk.

Hötd, miközben felállt, megkérdezte:

– És Parteigenosse Kaltenbrunnernek tudomása van az önök látogatásáról?

„Hoppá! – gondolta Stirlitz. – Ez jó kérdés!”

– Természetesen – felelte Eugen. – Berlinben ismerik látogatásunk célját. Meg kell vizsgálnunk, hogy elég körültekintően szervezték-e meg a párt archívumának elrejtését. Ez Bormann Reichsleiter személyes parancsa. S ennek érdekében el kell egy kicsit játszadoznunk Uncle Sammel, meg kell győződnünk róla, nem ütötte-e bele a görbe orrát olyasmibe, amihez semmi köze...

– Értem! Hát erről van szó – bólintott Höttl. – Nos, hát, valamennyien állunk rendelkezésükre...

A parkban sétálva Stirlitz hosszú ideig nem szólt egy szót sem; az égen halvány zölden pislákoltak a csillagok; nyugtalanul vibráltak, valami lázas sietség érződött ki belőlük, valami pirkadat előtti utolsó igyekezet, amikor a szerelmeseknek el kell válniuk egymástól, virradni kezd, s beköszönt a kilátástalanság és a reménytelenség, s a nyugtalanság lesz úrrá minden felett, s azután, hogy bekattan az ajtó zárja, magadra maradsz, megrohannak az emlékek, s rémülettel villan át rajtad, hogy negyvenöt éves vagy, elmúltak feletted az évek, ne áltasd magad bár ez a legtermészetesebb embert tulajdonság – aztán meg várod a csodát, bár tudod, hogy csodák nem lesznek már...

– Höttl – mondta Stirlitz – ahhoz, hogy sikeresen hajthassam végre a rám bízott feladatot, szeretnék számítani a segítségére.

– Tartom szerencsémnek, Standartenführer. Rendelkezzék velem!

– Beszéljen a kollegáiról. Kit tudna ajánlani nekem a központtól kapott feladat végrehajtására?

– Ne haragudjon, de könnyebben tudnám őket minősíteni, ha tudnám, milyen természetű feladatról van szó...

– Bonyolultról – felelte Stirlitz.

– Doxszal kezdeném – mondta Höttl. – Negyvenkettő óta, a rádiósközpont megszervezése óta dolgozik itt. Kiváló munkaerő. Feltétlen híve a Führer eszméjének, példás családfő; jó síelő, kiváló lövész, kifogástalan a magatartása...

Stirlitz elkomorult:

– Höttl, tanulmányoztam a személyi anyagokat, felesleges ismételnie a tartalmatlan frázisokat. Engem inkább az érdekel, miért részesült Dox megrovásban Kaltenbrunnertől ezerkilencszáznegyvenháromban?

– Nem tudom, Standartenführer. Én akkor a fronton voltam.

– Hol?

– Minszk alatt.

– SS-alakulatnál?

Höttl számára kényelmetlenek voltak Stirlitz villámgyors kérdései, ezért kitérőleg válaszolt:

– Hiszen ön ismeri valamennyiünk személyi anyagát, akik itt teljesítünk szolgálatot az Obergruppenführernél... Azt is tudnia kell, hogy egyszerű közlegényként szolgáltam a Wehrmachtban...

– Az ön anyagából kiderül, hogy Heydrich fokozta le. Majd Heydrich tragikus halála után visszakapta a rangját, kitüntették, és átvezényelték Eichmann alakulatához. Miért fokozta önt le Heydrich?

– Olyan kijelentést engedtem meg magamnak, amit nem lett volna szabad.

– Éspedig?

– Részeg voltam... Egy társaságban, amelyben ott volt a megboldogult Heydrich egyik barátja is – ezt én persze nem tudtam –, kétségemnek adtam kifejezést, hogy meg kell-e semmisíteni valamennyi szlávot. Vicceltem – tette hozzá hirtelen megijedve valamitől Höttl. – De valószínűleg bután vicceltem. Azt mondtam, hogy a szlávok egy részét célszerű lenne gettókba zárni, hogy amikor Oroszország visszaszorul az Ural mögé, legyen kire kicserélni Ehrenburgot... Heydrich pedig kínosan érzékeny volt a szláv- és a zsidókérdésben.

– És ezért fokozták le?

– Lényegében ezért.

– És nem *lényegében?*

– Még azt is mondtam, hogy úgy győzhetjük le az oroszokat, ha békét kötünk a Nyugattal.

– Mikor kapcsolódott be a mozgalmunkba?

– Harminckilencben.

– Hát az SS-be?

– A dolog úgy áll, hogy Linzben születtem. Ugyanabban a házban, ahol Kaltenbrunner Obergruppenführer... Ismerte a családomat, apám segítette őt a nehéz időkben... Így aztán Kaltenbrunner személyesen ajánlott be az SS-be, negyvenben.

– Mit tud még Doxról?

– Mindent elmondtam, amit elmondhatok, Standartenführer.

– Jó, akkor másképp teszem fel a kérdést. Vállalna-e vele közösen feladatot az ellenség hátában?

– Vállalnék.

– Köszönöm, Höttl! Folytassuk...

– Schwannebach Sturmbannführer... Nehéz beszélnem róla... Bátor tiszt, becsületes ember, de a viszonyunk meglehetősen feszült...

– Vele is elmenne egy közös feladatra?

– Csak ha parancsot kapnék rá.

– Folytassa...

– Rasterfeldt Obersturmbannführer... Vele bárhova kész vagyok elmenni.

– Mióta ismeri?

– Negyvenegy óta.

– Tudja-e, hogy éppen ő készítette elő az anyagot Heydrichnek az ön lefokozásához?

Höttlnek földbe gyökerezett a lába.

– Ez lehetetlen...

– Megmutathatom a dokumentumokat. Jöjjön, jöjjön, tartson lépést velem... És az utolsó kérdés. Tudja Rasterfeldt, hogy a felesége a maga szeretője? Vagy hármasban szoktak szeretkezni, meg ilyesmik? Vagy az egész ügy sokkal komolyabb?

Höttl megint megtorpant; Stirlitz cigarettáért nyúlt, rágyújtott, lassan a hóba dobta a gyufát, és felsóhajtott.

– Hát így állnak a dolgok, Höttl. Ön természetesen a kikezdhetetlenek közé tartozik, minthogy személyesen Kaltenbrunner Obergruppenführer hozta vissza a keleti frontról. A Biztonsági Főhivatal ellenőrzési rendszere azonban független attól, hogy ki áll az ember mögött... Élje a világát kedvére, de úgy, hogy senki ne tudjon róla! De maga lebukott! Ó, az ördögbe is! – kiáltott fel Stirlitz hirtelen, s valahogy nagyon furcsán elcsúszott, bal oldalára a hóba puffant. Feltápászkodva, észrevétlenül kivette belső zsebéből a lapos kis magnetofont, kivette a kazettát, elszakította a szalagot, a kazettát visszatette a helyére, a magnót visszadugta a zsebébe, és halkan azt mondta: – Jól látta ugye, hogy megcsúsztam, és elestem? Ezért, amikor visszaérünk, kérdezze csak meg a kollégáim jelenlétében, hogy nem ütöttem-e meg magam... A kollégáim nem alszanak. Egyikük tisztes távolságból most is követ bennünket. Ezért hát írjon nekem gyorsan egy kötelezvényt, hogy Eigrubernek és az NSDAP-nak fog a továbbiakban dolgozni, világos?

Stirlitz elővette a noteszét, átnyújtotta Höttlnek.

– Gyorsan, Höttl, írja gyorsan, ez a maga érdekét szolgálja.

– Mit írjak? – kérdezte; Stirlitznek úgy tűnt fel, hogy Höttlnek allergiás rohama lesz, Még a sötétben is látszott, hogy mennyire elsápadt. Stirlitz abból jött rá, hogy látta a sötét karikákat a Sturmbannführer szeme körül.

– Ami épp az eszébe jut – felelte Stirlitz. – Kötelezem magam, hogy Felső-Ausztria Gauleiterének fogok dolgozni... Abban az esetben, ha elárulom... és így tovább...

– Nem tudok járás közben írni...

– Nem is kell. Majd megvárom.

– Höttl leírta a szöveget és átnyújtotta a noteszt Stirlitznek. Stirlitz pillantást se vetett rá, megfordította a papírlapot, és megkérdezte:

– Jó a szeme?

– Igen.

– Nézze meg!

Höttl odahajolt, majd azonnal visszahőkölt: a noteszban az Alt-Ausseeból Nyugatra küldött legutóbbi rádiójelentés szövege állt.

– Höttl – mondta Stirlitz –, adja le a saját rejtjelzésével... Nyugalom, nyugalom, ne essen kétségbe! Nem akarom likvidálni. Nekem ugyanannyira szükségem van magára, mint Kaltenbrunnernek... Adja le a saját rejtjelzésével a számsoromat. De ha úgy gondolja, hogy inkább megtagadja, egy pfenniget sem adok az életéért...

„Ez az utolsó lehetőségem – gondolta Stirlitz – még akkor is, ha az esély csak egy a százhoz."

Stirlitz a rejtjelzett üzenetben arról értesítette a Központot, hogy hol tartózkodik, hogy három gestapós felügyelete alatt áll. És először ismerte be nyíltan, hogy ereje fogytán van. Ha a Központ úgy látja, hogy meg tudja szervezni a szökését a hazájába, Kaltenbrunner alt-ausseei villájánál a leszállás könnyen megoldható. A villát tizenkét főnyi őrség őrzi; ebből ő hét személy semlegesítését magára vállalja, ha megfelelő választ kap Höttl révén.

Egy órával később Dulles furcsa rádiótáviratot kapott Alt-Ausseeből, Joseph fedőnevű ügynökétől. A fedőnév mögött Höttl rejtőzött, aki 1944-ben ajánlotta fel szolgálatait az OSS-nek, amikor Budapesten Eichmann-nal együtt remek üzletet csináltak az amerikaiakkal az összefogdosott zsidók kiárusítása révén – ráadásul az amerikaiak nem holmi papírokkal fizettek, hanem benzinnel és teherautókkal; az egyik szabadon bocsátott bankár felhívta az amerikai nagykövetséget, és továbbította a Höttl által átadott szöveget. Ezzel kezdődött ügynöki tevékenysége.

Stirlitz számsorait, melyet Höttl leadott Bernnek, az OSS szakértői nem tudták megfejteni, Minthogy azonban Stirlitz közölte Höttllel, milyen címre kell továbbítani a rejtjelzett szöveget, Dulles emberei azt azonnal ellenőrizték, és megállapították, hogy azon a címen régebben egy olyan személy lakott, aki Radó Sándor szovjet hírszerző csoportjával állt kapcsolatban.

Dulles magához hívatta két legközelebbi munkatársát, Husmant és Hewernitzet, tájékoztatta őket az új információról, és ősz bajusza alatt jókedvűen mosolyogva megkérdezte:

– No, most mi a frászkarikát tegyünk? Lépjünk talán kapcsolatba az orosz hírszerzéssel?

Dullesnek széles körű információi voltak mindarról, ami ez idő tájt Washingtonban történt. Tudta, hogy a helyzet rendkívül bonyolult. Meg volt győződve róla, hogy a Rooseveltre nyomást gyakorló erők azokra a pénzügyi csoportra támaszkodnak, mely régóta és kitartóan harcolt azért, hogy nyomást gyakorolhasson a külügyminisztériumra azokkal szemben, akik a Dulles fivérek „Sullivan és Cromwell” ügyvédi irodája körül csoportosultak, és a Wall Street legjobboldalibb irányzatát képviselték.

Tudta, hogy a németországi érdekszférák megkaparintásáért folyó harc a végső, és egyben döntő stádiumába érkezett. Üzlettársai nem bocsátanák meg neki, ha elveszítenék pozícióját.

Egyszerűen megengedhetetlen, hogy azok a szálak, amelyek őt a német iparhoz kötik, s amelyeket oly gondosan szövögetett hosszú évek óta, más kezébe kerüljenek. Ez egész életének, karrierjének, jövőjének a megsemmisülését jelentené.

Azt is tudta, hogy Roosevelt bonyolult játszmába kezdett. Az elnök bátran vállalta, hogy meggyőzze az amerikaiakat: teljes mértékben elképzelhető, hogy a világban olyan egymástól eltérő rendszerek létezzenek, mint a Nyugat, a maga vállalkozói társadalmával és a bolsevik társadalom, amely az állami tervgazdálkodásra épül. Dulles beismerte, hogy Roosevelt szívós kitartással elérte, hogy Sztálin Teheránba repült a hármas találkozóra, ezzel Roosevelt bebizonyította, hogy a párbeszéd Sztálinnal lehetséges. Sztálin, az államférfi, érthetően nem tűri el, hogy országát a legcsekélyebb mértékben is megkisebbítsék, de nincsenek nagyhatalmi törekvései és minden kor megtartja a szerződésben foglalt kötelezettségeit.

Allen Welsh Dullesnak, és mindazoknak, akik az ő koncepcióját támogatták – mely szöges ellentétben állt Rooseveltével – 1945 tavaszán meglehetősen nehéz volt manőverezniük. A világ nem egyezett volna bele az oroszokkal való kenyértörésbe, a birodalommal való különbékét pedig egyszerűen megakadályozta volna; túlságosan frissek még a sebek, túlságosan közeli még a tragédia, s mindaz, ami megtörtént. Bárcsak emlék lenne már! Mi sem könnyebb, mint az emlékeket kiigazítani, valamit elhallgatni, valamit utólag hozzábiggyeszteni, megint más dolgokat örökre száműzni belőlük. „Pillanatnyilag az a legfontosabb, hogy megtartsuk a megszerzett pozíciókat” – gondolta Dulles.

„Joseph”-et sem lehetett cserbenhagyni. Dulles Hewernitzet és Husmant éppen azért hívta magához egy kis kupaktanácsra, hogy hatszemközt kisüssenek valamit. „Joseph” kutyaszorítóba került. Alaposan megszorongatják az oroszok. De arra, hogy az oroszoknak segítsen, Dulles egész egyszerűen gondolni sem akart – különösen nem Linz körzetében, ahol a nácik a milliárdos képzőművészeti kincseket rejtegették.

Husman azt javasolta, hogy közöljék „Joseph”-fel, a kérését teljesítik, s egyúttal kérdezzék meg, mivel kényszerítették arra, hogy leadjon egy ilyen értelmű rejtjelzett rádiógramot.

– Az üzenetet természetesen nem továbbítjuk senkinek sem – fejezte be Husman. – Csak egy kis zűrzavart keltünk. A rádióadás elvész majd a sok másik között, hisz annyi kavarog mostanság a légkörben.

Hewernitz ezzel szemben azt indítványozta, hogy vonják állandó figyelés alá annak a személynek a lakását, akinek az üzenet szól, és tegyék meg a szükséges lépéseket ahhoz, hogy a svájci szövetségi kormány tudomást szerezzen erről, tiltakozó jegyzéket intézzen az oroszokhoz, a szóban forgó személyt pedig toloncoltassa ki az országból.

– Nem – mondta Dulles, miközben szippantott egyet finom holland dohánnyal megtöltött angol pipájából –, egyik sem járható út. Ott Felső-Ausztriában valami fölöttébb érdekes dolog van készülőben. De szabad-e kockáztatnunk? Nem szabad. Segítsünk a Linzben levő orosz ügynöknek, aki sarokba szorította a mi „Joseph”-ünket? Világos, hogy nem. Akkor hát játszogassunk el vele? Csábító gondolat. Csakhogy én már megkaptam a magamét a Fehér Háztól, és magam se tudom, hogy végződik ez a zűrzavar, amely Wolff küldetésének kudarca folytán állt elő... Tudnék egy salamoni döntést. Küldjük el a táviratot Donovannek, a másolatát pedig a külügyminiszternek, és tájékoztassuk őket a történtekről. Sőt, kivételesen még utasítást is kérek tőlük, hogy mit tegyek egy ilyen faramuci helyzetben. Higgyétek el ezzel a kéréssel olyan port kavarunk Washingtonban, hogy legalább egy hétbe telik, amíg választ kapunk. És nem vagyok biztos benne, hogy Washington utasítása az lesz: teljesítsük ‚Joseph” kérését...

– Nem „Joseph”-ét – helyesbített Hewernitz – hanem azét az orosz ügynökét, aki a falhoz állította.

Dulles megcsóválta a fejét, és elmosolyodott:

– Minden attól függ, kedvesem, hogy miként fogalmazzuk meg a táviratunkat. Ha a háttérben utalunk „Joseph”-re, s ha kellőképp

hangsúlyozzuk, hogy egy Kaltenbrunnerhez közel álló SD tiszt fordult hozzánk ezzel a kéréssel, ugyanis elképzelhető, hogy a hozzánk közel álló személyek részletes információt kérnek az ügynökünkről. Miért lépett kapcsolatba az orosszal? Nem a nácik játszmája van-e az egész ügy mögött? S akkor nekünk majd választáviratot kell küldenünk. Az viszont nem szimpla ügy. Időt vesz igénybe, hiszen komoly kérdésről van szó, és akkor megint eltelik egy hét... Az én számításom szerint viszont két héten belül mindennek vége lesz, s bonthatjuk a pezsgőt a győzelemre... A bürokrácia ócska dolog, de az adott esetben – éljen a bürokrácia! Várjunk hát! Most a legfontosabb, hogy tudjunk várni...

Információ a mérlegeléshez (Roosevelt elnök)

Roosevelt akkor került hatalomra, amikor a tengerentúli kolosszus épp a tragikus hanyatlás korszakát élte, Tizennégymillió munkanélküli, azaz, ha hozzászámítjuk, hogy minden kisemmizettnek van felesége és gyereke, több, mint negyvenmillió nincstelen és éhező ember népesítette be akkoriban Amerikát.

Woodrow Wilson halála után Harding, Coolidge és Hoover elnökök kormányzatát kizárólag egyetlen dolog foglalkoztatta: a saját meggazdagodásuk. Egyfajta „utánunk a vízözön" – álláspont volt ez; a szó szoros értelmében fütyültek az ország szükségleteire. A kongresszus tagjai magasztos beszédeket tartottak a népjólétről, a demokráciáról és a társadalom harmóniájáról, s eközben a rendőrség szétverte a sztrájkolókat, letartóztatta a tüntetőket, John Edgar Hoover FBI-kopói pedig éjt nappallá téve bővítették kartotékrendszerüket a gyanús gondolkodású személyekről. Nemcsak a kommunisták tartoztak ebbe a körbe, vagy a szakszervezeti vezetők és a radikálisok, minden baloldalit figyelés alatt tartottak. A titkosrendőrség támaszai olyan szélsőjobboldali személyek voltak, akik Hitler képét akasztották ki irodájuk falára: „Azok, akik a kemény kéz politikáját követelik, nem veszélyesek – oktatta Hoover az FBI munkatársait. – Ellenkezőleg, ők a mi jövőbeni szilárd tartalékunk. Hitlerből egyébként sem kell ördögöt faragni. Semmi egyebet nem akar, csak kiűzni országából az idegen elemeket, helyre akarja állítani a szétzilált gazdaságot, és meg akarja semmisíteni a baloldali demagógokat."

Roosevelt nem a „kemény kéz" politikáját választotta, amikor bekerült a Fehér Házba. A New Dealt hirdette meg, azt a sajátos gazdasági reformprogramot, amely a túltermelésen, a piaci

válságon és a munkanélküliségen nagyszabású állami beavatkozással akart orvosolni.

Mielőtt nyilvánosságra hozta volna gazdasági nézeteit, a néphez fordult:

– Az egyetlen, amitől valóban félnivalónk van, az maga a félelem, a rettegés! A névtelen, értelmetlen, semmivel meg nem magyarázható rettegés megbénítja erőinket, határozatlanokká tesz bennünket, és megakadályozza, hogy előrelépjünk! A bőség itt van a küszöbön, de mégis elérhetetlen, minthogy azok, akik az ország áruforgalmát irányították önfejűségüknél és az új idők meg nem értése következtében vereséget szenvedtek, s a lehető legnyugodtabban mossák kezeiket. Ezeket a becstelen pénzembereket elítéli a közvélemény. Az emberek kirekesztik őket szívükből és gondolataikból. Ám az amerikaiak nem szenvedtek vereséget. Nem veszítették el a demokráciánk alapelveibe vetett hitüket. A nehéz percekben az amerikai nép egyenes és határozott cselekedeteket követel. Fegyelmet, rendet és irányítást. És engem tett meg akarata végrehajtójául. Én pedig vállalom ezt a felelősséget.

Roosevelt egy hónappal az után tartotta első beszédét, hogy Hitler Németország kancellárja lett, s öt nappal az előtt, hogy Göring felgyújtotta a Reichstagot, amikor is németek tízezreit zárták börtönökbe és koncentrációs táborokba. A filozófusok és költők országára a rettegés barna éje borult.

Azon a napon pedig, amikor Roosevelt került az elnöki székbe, Amerika bankárjai bezárták a Wall Street kapuit. Csőd, fizetésképtelenség, kilátástalanság...

De Roosevelt, amikor elnöknek jelöltette magát, jól tudta, mibe is vág bele.

Agytrösztje kivételes tehetségű emberekből állt, akik vele együtt kerültek az ország élére, mégpedig világos és szókimondó programmal. A programot ugyan különböző meggyőződésű, temperamentumú és politikai irányultságú emberek dolgozták ki; egyvalamiben azonban közös nézetet vallottak; nem kötötték őket

gúzsba a dogmák, s hittek abban, hogy Amerikát forradalom nélkül is ki lehet vezetni a válságból; a forradalom, amelyről akkortájt oly nyíltan beszélnek a nincstelenek és a munkanélküliek, elkerülhető.

Roosevelttel együtt került a Fehér Házba Harry Hopkins is, aki munkáscsaládból származott, azelőtt szocialista, és ő lett a vezetője a szociális gondoskodással foglalkozó részlegnek. Amikor az újságírók megkérdezték, milyen megbeszéléseket kíván folytatni a munkáltatókkal, Hopkins kurtán így felelt:

– Az éhség nem vitatéma.

Roosevelt legtöbb támogatói közé tartozott még Harold Ickes belügyminiszter, akinek a hatáskörébe tartoztak az ország nyersanyagtartalékai is, Tagewell professzor, aki a munka és fizetés kérdéseivel foglalkozott, Archibald Macleish, a kiváló költő; Rosenman bíró, aki korábban a korrupció elleni harcra specializálta magát, és az ország történetének első női minisztere, Frances Perkins, aki kötelességének tartotta, hogy legalább havonta kétszer üzemlátogatásokat tegyen és találkozzék a munkásokkal.

Bekapcsolódott az agytröszt munkájába a kabinetiroda egyik tagja, Wilkie is.

A nagytőke teljes nyugalommal viszonyult a szavakhoz – akár egy elnöki beszédről, akár a baloldaliak fellépéséről, akár egyházi személyek igehirdetéséről, akár egy részeg bolond lázálmairól, akár fasiszta hisztériáról volt szó –, abból kiindulva, hogy a világ sorsát soha nem a szavak, hanem mindig a tettek határozzák meg, azok viszont nem valósíthatók meg tőkebefektetés, bankügyletek, építési tervek, valamint olyan belpolitikai csoportok nélkül, melyek arra hivatottak, hogy garantálják a lehető legnagyobb bevételeket.

Éppen ezért Roosevelt választási beszédeit és az első néphez intézett szavait a Wall Street úgy értékelte, mint a szokásos szükségszerűséget. A népnek szüksége van ünnepi beszédekre, ígéretekre; hát adassék meg neki. Az ünneplésnek majd vége

szakad, a tárcákat szétosztják az arra érdemesek között, s minden megy majd a maga útján; a hadsereg és a rendőrség majd elbánik az elégedetlenkedőkkel; a börtön a legjobb hely a gondolkodásra; a népet kézben kell tudni tartani, a többi megy magától.

Ám Roosevelt tíz nappal az után, hogy családjával beköltözött a Fehér Házba, rendkívüli kongresszusi ülést hívott össze, és különleges felhatalmazásokat követelt magának.

Az Egyesült Államok egyetlen korábbi elnöke sem rendelkezett olyan hatalommal, amilyent Roosevelt kapott. A kongresszus nem tudta megtagadni a kéréseit, mivel – Lincoln elnöksége óta először – a nép szilárdan kiállt választottja mellett.

S az azt követő napon, hogy megkapta a különleges felhatalmazást, Roosevelt ideiglenesen felfüggesztette az országban a bankügyleteket; lefaragta a hatalmas államapparátus fenntartási költségeit; törvényjavaslatot terjesztett elő a nemzetgazdaságra vonatkozóan; megtiltotta az arany kivitelét; ötszázmillió dollárt a lakosság megsegítésére fordított; polgárőrséget hozott létre az ország természeti kincseinek védelmére; törvényt léptetett életbe a mezőgazdaság és az ipar átszervezésére; kötelezte a kormányt, hogy adjon hitelt a háztulajdonosoknak, hogy legalább részben oldják meg a katasztrofális lakáshelyzetet; hatályon kívül helyezte a szesztilalmi törvényt, melynek révén megszedték magukat a gengszterek és a megvesztegetett állami hivatalnokok; legalizálta az új szakszervezetek létrehozását.

A nagytőke ráébredt, hogy a dolgok nem úgy alakulnak, ahogy a belpolitikai kérdésekkel foglalkozó tanácsadóik feltételezték.

Elsőként a multimilliomos DuPont szállt szembe Roosevelttel.

– A kormánynak az ország politikai, társadalmi és gazdasági szférái ellen irányuló átgondolatlan rajtaütésének vagyunk tanúi.

Szovjet-Oroszország diplomáciai elismerése és a Hitler elleni nyílt fellépés még csak olaj volt a tűzre; Henry Ford, az autókirály összehívta az újságírókat és a következő kijelentést tette:

– Mi soha, semmilyen körülmények között nem fogjuk elismerni az autóipari munkások szakszervezetét. Egyáltalában, semmilyen szakszervezetet nem ismerünk el. A szakszervezetek – az a legnagyobb rossz, ami valaha is fenyegette ezt a világot.

Henry Ford volt az egyetlen amerikai, akit Hitler kitüntetett a Német Sas nagy keresztjével. Üzemei rendezvényein megtiltotta, hogy a munkásai olyan „zabolátlan, néger táncokat járjanak, mint a charleston vagy a shimmy". Keringőzni lehetett vagy tangót lejteni. A foxtrott szintén nem volt ajánlott. Előírták a régi tradíciók szigorú betartását, és Harry Bennett, a cég személyzeti igazgatója gondosan megvizsgáltatta valamennyi munkás származását, felkutatta a néger, a szláv, a mexikói és a zsidó vért az ereikben. S ha ilyen dolgozót talált – azonnal elbocsátotta.

Adolf Hitler még 1923-ban mondta Münchenben egy nagygyűlésen:

– Henry Ford az igazi vezetője az Amerikában is egyre terebélyesedő fiatal és becsületes fasiszta mozgalomnak. Külön örömet okoz számomra az ő következetes zsidóellenes politikája. Ez a mi bajor politikánk is.

A franciaországi Ford Művek vezetője, Gaston Bergerie volt az első, aki üdvözölte a Párizsba bevonuló német csapatokat. A Ford mexikói leányvállalatának igazgatója Julio Brunet pénzelte Rodriguez tábornok fasiszta szervezetét, amely puccsot szervezett az ország haladó elnöke, Cárdenas ellen.

A nagytőkések később megtalálták az utat az Egyesült Államok legfelsőbb bíróságához, és az elnök által hozott ipari törvényt hatályon kívül helyeztették.

De Roosevelt nem az az ember volt, aki bármiben is meghátrált volna. Sajtókonferenciát hívott össze a Fehér Házba, és felolvasott néhány neki címzett táviratot (rengetegen fordultak hozzá azzal a kéréssel, hogy tegyen valamit az ország megmentése érdekében), és azt mondta:

– A legfelsőbb bíróság határozata lényegében azt jelenti, hogy a kormánynak mától fogva nincs joga gazdasági kérdésekben

döntést hozni. Hát majd meglátjuk, hogy egyetért-e a kormány ezzel a határozattal.

És a kongresszus segítségével új törvényt alkotott, amely felruházta azzal a jogkörrel, hogy létrehozza az ún. Munkakörülmények Szabályozásával Foglalkozó Hivatalt.

Ekkor az ország vezető üzletemberei, a kartellek képviselői titkos tanácskozásra ültek össze New Yorkban, hogy kidolgozzák az elnökkel szembeni közös akcióprogramjukat.

Edgar Hoover pedig tovább szélesítette és mélyítette az FBI tevékenységét. Merész manőverbe kezdett. Aktív cselekvésre késztette a nagyvárosok alvilágát (megrendezett látványos tűzharcot a rendőrség és a gengszterek között), majd bebizonyította az elnöknek, hogy a szesztilalmi törvény feloldását követő időszakban, a szervezett banditizmussal folytatott harc idején meg kell erősíteni az FBI szerepét és jelentőségét. A nagytőke anyagilag támogatta néhány film készítését Hoover nyomozóiról. A fiatal amerikaiak számára a banditákat üldöző, a kommunistákra lövő és a milliomos fehér lányt a néger erőszaktól megmentő rendőrnek kell a példaképnek lennie.

Az FBI továbbra is vezette a baloldaliak nyilvántartását. Állandó megfigyelés alatt tartotta a haladó írókat, mindenben segítette Ford legfőbb kegyeltjét, Bennettet, hogy eltitkolják a maffiavezér, Al Caponéhoz fűződő kapcsolataikat, ugyanekkor a legkevésbé sem foglalkozott az Amerika-szerte egyre jobban terjedő fasiszta szervezetekkel.

Ford pedig, Hoovert támogatva, garantálták Al Capone és a többi maffiavezér számára a titkos támogatást; azok viszont fékeveszett terrort vezettek be az országban; éjjelente az utcákat fegyverropogás zaja verte fel; a gengszterbandák nemcsak késekkel és pisztolyokkal voltak felfegyverezve, hanem géppisztolyokkal és kézigránátokkal is; a városokban szabályos fegyveres összecsapások játszódtak le; az FBI tevékenységének további kiszélesítését ily módon maga az élet követelte ki.

Az FBI-nál ott ült a monopóliumok embere, aki kezét állandóan rajta tartotta az alvilág ütőerén. Eltávolítani nehéz lett volna onnan; Roosevelt stábjában nem volt olyan személy, aki alkalmas lett volna a felváltására; a politikusnak a „szennyes munka” iránti megvetése kegyetlen tréfát űzött az elnökkel: a politikai és köztörvényes bűnüldözés élén olyan ember állt, aki a New Deal legelszántabb ellenfele volt, megrögzött őskonzervatív, aki a kemény kéz politikájáról álmodozott.

Mint Ford is, Hoover is tilosnak tekintette az új táncokat, DuPont-hoz hasonlóan kikapcsolta a rádiót, ha „néger” zenét játszottak, és Morgannel azonos módon kizárólag tradicionális szabású öltönyt és klasszikus cipőt hordott, s megvetően tekintett minden hozzá belépő személyre, aki Párizsban vagy Londonban vásárolt öltözetet viselt – hitszegőknek, idegen, következésképpen ellenséges, Amerika-ellenes eszméktől megfertőzötteknek tartva őket.

A háború első éveiben az iparmágnások és a banktőkések (különösen az a részük, amely Dullestól, Forrestaltól és Fordtól eltérően nem ápolt szoros gazdasági-pénzügyi kapcsolatokat a nemzetiszocialista Schröder bankárral, aki Himmlert pénzelte) Roosevelt mellett álltak. De amint közeledett Németország összeomlásának pillanata, s minél inkább realitássá vált az, hogy a háború után az Egyesült Nemzeteknek kéz a kézben együtt kell működniük a haladás szellemében, s minél kitartóbban ismételte Roosevelt, hogy a szövetségesi kapcsolatok után baráti kapcsolatokat is ki kell építeni Szovjet-Oroszországgal, annál erőteljesebben formálódott a nézeteivel és tevékenységével szemben állók tábora.

21.

– Höttl – mondta Stirlitz, miután Eugen és Willy hozzáfogott, hogy alaposan áttanulmányozza a rádióadásokra vonatkozó dokumentációt, Kurt pedig elindult Linzbe, hogy tájékoztassa Eigruber Gauleiter titkárságát a munka megkezdéséről –, elkísérne a sétámra? Egyszerűen képtelen vagyok egymagamban sétálni.

– Szívesen – felelte Höttl. Az arca megnyúlt, szeme karikásabb lett ezalatt az éjszaka alatt.

– Egy pillanat – állította meg őket Eugen. – Megjavítottam a készülékét, Standartenführer... Nincs rá szüksége?

Stirlitznek eszébe ötlöttek Müller szavai. Tudta, hogy Eugen most nem kérdez, hanem parancsol.

– Nagyon figyelmes hozzám, öregem – bólintott. – Valóban annyira hozzászoktam a diktafonhoz, mint a gyorstüzelő pisztolyomhoz.

Eugen néhány perc múlva Stirlitz magnetofonjával a kezében jött vissza. Mosolyt erőltetett az arcára, ám ez kényszeredett volt; szemét lehunyta, az ajka remegett.

– A technikai felkészültségét majd Höttl Sturmbannführeren próbálom ki – jegyezte meg Stirlitz. – Felveszem, amit mond. Ugye, nincs ellene kifogása, Höttl?

– Miért is lenne? – felelte Höttl. – Csak az ellenség fél az ellenőrzéstől.

– Látja, Eugen – folytatta Stirlitz –, Höttlnek még örömet is okoz, ha lehallgatják. Ebből fakad az önbecsülése, és hogy tisztában van a saját lényének fontosságával, igaz, Eugen?

Eugen Stirlitzre emelte haragtól izzó tekintetét, és azt mondta:

– Pontosan így van, Standartenführer.

– Nagyszerű, nincs is remekebb dolog, mint ha az ember olyanokkal dolgozik együtt, akikkel azonos módon gondolkodik. Menjünk, Höttl! Hálás vagyok, hogy a fárasztó szolgálata után szakított időt a számomra...

A parkban Stirlitz magasra emelte a tekintetét, szemében az ég végtelen mélykékje meg a fenyők koronája tükröződött. Megállt s teli tüdővel beszívta a hideg levegőt, amelyben meg a tiszta, száguldó hegyi patakok illatát érezte. Elmosolyodott és halkan megszólalt:

– A legmeglepőbb, hogy teljesen tisztán látom magam előtt a pisztrángok felvillanását a zubogó vízben... Szeret pisztrángot fogni?

– Nem próbáltam még.

– Kár. Az a vadászatnál is nagyobb szenvedély. Egy ügyes hajítás – azonnali kapás; nincs szükség úszóra, sem pedig várakozásra. Ez mindig szerencsés kimenetelű játszma...

– Van itt valaki, aki pisztránghorgász – felelte óvatosan Höttl; nem tudta, mire akar Stirlitz kilyukadni.

– Nem csodálom! Errefelé remek pisztrángfajta van. Nem túl nagy méretű, és ezért különlegesen szép; nagyon élénk kékes-vöröses színűek a pikkelyeik és szivárványszínben csillognak... Spanyolországban megpróbálkoztam a festészettel. Van ott egy csodálatos horgászhely Baszkföldön, az Iratin... Halakat nagyon nehéz festeni, ahhoz hollandnak kell születni... Szereti a festészetet?

Höttl a cigarettájáért nyúlt, és idegesen rá akart gyújtani, ám a széllökések mindegyre elfújták az öngyújtó lángját.

– Standartenführer, ez így nem megy! – fakadt ki szinte fuldokolva. – Bekapcsolta a készüléket?

– Hiszen láthatta... Természetesen nem kapcsoltam be.

– Mutassa...

Stirlitz kihúzta a zsebéből a készüléket, és odanyújtotta Höttlnek.

– Magánál tarthatja, ha ettől megnyugszik.

– Köszönöm! – Höttl a kis magnetofont bőrkabátja zsebébe dugta. – Miért érdeklődött a holland festészet iránt? Azért, mert tud az ausseei tárnákról, ahol a Führer képeit őrzik?

Stirlitz megint felszegte a fejét, és eszébe ötlöttek az agyonolvasott kis könyvből Paszternák költői sorai: „...a fűben, a vad nenyúljhozzámok, margaréták és erdei virágok között heverünk, fejünk alá tett karral, arcunkat az ég felé fordítva, és oly zabolátlanul rohannak az ég kékjén a szenvedélyes fatörzsek...” – érezte a nyelv egész súlyát, s ettől valami büszke, sőt kissé kérkedő örömöt érzett, majd felsóhajtva azt mondta:

– Milyen szörnyű is az, Höttl, amikor az ember szavait nem a jelentésük szerint értik, hanem valami más, titkos gondolatot kutatnak mögöttük... Miért gondolja, hogy engem érdekel a Führer festményeinek rejtekhelye?

– Mert azt kérdezte, hogy viszonyulok a festészethez... Ezért úgy véltem, hogy önt is a rejtekhely érdekli.

– *Engem is.* Hát még kit érdekel?

Hötd megvonta a vállát:

– Mindenkit, akinek csak tetszik.

– Höttl – sóhajtott fel Stirlitz. – Attól tartok, igencsak jót tenne magának, ha a dologba bevonna engem is. Én nem vagyok fanatikus. Rég számot vetettem azzal, hogy elveszítettük a háborút. Az összeomlás heteken belül bekövetkezik... Láthatja, milyen a viszony az útitársaim és köztem. Még a kapun sem engednek ki. Engem is ugyanolyan gyanúsnak tartanak, mint magát, de magának megvan a lehetősége, hogy napközben bemenjen Linzbe, míg én ezt sem tehetem még... Pedig ez nagyon fontos lenne a számomra...

– Ha ennyire a figyelésük alatt tartják, akkor hogyan értelmezzem – mondta Höttl, maga elé engedve Stirlitzet egy meredek szakadék fölött átívelő kis hídon –, hogy éppen önt küldték ide egy különleges feladattal? Nekem valami nem stimmel ebben az egészben... Eichmann kitanított egyre-másra. Ő játszotta mindig a letartóztatott „jó barátját”, és én voltam az, aki a

kihallgatás alatt egyre gyaláztam a tagot... Akárhogy is, nem vagyok kezdő. A mi módszereink sokfélék...

– Ez így van, egyetértek... De most, sajnos, nem tehet mást, meg kell bíznia bennem... Elvégre én nyugodtan feltételezhetem azt is, hogy ön Kaltenbrunner hozzájárulásával dolgozik a Nyugatnak. Éppen ezért tegnap neki továbbította az én rejtjelzett üzenetemet, s egyben tájékoztatta is váratlan betoppanásunkról.

– Ha megenged magának egy ilyen feltételezést, akkor hogyan mer velem együttműködni?

Stirlitz megvonta a vállát.

– Mi mást tehetnék?

Höttl egyetértőleg bólintott.

– Valóban semmit... De még ha tájékoztatnom is kell Kaltenbrunnert – nyíltan megmondom a saját önös érdekemből kifolyólag – a csoportjuk látogatásáról, önre vonatkozólag nem teszek egyetlen olyan kijelentést sem, ami hátrányos lehetne.

– Kölcsönösséget ajánl?

– Igen.

– De hiszen maga már tájékoztatta Kaltenbrunnert az ittlétünkről, vagy mégsem?

– Megállapodtunk a kölcsönösségben, nem?

– Azt tanácsolnám, Höttl, legyen egy kicsit türelemmel. Ez mindkettőnk közös érdeke.

– Igyekezni fogok – felelte Höttl, és Stirlitz tudta, hogy Höttl természetesen azt fontolgatja, hogyan tudna lehetőséget találni rá, hogy tájékoztassa Kaltenbrunnert, ha eddig még nem tette volna meg...

– Ki érdeklődik a sóbányák iránt, ahová a képeket elrejtették?

– Az amerikaiak.

– Már régebben beépítették arrafelé az embereiket?

– Igen.

– Hol vannak?

– Salzburgnál.

– Kapcsolatban áll velük?

– Ők állnak velem kapcsolatban – pontosította ingerülten Höttl.

– Legyen úgy, ahogy maga mondja, barátocskám – bólintott Stirlitz, s rádöbbent, hogy ezt teljesen Müller stílusában mondta. – Most olyan idők következnek, amikor magának lesz érdeke, hogy kapcsolatot tartson velük, és nem fordítva.

Höttl megrázta a fejét.

– Nekik több érdekük fűződik hozzá. Ha nem sikerül megtennem a szükséges lépéseket, akkor a tárnákat, amelyekben a képeket és a szobrokat őrzik, felrobbantják és elárasztják vízzel.

– Maga megőrült!

– Nem, nem őrültem meg. Ez a Führer szigorú parancsa. A tárnákban már el is helyezték az öt repülőbombát, beszerelték a vezetékeket meg a gyutacsokat.

– És ki adja majd ki a parancsot a robbantásra?

– Berlin. A Führer vagy Kaltenbrunner.

– Nem Bormann?

– Lehet, hogy neki is van rá felhatalmazása, de nekem Kaltenbrunner nevét említették.

– Maga bizonyos befolyást élvez nála?

– De hiszen ismeri Kaltenbrunnert!

Stirlitz átható pillantást vetett rá. – Tud a maga kapcsolatairól?

– Nem.

– Feltárja neki?

– Még nem döntöttem el.

– Ha igazat mondott, Höttl, várjon még egy darabig. Kaltenbrunner azok közé a fanatikusok közé tartozik, akik éjjel bevallják maguknak, hogy itt az összeomlás, aztán reggel, miután megitták a snapszukat, azzal a gondolattal foglalkoznak, hogy feljelentik önmagukat a Führernél. Csak akkor tegyen neki vallomást, ha már itt is felhangzik az ágyúdörgés... Egyébként, Kaltenbrunner nem szándékozik ide jönni?

– Nem tudom.

– Rohanni fog! Ajánlja fel neki szolgálatait. Ő maga képtelen a cselekvésre. Ő is, Himmler is, Göring is... Mindannyiukat gúzsba

kötötte bálványuk, a Führer... Ebben rejlik a tragédiájuk, és – ez az ön mentsvára. Értesse meg Kaltenbrunnerral, Karl Wolff Obergruppenführer azzal vált Allen Dulles egyenrangú tárgyalópartnerévé, hogy felajánlotta neki az Uffizi Képtár festményeinek a megmentését... Hozza a tudomására, ön értesíteni tudja Dullest Kaltenbrunner jóindulatáról. A fuldokló a szalmaszálba is belekapaszkodik... Magát pedig ez sok későbbi problémától mentené meg...

Höttl elgondolkodott.

– És velem mi lesz? Ha ön már jó előre kiszámította a lépéseket – s ezen belül azt is, hogy mi történik majd velem –, akkor ezt valószínűleg mások is megtették már? Kész vagyok megtenni mindent, ami tőlem telik, de szeretnék valami garanciát kapni... Túl kell élnem. Mindenre kész vagyok, Standartenführer. Remek családom van, az ő kedvükért léptem be az SS-be. Legyen átkozott az a nap és az az óra...

– Nekem is elevenen van szükségem önre, Höttl. Az érdekeink tehát tökéletesen egybeesnek. Van egy ötletem... Pontosabban, azután jutott az eszembe, hogy megemlítette nekem az itteni amerikai hírszerző szolgálattal való kapcsolatát... Valószínűleg célszerű lenne ha ön megállapodna a kapcsolataival, hogy vegyék fel az összeköttetést a svájci rezidenssel... Maga a svájci központnak dolgozik, ugye?

– Igen.

– Dullesnak?

– Egy magas, fekete férfinak mutattak be...

– Úgy harmincöt éves, fennhéjázó, és legalább annyira gyűlöli a kommunistákat, mint a nemzetiszocialistákat, igaz?

– Igen.

– Az Hewernitz – mondta teljes bizonyossággal Stirlitz –, Dulles helyettese. Egy német, aki felvette az amerikai állampolgárságot. Kemény fickó, érti a dolgát... Nos tehát, azok, akik itt tevékenykednek Alt-Aussee közelében, adjanak le rádión egy jó hosszú rádiógramot. Az adást azonnal bemérik. Maga viszont

egész idő alatt Eugennal és Willyvel ott ül majd az asztalnál. Ezzel százszázalékos alibit szerez. Én majd a dokumentumokkal foglalkozom, magának jobb lesz, ha a jelentést Eugen írja majd meg... Megjegyzem, elég undorító figura, és igyekezzék jó viszonyban lenni vele. Gondolja, hogy meg tudja szervezni ezt a rádióadást?

– Meg tudom.

– És azt is meg tudja kérdezni Svájctól, miért nem kapok választ?

– Az a legkönnyebb feladat – nevette el magát Höttl.

– Ám abban az esetben, ha nem kapok olyan választ, ami kielégítene, ennél sokkal bonyolultabb feladatra kell majd felkérnem.

– Mire? – hökkent meg Höttl, még a fejét is behúzva a válla közé.

– Hogy hozzon össze a Linzben tevékenykedő amerikaiakkal.

– Itt nem amerikaiak tevékenykednek, hanem osztrák ügynökeik. És velük nem hozom össze...

– Úgy érti, hogy garancia nélkül, nem?

– Igen.

– Fél, hogy elkapom őket?

– Igen.

– De hiszen, ha ezt akarnám, egyszerűen szólnék Eugenéknek, hogy vegyék magát kezelésbe, és akkor már egy órán belül megszervezné ezt a találkozót.

– És ebből mi haszna lenne önnek? – kérdezte megtorpanva Höttl.

– Hogyan is mondjam? – Stirlitz felnevetett. – Megkapom a tölgyfalevelekkel ékesített Vaskeresztet és az írásbeli dicséretet.

„Most majd elkezd engem győzködni, hogy kifizetődőbb, ha együttműködöm az amerikaiakkal – gondolta Stirlitz. – Nincs humorérzéke."

– Ha negyvenháromban nyújtották volna át önnek a lovagkeresztet, az más lett volna – mondta Höttl. – De most már

mi előnye származna belőle? Csak a hátrányára lenne. Biztosan hallotta, hogy Sztálin drákói törvényt erőszakolt rá az amerikaiakra az SS-tisztek elítélésére vonatkozólag.

– Valóban? Az ördögbe is, igaza van! – Stirlitz újra csak felvetette a fejét; az ég még sötétebb lett, súlyosabb és magasabb. – Mióta is sétálunk?

– Vagy huszonöt perce – felelte Höttl. – Kurt itt jár mögöttünk.

– Ellenőrzés... Nos, és még valami... Vajon az itteni Gestapo-besúgók közül kit bízhattak meg a leendő föld alatti munka végzésével? Ki a körzeti Werwolf parancsnoka?

– Ez hétpecsétes titok. A Werwolffal az NSDAP foglalkozik, személyesen Eigruber Gauleiter...

– Mondja, Eigruber beteg?

– Egészséges.

– Én a pszichikai állapotára gondoltam... Sírni szokott a felszólalásaikor? Megbicsaklik a hangja, amikor a Führert kell éltetni? Tényleg hisz a győzelemben?

– Tényleg. De lehet-e a fanatizmust betegségnek tartani?

– Vagy betegség, vagy hideg és számító karrierizmus, amely mindig határos az árulással.

– Akkor inkább az első eset; Eigruber beteg...

– Ha beteg, hát beteg... Én nem véletlenül érdeklődtem a besúgókról, akiket a Werwolfban folytatandó munkára szándékoznak hátrahagyni, Höttl. Belekezdünk a mesterkedésbe, Eugen jelenlétében beszélgetni kezdek majd magával – közvetlenül azután, hogy nyélbe ütötte a rádióadást. Sok mindenről beszélek majd. Arról is, hogy az itteniek közül kik jöhetnek számításba mint árulók. Megkérdezem, ki ismeri különösen alaposan a helybelieket. Ki hatolhat be titokban a kastély területére? Ki létesíthet innen kapcsolatot Svájccal, hogy rossz színben tüntesse fel a maguk hivatalát?... Megértette?

– Megértettem.

– Magának kifizetődik, ha a Gestapo révén, melyet mint mondja, már régóta gyűlöl, egy pár Werwolf-szörnyeteget börtönbe juttat.

Kurt kiáltott ekkor Stirlitznek.

– Standartenführer, sürgős rádiógram a Gruppenführertől!

– Mi történt? – fordult hátra Stirlitz.

– Saját kezű felbontásra szól – felelte Kurt. – Nem olvastuk.

Stirlitz Höttlre nézett, és elnevette magát:

– Még hogy nem olvasták! Egy angol arisztokrata klub tagjai, mi? Menjünk, később majd folytatjuk a beszélgetést. Visszavárom néhány óra múlva... Egyébként, hol van a családja?

– Linzben – felelte Höttl, miközben ijedt szemeit nem vette le Kurtról.

– Valóban? – Stirlitz összeráncolta a homlokát.

– Hát hol lennének másutt?

Stirlitz megvárta, hogy Kurt odaérjen, és akkor megkérdezte:

– Hol tartózkodnak a villában szolgálók családtagjai?

– Mindenki otthon lakik – felelte Kurt, aki a kérdésből rájött arra, amire nem lett volna szabad következtetnie, hogy Müller emberei Kaltenbrunner munkatársai iránt érdeklődnek.

– Ha otthon, hát otthon. – Stirlitz sóhajtott. – Szeretnék egy kávét... Egy jó erős kávét. Eugen mégiscsak horkol. Nem tudta Skorzeny megtanítani a csendes alvásra, nem kell áltatnia magát...

– Igen – mondta egyetértőleg Kurt. – Hallottam, amint éjszaka kiment a hálószobából, és csaknem reggelig az ebédlőben ült.

Stirlitz Höttlhöz fordult, és figyelmesen a szemébe nézett; az elértette a pillantását – valóban állandó megfigyelés alatt tartják –, s enyhe mosoly jelent meg az ajkán.

– Akkor várom magát, Höttl – mondta Stirlitz. – Még sok munkát kell elvégeznünk.

– Hamarosan visszajövök. Heil Hitler!

Amikor úgy harminclépésnyire eltávolodott, Stirlitz utánakiáltott:

– Barátom, adja vissza a diktafonomat. Egészen megfeledkeztem róla, hogy megkértem, legyen magánál…

Kurt hunyorgott, megcsóválta a fejét, de nem szólt egy szót sem.

„Most majd elkezdődik – gondolta Stirlitz. – Most majd sarokba szorítanak. De hát minél rosszabb, annál jobb. Világosabbá válnak az erővonalak!”

De nem fogták vallatóra, mivel Müller üzenetében ez állt: *„Az a személy, aki iránt érdeklődik, tisztában van az ön küldetésével.”*

– No, és most mit tegyünk? – kérdezte Stirlitz, a társaihoz fordulva; biztos volt benne, hogy elolvasták a szöveget, nagyon primitív ellenőrzési módszert alkalmazott; Kurt valószínűleg kikotyogja majd abból ítélve, hogy hogyan viselkedett a Höttllel folytatott beszélgetés közben.

– Kérjen utasítást – szólalt meg a várakozással ellentétben nem Kurt, hanem Willy.

„Vagy egy előre megbeszélt jelenetet játszanak el nekem? – tépelődött Stirlitz. – Kurt a parkban árulta el magát, Höttl jelenlétében, Willy meg itt… És mi az értelme az egésznek? Világos, hogy be vagyok kerítve. Világos, hogy Müller játszmájának a részese vagyok. De mit akar rajtam keresztül elérni? Mit érhet el egyáltalán? Elmulasztotta a pillanatot, nem maradt már ideje. Milyen cselszövést fundált ki?”

– De hisz azt mondta – fordult Stirlitz Kurthoz –, hogy senki sem olvasta Müller Gruppenführer táviratát… Willy miféle önfejűsködéseket enged meg magának? Kinyitja és elolvassa a saját kezű felbontásra nekem küldött üzenetet?

– Az ön kérdéséből következtettem az üzenet tartalmára – felelte Willy. – Senki sem olvasta a táviratot.

– Én olvastam – jegyezte meg Eugen. – Kétszer is.

– Éppen ezért kérdezem, hogy mit tegyünk? – vonta meg a vállát Stirlitz.

– Willynek igaza van – mondta Eugen. – Kérjen utasítást.

– Majd azután, hogy befejeztem a munkát Höttllel.

– Legyen szíves, és adja ide nekem a szalagokat – kérte Eugen.

Stirlitz bosszúsan ráncolta össze a homlokát:

– Ide figyeljen! Nem kell mindenkit idiótának tartania. Gyakorlatilag semmiről sem tudtam beszélni Höttllel azután, hogy maga átadta nekem a diktafont.

– De tudott – mondta Eugen. – Hogy összehasonlíthassa a beszédmódját akkor, ha tudja, hogy felveszik a szövegét azzal, amit négyszemközt mond önnek.

– Nincs rá módunk, hogy ilyesmivel töltsük el az időnket – mondta Stirlitz. – Világos? Nem. Mindannyiunknak azt kell megértenünk, amit kötelességünkké tettek, hogy megértsünk.

– Önnek – pontosította Eugen, – Mi csak a védelmét látjuk el.

– Annál inkább – felelte Stirlitz. – Akkor ne avatkozzék a dolgomba, hanem az őrzésemmel törődjék. – Felállt és Willyhez fordult. – Kísérjen el a rádiósokhoz.

Már késő estére járt, amikor Müller elolvasta Stirlitz üzenetét. Az egész napot a városban töltötte, hogy az ODESSA titkos menekítőhelyeit ellenőrizze. Csak ezután ment Kaltenbrunnerhez. A Főhivatal főnöke váratlanul az iránt kezdett érdeklődni – ez még reggel történt –, hogy miért ment egy Gestapo-csoport Alt-Ausseeba. A beszélgetés során felvetette, hogy a Linzbe küldött csoportnak segítenie kell a Főhivatal helyi csoportjának a munkáját. Valahol a hegyekben, a villa közelében, aktív tevékenységet fejtenek ki a partizánok. A Führer tudomást szerzett erről, s a tény fölöttébb nyugtalanítja. Érdeklődik a dolog iránt – feltétlenül ellenőrizni kell a híreket. A feladat végrehajtásáról tájékoztatni kell, bár világos, hogy a részletes jelentést ön fogja megkapni, Gruppenführer.

– Ki utazott oda? – kérdezte Kaltenbrunner.

– Stirlitz Standartenführer...

– Kicsoda? – Kaltenbrunner úgy tett, mintha soha életében nem hallott volna erről az emberről.

– Stirlitz, a hatos osztályról.

– Hírszerző, teljesíti az ön megbízását?

– Őt választottam, mert hozzá hasonlóan nem dolgozik senki más.

Ennek a Müller számára felettébb kellemetlen beszélgetésnek a folytatásától Göring telefonhívása mentette meg. A Reichsmarschall arról érdeklődött, milyen mértékben lehet igénybe venni a birodalom érdekében a svéd polgári légiforgalmat. Kaltenbrunner azonnal hívta a légierővel foglalkozó csoportot. Kapva az alkalmon, Müller engedélyt kért a távozásra. Az Obergruppenführer zavartan útjára bocsátotta – Göring minden kérésében aljas fondorlatot sejtett, s nem akarta, hogy az panaszt tegyen ellene a Führernél. Hitler befolyásolható volt, s ki tudja mit fecseg el neki Göring, az meg aztán végképp kiszámíthatatlan, hogy a Führer arra miként reagál.

Müller még egyszer elolvasta Stirlitz táviratát:

> *Höttl Stumbannführer ígéretet tett arra, hogy az elkövetkező három nap alatt összeállít egy sor érdeklődésre számottartó dokumentumot. A munka folytatását lehetségesnek tartom. Mi a javaslata?*

Felvette a telefont, a rádióközpontot hívta, és bediktálta:

> *Alt-Aussee, Stirlitznek. Sürgősen tájékoztasson munkája eredményéről. Nem várhatok három napot. Müller.*

Höttl öt óra múlva jött vissza, és javasolta Stirlitznek, hogy sétáljanak egyet. Amikor kimentek, Stirlitz tekintetével a kabátja zsebére mutatott. A másik elértette; tudta, a beszélgetést a készülék felveszi. Lehalkította a hangját, és arról kezdett beszélni, hogy Robert Grünberg és Konstantin Gürath az utóbbi hónapokban gyakran feltűntek a kastély közelében, ugyanakkor Eigruber Gauleiter megtiltotta, hogy rájuk vonatkozóan bármi

információt is adjanak Berlinnek. Megjelenésük két alkalommal meglehetősen gyanús volt, mivel fényszóró nélkül vezettek sötétedés után – s épp az egyik ilyen alkalommal regisztrálták az éterben az ismeretlen rádiós adását.

Stirlitz ismét jelt adott a szemével, a tekintetével, a kezével. Beszéljen még, hogy tele legyen a szalag! Höttl bólintott, és folytatta.

Végül Stirlitz, úgyszintén suttogva, megkérdezte:

– Hogy reagált ezekre a közlésekre Kaltenbrunner?

Höttl azzal válaszolt, amit reggel Stirlitz tanácsolt neki.

– Eigruber Gauleiter megtiltotta, hogy az Obergruppenführernek negatív információt küldjünk. Feleslegesnek tartotta, hogy apróságokkal felidegesítsük.

Stirlitz az órájára nézett. A szalagnak rövidesen le kell járnia. Ez meg is történt, a diktafon halkan surrogott.

– Kész – mondta Stirlitz megkönnyebbülten. – Most pedig a továbbiakról, kedves Höttl. A rádiósoktól már tudom, hogy Svájcból nem jött adás. Dulles hallgat, így hát, kérem, szervezze meg a találkozást a kapcsolataival...

– De hiszen nem engedik ki innen.

– Hozza létre a találkozót itt a parkban, a kapu közelében. Hány embert tud idehívni?

– Nem egészen értem önt, Standartenführer...

– Pedig pofon egyszerű, Höttl. Idehozza az embereit, ártalmatlanná tesszük az őrséget, én likvidálom a testőreimet, és valamennyien együtt elrejtőzünk a hegyekben. Azt tanácsolnám, hogy a családját még ma vigye el valahová távolabb. Itt egyelőre semmi dolguk...

– Ez túlságosan kockázatos.

– Természetesen – értett egyet vele Stirlitz. – De még kockázatosabb, ha a feleségét meg a gyerekeit túszként tartják fogva... Jól tudja, a csoportunk nem azért jött ide, hogy unalmában szórakozzék... Ha nem én kapom el magát, majd elkapja más. De az

azzal fogja kezdeni, hogy leviszi a pincébe a feleségét meg a gyerekeit, és a maga szeme láttára kínozza meg őket.

– Az ausztriai kapcsolataim minden bizonnyal Dulles jóváhagyását kérik majd az akcióhoz. A rejtjelüket Müller nem tudta megfejteni?

És Stirlitz hibát követett el, amikor azt mondta:

– Ha elolvasta volna ezeket a táviratokat, maga már régen krematóriumi füstté vált volna...

Miután Höttl megígérte Stirlitznek, hogy megszervezi a kastély elleni támadást, és megállapodtak abban, hogy Höttl a következő éjszakára elkészíti az akció tervét, a Sturmbannführer bement abba az épületbe, ahol Eugen és Willy dolgozott. Előadott nekik néhány zsidóviccet, megbeszélte velük a következő napi munkát, majd elment Linzbe. Onnan pedig közvetlen vonalon felhívta Kaltenbrunnert, és a következőket mondta:

– Nyomon vannak. Távolítsa el őket innen. – És letette a kagylót.

Ezzel teljesítette Dulles parancsát, amelyet a tartalék csatornán kapott:

> *Távolítsa el Alt-Ausseeból azt a személyt, aki megbízta, hogy továbbítsa az oroszoknak szóló rejtjeles üzenetet.*

Hazatérve, Höttl megivott egy üveg konyakot. Egyszerűen nem tudott józan maradni. Azzal, hogy felhívta Kaltenbrunnert, a lelkiismerete szerint járt el. Ám mégsem könnyebbült meg. Egyre csak Stirlitz szavai jártak az eszében arról, hogy a családját túszként használhatják fel ellene. De képtelen volt arra, hogy önmaga döntsön. Szüksége volt parancsokra, tanácsokra, utasításokra az elöljáróitól – másképp egyszerűen nem tudott létezni. A keze jéggé dermedt, álmatlanság kínozta, hidegrázás jött rá.

Arra kérte a feleségét, kártyázzék vele, majd mikor vesztett, megdühödött, bevett két altatót és nyugtalan, hideg álomba merült.

Éjjel kettőkor Kaltenbrunner felhívta Müllert.

– Figyeljen ide – mondta –, nem tetszik nekem ez az alt-ausseei kirándulás. Az emberei jöjjenek vissza, és holnap jelentsék nekem, hogy mit végeztek. Aztán majd közösen kifundálunk valamit.

– Értettem, Obergruppenführer – felelte Müller. – Rögtön küldök egy rádiógramot Stirlitznek.

Ám ehelyett felkereste a bunkerban Bormannt.

Bormann, miután végighallgatta, azt mondta:

– Szóval így állunk. Tehát Kaltenbrunner is belekezdett a maga külön játszmájába. Akinek ugyanis nincs vaj a fején, annak semmi félnivalója az ellenőrzéstől. Ügyes fickó ez a Stirlitz...

Hét perccel ez után a beszélgetés után Müller a következő üzenetet küldte Eugennek:

Hozza ide Stirlitzet, egyetlen órát se késlekedjen.

22.

Miután megkapta Hopkins részletes memorandumát az OSS legutóbbi akcióiról, azonnal megértette, hogy Donovan tábornok a jelentésében melyik fontos kérdéscsoportot hagyta teljesen figyelmen kívül, melyik részletekről tett érintőleges említést, s miket hallgatott el, Roosevelt megkérte a haditengerészeti flottánál szolgálatot teljesítő segédtisztjét, hogy hozza be neki azt a dossziét, mely a Sztálinnal történt üzenetváltásait tartalmazza, majd kiválasztotta azokat a táviratokat, melyek a Sunrise-hadműveletre vonatkoztak.

Az elnök kétszer végigolvasta saját üzeneteit és Sztálin marsall válaszait, majd ismét átfutotta Donovan jelentését a Dulles és Karl Wolff Obergruppenführer között lezajlott megbeszélésekről. Végiglapozta azt a memorandumot is, amelyet barátja és tanácsadója Harry Hopkins készített ugyanerről a kérdésről, s hirtelen érezte, hogy lángbaborul az arca.

„Mint amikor kérés nélkül elcsentem a nagymamánál a narancsdzsemet – jutott hirtelen az eszébe. – A karácsonyi teázáshoz tartogatták, én meg novemberben belakmároztam, rajtakaptak, s életemben először akkor vörösödtem el szégyenemben...”

– Borzalmasan kimerült a szemem. Ha nem esik nehezére, kérem, olvassa fel a Joe bácsival folytatott teljes levelezésemet – kérte Roosevelt a segédtisztjét. – Szeretném érezni a párbeszéd egészének a stílusát. Különben nagyon nehéz lenne olyan táviratot készítenem az orosz vezetőnek, amely nemcsak az én jelenlegi álláspontomat rögzítené a tárgyalásokkal kapcsolatban, hanem bizonyos mentegetőzést is azért a méltatlan magatartásért, amit

megengedtek maguknak az embereink Bernben és itt is, Donovan vezérkaránál.

A segédtiszt feltette a szemüvegét, és olvasni kezdett. Hangosan, monotonon. Az elnök mindig azt kérte, hogy így olvasson, mivel félt attól, hogy az érzelmek megváltoztatják a szó valódi értelmét; ha például hallgatta az ember Deweynak, republikánus ellenfelének a választási beszédeit, akkor úgy tűnt fel, mintha a *Pravda* szavai szólnának a szájából; ha viszont elolvasta a beszéd szövegét, akkor egyszerűen elámult rajta az ember: tökéletes üresség, sehol egy gondolat, könyvelési mérleg, amit ráadásul olyan ember készített, akinek nem is egészen tiszta a keze.

> – *Személyes és bizalmas I. V. Sztálin miniszterelnöktől Roosevelt elnök úrnak...* – olvasta a szárnysegéd, és köhintett egyet. – *Behatóan foglalkoztam az ön által folyó év március 25-i levelében előttem felvetett kérdéssel, és meggyőződésem szerint a Szovjet Kormány nem adhatott más választ, miután elutasították a szovjet megbízottak részvételét a németekkel Bernben annak lehetőségével kapcsolatban folytatott tárgyalásokon, hogy a német csapatok kapituláljanak és megnyissák a frontot az észak-olaszországi angol–amerikai csapatok előtt.*
>
> *Én nemcsak nem ellenzem, hanem éppen fordítva, tökéletesen helyeslem azt, ha kihasználják a német seregekben bekövetkezett bomlás minden esetét, és meggyorsítják kapitulálásukat az egyik vagy a másik frontszakaszon, s ha a német seregeket arra ösztönzik, hogy megnyissák a frontot a szövetséges csapatok előtt.*
>
> *De ahhoz, hogy az ellenséggel ilyen kérdésekről tárgyaljanak, csak abban az esetben járulok hozzá, ha ezek a tárgyalások nem könnyítik meg az ellenség helyzetét, ha a németek számára kizárják annak lehetőségét, hogy manőverezzenek, s ezeket a tárgyalásokat csapataiknak más*

frontszakaszokra, mindenekelőtt pedig a szovjet frontra való átdobására használják ki.

A Szovjet Kormány csakis ennek biztosítása céljából nyilvánította szükségesnek a szovjet katonai parancsnokság képviselőinek részvételét az ellenséggel ilyen kérdésekről folytatott tárgyalásokon, bárhol is tartják ezeket a tárgyalásokat – akár Bernben, akár Casertában. Nem értem, miért utasították el a szovjet katonai parancsnokság képviselőinek részvételét ezeken a tárgyalásokon, és mennyiben zavarhatták volna a szovjet katonai parancsnokság képviselői a szövetséges parancsnokság képviselőit.

Tájékoztatásul közölnöm, kell önnel, hogy a németek máris kihasználták a szövetséges parancsnoksággal folytatott tárgyalásokat, és ezek idején sikerült Észak-Olaszországból három hadosztályt átdobniok a szovjet frontra.

Az, a krími értekezleten meghirdetett feladat, hogy össze kell hangolni a hadműveleteket, s nyugatról, délről és keletről egyidejű támadást kell indítani a németek ellen, megkívánja, hogy az ellenség csapatait lekössük, s lehetetlenné tegyük az ellenség számára a manőverezést, a csapatok átdobását egyik hadszíntérről a másikra. A szovjet parancsnokság teljesíti ezt a feladatot. Alexander tábornagy ezt a feladatot megszegi. Ez a körülmény idegesíti a szovjet parancsnokságot és megteremti a bizalmatlanság alapját.

„Ön, mint katona, megérti – írja Ön nekem –, hogy gyorsan kell cselekednünk, ha nem akarjuk elszalasztani a kínálkozó lehetőséget. Ugyanez lett volna a helyzet, ha az ellenség Königsbergnél vagy Danzignál fehér zászlóval fordult volna valamelyik tábornokukhoz” Sajnos, a hasonlat itt nem helyénvaló. Danzignál, illetve Königsbergnél a német csapatokat bekerítettük. Ha megadják magukat, ezt azért teszik, hogy megmeneküljenek a pusztulástól, de ezeknek a csapatoknak nem áll módjukban megnyitni a frontot a szovjet csapatok előtt, mert a front tőlük már messze nyugatra, az

Odera mentén van. Merőben más a helyzet az északolaszországi német csapatok tekintetében. Ezeket a csapatokat nem kerítették be és nem fenyegeti őket a megsemmisülés veszélye. Ha ennek ellenére a németek Észak-Olaszországban tárgyalásokra törekednek, hogy megadják magukat és megnyissák a frontot a szövetséges csapatok előtt, ez azt jelenti, hogy valamilyen más, komolyabb, Németország sorsát érintő céljaik vannak.

Meg kell mondanom önnek, hogy amennyiben a keleti fronton, valahol az Odera mentén, hasonló feltételek jönnének létre annak lehetőségével kapcsolatban, hogy a németek kapituláljanak és megnyissák a frontot a szovjet csapatok előtt, nem mulasztanám el, hogy haladéktalanul értesítsem erről az angol–amerikai katonai parancsnokságot, és megkérjem, hogy küldje el képviselőit a tárgyalásokon való részvétel céljából, hiszen szövetségeseknek ilyen esetekben nem lehet titkuk egymás előtt.

– Tovább – kérte Roosevelt.

– Személyes és szigorúan bizalmas Roosevelt elnöktől Sztálin marsall részére... Úgy látom, hogy az észak-olaszországi német fegyveres erők kapitulációját illetően a németekkel a jövőben esetleg folytatandó tárgyalásokkal kapcsolatos üzenetváltásunk folyamán e kérdés körül most sajnálatos aggályoskodás és bizalmatlanság légköre alakult ki, jóllehet valamennyi alapelvet illetően egyetértés van köztünk.

A kapitulációról semmiféle tárgyalás nem folyt, és ha lesznek ilyen tárgyalások, ezek Casertában mindvégig az Önök képviselőjének jelenlétében fognak folyni. Jóllehet a szóban forgó tárgyalások megszervezésére Bernben tett kísérlet eredménytelennek bizonyult, megbíztuk Alexander tábornagyot, hogy állandóan tájékoztassa Önöket erről az ügyről.

Ismételten ki kell jelentenem, a berni találkozás egyedüli célja az volt, hogy kapcsolatot létesítsünk illetékes német tisztekkel, nem pedig az, hogy bármi néven nevezendő tárgyalásokat folytassunk.

Szó sem lehet a németekkel olyan tárgyalásokról, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy erőiket az olasz frontról bárhová átdobják. Ha lesznek tárgyalások, ezek alapja csakis a feltétel nélküli kapituláció lehet. Ami azt illeti, hogy a szövetségesek Olaszországban jelenleg nem folytatnak támadó hadműveleteket, ez semmiképpen sem annak a következményei hogy a németekkel való megegyezésben reménykedünk. Az olaszországi támadó hadműveleteknek a legutóbbi időben bekövetkezett tényleges félbeszakadása főleg azzal magyarázható, hogy erről a frontról nemrégiben Franciaországba dobtak át szövetséges csapatokat – brit és kanadai hadosztályokat. Jelenleg előkészületek történnek arra, hogy április 10-e körül az olasz fronton meginduljon a támadás. De – bár sikert remélünk – ennek a hadműveletnek az arányai korlátozottak lesznek, mert Alexandernek jelenleg nem áll rendelkezésére elég erő. Neki 17 harcképes hadosztálya van, vele szmben pedig 24 német hadosztály áll. Minden erőnktől telhetőt meg szándékozunk tenni annak érdekében, hogy megakadályozzuk a jelenleg Olaszországban levő német csapatok más hadszínterekre irányítását.

Ami a német csapatok Olaszországból történt átdobásának időpontját illeti, szerintem az Ön értesülései tévesek. A mi megbízható értesüléseink szerint ez év január elseje után három német hadosztályt vontak ki Olaszországból, s ebből kettőt vittek a keleti frontra. E három hadosztály közül az utolsó átdobása február 25-e körül, vagyis több mint két héttel azelőtt kezdődött meg, hogy a kapituláció valamilyen lehetősége szóba jött. Ezért egészen világos, hogy a német megbízottak Bernben akkor fordultak hozzánk, amikor az

utolsó csapatátdobás már megkezdődött, s így ez az akció a csapatátdobást semmiképpen sem befolyásolhatta.

Az egész egy állítólag Himmlerhez közel álló német tiszt kezdeményezésére történt, s természetesen fölöttébb valószínű, hogy egyetlen célja – gyanakvást és bizalmatlanságot kelteni a szövetségesek között. Semmi okunk arra, hogy lehetővé tegyük e cél elérését. Remélem, hogy a jelenlegi helyzetnek és szándékaimnak fentebbi világos ismertetése eloszlatja azokat az aggályokat, amelyeket ön március 29-i üzenetében kifejezésre juttatott.

– Donovan az SS legmagasabb rangú tábornokát német tisztként tüntette fel nekem – jegyezte meg ingerülten Roosevelt. – Én pedig hittem neki. S így hazugnak tűntem fel Joe bácsi szemében. Szégyen... Kérem, olvassa tovább...

– I. V. Sztálin marsalltól Roosevelt elnök úrnak... A berni tárgyalások kérdésére vonatkozó üzenetét megkaptam.

Önnek tökéletesen igaza van abban, hogy az angol–amerikai parancsnokság és a német parancsnokság között valahol Bernben vagy másutt folytatott tárgyalásokkal, ezzel az egész históriával kapcsolatban »most sajnálatos aggályoskodás és bizalmatlanság légköre alakult ki«.

Ön azt állítja, hogy eddig még semmiféle tárgyalás nem volt. Azt kell hinnem, hogy önt nem tájékoztatták teljes mértékben. Katona kollégáim a rendelkezésükre álló adatok alapján nem kételkednek abban, hogy voltak tárgyalások, s ezek a németekkel kötött olyan megegyezéssel végződték, amelyek értelmében Kesselring marsall, a német nyugati front parancsnoka beleegyezett abba, hogy megnyissa a frontot, s az angol és amerikai csapatokat átengedje keleti irányban, az angolok és az amerikaiak pedig viszonzásul megígérték, hogy enyhébb fegyverszüneti feltételeket szabnak a németeknek.

Azt hiszem, hogy kollégáim közel járnak az igazsághoz. Ellenkező esetben érthetetlen lenne az a körülmény, hogy az angolok és amerikaiak elutasították a szovjet parancsnokság képviselőinek részvételét a németekkel Bernben folytatott tárgyalásokon.

Előttem érthetetlen az angolok hallgatása is, akik önnek engedték át a velem való levelezést ebben a kellemetlen kérdésben, ők maguk pedig továbbra is hallgatnak, noha tudott dolog, hogy ezt az egész históriát, a berni tárgyalásokat az angolok kezdeményezték.

Megértem, hogy ezek a Bernben vagy másutt folytatott különtárgyalások bizonyos előnyöket jelentenek az angol és amerikai csapatoknak, mivel így lehetővé válik számukra, hogy úgyszólván a németek ellenállása nélkül mélyen behatoljanak Németország belsejébe, de miért kellett ezt eltitkolni az oroszok elől, és miért nem figyelmeztették erre előre szövetségeseiket – az oroszokat?

Így került sor arra, hogy a németek ez idő szerint nyugaton gyakorlatilag beszüntették a háborút Anglia és Amerika ellen. Ugyanakkor azonban a németek folytatják a háborút Oroszország – Anglia és az Egyesült Államok szövetségese ellen.

Érthető, hogy az ilyen helyzet semmiképpen sem járulhat hozzá az országaink közötti bizalom fenntartásához és erősítéséhez.

Előző üzenetemben már megírtam önnek és most szükségesnek tartom itt megismételni, hogy én személyesen és kollégáim semmiképpen se vállalkoznánk ilyen kockázatos lépésre, mert jól tudjuk, hogy a pillanatnyi előny, bármekkora legyen is, nem ér fel azzal az elvi előnnyel, amit a szövetségesek közötti bizalom fenntartása és erősítése jelent.

– Ajaj, igaza van – jegyezte meg Roosevelt. – A Dulles fivérek és Donovan ügyvédi irodájának pillanatnyi haszna megtorpedózza

mindazt, amit én ezek alatt az évek alatt elértem – Joe bácsi bizalmát... Folytassa, kérem...

– Nem fáradt el? – kérdezte a segédtiszt.

– Nem, dehogy, hová gondol!... Várom a folytatást.

– Személyes és szigorúan bizalmas Roosevelt elnöktől Sztálin marsall részére... Csodálkozással vettem kézhez április 3-i üzenetét, amely azt az állítást tartalmazza, hogy az Alexander tábornagy és Kesselring között Bernben létrejött megegyezés értelmében Kesselring beleegyezett abba, hogy »az angol és amerikai csapatokat átengedje keleti irányban, az angolok és amerikaiak pedig viszonzásul megígérték, hogy enyhébb fegyverszüneti feltételeket szabnak a németeknek«, Azokkal a Bernben tett kísérletekkel kapcsolatban, hogy tanácskozást kezdjünk az olaszországi német csapatok kapitulációjának megtárgyalása céljából, előző üzeneteimben már közöltem önnel, hogy 1) Bernben semmiféle tárgyalás nem volt; 2) ez a találkozás egyáltalán nem volt politikai jellegű; 3) ha Olaszországban az ellenséges hadsereg bármilyen kapitulációjára sor kerül, nem fogjuk megszegni közös elvünket, a feltétel nélküli kapituláció elvét; 4) örömmel fogadjuk majd szovjet tisztek részvételét minden olyan találkozáson, amelyet a kapituláció megtárgyalása céljából esetleg rendezünk.

Németország ellen irányuló együttes katonai erőfeszítéseink érdekében, amelyek nyomán most a német haderő gyors felbomlását illetően ragyogó kilátásaink vannak, továbbra is fel kell tételeznem, hogy Ön ugyanolyan nagy bizalmat érez becsületességem és megbízhatóságom iránt, amilyet én az Ön becsületessége és megbízhatósága iránt mindenkor éreztem.

Én ugyancsak teljes mértékben értékelem, azt a szerepet, amelyet az Önök hadserege játszott, amikor az Eisenhower tábornok parancsnoksága alá tartozó fegyveres erőknek lehetővé tette a Rajnán való átkelést, valamint azt a befolyást

is, amellyel az Önök csapatainak ezután következő hadműveletei a közös támadásainkkal szemben tanúsított német ellenállás végleges összeomlására lesznek.

Én tökéletesen megbízom Eisenhower tábornokban, s biztos vagyok benne, hogy ő magától értetődően tájékoztatna engem, mielőtt bármilyen megegyezést kötne a németekkel. Megbíztuk, hogy feltétel nélküli kapitulációt követeljen mindazoktól a német csapatoktól, amelyek az ő frontján esetleg vereséget szenvednek, és ő ezt meg is fogja tenni. A nyugati fronton bekövetkezett előrenyomulásunk a hadműveletek eredménye. Ennek az előrenyomulásnak gyorsasága főleg azzal a szörnyű csapással magyarázható, amelyet légierőink mértek a németekre, s amely tönkre tette a németek közlekedési hálózatát, továbbá azzal, hogy Eisenhowernak már akkor sikerült meglömi a nyugati fronton levő német csapatok zömének erejét, amikor azok még a Rajnától nyugatra voltak.

Biztos vagyok benne, hogy Bernben soha semmiféle tárgyalás nem volt, s szerintem az ön ilyen irányú értesülésé bizonyára német forrásokból származnak, márpedig a németek egyre széthúzást igyekeztek előidézni közöttünk, hogy valamennyire kibújhassanak az általuk elkövetett háborús bűnökért rájuk háruló felelősség alól. Ha Wolffnak ez volt a célja, akkor – mint az ön üzenete bizonyítja – elért némi sikert.

Mivel meggyőződésem szerint Ön hisz az én személyes megbízhatóságomban és abban az eltökélt szándékomban, hogy Önökkel együtt elérjük a nácik feltétel nélküli kapitulációját, csodálkozással tölt el, hogy a Szovjet Kormány úgy látszik hitelt adott annak a véleménynek, amely szerint én megegyezésre léptem az ellenséggel, anélkül, hogy előbb megkaptam volna az Önök teljes hozzájárulását.

Végül, meg szeretném mondani, hogy a történelem egyik legnagyobb tragédiája lenne, ha éppen a győzelem pillanatában, amelyhez már közel vagyunk, az emberéletben és anyagi értékekben kozott hatalmas áldozatok után ilyen

gyanúsítgatás és ilyen bizalmatlanság ártana közös ügyünknek.

Őszintén szólva, az ön informátoraival szemben, bárkik legyenek, cselekedeteimnek, illetve bizalmi embereim cselekedeteinek ilyen aljas, valótlan beállítása miatt nem érezhetek mást, mint mélységes felháborodást.

– Érzékeli, hogy milyen kényes az ügy? – kérdezte Roosevelt. – Fel tudja fogni, hogy milyen kínos helyzetbe hoztak? Tovább...

– Személyes és bizalmas I. V. Sztálin miniszterelnöktől F. Roosevelt elnök úrnak... 1. Üzenetemben nem a becsületességről és a megbízhatóságról van szó. Sohasem kételkedtem az ön becsületességében és megbízhatóságában, s ugyanígy Churchill úr becsületességében és megbízhatóságában. Nálam arról van szó, hogy üzenetváltásunk során kiderült nézeteink különbözősége abban a tekintetben, hogy mit engedhet meg magának az egyik szövetséges a másikkal szemben, és mit nem szabad megengednie. Mi oroszok úgy gondoljuk, hogy a frontokon jelenleg kialakult helyzet mellett, amikor az ellenség a kikerülhetetlen kapituládó előtt áll, minden olyan esetben, amikor az egyik szövetséges képviselői találkoznak a németekkel a kapituládó kérdésében, biztosítani kell a másik szövetséges képviselőinek a részvételt ezen a találkozón. Mindenesetre, ez feltétlenül szükséges, ha a szóban forgó szövetséges törekszik arra, hogy részt vegyen az ilyen találkozón. Az amerikaiak és az angolok viszont másképpen gondolkoznak, s helytelennek tartják az orosz álláspontot. Ebből kiindulva megtagadták az oroszoktól azt a jogot, hogy részt vegyenek a németekkel Svájcban történt találkozón. Már megírtam önnek, s nem tartom fölöslegesnek megismételni, hogy az oroszok hasonló helyzetben semmi esetre sem tagadták volna meg az amerikaiaktól és az angoloktól az ilyen találkozáson való részvétel jogát. Én továbbra is az orosz

álláspontot tartom az egyedül helyesnek, mert kizárja a kölcsönös gyanakvás minden lehetőségét, s nem teszi lehetővé az ellenségnek, hogy bizalmatlanságot keltsen köztünk.

2. Nehéz egyetérteni azzal, hogy a nyugati fronton a németek részéről az ellenállás hiánya csakis azzal magyarázható, hogy szétverték őket. A németeknek a keleti fronton 147 hadosztályuk van. Minden károsodás nélkül elvonhatnának a keleti frontról 15-20 hadosztályt, s átdobhatnák a nyugati fronton levő csapataik megsegítésére. A németek azonban ezt nem tették és nem teszik. Továbbra is dühödten hadakoznak az oroszokkal Zemljanicáért, holmi jóformán ismeretlen csehszlovákiai vasútállomásért, amely úgy kell nekik, mint halottnak a borogatás, de minden ellenállás nélkül feladnak Németország szívében olyan fontos városokat, mint Osnabrück, Mannheim és Kassel. Lássa be, hogy a németeknek ez a viselkedése enyhén szólva furcsa és érthetetlen.

3. Ami informátoraimat illeti, biztosítom önt, hogy nagyon becsületes és szerény emberek, akik gondosan teljesítik kötelességüket, s nem áll szándékukban megsérteni bárkit is. Ezeket az embereket mi a tények alapján ismételten ellenőriztük. Ítélje meg maga. Marshall tábornok ez év februárjában több fontos értesülést közölt a szovjet csapatok Vezérkarával, amikor is a rendelkezésére álló adatok alapján figyelmeztette az oroszokat, hogy márciusban két komoly német ellentámadás lesz a keleti fronton, az egyik Pomeránia felől Thorn irányában, a másik Moravská Ostrava térségéből Łódź irányában. A gyakorlatban azonban kiderült, hogy a fő támadást a németek nem a fent említett körzetekben készítették elő és hajtották végre, hanem egészen másutt, nevezetesen a Balaton környékén, Budapesttől délnyugatra. Ma már tudjuk, hogy a németek ebben a körzetben mintegy 35 hadosztályt, köztük 11 páncéloshadosztályt vontak össze. Ez volt a háború ilyen nagy páncélos erő összpontosításával

végrehajtott egyik legkomolyabb támadása. Tolbuhin marsallnak egyebek között azért sikerült elkerülni a katasztrófát, majd pedig tönkreverni a németeket, mert informátoraim, ha bizonyos késéssel is, felfedték a németek fő támadásának ezt a tervét, s nyomban figyelmeztették rá Tolbuhin marsallt. Ilyenformán újra alkalmam volt meggyőződni a szovjet informátorok pontosságáról és jólértesültségéről.

Hogy tájékoztassam önt ebben a kérdésben, mellékelem Antonov hadseregtábornoknak, a Vörös Hadsereg vezérkari főnökének Dean vezérőrnagyhoz intézett levelét.

– Olvassam ezt a levelet is? – kérdezte a segédtiszt.
– Igen, kérem – válaszolta Roosevelt.

– John R. Dean vezérőrnagynak, a Szovjetunióban működő Amerikai Katonai Misszió vezetőjének

Tisztelt Dean tábornok!

Kérem, hozza Marshall tábornok tudomására a következőket:

Ez év február 20-án Dean tábornok közvetítésével azt az értesülést kaptam Marshall tábornoktól, hogy a németek két helyen hajtanak végre a keleti fronton csapatösszevonást ellentámadás céljából: Pomerániában – Thorn elleni támadásra, illetve Bécs és Moravská Ostrava térségében – Łódź irányában való támadásra. Ennek a déli csapatösszevonásnak magában kell foglalnia az SS 6. páncélos hadsereget. Hasonló értesüléseket kaptam február 12-én Brinkman ezredestől, az Angol Katonai Misszió hadseregszekciójának vezetőjétől.

Rendkívül hálás vagyok és elismeréssel tartozom Marshall tábornoknak, hogy közös céljaink érdekében szíveskedett rendelkezésünkre bocsátani ezt az információt.

Egyszersmind kötelességemnek tartom közölni Marshall tábornokkal, hogy a keleti front harci cselekményei

márciusban nem igazolták az általa adott információt, mivel ezek a harcok megmutatták, hogy a német csapatok, köztük az „SS” 6. páncélos hadsereg fő összpontosítási helye nem Pomeránia és nem Moravská Ostrava térsége volt, hanem a Balaton térsége, ahonnan a németek azért támadtak, hogy kijussanak a Dunához és Budapesttől délre átkeljenek rajta.

Ez a tény azt mutatja, hogy a Marshall tábornok által felhasznált információ nem volt összhangban a keleti fronton márciusban végbement események tényleges menetével.

Nincs kizárva annak lehetősége, hogy egyes információs források félre akarták vezetni mind az angol–amerikai, mint pedig a szovjet parancsnokságot, el akarták terelni a szovjet parancsnokság figyelmét arról a térségről, ahol a németek a keleti front fő támadó hadműveletét előkészítették.

Az elmondottak ellenére kérem Marshall tábornokot, ha lehetséges, közölje velem továbbra is az ellenségről rendelkezésére álló értesüléseit.

Ezt a közlést csak azért tartottam kötelességemnek Marshall tábornok tudomására hozni, hogy ezen információ forrását illetően levonhassa a megfelelő következtetéseket.

Kérem, biztosítsa Marshall tábornokot nagyrabecsülésemről és hálámról.

Tisztelője: Antonov hadseregtábomok,
a Vörös Hadsereg vezérkari főnöke

– Micsoda szemérmetlenség – mondta halkan Roosevelt. – A korlátolt haszonlesés és a hagyományos oroszellenesség, egy bizonyos szakaszban, a robbanás gyújtóbombája lehet... Szégyellem magam azok miatt, akikben bíztam. Restellem, hogy leintettem Hopkinst, amikor azt mondta, hogy félrevezetnek engem... Diktálni fogok. Írja kérem a szöveget:

– Személyes és szigorúan bizalmas Roosevelt elnöktől Sztálin marsall részére.

Köszönetet mondok Önnek, amiért őszintén megvilágította a szovjet álláspontot a berni ügy tekintetében, amely most nyilván háttérbe szorult, a múltba tűnt, anélkül hogy bármilyen haszonnal járt volna.

Mindenesetre nincs értelme a kölcsönös bizalmatlanságnak, s a jövőben nem szabad előfordulni ilyen természetű jelentéktelen félreértéseknek. Biztos vagyok benne, hogy amikor hadseregeink Németországban érintkezésbe kerülnek egymással, és egyesülnek egy tökéletesen összehangolt támadásra, a náci seregek felbomlanak.

– Pont – fejezte be Roosevelt. – Ez minden, amit most tehetek. De ez még csak a kezdet. Remélem, az oroszok megértenek majd engem... Dátumozza meg: ezerkilencszáznegyvenöt, április tizenkettedike.

...Ez volt az utolsó dokumentum, melyet Franklin Delano Roosevelt aláírt.

Truman elnöknek

Washington.

A Szovjet Kormány és a magam nevében mély részvétemet fejezem ki az Amerikai Egyesült Államok Kormányának Roosevelt elnök korai elhunyta alkalmából. Az amerikai nép és az Egyesült Nemzetek Franklin Roosevelt személyében olyan embert vesztettek el, aki világviszonylatban is igen nagy politikus, s a háború utáni béke és biztonság szervezetének szószólója volt.

A Szovjetunió Kormánya őszinte együttérzését fejezi ki az amerikai népnek a súlyos veszteséggel kapcsolatban, s ugyanakkor meg van győződve arról, hogy a közös ellenség ellen viselt háború fő terhét magukra vállalt nagyhatalmak közötti együttműködés politikája a jövőben is erősödni fog.

I. Sztálin

23.

1945. április 16-án az 1. Belorusz Front és a 2. Ukrán Front csapatai 42 000 löveg és aknavető tüzérségi füzével és 7500 harci repülőgép összpontosított támadásával, az arcvonal egész hosszában megkezdte az oderai német védelem leküzdését.

Nemcsak a védelem recsegett-ropogott – végleg megroppant maga a birodalom is.

Zossenben, a Guderiant felváltó Krebs főhadiszállásán szakadatlanul csengtek a telefonok (az összeköttetés német precizitással működött); az Oderától tizenöt percenként érkeztek az újabb információk.

Krebs a térkép előtt állt a dolgozószobájában, háttal a megjelenteknek, nem tudta nem meghallani, amint halkan, de már nem ijedten, nem suttogva, hanem nyíltan, a bekövetkező szörnyűség tudatában az egyik tiszt ezt mondja szárnysegédjének, Gerhardt Boldtnak:

– Elképzelhető, hogy az amerikaiaknak nem sikerül? De hiszen ott állnak az Elbánál. A front nyitott, a páncélosaink Zerbstben vannak. Nem létezik, hogy ne ők akarnának elsőként bevonulni Berlinbe?

Krebs megfordult, valahová a vezérkari tisztjei feje fölé nézett, és odaszólt a segédtisztjéhez.

– Kérem, kössön össze a birodalmi kancelláriával. Végtére is tudnom kell, hová fogják áttelepíteni a vezérkart. Az én javaslatom a régi: Berchtesgaden. És ne haragudjon, hogy fárasztom, hozzon nekem egy pohár vermutot...

A segédtiszt kapcsolatba lépett a bunkerral. Az evakuációra vonatkozó kérdésre Burgdorff tábornok harsány, leereszkedő nevetésre fakadt.

– A berchtesgadeni evakuálás gyakorlatilag befejeződött. A kérdés csak az, hogy a Führer maga mikor utazik oda... Egyébként, adja át Krebsnek, hogy hivatalos április huszadikára a birodalmi kancelláriába, a Führer születésnapi ünnepségére...

Április 19-én este, a napi rendes haditanács után, amikor valamennyi résztvevő elment, Martin Bormann ott maradt Hitler dolgozószobájában. Mostanában nem volt egyszerű kettesben maradni a Führerrel. Nagy volt itt a nyüzsgés, jóllehet a birodalmi kancellária alatt kialakított bunkerban a szobák száma pontosan hatvan volt. Nemrég, még januárban is, csak az őrség tagjai posztoltak idelent; Hitler állandóan a „farkasverem”-ben tartózkodott, Kelet-Poroszországban. Most, hogy áttelepedett ide, a föld alatti labirintusba vezető lépcsők mentén SS-gárdisták serege állt őrt. Jó néhány szobában a Hitler személyes testőrségéhez tartozó gárdistákat helyezték el, akik egytől egyig szőke, kék szemű, kétméteres, tagbaszakadt legények voltak. Szobáik tele voltak boros ládákkal, szardellakonzervekkel, virslivel, ananásszal, rákkal, pezsgővel, csokoládéval, kaviárral, lazaccal, sonkával; az őrség fiatal tagjai nem sok figyelmet szenteltek a mellettük elhaladó tábornokoknak. – Aludtak, ettek, ittak, nevettek, lármáztak, vicceket meséltek. Csönd csupán Hitler személyes lakosztályában honolt.

A lakosztály menedékhelye egy dolgozószobából, egy hálószobából, két vendégszobából és egy fürdőszobából állt. A dolgozószobához kapcsolódott a tanácskozóterem. A közelben volt a Führer kutyájának, Blondie-nak és négy kölykének a kis játszószobája. Hitler lakosztálya fölött rendezték be a tizennyolc kis helyiségből álló telefonközpontot, amely éjjel-nappal működött. Mellette Hitler háziorvosa, prof. dr. Brandt SS-Standartenführer kapott két szobát, és hat szobát Goebbels, a főváros védelméért felelős parancsnok vezérkara számára. Innen a folyosóról, egy belső lépcső vezetett a birodalmi kancellária kertjébe. A kertbe vezető lépcsőn csak néhány fokot kellett megtenni ahhoz, hogy Bormann irodájába lehessen jutni.

Ebben a rideg föld alatti kazamatában, ahol mostanában több mint hétszáz személy zsúfolódott össze, kizárólag Hitler dolgozószobájába lehetett visszavonulni. Itt halkan surrogtak a ventillátorok, nyugalom és tökéletes rend uralkodott, és nem létezett semmiféle kapcsolat a külvilággal.

Bormann épp ezt a helyet szemelte ki arra, hogy előadja már márciusban kidolgozott tervét – a menekülési tervet, amelynek ára annak az embernek az élete lesz, akit ő mindig „géniusznak", a „nemzet nagy fiának", „az ezeréves birodalom megteremtőjének" nevezett; azé a leromlott fizikumú, reszketeg, lassú mozgású, ötvenöt éves férfié, aki szája szegletében különös, bűnbánó mosollyal ült most vele szemben.

– Führerem – mondta Bormann –, én mindig az igazat mondtam önnek, bármilyen könyörtelen lett-légyen is az az igazság...

S minthogy valójában soha nem mondott igazat, ám mindig tudta, hogy a Führer mit akar hallani, s megszervezte, hogy valóban azt is hallja környezetétől, az újságcikkekből és a rádióból, Hitler biccentett egyet könnyedén egyetértése jeléül.

– Éppen ezért, engedje meg, Führerem, hogy most, ezekben a percekben, amikor a döntő küzdelem folyik a nemzet jövőjéért, kifejtsek önnek néhány elgondolást, melyeket most is csak és kizárólag az igazság sugallt a számomra...

– Igen, Bormann, csakis így szabad gondolkodni.

– Csakúgy, mint ön, én is teljesen biztos vagyok a végső győzelemben, bármilyen árat kell is fizetnünk érte. A városban már működnek a Gestapo különleges bíróságai, amelyek a helyszínen lövik agyon a pánikkeltőket és a dezertőröket, akiket az ellenség vesztegetett meg; vállvetve tevékenykednek a hadsereg és a párt haditörvényszékei is. Berlinben teljes a rend. Ugyanakkor a birodalom északi és déli hatalmas területeitől átmenetileg el vagyunk zárva. Az onnan érkező értesülések meglehetős aggodalomra adnak okot. Ezért én az egyetlen kiutat abban látom, hogy ön, Führerem, éppen ön, kérje fel Himmler Reichsführert, hogy haladéktalanul utazzék északra és álljon a

nemzet harcának az élére. S úgy vélem, nem oktalanság arra kérnem önt, hogy Göringet pedig küldje délre, hogy ő vegye át az alpesi erődből az ütközet irányítását. De ez még nem minden, Führerem... Ön tudja, hogy a nép isten fölé helyezi önt. Márpedig a népet nem szabad megfosztani istenétől. Az viszont nem árthat, ha egy kissé megijesztjük ezzel a lehetőséggel...

– Nem egészen értem önt – mondta Hitler, s egy egész kicsit előrehajolt, és Bormann azonnal rájött, hogy a Führer tökéletesen tisztában van vele, miről is van szó.

– Az ön kijelentése, Führerem, miszerint Berlinben marad, és személyesen irányítja a harcot a végső győzelemig, vagy együtt pusztul el a főváros lakosaival, lelkesedéssel tölti el a nemzetet, erőt ad neki. Goebbels megfontolandónak tartja, nem lenne-e hasznos egy kissé még jobban ráijeszteni az ingadozókra és a demoralizáltakra, kijelentve, hogy a Führer eltávozik az élők sorából, ha kivétel nélkül minden egyes német nem szenteli minden erejét a harcnak...

Bormann kísérleti léggömböt eresztett fel. Goebbels soha sem mert volna ilyen ötletet felvetni, de a gondolatot még szilárdabban el kellett ültetni Hitler agyában, bevésni ezt az elképzelést, megnyugtatóan leplezve a „félelemről" és a „nyomásról" folytatott beszélgetéssel.

– Nem tudtam, mit is feleljek Goebbelsnek – folytatta a Reichsleiter. – Ő azonban nem vette a bátorságot, hogy egy ilyen elgondolást kifejtsen önnek, mivel őt az a vád érhetné, hogy javaslatát minisztériumának önös érdekei, a propaganda fokozása szülte. Én most megkockáztattam, hogy elmondjam az elgondolását...

– Úgy véli, hogy ez elég szilárd talajon áll?

– Minthogy önt várják az alpesi erődben, amely az ellenség számára megközelíthetetlen, s minthogy ön bármelyik pillanatban elhagyhatja Berlint – hazudott folyékonyan Bormann –, én feltételezem, hogy egy ilyen szélsőséges lépés, egy ilyen jellegű politikai cselvetés egyáltalában nem lenne haszontalan.

– Jó – felelte Hitler. – Találok majd rá módot, hogy a nyilvánosság előtt ilyen értelemben beszéljek majd... Bár – s a szemében hirtelen ismét megvillant az előbbi értelmes, kegyetlen, céltudatos tűz – én valóban attól félek a legjobban, hogy az ellenség karmai közé kerülhetek... Akkor engem kalitkában fognak körbevinni az egész világon. De, de, igen, Bormann, ismerem én ezeket a szörnyetegeket... Úgy hogy – Hitler is belefogott a maga játszmájába –, lehetséges, hogy csakugyan volna értelme, ha véget vetnék az életemnek?

– Führerem, önnek gondolnia sem szabad ilyesmire! Én gyakran megfordulok a városban. Érzékelem az emberek hangulatát, látom az arcukon az elszántságot a győzelemre, az ellenség visszaverésére és kiűzésére, én hallom a berliniek beszélgetéseit: vidámak, nyugodtak és tiszteletre méltók; leköpik az árulók holttesteit, amelyek ott lengedeznek az oszlopokon... A nemzet egysége oly mérvű, hogy a végső győzelem egész egyszerűen elkerülhetetlen. – Hiszen ön ismeri a népét!

Hitler lágyan elmosolyodott.

– Rendben van, Bormann! Megtalálom a megfelelő pillanatot arra, hogy ráijesszek a kishitűekre...

Amikor Bormann az ajtó felé ment, Hitler halkan felnevetett.

– De akkor, ugyebár, meg kell tartanom az adott szavamat, ha a győzelembe vetett hite összeomlana?

Borman megfordult. Hitler jobb kezével a remegő balját marcangolta, s esdekelve tekintett rá, akár egy kisgyerek, aki nem akarja végighallgatni az ijesztő mesét, vagy inkább előre szeretné tudni, hogy a befejezés – így vagy úgy – szerencsés lesz.

– Ha mégis bekövetkezne az összeomlás, akkor én az ön színe előtt lövöm főbe magam, Führerem – mondta Bormann. – Az én életem és sorsom annyira szorosan összefügg az önével, annyira elválaszthatatlan attól, hogy amikor önre gondolok, akkor egyúttal önmagamra is gondolok...

– És hogy vannak öltözve az emberek az utcán? – kérdezte Hitler.

Borman elszörnyedt e kérdés hallatán. Rezzenéstelen arca soha semmit nem árult el gondolataiból. De most majdnem. Felötlött benne az utcákon heverő, számuk sincs halottak, az éhenpusztult gyermekek, a pergamenszerűvé soványodott öregek látványa, a romos házsoroké, a füstölgő, üszkös tűzfészeké meg az oszlopokra felakasztott katonaszökevényeké, akiknek tábla függött a nyakukban: „Nem hittem a győzelemben!" – s önmagától is megrettenve azt mondta:

– A tavasz megszépíti Berlint, Führerem. A lányok már levetették a nagykabátot, a gyerekek ingujjban rohangálnak...

– A kávézók kis asztalkáit már kirakták a körutakra?

És e pillanatban Bormann megdermedt. Ha Goebbels akár csak egy szikrányit is elmondott a Führernek az igazságból... Ha csak egy fényképet is megmutatott a szövetséges légierő rémtetteiről...

– Nem – felelte, mereven Hitlerre szegezve a tekintetét – még nem, Führerem... Az emberek a győzelemre várnak. Bár a kis halászcsárdák a Fischermarkton meg a sörözők a gyárak körül már mind tele vannak munkásemberekkel...

– Az első világháború óta nem ittam sört – mondta Hitler. – Undorodom tőle... Tudja, miért? Gyerekkoromban egyszer berúgtam. És borzalmasan szenvedtem! Attól fogva iszonyodom és gyűlölöm az alkoholt... Olyan borzalmas volt, amikor úgy kívülről láttam magamat, hasmánt fekve, kócos hajjal. Iszonyatos gyomorgörcsöm volt és hideg izzadtság csorgott a halántékomon... Akkor határoztam el, hogy ha hatalomra kerülünk, akkor minden alkoholistát, a gyerekeiket meg az unokáikat különleges táborokba fogom vitetni: az ő számukra nincs hely az árják között. Belőlünk eszmék áradnak, őbelőlük meg agyrémek... De... de a győzelem után kimegyek majd önnel az Unter-den-Lindenre. Sétálunk egyet a Friedrichstrassén, és betérek majd egy egyszerű kis sörözőbe, ahol megiszom egy egész korsó habzó sört...

Félóra múlva Bormann már helyettesét, Zander SS-Standartenführert hallgatta, aki beszámolt arról a jelentésről, amelyet a Göring környezetéhez tartozó beépített ember, Huber ezredes tett neki a mai napon.

– A Reichsmarschall úgy nyilatkozott – foglalta össze Zander –, hogy a helyzet huszadikán, az ünnepi vacsorán tisztázódik majd. Ha a Führer beleegyezik, fejtegette Göring, hogy elutazzon Berchtesgadenbe, akkor a harc új szakaszába lép, és a németek sorsa a harcmezőn fog eldőlni; ha azonban a Führer Berlinben marad, akkor azt kell fontolóra venni, miként lehetne megmenteni a nemzetet a totális megsemmisüléstől. Amikor Huber megemlítette neki azt a hagyományt, hogy az ellenséges hadseregek egy-egy megbízható katonája leül béketárgyalásra egymással szemben, a Reichsmarschall felélénkült, és megkérte, hogy sürgősen szedjen össze erről példákat a történelemből; különös tekintettel az ókori Rómára, Waterloora és Szuvorov tábornok olaszországi hadjáratára vonatkozólag.

Ezután Bormann Müllert hívatta.

– A finis megkezdődött – mondta, fel-alá sétálgatva bunkerbeli kis dolgozószobájában. – Mindenáron el kell érnie, hogy Schellenberg javasolja Himmlernek: forduljon kapitulációs javaslattal az angolszászokhoz...

– Feltétel nélkül?

Bormann-nak nem tetszett ez a pontosítás, bár tudta, hogy a kérdés jogos. Ám mégis kérdéssel vágott vissza:

– Magának mi a véleménye?

– Ami önnek – felelte Müller. – Szerintem itt az ideje, hogy nevén nevezzük a dolgokat, Reichsleiter.

Bormann megcsóválta a fejét és elnevette magát valamin.

– Kér egy pohárkával?

– Innék, de félek. Most olyan időket élünk, amikor józanoknak kell maradnunk, mert különben még pánikba találunk esni.

– Egy hetünk van, Müller... És ez nagyon sok. Hét nap, százhatvannyolc óra, körülbelül tízezer perc. Úgyhogy én – iszom. Maga meg csak irigyeljen.

Bormann töltött magának az enciánpálinkából, és lassan kortyolgatva, megjegyezte:

– Nincs semmi a világon, ami jobb lenne a berchtesgadeni bajor enciánpálinkánál. S a legédesebb dolog a világon a vidám, gondtalan részegség állapota, nem igaz?

– De igen – felelte elnyűtten Müller, mert nem tudhatta, hogy miközben Bormann a részegség édességéről beszél, bosszút áll Hitleren, zsarnoki puritanizmusán, kényúri absztinenciáján; azon, hogy soha nem tudott örülni az életnek, az élet megnyilvánulásainak. Bosszút állt rajta ezekkel a szavaival mindazért, amit nélkülöznie kellett, amióta hozzákötötte az életét. A hatalom csak akkor szerez örömet, ha valóságos, és a csúcson vagy. De amikor minden összeomlik, s a vég egészen másféle lesz, mint mondjuk, egy bukott brit vagy belga miniszterelnök esetében, aki szépen visszavonul és eléldegél a farmján, megfeji a teheneit és dühös cikket ír az újságba az új miniszterelnök ellen – akkor egyszerre csak eszedbe jut az ifjúság, az a pillanat, amikor elkötelezted magad, amikor önként dobtad el magadtól az emberi lét örömét egy délibábért, amit úgy neveznek, hogy világuralom...

– Hát, maga mit szomorkodik? – kérdezte Bormann, és lehajtott még egy kupicával.

És Müller nagyjából Stirlitz szavaival válaszolt, azon nyomban tisztában is volt vele, hogy az ő szavait használja:

– Nem szeretem, ha hülyének néznek egy játszmában, Reichsleiter. Nem tudok úgy dolgozni, ha nem ismerem a végső célt... Akkor úgy érzem, hogy fölösleges vagyok. És ami még szörnyűbb, hogy jelentéktelen...

– Mindent megmagyarázok, Müller – csillapította le Bormann. – Tegnap még nem tehettem volna meg. Sőt, még egy órával ezelőtt is túl korai lett volna. De most... most már semmi akadálya. Én az alternatívák híve vagyok. Képtelen vagyok olyan szobában aludni,

amelynek csak egy ajtaja van, mert akkor rémálmaim lesznek... Ha Himmler meg is állapodna Bernadotte gróffal, nélkülem akkor sem tudná kezében tartani a birodalmat. A párt fölébe kerekedett az ő SS-ének, és ez nagyon is jól van így. Következésképpen mi tesszük rá a gyeplőt. A pártapparátus az én kezemben van, a Gestapo meg a magáéban. Göring? Aligha vehető számításba. Operettfigura. Bár teljesen nem szabad elvetni ezt a lehetőséget sem. De az ő tisztjei sem tudják összefogni a birodalmat. Erre csak mi ketten vagyunk most már képesek. De ez csak az egyik lehetőség volt. Nézzük a másodikat. Nem állapodtak meg. Akkor én fordulok békejavaslattal Sztálinhoz, és átadom neki a rend és az összpontosított erő Németországát... Azt mondom neki: „Fogadjon el bennünket, marsall, mert ellenkező esetben a szövetségesek ragadnak magukhoz minket..." A maga játszmája, Moszkvával, remélem, halad a maga útján? A Kreml nyugtalankodik, mert tájékozott a nyugattal folyó tárgyalásainkról, máskülönben későbbre halasztották volna az oderai támadást, amikor a tavaszi ár már levonul, és a sár nem lenne olyan vendégmarasztaló a mezőkön...

– Ez valóban két ajtó volt – biccentett Müller. – De előfordulhat, hogy mindkettő zárva van... És akkor?... Akkor kiugrunk az ablakon?

Bormann elnevette magát, anélkül, hogy ajkait szétnyitotta volna.

– Akkor aligha marad más hátra. És az ablakunk – egy tengeralattjáró. Argentínai támaszpontunk bármikor kész a fogadására. Föld alatti vezérkarunk már megkezdte tevékenységét a Paraná és a Paraguay összefolyásánál. Stroessner a rendelkezésünkre bocsátott egy akkora területet, mint egész Hessen; az első időkre elegendő lesz. Dr. Mengele már ott is van... Mi kell még?

– Nos, hol az az ablak? – nevette el magát Müller.

– Én kész vagyok akár azonnal kiugrani. Töltsön hát egy kis pálinkát, most, hogy már minden világos, megengedhetem, hogy legalább egy órácskára lazítsak...

– Tehát ráveszi Schellenberg Himmlert, hogy nyíltan a Nyugathoz forduljon?

– Pontosabban: képes-e Müller elérni, hogy Schellenberg megtegye a szükséges lépést Himmler ellen? Igen, képes rá, hisz éppen ezért Müller... És hogyan fogunk lelépni? Mikor?

– Várjon még, várjon, mindennek eljön a maga ideje...

Müller megrázta a fejét.

– Én nem bízom az ön ajtóiban, Reichsleiter... Én már kiásattam a síromat, amelybe majd az üres koporsót leeresztik. És a márványlapot is kivésettem, amelyet a sírra helyeznek majd. Tehát, mikor ugrunk ki az ablakon?

– Azután, hogy az oroszokhoz fordultunk és megkaptuk tőlük a választ. Erre pedig néhány napon belül sor kerül.

Müller ekkor fojtott hangon megkérdezte:

– És *vele* elboldogul?

Bormann elértette, kire gondol Müller.

– Goebbelst mindig is puhánynak tartottam. Ő nincs rá befolyással. Én annál inkább.

– Ne ilyen ködösen... – Müller összehúzta a szemhéját. – A huszonnegyedik órában vagyunk, Reichsleiter. Kérem, válaszoljon nyíltan: a segítségére tudok-e lenni Hitler eltávolításában? Én, személyesen én, Müller? Segíthetek például azzal, hogy előkészítek az ön számára három alteregót – s az én embereim is legalább olyan jól tudnak majd vigyázni rájuk, mint az ön Zanderének a legényei... Megtervezte már az utat Németországon át északra; a tengeralattjáróhoz való menekülésünk pontos tervét? Kidolgozta már fejében a legapróbb részleteket is, hogy hogyan tűnhetünk el innen, úgy, hogy közben össze is kuszáljuk a szálakat és hamis nyomra terelünk mindenkit, többféle változat lehetőségét híresztelve el magunkról? Reichsleiter, az óra éjfélt üt. Ne engedje megtéveszteni magát az itt uralkodó kellemes melegtől és csendtől...

Müller szavai úgy koppantak, mintha csak szögeket vert volna a falba. Bormann halántékába éles fájdalom hasított belé.

A fotelba süppedve, amelyben a valóságosnál is alacsonyabbnak hatott, Bormann szinte szétfolyt, elernyedt, és rájött arra, hogy mindennek vége, végérvényesen és visszavonhatatlanul. S ettől rátört a félelem: s mi lesz, ha Müller is elhagyja? Ez olyan kétségbeejtőnek tűnt fel a számára – amiatt, hogy ezt a lehetőséget még az ő logikai gondolatmenete is elképzelhetőnek tartja –, hogy azt mondta:

– Ne veszekedjen... Nekem örökösen szerepeket kell játszanom. Értse meg, az isten szerelmére... az egész életem – egyensúlyozás és hazárdírozás!...

– Ha nem értett volna meg pontosan...

– Rendben van, beszéljük meg a részleteket, Müller... Hol az a konspirativ lakás, ahol várni fog majd engem? És lásson hozzá a távozásunk tervének kidolgozásához. Foglalkozzék a hasonmásaim előkészítésével. Igaza van, nincs már sok időnk. Ami pedig Hitlert illeti, nincs szükségem a segítségére. Túlságosan is jól ismerem.

24.

Stirlitz kora reggel tért vissza a tűzvészek vörösfekete füstjébe burkolózott Berlinbe.

Kurt és Eugen között szorongott a hátsó ülésen, a kocsit Willy vezette. Az út során háromszor kellett az árokba hasalniuk, amikor az út felett orosz bombázók húztak el. A gépek mélyrepülésben géppuskázták a Berlin felé visszavonuló Wehrmacht-oszlopokat.

Stirlitz minden egyes alkalommal iszonyattal gondolt arra, hogy a vöröscsillagos gépek őt is eltalálhatják. Semmi nem lehetne ennél szégyenletesebb. „Csak megélném azt a pillanatot, amikor a mieink bevonulnak Berlinbe. Inkább pusztuljak el Müller golyójától, ez még meg is felelne a munkám játékszabályainak. De nem, nem szabad elpusztulnom. Túl kell élned, Iszajev – így szólt a parancs –, hát kötelességem túlélni."

A Birodalmi Biztonsági Főhivatal épületébe Stirlitz Eugen és Kurt kíséretében lépett be, és még mindig nem akarta elismerni magában, hogy ez a vég. A játéknak vége. A játékra egész egyszerűen nincs már szükség. Hiszen megszakítatlanul hallatszik az ágyúdörgés és vöröscsillagos repülőgépek járőröznek az autóutak fölött.

A Főhivatal folyosóin lárma és zűrzavar fogadta őket. Fiatal SS-legények egyre hordták ki a ládákat, az udvaron máglyákon égették az iratokat; a nehéz, büdös füst marta az ember szemét. Ám a második emeleten, ahol Müller irodája volt, minden a megszokott volt. A folyosó minden egyes kanyarulatában ott állt egy-egy géppisztolyos SS-katona, aki rendkívüli alapossággal ellenőrizte minden előtte elhaladó személy iratait.

Scholz, a Gestapo főnökének segédtisztje mélységes gyűlölettel nézett Stirlitzre, és odasziszegte Eugennek:

– Fegyverezze le!

Stirlitz minden ellenkezés nélkül hagyta, hogy elvegyék a fegyverét. Kérdésére, hogy rá szabad-e gyújtania, elutasító választ kapott. Erre megvonta a vállát, és arra gondolt, hogy egy darabka ideje mégiscsak lehet még hátra, máskülönben menten agyonlőtték volna.

„Mit akarhat még tőlem Müller? – tűnődött. – El nem tudom képzelni! Vagy talán semlegeseknél levő kapcsolataim címét akarja belőlem kiszedni? Meglehet. Hiszen le fog lépni, és szüksége van valamire, amivel majd kereskedhet.”

Scholz bekukkantott Müller szobájába, majd azonnal ki is jött, s anélkül, hogy Stirlitzre pillantott volna, azt mondta:

– Várják bent!

Stirlitz belépett az ismerős szobába. Megállt a küszöbön, és mosolyogva felemelte ökölbe szorított bal kezét.

– Rot Front, Gruppenführer! – köszönt a német kommunisták üdvözlésével.

– Üdvözlöm, Stirlitz elvtárs! – mondta Müller, a szokásos joviális mosolya nélkül. – Foglaljon helyet. Azonnal befejezem a munkámat, és elmegyünk majd egy csodálatos helyre. – Civil ruhában volt, amelyben Stirlitz még sosem látta.

– Oda, ahol ott fekszenek az asztalon azok az eszközök, melyekkel jól oda lehet sózni az embernek?

Müller mélyen felsóhajtott:

– Mi az ördögnek jött vissza Svájcból, Stirlitz? Mi a jó, büdös fenének? Hát nem fogta fel, hogy a Központja a biztos halálba küldte? Tessék – odanyújtott egy dossziét Stirlitznek –, olvassa csak a rádiógramjáit, addig elintézek néhány telefont. És eszébe ne jusson, hogy kiugorjék az ablakon. Az üvegben speciális üvegszálak vannak, összevagdossa magát, de áthatolni nem tud rajta.

Tárcsázott, ügyesen tartotta a vállával füléhez a hallgatót, és rágyújtott.

– Hogyhogy – szólt a kagylóba –, Pereira tanácsos még a városban van? Akkor kapcsolja, kérem, itt Rosen professzor beszél... Igen, igen, a kereskedelmi palotából... Várok...

Stirlitz átlapozgatta a táviratokat.

„Hát persze, hogy ravaszkodik – jött rá azonnal. – Nem olvashatta azokat az üzeneteimet, amelyeket részben Erwin és Käthe révén részben meg Pleischnerrel továbbítottam. Ellenkező esetben nem küldött volna Bernbe. Valószínűleg akkor fejtették meg a rejtjelzésemet, amikor visszatérésem után felvettem a kapcsolatot Lorchhal. A kulcs birtokában pedig elolvashatták aztán már azokat is, amelyeket korábban küldtem. De mi szüksége van a ravaszkodásra? Sohasem ravaszkodik ok nélkül. Müller tudatos, acélkemény ember. Minden cselekedete tervszerű, ritkán improvizál és valamennyi részletet aprólékosan ellenőriz."

Müller, kezével befogva a telefonkagylót, megkérdezte:

– Nos? Jól dolgoznak a rejtjelfejtőim?

– Ön még jobban – felelte Stirlitz. – Régóta olvas bennem?

– Február óta.

– Amikor Erwin még működött?

– Ó-ó, Stirlitz, hát maga mindent tudni akar? – Müller arca újra elkomorult, még szorosabban nyomta füléhez a kagylót. – Halló! Igen, Pereira úr, én vagyok. Este készen áll a repülőgép. Tempelhofról fel tud szállni, teljesen biztonságosan... Igen, és lenne még egy kérésem: menjen el, kérem, a spanyol katonai attaséhoz. De Molina ezredeshez, és tájékoztassa, kérem, őt is a gép indulásáról. A telefonvonaluk nem működik. Odavisznek majd önnek két bőröndöt. Ugye, nem feledkezett meg róla? Nem, nem, Asunciónban várják majd a kollégáim, ők veszik majd át a csomagot. Szerencsés utat, barátom! Irigylem, ha ma éjjel már Zürichben vigadhat. Javaslom, hogy nézzen be a bahnhofstrassei német vendéglőbe, a Svájci Bankkal szemben, ott remek a főtt csülök... Köszönöm, kedvesem... Bár babonás vagyok, ami a morálunk szerint büntetendő, mégiscsak azzal búcsúzom öntől, hogy viszontlátásra!

Müller letette a kagylót és hallgatta egy darabig a morajló ágyúdörgést. Azután szorosabbra húzta a nyakkendőjét, ügyetlenül megigazította magán a zakót, felállt és azt mondta:

– Induljunk, barátocskám. Az időnk roppant kevés, a munkánk viszont még rengeteg.

Stirlitz újból Eugen és Kurt között találta magát. Müller Willy mellett ült, elöl, bár máskor mindig a hátsó ülésen foglalt helyet. Előttük és mögöttük egy-egy Mercedes haladt, a biztosító emberekkel. Gyakran kellett kerülgetni a bombatölcséreket, a leomlott falak kő- és téglakupacait A katonák még igyekeztek megtisztítani az utcákat, a rendőrök pedig minden munkaképes személyt kirendeltek az utcára. Rend mindenek felett, még a végső napokban is!

Anélkül, hogy hátrafordult volna, Müller megszólalt.

– Tudja, Stirlitz, hogy mi okozta nekem életemben a legnagyobb meglepetést?

– Honnan tudhatnám, Gruppenführer?

– Emlékszik rá, amikor Dagmar Freitag a regékről, az orosz bilinákról, meg más effélékről beszélt magának?

– Emlékszem.

– Engem, egyébként, teljesen meghökkentett akkor a maga hangja. Amikor elkezdte kérdezgetni őt... Egészen különös volt a hangja... Olyan vágyakozás érződött ki belőle... S én elgondolkodtam rajta: lehet-e jó hírszerző valaki ilyen heves érzelmekkel... vagy sóvárgással, ha úgy jobban tetszik. Ez egész egyszerűen abszurdum. Természetellenes. A mi foglalkozásunk cinikus, nemzeten kívüli és pragmatikus, vagy nem?

– Nem.

– Bizonyítsa be.

– Úgy se tudnám meggyőzni, akkor meg mi értelme a csevegésnek.

– Kulturálatlanul válaszolt nekem, Stirlitz.

Stirlitz nevetve ismételte meg, kesernyésen:

– Kulturálatlanul...

– Tudja, én úgy vélem, hogy a kultúra abban a pillanatban kezdődött, amikor az élőlények nagy tömegéből kiemelkedett egy igazi nagy lélek – mondta elgondolkodva Müller. – Az igazi kultúra valószínűleg egy kis terület talaján tudott csak kialakulni, feltehetőleg valahol a hegyvidéken, vagy egy termékeny fennsíkon, ahol az emberek szoros kapcsolatban álltak egymással... A kultúra elpusztul, ha a titokzatos, nagy lélek teljes mértékben megvalósítja önmagát. Megjelenik a bilinákban, regékben, a trubadúrok énekeiben, belevész a templomok céltudatosságába, megcsontosodik a törvények paragrafusaiban... S akkor a nagy lélek megdermedt, ahogy megdermedt az antik világ is... Akkor pedig mi értelme, hogy meghasadjon a szíve egy megdermedt valamiért, Stirlitz?

Stirlitz csodálkozva nézett Müllerre, majd komoran megjegyezte.

– Valahol mintha találkoztam volna ezekkel a gondolatokkal. Olyan könyvekben, amelyeket a birodalom határain kívül adtak ki.

Müller hümmögött.

– Egyébiránt, ha nem tudná, én sértődékeny vagyok. Ezekre a gondolatokra magamtól jöttem rá, amikor Radó Sándor és a Vörös Zenekar ellen dolgoztam. Intelligens emberek voltak. Fel kellett nőni hozzájuk, hogy harcolni lehessen ellenük... Egyetért, ugye, hogy nálunk a butáknak néha könnyebb a helyzete; tőlük senki se fél, egyre magasabb pozícióba kerülnek – egy bizonyos határig. De maga meg én olyan ügynek szenteltük az életünket, amelyben egészen egyszerűen megengedhetetlen a butaság. Sőt, bűn. Vagy még inkább úgy határoznám meg, hogy államellenes. A buta diplomata szem előtt van. Őt ki lehet igazítani, fel lehet menteni, le lehet csukni, de ha egy hírszerző buta, akkor nagy bajba, talán katasztrófába sodorhatja az országát... Miért nézi ilyen sóváran az utcákat? Búcsúzkodik? Vagy meg akarja jegyezni az útvonalat, hogy merre viszik? Miért nem kérdezi meg tőlem? Az egyik

konspirativ lakásomra viszem. Igen kellemes fészek, elbűvölő panorámával. És az ablakok ott is speciális üvegből készültek, s ráadásul tökéletesen hangszigeteltek; nem hallatszik be az ágyúdörej. Az oroszok még nem jutottak el odáig. A terepdomborzat nekünk kedvez, Wenck és Steiner hadseregei közelednek, az összecsapás véres lesz, számíthatunk néhány meglepetésre.

A csendes, keskeny mellékutcában álló kis kastély második emeletén meglehetősen sokan voltak. Valamennyien civil ruhában. Írógép kopogás, pergő diktálás, beszédfoszlányok, szüntelenül csengő telefonok. A folyosón végighaladva, Stirlitz kinézett az ablakon, s látta, hogy az utca végén Hitlerjugendek barikádokat emelnek, azon a házon pedig, amelyik úgy százméternyire állhatott a kastélytól, a fiatal nemzetiszocialisták zászlója lobog.

Müller egy kis szobába invitálta Stirlitzet. A szobában két szék volt, az asztalon egy köteg papiros s vagy tíz Faber grafitceruza, tűhegyesre kifaragva, hamutartó, két csomag cigaretta meg egy öngyújtó.

– Üljön le, Stirlitz. Üljön az asztalhoz. És figyeljen jól rám...

Meglazította a nyakkendőjét, lazán hátradőlt a széken, és egy pillanatra lehunyta a szemét...

Stirlitz hegyezte a fülét, hogy hallja, mi történik a szomszéd szobában. Gyengén hallani lehetett, amint valaki diktál, írógép kattogott, mint egy géppuska. Az ember orosz neveket említett, felsorolt egy csomó várost, tisztán érthető volt egy bekezdésnyi rész: „Ezután Teofanov akadémikus rokonát behívták Lanyin polgármesterhez, aki arra kérte, hogy itt, a dolgozószobájában írjon egy cikket az új újságba arról, hogy a szovjethatalom idején milyen ocsmányul és oroszellenesen szervezték meg a közoktatást. Igor Teofanov előbb elzárkózott ettől, majd...”

Müller gyorsan fölpattant, az ajtóhoz sietett, kitárta és elüvöltötte magát:

– Menjenek át egy másik szobába! Egyébként is felesleges így kiabálnia, gondolom, nem süket a gépírónő!

Müller aztán visszajött a helyére. Elkínzottan tekintett Stirlitzre, és ujjait ropogtatva, azt mondta:

– Nos, szeretnék arról beszélni magával, ami már régóta kínoz engem. Bár én nem végeztem egyetemet, gyerekkorom óta rendszeresen olvastam... Igen, igen, különben mi a csodától lennék ilyen okos? Nos, mire is akarok kilyukadni, Stirlitz? A világ sok kultúrát ismer, de valamennyi csak a korábbi másolata... Polükleitosz és Wagner nagyon közel állnak egymáshoz, bár évszázadok választják el őket, ugyanúgy, mint Szophoklészt és Nietzschét... Makedóniai Sándort és Bonaparte Napóleont... Az ókori felkelés a hellászi hegyekben, amikor a szegények agyonvertek minden gazdagot, egybecseng azzal, amit 1789-ben Párizs produkált, amikor Beaumarchais és Rousseau lázadást készített elő a társadalom számára oly fontos Bastille ellen... A helléneknek ott volt Arisztophanész, a franciáknak Voltaire és Mirabeau; teljes mértékben kiolvasható a hasonlóságok egész sora a történelem különböző rétegeiben... A katonacsászár Napóleon vagy Pugacsov, a muzsik-cár csupán megismételték a szürakuzai Dionüszoszt és Makedóniai Fülöpöt... Rájött, hogy most, amikor ilyen kevés az időm, miért beszélek magának mégis mindezekről?

– Megértettem.

– Nos, miért?

– Hogy igazolja az okosok cinizmusát: „Ilyen is volt.” Vagy nem?

– De igen, eltalálta! És remélem, most már azt is tudja, mit akarok magától?

– Nem egészen.

– A maga rádiósa, Lorch is itt ül, ugyanebben az épületből, a pincében. Sikerült megtörnünk, kész az együttműködésre. Maga ír most egy üzenetet a Központjának, én majd rejtjelzem – most már gyerekjáték – maga meg vigyáz majd, hogy az adás során Lorch ne adjon le valamilyen vészjelzést. Ez nem segítené elő most a maga

érdekét... A táviratban megírja, hogy én, Müller kész vagyok az együttműködésre magukkal, de ennek fejében garanciát kérek, hogy semmilyen bántódás nem fog érni... Higgye el, sok mindenben a segítségükre lehetek, ha nem is mindenben...

– Miben, például?

– Hogy átadjam Himmlert például...

– És Bormannt?

– Előbb várjuk meg a Központja válaszát... Mit gondol, bele fognak egyezni?

– Úgy vélem, nem.

– Miért?

– Talán, mert nem tartják kortársaknak Arisztophanészt és Mirabeau-t...

– Köszönöm az őszinteségét! De maga azért megfogalmazza a táviratot, nemdebár?

– Ha kényszerít rá...

– Nagyon jó, köszönöm! Most pedig a másik kérés. Elmond nekem mindent a munkájáról. Szépen, mindent, elejétől a végéig.

– Megnézheti a személyi anyagomat, abban minden benne van, Gruppenführer...

Müller ezúttal nem mosolygott.

– Stirlitz, ha nem teszi meg saját jószántából, beadnak magának egy Tribadinuol-injekciót. Kiváló orvosom van erre a célra. És akkor majd fölvesszük a vallomását magnetofonra... Egyébként akkor majd azon a nyelven kezd beszélni, amelyen Dagmarnál álmában... Meghallgattattam a hangját Krasznov kozák atamánnal, aki nemcsak a konzultánsunk, hanem mellesleg termékeny író is, vagy száz regényt írt a bolsevikokról és a zsidókról. Azt mondta, a kiejtése szerint maga pétervári...

– Mit ér az én beismerésemmel, Gruppenführer?

– Én gondolok a jövőre is, Stirlitz. Azonkívül a mifajta foglalkozású emberek nem tudnak magányosan élni. Szükségünk van karmesterre. A mi életünk értelme, hogy zenekarban játsszunk...

– Azután kell leírnom mindent, hogy megjön a válasz az ön javaslatára, vagy az előtt?

– Percnyi késedelem nélkül.

Stirlitz szomorúan megrázta a fejét.

– Keserves dolog számomra a halál. De én sem tudom átlépni az árnyékomat. Ne haragudjék...

– Akkor fogalmazza meg a táviratot.

Stirlitz fogott egy ceruzát, és a következőket írta:

> *A Központnak. Müller letartóztatott. Javaslatot tett az együttműködésre. Kész elősegíteni Himmler letartóztatását. Cserébe a saját sérthetetlenségét kéri. Justas.*

Müller figyelmesen böngészte a szöveget.

– Nincs benne semmi trükk?

– Miféle trükk lehetne benne? Egyszerű az egész, akár egy pofon.

25.

Bormann mindenki másnál jobban tudta, hogy a dolgok most már nem napok, hanem órák, sőt lehet, hogy néhány perc alatt dőlnek el.

Tudta, hogy Hitler elutazása az alpesi erődbe meghiúsítja a maga minden részletében kidolgozott menekülési tervét.

Éppen ezért mindent elkövetett, hogy Hitler Berlinben maradjon, s nyugtalanul figyelte, mint érdeklődik a Führer különböző látogatóitól, érdemes-e folytatnia a harcot itt, a főhadiszálláson, vagy célszerűbb lenne elrepülnie Berchtesgadenbe.

Mindenkinél jobban ismerte Hitler természetét. A Reichsleiter tisztában volt vele, hogy a Führeren napról napra jobban eluralkodó bizalmatlanság sajátos, ellenségeskedő döntések meghozatalára készteti. Ha az utóbbi időben személyi javaslatot kellett tennie valamely ügyben, akkor a leggyorsabban és a legmegbízhatóbban úgy jutott eredményre, ha rábeszélte Leyt vagy Speert, akiket a Führer kedvelt, hogy adjanak negatív véleményezést jelöltjéről. Akkor két-három nap múlva be lehetett vinni a javaslatot, és Hitler általában megerősítette a számára szükséges személy kinevezését.

Egyébként Hitlernek ez a szimpátiája annak köszönhető, hogy Robert Ley megrögzött iszákos volt, s emiatt Hitler bár részben megvetette, nagylelkű szánalmat érzett iránta. Amellett a munkásszármazású Ley vezette a Munkafrontot, s ezért a Führer szükségesnek tartotta, hogy maga mellett tartsa; úgy okoskodott továbbá, hogy egy olyan ember, aki olyan betegségben szenved, melyet büntet a pártetika, különösen odaadó lesz az irányában. Hasonlóan viszonyult Speerhez is. Az utóbbi hónapokban ez a

kedvenc, a birodalom leghíresebb építésze, aki hadigazdaságügyi miniszter lett, azt is megengedhette magának, hogy nyíltan megmondja a Führernek, a háborút elvesztették, s ezért a hidak, utak és üzemek megsemmisítése megfosztja a német ipart a háború utáni megújulás esélyétől; a megújulásra pedig csak a nyugati tőke együttműködésével lesz lehetőség, minthogy az hagyományosan érdekelt az antibolsevista kordon kialakításában. Senki másnak nem bocsátott volna meg Hitler ilyen kijelentéseket. Speert hallgatva Hitler mindig valahogy különösen mosolygott. Bormann-nak szinte úgy rémlett, hogy a Führernek megvan az a sajátos képessége, hogy ne hallja meg azt, ami kellemetlen a számára.

Speerhez fordult hát Bormann, amikor az a frontról visszaérkezett a bunkerba.

– Volna egy kérésem önhöz, Albert – mondta barátilag átkarolva a Führer kedvencét. – Úgy vélem, az az ön számára is nyilvánvaló, hogy a vörösök és az angolszászok között néhány hónapon belül megtörténik az összeütközés. Már csak egy kis ideig kell tartanunk magunkat, és a koalíció összeomlik. Épp ezért arra kérem, beszélje rá a Führert, hogy utazzék el az Alpokba.

Bormann nemcsak eszes ember volt, de tapasztalt is. Ki tudta számítani az emberek reakcióit. Így aztán amint Speer kettesben maradt a Führerrel, s az megkérdezte, amit újabban mindenkitől megkérdezett: átköltözzék-e az alpesi erődbe, Speer önmaga számára is váratlanul, egészen másképpen válaszolt, mint ahogy tőle a Reichsleiter kérte.

– Mivel ön, Führerem, azt parancsolta a németeknek, hogy Berlinben harcoljanak minden egyes házért, minden egyes lépcsőházért, a lakás minden egyes ablakáért, önnek az a kötelessége, hogy itt maradjon az ostromlott fővárosban.

– Igen, de Berchtesgadenben jobbak a hírközlési eszközök – ellenkezett Hitler. – A katonai vezetők szerint, onnan jobban tudnám irányítani a különböző frontokon folyó harcokat.

– A katonai vezetők a maguk szűk szakmai érdekeiket védelmezik, de a politikai stratégia gondja önre nehezedik – felelte elkeseredetten Speer, holott tisztában volt vele, hogy Bormann lehallgattatja minden szavát.

Hitler egy pillanat alatt elkomorult. Egy darabig mozdulatlanul ült, aztán magára hagyta miniszterét.

Másnap, teázás közben, hogy ellenőrizze Bormannt, Hitler megjegyezte:

– Speer célszerűnek tartaná, hogy átköltözzem Berchtesgadenba.

– Nemcsak ezt tartja célszerűnek – felelte Bormann –, hanem megtiltja a Gauleitereknek a hidak és üzemek felrobbantását. Ebből ön is láthatja, Führerem, hogy a nemzet jövőjére úgy gondol, mintha az lehetséges volna nemzetiszocializmus nélkül.

– Ne higgyen a szóbeszédnek – szakította félbe Hitler. – Speert irigylik. Minden tehetséges embert irigyelnek. Én ezt magamon tapasztaltam Bécsben, amikor négy ízben nem vettek fel a Képzőművészeti Akadémiára. Ott ez érthető volt. Azok a csehek meg szlovákok meg lengyelek meg azok az ocsmány zsidók nem akartak utat engedni az árjáknak. Ez tipikus tünet a nem teljes értékű nemzetekre vonatkozólag. De nem tudom megemészteni egy efféle undorító tulajdonság felbukkanását árják között. Ennek közöttünk egész egyszerűen nincs létjogosultsága...

A Führer nem gyanakodott Speerre, ellenkezőleg, a védelmébe vette. Bormann csaknem teljesen biztos volt benne, hogy Hitler bármely pillanatban bejelentheti utazási szándékát az alpesi erődbe.

Eljött hát a cselekvés ideje.

Bormann bement Hitler kezelőorvosához, dr. Brandt SS-Standartenführerhez, aki 1931 óta kezelte a Führert. Brandt ügyelt a diétájára, ő adta be neki az injekciókat, ő vette Svájcban a legújabb gyógyszereket, s ő küldte Amerikába svéd barátait, hogy beszerezzék azokat a gyógyszereket, melyek stimulálták a német

nemzet nagy fiának szervezetét, de mégsem hatottak nyomasztóan a pszichikumára és nem tették álmatlanná.

– Kérem, doktor – mondta Bormann –, tárja fel nekem a teljes igazságot a Führer állapotáról. Beszéljen nyíltan, ahogy ez a régi pártveteránok között szokás.

Brandt, mint mindenki a birodalmi kancellárián, jól tudta, hogy Bormann-nal nem szabad őszintén beszélni, mert az beláthatatlan következményekkel járhat.

– A legutóbbi analízisek eredményére kíváncsi? – kérdezte.

– Én mindenre kíváncsi vagyok – felelte Bormann. – Abszolúte mindenre.

– Van valami alapja annak, hogy aggódik a Führer egészségéért? Én nem látok okot az aggodalomra.

– Brandt, a párt és a nemzet előtt én felelek a Führerért. Éppen ezért nem kell, hogy eltitkolja előlem, bármi legyen is a helyzet. Megmondom önnek őszintén, a Führer mozgása az utóbbi időben valahogy... fáradtnak tűnik számomra. Nincs valami lehetősége rá, hogy kissé felfrissítse? Vannak pillanatok, amikor erősen remeg a bal keze; ön tudja, hogy mennyire fontos a tábornokaink számára a jó kiállás... Csináljon valamit, lehetetlen, hogy ne legyen erre valami szer...

– Mindent elkövetek, ami tőlem telik, Reichsleiter.

Bormann belátta, hogy a további beszélgetésnek nincs semmi értelme. Brandt soha nem tenné azt, amire neki, Bormann-nak szüksége lenne. Azt, hogy adjon be a Führernek olyan injekciókat, melyek megbénítják az akaratát, hogy ezentúl ő irányíthassa a cselekedeteit, hogy Hitlerből csak egy burok maradjon meg...

– Tehát akkor megnyugodhatok? – Bormann felállt.

– Igen. Tökéletesen. A Führert természetesen megviselik időszakos kudarcaink, de a szelleme, mint mindig, erős, az analízisek eredményei nem adnak okot a nyugtalankodásra.

– Köszönöm, kedves Brandt, ön megnyugtatott. Köszönöm önnek, barátom...

Miután kijött az orvostól, Bormann a szobájába sietett és felhívta Müllert.

– Azt, amiről beszéltünk, azonnal meg kell tenni. Megértett?

– A nyugati variáns? – kérdezte a biztonság kedvéért Müller.

– Igen. És az erre vonatkozó információnak ma este az asztalomon kell lennie. Legalább két forrásból.

Öt perc múlva Holthoff Sturmbannführer már úton volt Müller parancsára dr. Brandt városi lakása felé.

– Brandtné asszony – mondta –, készülődjék gyorsan! Most kaptam a parancsot, hogy önt azonnal evakuáljam a fővárosból, még mielőtt a többi vezető családját szállító oszlop útnak indulna.

Hét óra múlva Holthoff elhelyezte az asszonyt és a gyerekeit egy kis kastélyban, a türingiai hegyekben, szép csöndes helyen, ahol békésen trilláztak a madarak, és a levegőben még a tavalyi avar illata lengett.

Kilenc óra múlva a körzet Gauleitere felhívta a kancelláriát, és jelentette, hogy Brandtné és a gyermekei megkapják a fejadagjukat az NSDAP és az SS speciális étterméből, továbbá a rendelkezésükre bocsátottak hétszáz birodalmi márkát gyorssegélyként amiatt, hogy a sürgős elutazás folytán nem tudták magukkal vinni a holmijaikat.

A telefontávirat Bormannhoz futott be – úgy, ahogy előre, megbeszélte, pontosan akkor, amikor Hitlernél tartózkodott.

Elolvasva a távirat szöveget, Bormann olyan kétségbeesést és fájdalmat színlelt, hogy a Führer szemöldökét összeráncolva megkérdezte:

– Valami nyugtalanító hír?

– Nem, nem – felelte Bormann. – Semmi különös...

Össze akarta gyúrni a táviratot, hogy a zsebébe dugja, de persze a Führer ragaszkodott hozzá, hogy felolvassa neki.

– Nem tudom elviselni, amikor el akarják titkolni előlem az igazságot – üvöltött Hitler. – Végtére is tanuljanak már meg férfimódra viselkedni! Olvassa! Egy-kettő!

– Führerem – felelte Bormann, az ajkát harapdálva –, doktor Brandt... megsértette az ön parancsát, mely szerint a vezetők családjainak egyszerre kell elutazniuk az alpesi erődbe, és máris elvitette a feleségét meg a gyerekeit Türingiába. Abba az övezetbe, melyet már csaknem elfoglaltak az amerikaiak... Nem vártam volna, hogy a mi Brandtunk ilyen aljas árulást kövessen el. De elképzelhetőnek tartom, hogy valami félreértésről van szó, azonnal utasítást adok, hogy ellenőrizzék...

– Ki írta alá a telefontáviratot?

– Rossbach Gauleiter.

– Személyesen?

– Igen.

– Ismerem Rossbachot, és ugyanúgy megbízom benne, mint önben. – Hitler nehézkesen feltápászkodott a fotelból. – Hol van Brandt? Vezessék ide azt a szörnyeteget! Fetrengjen csak itt előttem a padlón és könyörögjön kegyelemért! De nem lesz a számára könyörület! Agyonlövetem. Micsoda alávalóság! Micsoda visszataszító, szégyentelen alávalóság!

Brandt néhány perc múlva ott volt, és a Führerre mosolygott.

– Führerem! Lehet, hogy megharagszik rám, de bármennyire tiltakozzék is, el kell szenvednie a félórás masszázst...

– Hol van a családja? – támadt rá Hitler, jobb kezével leszorítva a balt. – Feleljen nekem, maga büdös disznó, hová vitette a fehércselédjét? Nos?! És ha hazudni merészel, én magam lövöm agyon!

Brandt érezte, amint a vér egy pillanat alatt lüktetve kimegy az arcából, s lefut valahová a gyomrába. A zsigereiben égető forróságot érzett. A lába jéghideg lett, a térde remegni kezdett, olyan érzése támadt, hogy ha csak egyet kellene lépnie, a térdkalácsa megbicsaklana, és a teste a földre zuhanna.

– A feleségem otthon van... – felelte Brandt valami különös, teljesen idegen hangon. – Reggel beszéltem vele, Führerem.

– No, látja – mondta megkönnyebbülten Bormann, elkínzott mosollyal nézve Hitlerre. – Mennyire örülök, hogy minden jóra fordult, minden. Bizonnyal tévedés történt, hisz a birodalomban meglehetősen sok Brandt van... Hívja csak fel ezen a készüléken a feleségét, Standartenführer, és adja át neki üdvözletemet.

Brandt jéggé dermedt, merev újjal tárcsázott, a telefon hosszasan csengett, majd Erika, a cselédlány szólt bele:

– Halló!

Brandt megkönnyebbülten felsóhajtott és azt mondta:

– Küldje, kérem, a telefonhoz a feleségemet.

– De hisz elutazott Türingiába – felelte a lány. – Még össze sem tudott csomagolni, annyira sietett...

– Micsoda? – vett mély lélegzetet Brandt. – Miért? Ki?

– De hisz ön küldött kocsit érte...

– Én nem küldtem semmiféle kocsit! – Brandt Hitlerhez fordult. – Én nem küldtem érte semmiféle kocsit, Führerem! Ez fantasztikus, ez lehetetlen!

– Maga pogány! – mondta Hitler, tánclépésben közeledve Brandt felé. – Maga förtelmes, korrupt disznó!

Hirtelen könnyedén előredobta a jobb kezét, mohón megragadta a keresztet, és letépte a Standartenführer melléről.

– Adja ide a pisztolyát, Bormann! Agyonlövöm! Én magam! Kígyót melengettem a keblemen!

– Führer – szólalt meg nyugtató hangon Bormann –, bíróság elé kell állítanunk. Hogy a párt és az SS megtudja, ki rejtőzött a sorainkban. Hogy ez jó lecke legyen mindenkinek...

Bormann nem engedhette meg, hogy Hitler agyonlője Brandtot, Bormann-nak szüksége volt az orvosra, aki mindent tud Hitlerről. És most el fog mondani neki minden titkot, amit soha, senkinek nem tárt fel. Mindent el fog mondani, hogy kegyelmet kapjon.

Brandtra bilincset tettek, és elvitték Bormann konspirativ lakására öt SS-legény őrizete alatt, akik Hitler személyes őrségéhez tartoztak.

De reggel mindezt megtudta Himmler, és felismerte Bormann szándékát. Ezért saját testőreivel kiszabadíttatta Brandtot, és elvitette északra, Hamburg mellé, az egyik titkos találkozóhelyére.

Mindazonáltal Bormann elérte a legfontosabbat. Egy órával azután, hogy Brandt eltűnt, a bunkerban felbukkant dr. Stube SS-Oberstrumbannführer, dr. Mengele helyettese. Müller előző este rövid jellemzést adott róla: „Gerinctelen, régimódi, tradicionálisan fél az elöljáróitól; meglehetősen kapzsi, a parancsot feltétel nélkül teljesíti, bár valószínűleg fontolóra veszi az orvosi etika előírásait.”

26.

Zsukov hadserege áttörte a seelowi magaslat védelmét és Berlin elővárosaihoz közeledett. Konyev hadserege dél felől karolta át a várost, Rokosszovszkij pedig északról készült a támadásra...

Április 21-én a Führer-bunkerban ugyanúgy folyt a haditanács, mint bármikor máskor – kimerítő alapossággal és minden sietség nélkül. A helyzetjelentést Keitel és Krebs tette meg. Tájékoztatásuk kimerítően pontos volt, és a szóbeli tájékoztatást a vezérkari tisztek által behozott térképen piros és fekete nyilakkal illusztrálták is.

Hitler olyan tekintettel ült a fotelban, mint akinek a gondolatai egészen máshol járnak. Néha bólintott egyet, s jobb kezével állandóan leszorította a remegő balját. Ám amikor Krebs a Berlintől északra és délre folyó harcokról kezdett jelenteni, Hitler fölemelte a kezét, mintha csak valami láthatatlan dolog ellen akarna védekezni.

– Hol van Steiner tábornok? Hol állnak a páncélosai? Hol a hadsereg? Miért nem verte már szét azt az orosz hordát?

– Nincs hozzá ereje – felelte fáradtan Krebs. – Az oroszok túlereje legalább négy-ötszörös, Führerem.

– Hol van Wenck hadserege?

– Az ő csapatainak már ahhoz sincs erejük, hogy egyáltalán kezdeményezzenek, Führerem!

– Menjenek valamennyien – mondta Hitler, a vezérkari tisztekhez fordulva. – Bormann, Keitel, Jodl, Krebs, Burgdorff maradjon!

Megvárta, míg a tábornokok és tisztek kimennek, s akkor Bormannra nézett, hideg fagyos tekintettel, aztán jobb kezével az

asztalra csapott, és szakadozottan, de szokásos erős, parancsoló hangján kitört.

– Árulókkal vagyok körülvéve! Ezek a tábornoki egyenruhába öltözött aljas gyáva férgek elárulták az ügyemet! Nincs annál undorítóbb nemzet, amelyik nem képes arra, hogy szembenézzen a nehézségekkel. Amikor győzelemről győzelemre vezettem magukat, akkor persze tapsoltak. Olyan hadijelentéseket állítottak össze a számomra, amelyekből az derült ki, hogy a hatalmunk erősebb, mint valaha. Most meg az derül ki, hogy az oroszok négy-ötszörös túlerőben vannak... Maguk valamennyien alávaló férgek! Miért nem mondták meg nekem az igazat? Mikor adtam alapot arra, hogy bárki is kételkedjék a lojalitásomban, ha valaki az enyémmel ellentétes álláspontot fejtett ki. Mindig vártam a vitákat, szomjaztam arra, hogy ütköztessük az álláspontjainkat. De maguk hallgattak. Vagy bombákat dobtak az asztalom alá. Most nyomban elhagyhatják Berlint, ha félnek itt maradni az orosz katlanban! Én itt maradok. És ha elveszítettük a háborút, végzek magammal! Elmehetnek!

A csöndet szinte tapintani lehetett.

Jodl tábornok előrelépett, elköhintette magát és nyugodt hangon szólalt meg:

– Führerem, az ön felelőssége a nemzettel szemben nem engedi meg, hogy itt maradjon. Önnek azonnal, ebben a pillanatban el kell utaznia az alpesi erődbe, hogy onnan, a megközelíthetetlen Berchtesgadenből tudja irányítani az egész birodalomért vívott harcot. A birodalom déli részén és északon még vannak csapatok, amelyek készek folytatni a harcot. A hadsereg és a nép hű önhöz. Mi arra kérjük, hogy éljen tovább a győzelem nevében.

Hitler meghatottan nézett Jodlra és mosolyogva előrehajolt, de Bormann megelőzte:

– Uraim, a Führer döntése végleges és megmásíthatatlan, Mi, akik mindig mellette álltunk, vele maradunk. Mi azt várjuk – abban az esetben, ha úgy döntenének, hogy elmennek az alpesi erődbe –, hogy fordulatot tudnak elérni a harc kimenetelében.

Hitler, remegő testét meghazudtoló gyorsasággal fordult Bormannhoz.

– Goebbels haladéktalanul költözzék ide a feleségével és a gyerekeivel... Rendelkezzék, hogy készítsenek elő a részükre szobákat a pilótáim szobája és a konyha mellett, a gyerekeket jól kell táplálni – a fiatal szervezet fejlődésben van...

– Igenis, Führerem – mondta Bormann meghajtott fejjel. – Azonnal felhívom a birodalmi minisztert. – Sokat mondó pillantást vetett a többiek felé. – Köszönöm, uraim, elmehetnek, szünetet tartunk...

Amikor magukra maradtak, Hitler különös nevetéssel megkérdezte:

– Hát az ön családja hol van, Bormann? Azt akarom, hogy az ön kedves felesége, meg a gyerekei is ideköltözzenek. Ha nincs elég hely, átadom az egyik vendégszobámat... Hívja ide őket azonnal, barátom.

– Már megtettem – hazudta könnyedén Bormann. – Már útnak is indultak. És kérem az istent, hogy el tudjanak jutni Berlinig, Führerem...

(Már egy héttel korábban figyelmeztette a feleségét, hogy a gyerekekkel együtt hagyja el müncheni házukat, és rejtőzzenek el a hegyekben. Egyébként nem szerette az asszonyt, és örült, hogy nem kell együtt élnie vele, de a gyerekeihez nagyon kötődött, s mivel a felesége gondosan ellátta őket, Bormann elviselte, és nem rendeztetett autóbalesetet a számára.)

Egy óra múlva Bormann ismertette a Führer parancsát. Keitelnek azonnal el kell indulnia Wenck hadseregéhez. Át kell adnia a tábornoknak Hitler személyes utasítását, hogy Potsdamtól délnyugatra fejlesszen ki támadást Berlin felmentésére.

Jodl tábornok Steiner hadseregéhez indul. Az Oranienburgtól északra fekvő körzetben kell megszervezni a támadást a Berlint körülvevő blokád áttörésére.

Dönitz ellentengernagy a partvidéken gyűjti össze a birodalom erőit, hogy segítséget nyújtsanak a harcoló fővárosnak.

Goebbels, Berlin Gauleitere és a főváros védelmének parancsnoka megtesz mindent, hogy mobilizálja a város belső tartalékait az orosz hordával való szembenállás erősítésére.

Göring birodalmi marsall parancsnoksága alatt állnak a birodalom déli részére csoportosított haderők, melyeket a harc folytatására mobilizáltak.

Himmler ugyanezt a feladatot látja el északon.

A Führer e parancsának szövegét azonnal eljuttatták Göring főhadiszállására (pontosan ahhoz a személyhez, aki az utóbbi napokban Zanderrel, Bormann Reichsleiter helyettesével titokban együttműködött), Huber ezredeshez.

A parancshoz Zander hozzáfűzött még néhány semmitmondó szót, ami látszólag egy Hubernak szóló személyes üzenet volt, de valójában azt adta Huber értésére, hogy cselekednie kell. Nyomást kell gyakorolni a Reichsmarschallra, hogy megtegye a maga lépéseit.

Pontosan huszonnégy órával azután, hogy Obersalzbergben Hermann Göring megkapta Zander rejtjelzett üzenetét, a birodalmi kancellária a Reichsmarschall rádiótáviratát vette. Göring kérte a Führer jóváhagyását az 1941 június 29-én kelt dekrétum hatályba léptetéséhez, melynek értelmében válsághelyzet felmerülése esetén ő lesz Hitler utóda. *„Minthogy a Führer, mint államfő, Berlinben meg van fosztva cselekvési szabadságától, kész vagyok arra, hogy magamra vállaljam a hatalom összes terheit.”*

Zander Standartenführert húsz másodperccel azután hívták fel a bunkerből, hogy az üzenet rejtjelzését megfejtették, és a szövegét öt példányban legépelték: a Führernek, Bormann-nak,

Goebbelsnek, Keitelnek és von Bellow ezredesnek, aki a főhadiszállás hivatalai közti összekötők koordinátora volt.

Három perc múlva a távirat ott feküdt Bormann előtt.

A Reichsleiter a széféből elővett egy gépírásos szöveget, melyet még tegnapelőtt este diktált le Zandernak, és Hitlerhez indult.

– Führerem – mondta komoran Bormann. – Bekövetkezett a legiszonyúbb dolog: Göring elárulta önt.

Hitler nem fogta fel azonnal Bormann szavait. Wagner leveleit olvasgatta, és színes ceruzákkal megjegyzéseket firkálgatott a lap szélére. Értetlenül tekintett Bormannra, aztán, amint eljutott tudatáig az elmondottak lényege, felpattant a fotelből, és a karfára támaszkodva elüvöltötte magát:

– Ne merészelje! Elhallgasson, Bormann! Megparancsolom, hogy ne merészelje...

– Führerem – ismételte tagoltan Bormann, és hangjából most hiányzott a szokásos megnyugtató felhang –, Göring elárulta önt. Tessék, itt az ultimátuma szövege. Tanulmányozza át, és írja alá a parancsot, hogy állítsák haditörvényszék elé, és lőjék agyon az árulót!

– Ne merészeljen így beszélni – mondta újból Hitler, de már megtört, panaszos hangon. – Ez... ez az ellenség provokációja... Hermann mellettem volt az első napoktól kezdve. Ön kegyetlen, Bormann. Hermann mindig figyelmeztetett rá, hogy ön kegyetlen...

– Ez esetben távozhatom? – Bormann az asztalkára Wagner könyve mellé tette a rádiógramot, de az előre megírt parancsot is Göring lefokozásáról.

– Üljön le – mondta Hitler. – Nem szégyelli magát? Hát van magának szíve?

– Az én szívem már meghasadt az ön iránti szeretettől, Führerem. Én már évek óta állandó szívfájdalommal élek...

Hitler kétszer is elolvasta a rádiógramot.

– De hisz én nem látok árulást ebben, Bormann... Választ kér, mielőtt az utódomnak kiáltaná ki magát...

Bormann felállt. Meghajtotta magát Hitler felé, és az ajtóhoz ment.

– Várjon! – kiáltott fel Hitler elkeseredetten, – Nem ért egyet velem?

– Führerem, a kisebbik gyermek mindig tragikusan fogja fel, ha a szülei túlságosan kedveznek a nagyobbik fiúnak, a kegyetlen egoistának, megengedve neki mindent, amihez csak kedve van, és igazságtalanok a szelíd és ragaszkodó kisebbikkel szemben.

– Mit jelentsen ez, Bormann?! Magyarázza meg...

– Ha azt mondanám önnek: Führerem, ön már nem képes arra, hogy irányítsa a párt munkáját, adok önnek negyvennyolc órát arra, hogy önként átadja nekem a vezetői funkciót, hogyan fogadná a szavaimat?

– Göring... – mondta halkan Hitler, elolvasva még egyszer a távirat szövegét. – Hermann... akit két ízben szedtem ki a pártbíróság karmai közül, ahová a magánéleti szabadossága meg a fényűzés iránti olthatatlan szomja miatt került... Az az ember, aki mindig mellettem volt, a megbízható, jó testvér, a gladiátori tekintetével és gyermeki szívével... Göring! – Hitler kiabálni kezdett, mintha csak megérezte volna, mennyire szüksége van Bormann-nak az ő hisztériájára. – Mocskos disznó! Áruló! Ocsmány kéjenc! Minden luxussal és gazdagsággal elhalmozott ember, aki belesüppedt a posványba! Átkozom azt a napot, amikor megismerkedtem vele! Én...

– Itt minden le van írva. – Bormann arra a lapra mutatott, melyet Zander gépelt le. – Csak alá kell írnia...

– Nem – mondta Hitler, miután elolvasta a parancs tervezetet. – Ezt nem írom alá. Készítsen egy folyamodványt, amelyben Göring fordul hozzám azzal a kéréssel, hogy mentsem fel a Reichsmarschall rang, a Reichstag-elnöki, Poroszország miniszterelnöki, és a négyéves nemzetgazdasági terv irányítói feladatai alól, s természetesen az alól, hogy válságos helyzetben utódomként a kormányzás felelőssége reá háruljon, mivel szívének megromlott egészségi állapota satöbbi, satöbbi... Ugye,

érti, Bormann? A nemzetnek hinnie kell abban, hogy csakolyan egységesek vagyunk, mint azelőtt.

Mindazonáltal, amint az újrafogalmazott szöveget Hitler aláírta és nyilvánosságra hozatta, Bormann sürgős és szigorúan bizalmas üzenetet küldött Berchtesgadenbe Fischl Gauleiternek és Bruss SS-Brigadeführernek:

„Minthogy Hitler megfosztotta Göringet a reichmarschalli és a Luftwaffe parancsnoki tisztjétől, le kell tartóztatni, bárhol tartózkodjék is, és a sorsára vonatkozó további rendelkezésig szigorú őrizet alatt kell tartani.”

Göringet az NSDAP archívumát őrző SS-ek tartóztatták le. Számukra Bormann parancsa előbbre való volt az elcsapott Reiehmarschall személyénél, s a bunkerból jövő első szóra készek lettek volna arra is, hogy akár széttépjék Göringet.

Információ a mérlegeléshez (Schellenberg)

Mindenki csak magának dolgozott, mindenki csak önmagára gondolt; az alkalmi csoportosulások csak a pillanatnyi haszon megszerzéséért jöttek létre; majd a megszerzett haszont azonnal áruba bocsátva új blokkok alakultak – eszelős harc folyt, hogy mindenki mentse a bőrét.

Schellenberg aludt a gépkocsiban. Az utóbbi héten gyakorlatilag nem mutatkozott a Birodalmi Biztonsági Főhivatalban – Müllerhez fűződő új típusú kapcsolata lehetővé tette ezt neki. Müller bebiztosította Kaltenbrunner ellen, bár Schellenberg ővele is kötött egy megállapodást, amit aztán azonnal kiárusított, amint úgy vélte, hogy Himmlerből több hasznot húzhat. Eszeveszett harc folyt, mindegyikük a saját bőrét mentette, De olyan idők jártak, hogy miközben valamennyien egymás ellen intrikáltak, egymás nélkül sem boldogultak.

Schellenberg ezúttal észak felől érkezett Hohen-Lüchenbe, Himmlerhez, aki az ottani szanatóriumban folytatta tárgyalásait a svéd Bernadotte gróffal.

– Reichsführer, ez így nem mehet tovább! Önnek tudnia kell: a háborút elveszítettük! – mondta Schellenberg.

Himmler a kandalló mellett ülve Plutarkoszt olvasgatott. A lángnyelvek sisteregve nyaldosták az akkurátusan felaprított fahasábokat, a szobában kényelem és békesség honolt. A kávé, amit élvezettel szürcsölgettek, valódi brazil babkávéból készült. Az alkonyi égbolt kékesvörös volt, nyugodt és csodálatos; itt az SS-ezred által biztosított tölgyerdőben semmi sem emlékeztette az embert arra, hogy az oroszok már Berlin kapujában állnak, az amerikaiak pedig lavinaként gördülnek Türingia és Szászország

felé, az angolok pedig szünet nélkül bombázzák a városokat és az autópályákat; hogy a fűtetlen lakásokban gyermekek halnak éhen, az utcákon pedig továbbra is akasztják a katonákat, mellükön táblával: „Dezertőr vagyok és pánikkeltő, aki azt merészelte mondani, hogy elveszítettük a háborút!”

– Ó, Walter, ne túlozzon! – Himmler levette a szemüvegét és egy szarvasbőrdarabkával megtörölgette. – Maga hajlamos a pánikba esésre. A tábornokaink határozottan biztosítottak, hogy Berlin bevehetetlen, s hogy Sztálin itt csapdába esik.

– A katonák nem mondhatnak igazat önnek, mert akkor azonnal megparancsolja, hogy lőjék őket agyon. S mivel túl akarják élni, hazudnak. S mivel én is túl akarom élni, azért mondom meg önnek az igazat. Reichsführer, Bernadotte gróf kész arra, hogy elvigye az amerikai vezérkarhoz az ön békejavaslatait, és átadja Eisenhower főparancsnoknak. Adjon nekem egy felhatalmazást, és akkor már akár holnap megkezdődhetnek a tárgyalások. Ezúttal nem a mi Karl Wolffunk állna elő ilyen javaslattal, hanem Bernadotte gróf; egy világhírnévnek örvendő, tekintélyes, semleges személyiség, aki mint minden művelt európai, okkal fél az oroszok nyugat felé terjeszkedésétől. Nem kérek egyebet, Reichsführer, csak az egyetértését, hogy cselekedjem.

– Akárhogy is, Walter, a Führer előtt az ön cselekedetéért is én felelek.

– A történelem nem fogja önnek megbocsátani a passzivitását – mondta végsőkig elkeseredve Schellenberg. – Ön fog felelni a nemzet előtt azért, ha a vörösök igája alá kerül.

Himmler visszatűzte az orrára a szemüvegét.

– Az SS-t Hitler gárdájaként hozták létre, Walter! – mondta fagyosan. – És én e szervezet alapítója, nem leszek áruló!

„Most már mindegy – gondolta Schellenberg. – Ha belevágtam, folytatnom kell!”

– Áruló? – s epés gúnnyal nevetett. – Kit árulna ön el? Azt az embert, aki magával akar rántani valamennyiünket a sírba?

– Csak nem azt akarja javasolni nekem, hogy váltsam le a Führert? – kérdezte nem kevésbé szarkasztikusán Himmler.

Schellenberg mély lélegzetet vett.

– De, igen, pontosan ezt akarom javasolni – felelte. – Önnek van még elegendő megbízható embere. Hitler letartóztatása percek kérdése, önnek szabad keze van. Teljes és feltétel nélküli kapituláció Nyugaton, a harc kettőzött folytatása Keleten, ahová átdobjuk egész nyugati haderőnket. Lehetetlen, Reichsführer, lehetetlen, hogy ne ismerné fel: mert ez a kötelessége!

Himmler dermesztő mosollyal figyelte.

– És hogy mondjam meg ezt a nemzetnek, amelyik isteníti Hitlert?

– A nemzet gyűlöli! – vágta rá élesen Schellenberg. – A nemzet mindig gyűlöli azt a Vezért, aki katasztrófába sodorja. A nemzet csak a győztest isteníti. Ezt már ő is remekül megírta – és tekintetével a Plutarkhosz-kötetre intett.

– Nem, nem és nem! – Himmler felpattant, s gyors léptekkel föl-alá kezdett járkálni a szobában. – Képtelen vagyok elárulni a múltunkat! Ön nem emlékezhet azokra a napokra, amikor hatalomra kerültünk; ön nem emlékezhet azokra a csodálatos, győzedelmes évekre, amikor olyanok voltunk egymás számára, mint a fivérek. Amikor...

Schellenberg, határtalan fáradtságot érezve, ingerülten szakította félbe:

– Ugyan miféle fivérekről beszél, Reichsführer? Hát, Rohm nem volt a Führer fivére? Vagy Strasser? Mégis agyonlőtték őket, mint a veszett kutyákat. Nem kellene a múltat emlegetnie, Reichsführer! Gondoljon a jövőre... Forduljon felhívással a nemzethez, hogy körömszakadtáig tartson ki a vörösök ellen, jelentse ki a Nyugatnak történt kapitulációt, és azt, hogy Hitler súlyos beteg, s ez arra késztette, hogy átruházza önre a teljhatalmat!

– De hiszen egészséges.

– Ő már egyszerűen nem létezik mondta Schellenberg. – Már csak egy porhüvely, egy mítosz, egy árnyék... Mindazonáltal hittek ennek az árnyképnek, amikor azt mormogta, hogy Göring saját kérésére kérte leváltását a szívpanaszai miatt... Önnek is fognak hinni. Most mindenkinek hisznek....

Másnap kora reggel Schellenberg elvitte magával Himmlerhez a birodalmi egészségügyi minisztert. A neves professzor kezdetben habozott, mert Hitler orvosára, Brandt SS-Standartenführerre gondolt, aki áruló lett, de miután Himmler megvesztegette azzal, hogy megparancsolta, utazzék azonnal Obersalzbergbe, halkan azt mondta:

– A Führer nagybeteg. Pszichikuma az összeomlás határán van. Most, hogy nincs mellette Brandt, bármely pillanatban megőrülhet.

Himmler, miután elbocsátotta a professzort, megkérdezte Schellenberget:

– Gondolja, hogy nem fogja tájékoztatni Bormannt a beszélgetésünkről?

– Rohanvást utazik Obersalzbergbe, Reichsführer – nevette el magát Schellenberg. – Dehogyis fog ő a bunkerba telefonálni! Végre egy józan gondolkodású ember...

– Rendben, feltételezzük... Csak lázálmokról beszélhetünk, semmi többről, Schellenberg... Mondjuk, elindulok az embereimmel a birodalmi kancelláriába... Mondjuk, bejutok a Führer dolgozószobájába, és kijelentem, hogy leváltom... Ez a reszketeg, beteg ember nem fogja fel azonnal, mit is mondtam: olyan hiszékeny, úgy hisz az embereknek, mint egy gyerek! Mi valamennyien mellette álltunk... Hogyan nézzek a szemébe?

„És még ez az ember állt az SS élén – gondolta Schellenberg megvetően. – Egy ilyen jelentéktelen, puhány alakot kellett szolgálnom. Mindig is mindannyiukból hiányzik a szárnyalás képessége, még most is valamennyiüket hatalmában tartja a

rettegés, amelyet ők maguk tettek kultusszá. Hát, most majd learathatják, amit vetettek...”

– Reichsführer, mialatt ön a professzorral beszélgetett, én Lübeckbe telefonáltam. A Zsidó Világkongresszus képviselője, bizonyos, Storch Stockholmba érkezett és audienciát kért. Mögötte pedig ott állnak a Wall Street tekintélyes személyiségei. Értse meg, ha találkozna Storchhal, megmagyarázhatná neki, hogy az antiszemitizmus Hitler szüleménye, s önnek semmi köze sem volt hozzá; ön eddig is, ezután is mindent megtesz azoknak a zsidóknak a megmentéséért, akik még a koncentrációs táborokban vannak. Hiszen a világ azért gyűlöl bennünket, mert kegyetlen antiszemita politikát vezettünk be, értse már meg! Ha nem határolja el magát Hitlertől, önnek soha nem bocsátják meg ezt a középkori barbarizmust – nemcsak Roosevelt, Sztálin és Churchill nem bocsátja meg, de a történelem se. És a németek sem fogják megbocsátani! Mert felteszik majd a kérdést: „No tessék, elégettük vagy elkergettük a zsidókat. Egy sem maradt belőlük Németországban. Akkor viszont miért halunk éhen, miért bombáznak bennünket, és amikor már egy zsidónk se volt – miért veszítettük el a háborút?” Mit válaszol majd nekik? Storch viszont lehetőséget ad a kereskedésre. Úgy tünteti fel önt a Nyugatnak, mint a maradék német és kelet-európai zsidóság megmentőjét. Nem kell hozzá más, csak annyi, hogy ön teljesítse, amit akarnak...

– De Hitler ezt nem tudná elviselni! Hiszen ön se tudja, milyen betegesen viszonyul a zsidókérdéshez, Walter.

– A pokolba már ezzel a zsidókérdéssel! Itt áll előttünk teljes életnagyságban a németkérdés. Ez a legfontosabb. S akkor továbbra is ennek az eszelős mániákusnak a lázálmaiba kapaszkodunk, aki semmi másról nem akar tudomást venni, csak ezekről az átkozott zsidókról! Süllyedjenek a föld alá! Gondoljon a németekre, Reichsführer, elég már abból, hogy a zsidók miatt törje a fejét!

– Nem – ingatta a fejét Himmler –, a Führer ezt nem tudná elviselni... Várjon egy kicsit, Walter, ne sürgessen, hozzá kell szoknom azokhoz a gondolatokhoz, melyeket elmondott.

– És mennyi időt kíván erre fordítani? – Schellenberg felpattant, jóvágású arca remegett, a szeme könnybe lábadt, mintha csak homok hullt volna bele, a nyelve feldagadt, és fekete volt az állandó dohányzástól. – Nincs már több ideje! Ha én mondom, elhiheti... Amikor magamra gondolok, önre is gondolok, mivel egyedül ön képes arra, hogy realizálja a megmenekülésünket. Ön képviseli a birodalomban a hatalom kovászát. Csak néhány óra áll a rendelkezésére, Reichsführer. Amíg van még egyáltalán valami hatalma, mert amint az oroszok végérvényesen körülzárják Berlint, az ön személye Nyugaton már az égvilágon senkit sem fog érdekelni...

– Hogy merészel így beszélni? – csattant fel Himmler. – Tudtommal én vagyok a birodalom belügyminisztere és az SS Reichsführerje!

– Egyelőre – hagyta rá elcsigázottan Schellenberg. – Bocsássa meg, hogy ilyen élesen fogalmaztam, de többé nincs értelme a szépítgetésnek. Ezért kénytelen vagyok megismételni: egyelőre.

A fogalomalkotás beteges zavara, a régmúlt dicsőség emléke, a tér és idő érzékelésének a hiánya, eljátszotta a maga könyörtelen, de törvényszerű játékát Himmlerrel is, Schellenberggel is.

Terveket szőttek, eszeveszetten száguldoztak a birodalom útjain, melyek zsúfolásig voltak menekültekkel; a biztosító SS-őrség az árokba kényszerítette az embereket vagy egyszerűen közéjük lőtt; végtelen hosszúságú telefonbeszélgetéseket folytattak Stockholmmal, Lübeckkel, Berlinnel, egyikük sem akarta, vagy jobban mondva nem merte bevallani magának, hogy most már mindent az orosz harckocsik, rohamlövegek dübörgő előrenyomulása és tüzérségük szakadatlan tüze dönt el – a

csapatok már elfoglalták megindulási helyzetüket, hogy megkezdjék Berlin központjának ostromát...

Müller egyetlen percre sem tévesztette szem elől Schellenberget, aki szokás szerint jó ideje nem mutatkozott Berlinben, és tevékenysége minden részletéről értesült. Elérkezettnek látta az időt, hogy rejtjelzett üzenetet küldjön a stockholmi nagykövetségen dolgozó megbízottjának. Arra utasította, hogy hajtsa végre a korábban megkezdett akciót. Ennek az volt a lényege, hogy . az amerikaiaknak sikerüljön megvesztegetniük a Gestapo-csoport rejtjelzőjét, s ily módon a kódjelekkel együtt a kezükbe kell csempészni azoknak a táviratoknak a kulcsát is, amelyeket Stirlitz és a moszkvai Központ használt.

Müller feltételezte, hogy ennek a momentumnak aktivitásra kell késztetnie Donovant. Elképzelhetetlen, hogy Washingtonban ne értékelnék a lehetséges következményeket azután, hogy Moszkva Jusztasztól tudomást szerzett mindazokról a kapcsolatokról, melyeket Schellenberg Bernadotte-tel, Musyval és Storchhal kiépített; ez feltételezhetően azonnali lépésekre készteti majd – ilyen vagy olyan irányban – őket. Washington vagy azonnal a kezét nyújtja a Reichsführernek és tüstént megköti a különbékét, a bolsevista lavinát megállítandó, vagy ellenkezőleg, nyíltan elhatárolja magát Himmlertől. Ebben az esetben pedig a birodalomban csak egyetlen erő marad: Bormann. Akkor ő lesz Hitler egyetlen és teljes jogú utódja – ő viszi tovább az eszméit, ő rendelkezik a kincseket rejtő titkos rejtekhelyek felett, és neki lesz alárendelve az NSDAP egész külföldi hálózata.

Müller tudta, azután, hogy Himmler beleegyezett, hogy tárgyalásokba bocsátkozik Storchhal az amerikai cionisták képviselőjével, és aláírta a megállapodást azokról a zsidó bankárokról, akiket még nem semmisítettek meg a koncentrációs táborokban, Schellenberg aktivitása fantasztikus mértékben megnőtt. Ezer kilométeres utakat tett meg naponta, a gépkocsijában evett és aludt, állandóan stimulálókat szedett,

lefogyott ebben a hajszában és a szeme alatt duzzadt táskák képződtek.

A döntő beszélgetések előtti estén, amint arról Müller tudomást szerzett, Himmler találkozott von Krosigk pénzügyminiszterrel és Seldte munkaügyi miniszterrel.

Krosigknek az volt a véleménye, hogy haladéktalanul nyílt tárgyalást kell kezdeni Eisenhowerral. Seldte azt javasolta, rá kell venni Hitlert, hogy kiadjon egy proklamációt, amelyben népszavazást előlegez egy ellenzéki párt megalapítására, s egyben feloszlatja a haditörvényszékeket, amelyek akasztófákkal telerakott börtönudvarrá változtatták az egész birodalmat.

A következő nap repülőgéppel leszállt az ostromlott Berlinben Bernadotte gróf és dr. Norbert Masur, a Zsidó Világkongresszus képviselője. A tempelhofi katonai repülőtéren, mindössze néhány kilométerre Hitler főhadiszállásától, Schellenberg fogadta őket SS-egyenruhában.

Himmler és Masur első megbeszélésére, Schellenberg jelenlétében, a Harz-hegységben került sor. Himmler titkára, Brandt Standartenführer, aki már tizenöt éve dolgozott Himmler mellett, gyorsírással jegyezni akarta a beszélgetést, de Schellenberg megkérte, hogy ettől tekintsen el, mert észrevette, milyen zavarban van Himmler, milyen furcsán viselkedik, milyen hajbókolón mosolyog a cionista szervezet politikai megbízottjára, igyekezvén meggyőzni, hogy a zsidókkal kapcsolatos valamennyi „félreértésért” kizárólag a felelőtlen asztrológusok a bűnösek, akik az NSDAP egy sor régi kiválóságát összezavarták...

– A legfontosabb kérdés, ami bennünket az utóbbi időben foglalkoztat – fejtette ki dr. Masur –, azoknak a deportált német zsidóknak az élete, akik a lágerekben senyvednek. Ha ön garantálja, hogy nem semmisítik meg őket, akkor mi készek vagyunk teljesíteni az ön kéréseit.

Schellenberg közbeszólt:

– És mi legyen például az orosz meg a lengyel zsidókkal?

Dr. Masur széttárta a karját.

– Nincs felhatalmazásom, hogy róluk is tárgyaljak. Velük foglalkozzék Sztálin és Boleslaw Bierut. Én elég pontosan körülhatároltam az érdekszférámat…

– Igen, de én már megparancsoltam, hogy adják át az amerikaiaknak mindazon helységek jegyzékét, ahol zsidó nemzetiségű személyek vannak – jegyezte meg Himmler. – Én valóban azon voltam korábban, hogy a zsidóknak el kell hagyniuk Németországot. De személyszállító hajókon vagy vasúti kocsikban, úgyhogy senki se sértse meg az emberi méltóságukat. Nem az én hibám, hogy…

Schellenberg türelmetlenül félbeszakította:

– Masur doktor, garantálni tudja-e ön, hogy a befolyásuk alatt álló sajtó nyomatékosan hangsúlyozza majd azt a nemeslelkű álláspontot, melyet e kérdésben a Reichsfüh… Himmler belügyminiszter úr és legközelebbi munkatársai elfoglaltak?

– Abban az esetben – felelte dr. Masur –, ha önök megmentik azoknak az életét, akiknek a nevét listánkra fölvettük – a legtiszteletreméltóbb üzletemberek közelebbi-távolabbi rokonai és családtagjai –, a befolyásunk alatt álló méltányolni fogja a nemeslelkű álláspontot, amelyet Himmler belügyminiszter úr és ön, Schellenberg úr ebben a kérdésben elfoglalt…

Miután tető alá hozták a megállapodást dr. Masurral, és kikísérték a katonai repülőtérre, Himmler és Schellenberg visszatért Hohen-Lückenbe. Ott már várt rájuk Bernadotte gróf.

– Segítenie kell, hogy találkozhassam Eisenhowerral – mondta a félelemtől jéggé dermedve Himmler. – Ő is, én is katonák vagyunk, meg tudunk állapodni a békekötésben. Kész vagyok arra, hogy kapituláljak nyugaton, hogy feltartóztassam a bolsevikokat keleten…

Bernadotte köhintett, és udvariasan azt felelte:

– Igyekszem megtenni mindent, ami tőlem telik, Reichsführer.

De miután elbúcsúzott Himmlertől, és Schellenberg kíséretében kiment a kocsifelhajtóra, ahol az autója várta, azt mondta Schellenbergnek:

– A Reichsführer néhány héttel elkésett a javaslatával. Akkor kellett volna megtennie, amikor az oroszok még nem fogtak hozzá Berlin bekerítéséhez. Himmler ideje lejárt. Gondoljon most már magára, kedves Schellenberg. Fontolja meg, mit tehet...

– Milyen vonatkozásban? – kérdezte kiszáradt szájjal a Brigadeführer.

Bernadotte, miközben becsapta a kocsi ajtaját, azt mondta:

– Próbálja meg elérni, hogy a csapataik megadják magukat Norvégiában és Dániában, Ezt talán a javára írják majd.

Müller, aki Himmler titkára, Brandt révén (régi lekötelezettje volt) azonnal értesült Himmler Bernadotte-nak tett kapitulációs ajánlatáról, felhasználva Stirlitz kódját, melyet már az amerikaiak is ismertek, erről az ajánlatról tájékoztatta a moszkvai Központot.

Kész volt arra, hogy minden percet, minden órát felhasználjon arra, hogy ékeket verjen be, majd megmozgassa azokat úgy, mintha meglazítaná a földet, amikor az ember éjszakára egy nagy sátrat akar felállítani egy tó partján, ahol hosszú, kékszemű csukák ficánkolnak a nádas rejtekén.

Minden percben, minden órában el kell követni mindent annak érdekében, hogy egyre nőjön a bizalmatlanság, s ez hatoljon be a Németországban egymás felé haladó Kelet és Nyugat gondolkodásába; hisz ez a bizalmatlanság oly könnyen átragad a bombázórepülők kormányánál meg a harckocsik figyelőrésénél ülő katonákra is. Minden megengedett, csak az ingadozás nem. Himmler ingadozott, és el is játszotta a lehetőséget. De ő sosem ismeri az ingadozást; ő a cselekvések embere, s ezért van esélye a túlélésre.

Két óra múlva az amerikai flotta hírszerzése, amely fogta Justasnak a Központhoz" küldött üzenetét, Truman elnök elé terjesztette az üzenet megfejtett szövegét; a kulcsot Stockholmból az előző este közölték velük.

Truman összehívta szűkebb vezérkarát.

– Bernadotte-nak igaza van: Himmler elkésett – mondta az elnök. – De az oroszok most már mindenről tudnak. Elképzelhető, hogy hatalmas botrány lesz ebből. Általában véve nem félünk a botránytól, de most ez csorbíthatja az Egyesült Államok presztízsét. Milyen javaslataik vannak, barátaim?

Hosszas tanácskozás után arra a' következtetésre jutottak, hogy diplomáciai úton tájékoztatni kell a Kremlt arról, hogy az elnök rendkívüli üzenetet fog küldeni Sztálinnak, a nácik által Stockholmban az amerikaiaknak átnyújtott javaslatokkal kapcsolatban.

Utasítást adtak, hogy szóban tájékoztassák Moszkvát, hogy a nácik különbékére vonatkozó javaslatait vissza fogják utasítani, ugyanakkor bizonyos időre van szükség annak kielemzésére, nem pusztán Himmler provokációjáról van-e szó. Ezután Truman személyes üzenetben tájékoztatja majd minden részletkérdésről Sztálin marsallt...

A nyereséget nem napokban, órákban mérték.

Bármi megtörténhetett.

27.

Stirlitz egy fényűzően berendezett szobában feküdt. Már maguk az üvegszekrényekben sorakozó kristályok kisebb vagyont értek: a hegyi virágokhoz hasonló, csodálatos metszésű serlegek mellett öblös, mértéktelenül nagy térfogatú s mégis nemes arányú palackok álltak, a törékeny konyakospohárkák mellett súlyos kristálypoharak sorakoztak. Még a napsugarak sem léhakönnyeden szikráztak rajtuk, hanem valami belülről fakadó, szép komolysággal...

Stirlitz csuklóján vékony acélbilincs volt, s a bal lábát ugyanilyen acélabroncs rögzítette a nehéz vaságy keresztrúdjához.

„Felettébb szórakoztató lesz – gondolta Stirlitz –, ha úgy kell majd menekülnöm, hogy az ágyat is vonszolhatom magammal... Chaplinnek való ötlet, az istenit..."

Állandóan fülelte a távoli ágyúdörejt. Csak ideérnének már, mert itt fogok elpusztulni, már csak óráim vannak hátra. Gyerekek, kedveskéim, igyekezzetek már ideérni, hisz oly sok éve álmodom róla, hogy ideértek végre! Nagyon igyekeztem, hogy megtegyek mindent, ami csak tőlem telik, hogy közelebb hozzam azt a percet; valószínűleg tehettem volna többet is, de ezért nem érdemiek szemrehányást, az ember általában csak tíz százalékban képes arra, hogy megvalósítsa a céljait vagy a feladatát, távolról sem száz százalékban. Engem is sodort magával az élet, mint mindenki mást, az élet olyan rohanó és ránk erőszakolja magát, és mi teljesítjük, amit hidegen és fölényesen előír a számunkra, bár írásos utasítások nincsenek persze; egyre csak a tempó, a tempó, mely teljesen kimeríti az embert, s ráadásul nekem még kétfelé is kellett szakadnom a két énem között – az egyik rész cselekedte azt, amit akaratom ellenére köteles volt tenni itt annak érdekében,

hogy elősegíthesse a másik résznek, hogy végrehajtsa azt a nagyon fontos feladatot, amit valójában el akartam végezni...

Bejött Eugen. Leült mellé, és megkérdezte:

– Nem akar átfordulni a jobb oldalára?

– Hisz azon fekszem – felelte Stirlitz.

– Ja, persze! – nevette el magát Eugen. – Mindig eltévesztem, ha másra nézek... Hát akkor, a balra? Nem fáradt el?

– Fordítson meg. Bár ülni jobb lenne.

– Ülni tilos. Az orvos, aki majd kezelésbe veszi magát – hacsak nem jön válasz Moszkvából – megkért, ügyeljek rá, hogy feküdjön...

– No jó – felelte Stirlitz. – Ez esetben fekszem...

– Rágyújtana?

– Meghiszem azt!

– Együttérzek magával, de dohányoznia sem szabad.

– Akkor meg minek kérdezte?

– Kíváncsi voltam rá. Érdekel, hogy mit érez most.

Stirlitz nézte egy pillanatig.

– Tudja, hogy mi a fasizmus, Eugen?

Az megvonta a vállát:

– Az olasz nép vezető erőinek nemzeti mozgalma...

– Az emberek összekeverik a fogalmakat: fasizmus, nemzetiszocializmus, csuklyások...

– Azért keverik össze, mert műveletlenek. Másképp hogyan tehetnének egyenlőségjelet a francia csuklyások és az árja nemzetiszocialisták közé?

– Lehet, Eugen, lehet... Elmondom magának, hogyan értettem meg első ízben itt, Németországban a *fasiszta* jelentését. Kíváncsi rá?

Eugen rágyújtott.

– Miért ne? Mondja csak...

– Harminckettőben történt, még azelőtt, hogy Hitler kancellár lett volna... Charlottenburgba mentem, ahol nagyon szűkek az utcák, nekem viszont meg kellett fordulnom. A kocsma előtt két

autó állt. Körülöttük barnainges férfiak nyüzsögtek. Goebbels beszédén vitatkoztak, nevettek, disputáltak – látszólag olyanok voltak, mint az átlagos SA-tagok. Megkérdeztem, nincs-e véletlenül közöttük a két kocsi sofőrje, hogy kicsit odébb állva helyet adnának nekem. Nem, felelték, nincs közöttük sofőr... Vagy öt percig kínlódtam, amíg meg tudtam fordulni az Opelemmel. A barnaingesek végig némán figyeltek, aztán megkérdezték, hol tanultam meg ilyen ügyesen manőverezni a gépkocsival. Leállítottam a kocsit, s miután kiszálltam, két barnainges azok közül, akik olyan jót szórakoztak rajtam, magasra lendített *Heil Hitler*-rel elköszöntek egymástól, majd beültek abba a két átkozott kocsiba, s különböző irányba elhajtottak... Ha valaki örömét leli abban, hogy valaki a más szenvedését nézze, vagy akárcsak a másvalaki szorult helyzetét élvezze – ez a fasizmus elemi fokon. De mivel maga művelt ember, a maga számára pontosítom: ez a nemzetiszocializmus...

Eugen összeszorította az öklét. Egy darabig ropogtatta az ujjperceit, melyeken színtelen, puha szőrszálak látszottak, majd elkeseredetten felsóhajtott:

– A Gruppenführer megtiltotta, hogy úgy foglalkozzam magával, ahogy azt megérdemelné, Stirlitz... Pedig különben megmutatnám magának, milyen is valójában az a német nemzetiszocializmus, amikor épp szembetalálkozik az orosz nihilista bolsevizmussal...

És Stirlitz fölé hajolva, egészen közelről a szemébe nézett, s aztán arcul köpte.

– Így ni! Ezt nem tiltotta meg a Gruppenführer, így nem sértettem meg a parancsát...

Az ajtónál megállt, hátrafordult Stirlitz felé és befejezésül azt mondta:

– De később majd tökéletesen megmagyarázom magának, mi is az a bolsevista nihilizmus. De még mennyire megmagyarázom, Stirlitz!

Amikor szorosra zárta maga mögött az ajtót, Stirlitz a párnába törölte az arcát, és undorodva megrázkódott, mert még mindig magán érezte ennek a nagydarab állatnak a bűzös nyálát.

Ismét érzékelte magában az óra ketyegését, a várakozást. Kínozta ez a várakozás, ez a borzalmas érzés pattanásig feszítette az agyát, meggyötörte a testét, megbénította a gondolatait, fájdalmat okozott... Tudta, semmi esélye az életben maradásra. Meglehet, egy-két nap, és már itt lesznek az övéi, de – ha percekkel előtte is – őt Müller kivégezteti. És talán nem is valamifajta bosszú lesz Müller részéről, elégtétel vétel vagy megtorlás azért, hogy sok-sok éven át az orránál fogva vezette (mert bármilyen különös is, Müller egyetlen egy dolgot az ellenségében is valóban becsülni tud: a szakmai hozzáértést, a „profimunkát", ahogy ő mondja), hanem azért, mert egyszerűen nem engedheti meg magának, hogy futni hagyja éppen őt, aki azok közé a kevesek közé tartozik itt Németországban, akik egyszerre élhették át „belülről" és „kívülről" az eseményeket, vagyis akik mindenkinél jobban tudják, hogy mi is zajlott valójában 1933 óta ebben az országban, s ami még veszedelmesebb: ebben a hivatalban. Nem, Müller nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy életben hagyja – no, távolról sem merő könyörületességből, hanem akár egy további játszma felhasználható figurájaként, Müllernek ki *kell* végeztetnie őt. S nyilván az utolsó percben fogja erre kiadni a parancsot, a huszonharmadik óra ötvenkilencedik percében, s talán annak is legutolsó minutumában – mert ez vallana rá igazán.

Érezte, mint lepik el a homlokát a rettegés verítékcseppjei. „Össze kell szednem magam – gondolta. – Ha csaknem húsz éven át ezek közt a gyilkosok közt éltem és dolgoztam, nemegyszer a lebukás közvetlen közelébe jutva, tartozom annyival az önbecsülésemnek, hogy az utolsó pillanatokban nem adom fel magam. Hát, csak fegyelmezettség, Iszajev! Csak nem nyafogni! A csüggedésen kívül mást már úgy sem veszíthetsz el..."

– Willy! – kiáltotta el magát. – Kísérjen ki a vécére!

A zömök gestapós bejött, levette róla a bilincset és kivezette a szobából. Amint végigmentek a kókuszfutóval borított hosszú, kanyargós folyosón, a barokkos díszítésű, hatalmas ajtók mögül Stirlitz hangokat hallott, melyek pattogva, egymást félbeszakítva és túlkiabálva diktáltak a gépírónőknek. A hangzavarból világosan kivette Geschke Sturmbannführer rikoltóan éles hangját, aki Müller közvetlen beosztottja volt.

– Minthogy az egykori francia minisztert, Reynand-t, most köztisztelet övezi, mint az úgynevezett nácizmus áldozatát – tagolta Geschke úgy intonálva, hogy abból érzékelhető legyen a szöveggel kapcsolatos állásfoglalása –, feltételezhetjük, hogy a titkárnőjét, a hozzá nagyon is közel álló Madelaine Gouzot-t az Abwehr második osztálya szervezte be; aki nemcsak értékes információkkal szolgált a letartóztatott miniszter kiterjedt rokonságáról és közvetlen családtagjairól, hanem operatív feladatokat is elvégzett. Következésképpen a jövőben is lehetőségünk lesz hozzá fordulni, arra kényszerítve...

– Halkabban! – üvöltötte el magát Willy. – Letartóztatottat viszek! Függesszék fel a munkát!

– Csak nem gondolja, hogy megszökhetem? – kérdezte ironikusan Stirlitz. – Attól fél, hogy feltárom a titkaikat a franciáknak?

– Megszökni nem tud. De ha a Gruppenführer elengedi...

– Képtelenség!

– Ha kedvező választ kap a maga Központjától, elengedi.

– Akkor meg minek a bilincs rajtam?

– Mert eddig még nem jött válasz. Ha pedig jön... hát magának akkor is befellegzett. Az oroszok előbb kegyelmeznek meg egy magamfajtának, mint a tulajdon vérüknek, ha együttműködött velünk...

Stirlitz bement a vécébe. Háttal az ajtónak támaszkodott, s gyorsan széttépte a zakója bélését ott, ahol mindig tartott sollingeni zsilettpengét. Megérintette a hüvelyk- és a mutatóujjával, s amikor érezte a fém penge rugalmasságát,

megkérdezte magától: „Nos, Makszim, itt az idő? Azt mondják, öt perc alatt kifolyik az ember vére, a feje zúgni kezd, s aztán csendes, boldog gyengeség következik, s akkor már nem lesz se Müller, se Eugen, se Willy, egyetlen ilyen szörnyeteg sem, akik annak ellenére, hogy látják a vég közeledtét, már a holnapok aljasságait kotyvasztják – s lehetséges, hogy megtalálják ehhez az alkalmas embereket is. Árulókat, javíthatatlan bűnözőket vagy – gyenge embereket, akik a kellő pillanatban nem tudták megkeményíteni magukat... „No, és te? – gondolta hirtelen. – Te meg tudnád? Ki ismerné nálad jobban Müller módszereit. Mesebeszéd, hogy ezt bárki elviselhetné. A gyengék megtörnek, az erősek beleőrülnek. Áruló nem leszek, ahhoz túlságosan ismerem és gyűlölöm őket – és talán büszkébb is vagyok annál. Mert az árulás voltaképpen önmagunk feladása, elárulása. Akkor hát éljek elmebetegként, vegetálva, mint az állatok, amelyekkel az orvosok kísérleteket vegeznek a laboratóriumokban, hogy az agyműködés titkait tanulmányozzák?

– Stirlitz! – kiáltott Willy. – Mi a fenét csinál odabent?

– Koncentrálok – felelte Stirlitz, és hirtelen bedugta a borotvapengét a zsebébe. – Ha naphosszat csak fekszik az ember, akkor gyenge a veseműködése.

Willy rátörte az ajtót.

– Mitől ilyen falfehér? Szájat kinyitni! – és egy gyakorlott, villámgyors lengőütéssel úgy vágta állon Stirlitzet, hogy az ajka azonnal szétnyílt.

– Ha nem tudná – mondta Stirlitz –, a ciánkáli a másodperc töredéke alatt hat.

– Pofa be! – förmedt rá Willy. – Indulás vissza! – Szemlátomást csak most, utólag esett pánikba attól, hogy percekre magára hagyta Stirlitzet, aki ki tudja, mi mindent tehetett volna magával.

Visszafelé menet a folyosón, Stirlitz megint elcsípett néhány szót. Szinte fejbe kólintotta Govorov marsall neve. A hadvezér apjáról diktáltak éppen valamit, de Willy megint elkiáltotta magát:

– Munkát abbahagyni! Nem vagyok egyedül!

A szobában visszapattintotta Stirlitz csuklójára az acélbilincset, bal lábát újra odaerősítette a vaságyhoz. Azután elővett az üveges szekrényből egy üveg francia konyakot, hogy igyék a nagy izgalomra.

„A vastag poharat veszi majd ki – gondolta Stirlitz. – A szép, törékeny, kis konyakospohár ellentmond a természetének. Nos, Willy, vedd csak a poharat, és idd le magad, te disznó…”

Ám Willy éppen a konyakospoharat emelte le a polcról, s úgy töltött, ahogy az etikett előírja, egy keveset az aljára. Megmegmelengette kezével a kristályt, beleszagolt és nosztalgikusan elmosolyodott.

– Jamaica illata van.

„Persze, hiszen a konzulátuson dolgozott! – ötlött Stirlitz eszébe. – S mégis különös: most, hogy nem valami fogadáson iszik, hanem egymagában, mégis a vastag kristálypohárból kéne innia…”

A közelben néhány lövedék csapott be. A detonációtól megremegtek a kastély masszív falai. Az ágyúzás mindig észak felől hallatszott, s már megszokottá vált. De most először, Stirlitz mintha géppuska-kelepelést is hallott volna. „De nem – gondolta –, az lehetetlen. Még ilyenkor se szabad összekevernem a vágyaimat a valósággal.”

– Ide figyelj, Stirlitz – kérdezte hirtelen Willy a harmadik konyak után. – Van neked fogalmad arról, mi történik majd veled?

– Van. – Stirlitznek pillája se rezdült a váratlan tegezés hallatán.

– Mennyit fizetnél, ha megszöktetnélek innen?

– Hadd el, pajtás, úgysem tudsz segíteni.

– És ha mégis?

– Ugyan, csak a konyak beszél belőled!

Willy újból töltött, újból ivott.

– Rühellem, édesapám, ha részegnek néznek, amikor nem vagyok az! Értve vagyok?

– Értve, Willy, értve. – Stirlitz még a lélegzetét is visszafojtotta izgatottságában: – Nem vagy mólés, látom.

Willy már nem ügyelt az etikettre. Vagy másfél decit hajtott fel egyszerre.

– Tehát? Mennyit tejelsz?

– Nevezd meg az összeget.

– Százezer dolcsi.

– Adj egy tollat – mondta Stirlitz.

– Mi a jó büdös francnak?

– Kitöltök egy csekket.

– Egy frászt! – rázta meg Willy a fejét. – Csak készpénzt fogadok el, édesapám!

– Momentán nem tartok magamnál készpénzt – sajnálkozott Stirlitz.

– Hát hol a dohányod?

– Bankban.

– Melyikben?

– Különbözőkben, Svájcban, Paraguayban...

– Hát, Moszkvában? Vagy nektek, vörösöknek nincsenek bankjaitok?

– Vannak... Persze, hogy vannak... – Stirlitz a nyelvével megnedvesítette tikkadt ajkát. – Nem félsz, mondd, hogy Eugen meghallja, amit beszélsz?

– Durmol a szarházi!

– És Müller? Müller hol van?

Willy megvonta a vállát. Ismét töltött, de most már egy hasas pohárba, színültig. Lassan itta ki. Az ádámcsutkája sóváran és mohón járt fel-alá vékony, porcos torkában. „Le akarja inni magát, le, a sárga földig – gondolta Stirlitz. – Mert retteg a saját ajánlatától."

– Hát csak spekulálj, Stirlitz – mondta Willy, és kinyitotta az ajtót. – Letejeled készpénzben a száz darab rongyot és segítek, hogy olajra lépj.

Kiment, és kulcsra zárta maga mögött az ajtót.

„Azt hiszem, igazat mond – állapította meg Stirlitz. – Valóban kész rá, hogy bármit megtegyen, csak megkapja a százezer dollárt,

és leléphessen. Oda kell adni neki a pénzt, és kész! De hát miért habozol? Csak nem abban reménykedsz, hogy Müller tesz neked valamilyen ajánlatot? A lelked mélyén, ugye, ilyesmiben reménykedsz? De félsz attól, hogy ezt beismerd? És hogy beismerd azt is: nem sikerült tökéletesen kiismerned Müllert. Kiszámíthatatlan, mint az a golyó, mely körbe-körbe forog a játékkaszinók rulettében, és senki sem tudhatja előre, hol is fog végül megállni...”

– Hé, Willy! – kiáltotta el magát. – Willy!

Willy, mintha csak az ajtóban várta volna a hívást, azonnal benyitott.

– Nos, rendben – mondta Stirlitz. – Elfogadom az alkut.

– Hol a dohány? A címet.

– A babelsbergi villám.

– És ott hol?

– A garázs mellett, a pincében, egy rejtekhelyen.

– Rajzold le!

– Willy, te gógyis hapsi vagy, de engem sem ejtettek a fejem lágyára. Én lerajzolom, te elfüstölsz és fölmarkolod a pénzt. Én meg itt maradok a lében... – Stirlitz azon érte magát, hogy határozottan élvezi a berlini argót.

– Hát persze. Te itt maradsz. Én meg elmegyek. De – leveszem rólad a karperecet. Aztán... amerre látsz!

– No, és a többiek a szomszéd szobákban?

– Az már nem az én dolgom, haver, hanem a tied.

– Fogj papírt és ceruzát – bólintott Stirlitz.

Willy előkapta a zsebéből a Montblanc-örökíróját és egy kis noteszt. Majd levette a bilincset Stirlitzről.

– Először is jelöld be – mondta –, hogy hol van észak és hol van dél. Nehogy utólag azzal vakerolj, hogy rossz helyen kerestük...

Stirlitz lerajzolta a pincét. Megjelölte a vázlaton, hol van a rejtekhely, s közben elmagyarázta, hogy a falat türelmesen végig kell kopogtatni. Ahol a kopogás üreget sejtet, ott gyengén meg kell

a falat ütögetni. A vakolat rögtön lehull, és ott az üregben egy vaskazettában van a pénz. Kétszáztizenháromezer dollár.

Willy figyelmesen tanulmányozta a rajzot.

– Hol a villanykapcsoló?

– Balra, az ajtó mellett, ahogy belépsz.

– Világos – sóhajtott fel Willy. – Köszönöm, Stirlitz! A bökkenő csak az, hogy Babelsberget már elfoglalták az oroszok...

– Mikor?

– Tegnap.

– Akkor miért csinálta velem ezt a kutyakomédiát?

Willy gorombán, de szívből nevetett.

– Jólesett! Semmi másért, csak azért, mert jólesett! Azonkívül két napja már végigkopogtattuk az egész pincét, végigjártuk aknakeresővel is – a fémdoboznál fütyülnie kellett volna...

„Lehet, hogy a vérükben van? – gondolta Stirlitz. – Hogy csak eleve szörnyetegnek születtek? Jólesett, mondja, semmi másért, csak azért, mert jólesett... Ezek közt élve, az ember végül még tényleg elhiszi, hogy vannak született gonoszok és született bűnözők!”

– Heil Hitler! – hallotta meg ekkor a másik szobából Eugen harsány köszönését, és rögtön tudta, hogy megjött Müller.

28.

Burgdorff tábornok, aki a bunkerbeli főhadiszálláson a katonai felderítést képviselte, öt perc kihallgatást kért Hitlertől egy rendkívül sürgős és fontos ügyben.

Burgdorff tudta, hogy Göring táviratát nem Hitler kapta meg elsőként. A híradók parancsnoka, mintha csak előre tudott volna a rádiógram érkezéséről, éppen őhozzá vitte, ő meg azonnal letette Bormann elé. A katonai elhárítás itt, a bunkerban is folytatta módszeres, lelkiismeretes munkáját, mivel ezt az utasítást kapta Gehlen tábornoktól, még mielőtt elutazott volna délre a hegyekbe, hogy kiképezze kádereit az „oderai ütközet megnyerése utáni időre".

Összehasonlítván információit azokkal, melyeket más csatornákon kapott, Burgdorff arra a következtetésre jutott, hogy éppen Bormann az, aki nem akarja Hitler áttelepülését az alpesi erődbe; hogy éppen Bormann gyakorol olyan értelmű hatást Goebbelsre, erre a vak fanatikusra és súlyos pszichopatára, miszerint a berlini csatát csakis Berlinből lehet kedvezően eldönteni – a boncok közül Goebbels az egyetlen, aki valóban hitt és hisz a nemzetiszocializmus eszméjében. Bormann ezt használja ki. És módfelett ügyesen játszik a hangszeren. Ő maga viszont, mint mindig, az árnyékban marad. Goebbels az, aki csahol, aki felrajzolja a közelgő végső győzelem képét, aki csodáról papol, aki a Führerét még most is megigézve hallgatja, miközben vértelen ajkán elégedett mosoly jelenik meg, behunyja a szemét, s az arca olyan lesz mint egykor – határozott és nyugodt.

Burgdorff vért izzadott, hogy megértse Bormann logikáját, de kudarcot vallott. Pedig külön-külön szinte mindent tudott erről a jelentéktelen megjelenésű emberről. Ismerte hihetetlen, mohó

élni akarását, elpusztíthatatlan, szívós, paraszti erejét, ravasz fürgeségét, a komplexusok teljes hiányát, az erkölcsi normák tökéletes elvetését, és gondosan titkolt rettenetes kapzsiságát. Ám éppen ezek a tulajdonságok voltak azok, amelyek együttesen, így csokorba szedve, reménytelenül kizárták annak a lehetőségét, hogy ez a tapasztalt hírszerző, aki arisztokrata volt, valóban belelásson ebbe az emberbe. De abban biztos volt, hogy Bormann, Hitlerrel ellentétben, egyáltalán nem táplál magában öngyilkossági terveket. Miért is tenné? Utóvégre Bormann-nak hasonlíthatatlanul több lehetősége van arra, hogy eltűnjön, mint például neki, aki tábornoki rangban van. Tudta, hogy Bormann legalább háromszáz konspirativ lakást rendezett be Berlinben, és több mint hétszáznegyvenet szerte Németországban. A bunker egyik rejtjelzője fölfedte előtte, hogy létezik egy Bormann tervei szerint kiépített hálózat, amely Ostmarkon, Olaszországon és Spanyolországon keresztül Dél-Amerikába vezet. Ezt a hálózatot az NSDAP titkos osztályának bizalmi emberei ellenőrzik és jó néhány SS-főtiszt, akik Müllerrel állnak kapcsolatban. És ugyan kinek hozta volna létre ezt a hálózatot Bormann, ha nem elsősorban önmagának.

Burgdorffnak fel kellett tennie a logikusan következő kérdést: mikor kezdheti meg a munkáját ez a hálózat? Csakis akkor, amikor Hitler már nincs az élők sorában. És a halála hol a legvalószínűbb? Itt, Berlinben, a bunkerban. Ha ugyanis átmenne az alpesi erődbe, a háború eltarthat még egy hónapig. Sőt, talán kettőig is. Azalatt pedig az oroszok és az angolszászok közötti viszony, amely már most is a kölcsönös bizalmatlanság jeleit mutatja, annyira megromolhat, hogy... nos, bármi elkövetkezhet. Esetleg az is, hogy a nyugatiak lemondanak a feltétel nélküli kapituláció követeléséről, s fegyverletétel ellenében hozzájárulnak ahhoz, hogy a hatalmi funkciókat a hadseregnek azok az erői vehessék át, amelyek ma készek lennének arra, hogy megnyissák az angolszászok előtt Berlin kapuit. Az alpesi erődben pedig Hitler részint a hadsereg akaratát testesítené meg, részint a hadsereg

foglyává lenne. Azt, ami tavaly júliusban nem sikerült Stauffenberg ezredes bombájának, mert a diktátor csodával határos módon életben maradt, azt ott megtennék mások. És immár se szeri, se száma nem lenne az erre vállalkozóknak...

Hitler szinte azonnal fogadta Burgdorffot. Szertartásosan az egészségi állapotáról érdeklődött, majd a fronthírekről kért rövid összefoglalót. Elégedetten nyugtázta, hogy a berlini csata szinte elképzelhetetlen hevességgel dúl, és a német erők példásan helytállnak – vagyis egyáltalán nincs minden veszve, amint némelyek vélik. Ez jó alkalom volt arra, hogy Burgdorff magától értetődő természetességgel rátérhessen arra, amelyet a legfontosabbnak tartott, s amelyért bejelentkezett Hitlerhez.

– Führerem – mondta azon a személytelen, tárgyilagos hangon, amellyel jelentéseit szokta megtenni. – Alig félórája értesültem arról, mi is volt a valódi oka annak, hogy ön összes tisztségeiből felmentette a Reichsmarschallt. Én nem bocsátkozom bele az ügy politikai vonatkozásaiba, de nyugtalanít az a körülmény, hogy a Luftwaffe főparancsnok nélkül maradt. Ezekben a döntő napokban, amikor mindenáron ki kell csikarnunk a végső győzelmet, ez kárára válhat közös ügyünknek. A repülőknek is szükségük van a maguk Führerére a Luftwaffénál. – Burgdorff tudta, ha csak egy pillanatra is elhallgat, vagy változtat az előadásmódján, s gyorsabban, vagy épp ellenkezőleg, lassabban folytatja a jelentéstételt, Hitler nyomban félbeszakítja, s kitör belőle a szóáradat, majd besiet Bormann, aki mostanában fél óránál hosszabb időre nem hagyja magára a Führert, s akkor a terve kútbaesett. – Ezért kérem, Führerem, hogy nevezze ki a Luftwaffe főparancsnokává Ritter von Greim repülő vezérezredest, a müncheni hatodik légiflotta jelenlegi parancsnokát.

– Hol van Bormann? – kérdezte bágyadtan Hitler. – Tudja mit, várjuk meg Bormannt...

– A Reichsleiter lepihent, Führer – hazudta szenvtelenül Burgdorff. – De addig is, amíg Parteigenosse Bormann-nal konzultál, egyezzék bele, Führerem, hogy rádióüzenettel haladéktalanul iderendeljem Münchenből von Greimet. A kezünkben van még néhány ép leszállópálya a repülőtereken... És kérem, hogy rendelje ide Hanna Reitschet is – folytatta Burgdorff, tudva tudván, hogy a kiváló pilótanő, a repülés nagymestere mindig is Hitler egyik gyengéje volt. „Az a nemzet – jelentette ki egyszer –, amely ilyen nőket szül, legyőzhetetlen."

– Igen, igen – egyezett bele erőtlenül a Führer. – Rendelje ide von Greimet jelentéstételre. És Hannát is... A főparancsnoki kinevezéssel majd személyesen ruházom fel von Greimet.

Burgdorff késlekedés nélkül a rádiószobába ment, és átadta a parancs szövegét: von Greim és Hanna Reitsch azonnal jöjjön Berlinbe.

Húsz perc múlva Bormann minderről már tudomást szerzett.

Negyven perc múlva rádiógramot küldött Münchenbe, és meghagyta von Greimnek, hogy ne csak a Luftwaffe helyzetéről tegyen jelentést a Führernek, hanem vázolja fel elképzelését a birodalmi légierő átszervezésére vonatkozólag is.

Ezután benézett Burgdorffhoz, aki már javaban ivott, és azt mondta:

– Tábornok, a javaslata, melyet a Führernek tett, kitűnő. Von Greimnél rátermettebb parancsnokot magam sem találhattam volna a Luftwaffe élére. Azzal elmondta, hogy mivel bízta meg a vezérezredest.

– Tervezet... a Luftwaffe... átszervezésére... Burgdorff csaknem kiejtette kezéből a konyakospoharat. De hisz az legalább két-három nap! És akkor már nem fog tudni leszállni Berlinben!

Bormann fájdalmasan elmosolyodott.

– Ennyire nem bízik a győzelemben tábornok? Csak nem engedi át magát a pesszimizmusnak? – s fejét csóválva az ajtóhoz indult. – Azt hiszem, ön eléggé fáradt. Jól tenné, ha kialudná magát. Ma még egy tanácskozás vár ránk a Führerrel.

Miután távozott, Burgdorff először is dühében földhöz vágta a poharát, aztán kérdést intézett Münchenhez: mikorra lesz kész von Greim tervezete.

– Valamennyi szolgálat ezen dolgozik – jött meg egy óra múlva a válasz –, valószínűleg két nap múlva a vezérezredes jelentést tehet a Führernek. Egyébként von Greim nem érzi jól magát. A napokban megsebesült. Az orvosok azonban megtesznek mindent, hogy talpra állítsák.

Burgdorff az órájára nézett: a haditanácsig öt perce volt még. Hihetetlen fáradtságot érzett. „Vesztettem” – gondolta.

Lement a Führer lakosztályának előszobájába, melynek falait régi olasz mesterek festményei díszítették (Bormann egyszer azt mondta, hogy ez csak százezrednyi része annak, amit elhoztak a világ legkülönbözőbb képtáraiból, hogy azokkal díszítsék majd a század csodáját, Hitler linzi múzeumát), és bejelentkezett Günschénél, a segédtisztnél.

Günsche közölte, hogy a Führer elnézést kér, de még nem fejezte be a reggelijét, és öt perc türelmet kér.

Bejött Krebs, némán kezet fogott Burgdorff-fal.

– Még nincsenek felettünk szovjet tankok? – kérdezte akasztófahumorral Burgdorff.

Krebs, akinek egyáltalán nem volt humorérzéke, vakbélgyulladásos komolysággal felelte:

– Egyelőre nem kaptam ilyen értelmű információkat...

Hitler Bormann és Goebbels kíséretében jelent meg. Feltűnően imbolygott, testének egész bal fele remegett.

Miután lanyhán kezet adott Krebsnek és Burgdorffnak, felszólította őket, hogy fáradjanak a tanácsterembe. Burgdorff felfigyelt Goebbelsre. A Sánta szemében rettegés ült, sárgás arcán a bőr ráncokba futott; mintha önnön keserű maszkját viselte volna.

Boldt vezérkari segédtiszt Hitler kérdésére, hogy milyen jó hírrel tudja megörvendeztetni az egybegyűlteket, komoran azt válaszolta:

– Rokosszovszkij páncélosai ötven kilométert nyomultak előre Stettintől keletre és folytatják támadásukat az északi front teljes szélességében, fokozatosan közeledve Berlin felé…

Hitler Krebshez fordult.

– Minthogy az Odera kiváló természetes akadály – mondta lassan –, amely csak nagy erőfeszítések árán küzdhető le, Rokosszovszkij sikere a német katonai parancsnokok tökéletes hozzá nem értését tanúsítja.

– Führerem – felelte Krebs –, Rokosszovszkij harckocsijaival szemben a Volkssturm puskával felfegyverzett öregjei próbálnak ellenállni.

– Nem számít! – intette le Hitler, – Ez abszolúte érdektelen! Holnapra állítsák helyre Berlin összeköttetését északkal. Törjék szét az orosz gyűrűt és stabilizálják a frontot!

Burgdorff, aki néhány perce eltávozott a rádiófülkébe, azzal a hírrel tért vissza, hogy Hitler kedvencének, Steiner SS-tábornoknak, akit Himmler emelt ilyen magas rangra, valamennyi támadása kudarcot vallott.

– Ezekre a kretén SS-ekre nincs szükségem többé! – Hitler még erősebben remegett, már-már alig tudott megállni a lábán, – Azonnal leváltani!

Megfordult, és a tanácsterem kijáratához indult.

Szemével követve a Führert, Burgdorff csendesen megjegyezte:

– Az orosz tüzérség, Reichsleiter, amint ön feltételezte, megkezdte a tempelhofi repülőtér belövését. Kötve hiszem, hogy oda már akármilyen repülőgép is leszállhatna.

Hitler az ajtóban megtorpant, lassan megfordult, és szinte szótagolva azt mondta:

– Jegyezze meg, tábornok, hogy Hanna Reitsch még egy mellékutcában is le tud szállni!

29.

– Miért hallgatnak? – Müller elgondolkozva nézett Stirlitzre. – Miért nem válaszol a Központja? Például így: „Ígérjen teljes sérthetetlenséget Müllernek, aztán kötözze meg, és hozza ide.” Vagy akár így: „A Gestapóval nem tárgyalunk...” De nem, ők hallgatnak... Mi a véleménye erről, Stirlitz?

– Én várakozom. És amikor az ember várakozik, nehéz gondolkodnia.

– Mellesleg, szabadna tudnom, mi a valódi neve?

– Stirlitz.

– Azok közül a németek közül való, akik Oroszországban születtek és nevelkedtek?

– Ellenkezőleg... Azok közül az oroszok közül való vagyok, akik Németországban nevelkedtek...

– Különös név ez – Stirlitz.

– Hallott már Fonvizinről?

Müller felhúzta a szemöldökét. Kopaszodó homloka éles ráncokba szaladt.

– Wilhelm von Wiesin volt Neustadt főpolgármestere, ha az emlékezetem nem csal...

Stirlitz felsóhajtott.

– Fonvizin tizennyolcadik századi orosz író volt... Talán a név határozza meg az embert? A legkiválóbb orosz tájképfestő Szavraszov és Levitan volt... A lexikonban így írnak róla: „A nagy orosz művész, Levitan szegény zsidó családból származik...”

– És az a másik zsidó, az rádióbemondó, Levitan, aki Sztálin hadparancsait olvassa fel, rokona ennek a festőnek?

– Fogalmam sincs...

– Ha ez a mi őrültünk megparancsolta volna, hogy az kerüljön a lexikonunkba: „a nagy német tudós, Einstein szegény zsidó családból származik” – akkor ma már talán valóban kezünkben lenne egy csodafegyver, és nemcsak Goebbels fantáziájában létezne.

– A maguk őrültje nem őrült – rázta meg a fejét Stirlitz. – Lehet, hogy most már szeretnék, ha az lenne, mert ez jó kibúvó volna maguknak, de nem őrült. Orvosilag legalábbis semmi esetre sem. Ő csak egy lezüllött, szűkagyú kispolgár, aki a maga gyűlölködő alapérzését a zsidókban találta meg. És az ő „zseniális” demagógiája abban rejlik, hogy tíz és tízezer hozzá hasonló deklasszálódott és szűkagyú kispolgár számára központi üggyé tudta tenni. A „vér ügyévé”, „örökletessé” és „Istentől valóvá”... És akkor maga ezzel a gyerekes felfogással áll elő, Gruppenführer? Hogyha megparancsolta volna a lexikonszerkesztőknek, hogy azt írják Einsteinről?... Hiszen a maguk nemzetiszocializmusának, legalábbis formailag, a központi és döntő tényezője az antiszemitizmus.

– Csak nem akar átnevelni, Stirlitz? – kérdezte döbbent szemrehányással Müller.

– Nem, arra maga már rég alkalmatlan. De a beszervezésére kapható vagyok.

Müller fölnevetett.

– De hiszen ezzel már megpróbálkozott. Akkor, amikor az általam diktált üzenetet elküldte a Központjának. Csakhogy, amint látom, az elvtársai fenemód válogatósak. Őfinyásságuknak nincs szükségük olyan ügynökre, mint amilyen a jó öreg Müller papa. Öreg hiba! A hírszerzés nem a liliomos ifjak szakterülete. Annak az ütődött Alfred Rosenbergnek – aki magunk közt szólva, ugyanolyan „kultúrbestia”, mint azok, akiket „kultúrbestiáknak” címez – úgy látszik igaza volt: maguknak oroszoknak az a legsebezhetőbb pontjuk, hogy tökéletesen nélkülözik a pragmatizmust. Maguk hajlandók eszményekért feláldozni az életüket. Csak tudnám, végső soron mi választja el magukat a

katolikusoktól. Hiszen azok is azt vallják, hogy az életet a szellem határozza meg, a létet a tudat, és nem fordítva, ahogy a maguk szőrmók atyamestere állította.

– A maga filozofálása, Gruppenführer, tudja olyan konyhafilozófia...

– Úgy – szűkült össze Müller szeme. – Iskolázatlannak tart, mi? Autodidaktának... Egy büdös, bajor parasztnak, akinek nem állt módjában, hogy rendszeres tanulmányokat folytasson, igaz? Szemben magával a – Krasznov atamán szerint – pétervári entellektüel csemetével, a fővárosi úripubival, aki bezzeg bizonyára tételes bölcseleti ismeretet szerzett, és akinek a latinos műveltsége, gondolom hiánytalan.

Stirlitz, még ebben a szorult, végső helyzetben is, óhatatlanul elnevette magát. De ezzel csak felkorbácsolta Müller haragját.

– Mit kezd majd a pénzével, Stirlitz? – sziszegte. – Mihez kezd vele, maga liliomos ifjú? Akar végrendelkezni? A szavamat adom, hogy a végrendelete és az öröksége eljut a kedvezményezetthez... gondolom, ahhoz a bizonyos Cácsenykához.

– Szásenyka – igazította ki Stirlitz, még mindig Mülleren csodálkozva, mert amióta ismerte, még nem látta ennyire magánkívül, dühében szinte tajtékozva, – A nővérem...

– Hazudik! – rikoltotta Müller. – Vagy már a saját szavaira sem emlékszik? Hiszen Dagmar Freitagnak azt mondta, Szásenyka az az asszony, akihez egész életében kötődött!

– Hogy van Dagmar? – kérdezte Stirlitz.

Müller hirtelen kijózanodott.

– Jól – felelte közömbösen. – Az egyik legtehetségesebb ügynök. Sőt, kiválóbban dolgozik, mintsem valaha is feltételeztem volna.

Stirlitz parányi szúrást érzett a szíve táján.

– Elárulta, hogy milyen megbízással küldtem Svédországba?

Müller lenézően felhorkant – Naná, hogy elárulta! Miért? Mi a fenét várt tőle. – Rágyújtott, az órájára pillantott. – Sajnálom, Stirlitz, én előnyt adtam magának. De az idő lejárt. Idetelefonáltam

háromszor is, míg a bunkerban voltam. De most már elég. Vége a türelmemnek...

– Bismarck egyszer azt mondta, hogy az oroszoknak fene sokáig tart, amíg befognak, de aztán fene gyorsan haladnak. Nem várhatnánk még egy napot?

– Akkor – írjon. Kész vagyok várni, ameddig az egyáltalán lehetséges. De akkor fogjon tollat! Írjon le mindent, a kezdet kezdetétől. És az összes jelszót, titkos találkozóhelyet, a bankszámlái adatait, a kapcsolattartási rendszert, a főnökök nevét... A maga modellje szerint kell megszerveznem a jövőbeli oroszországi munkatársaim hálózatát. Értsen meg! Maga különleges ember, maga iránt mindenki érdeklődik...

– Nem írok – mondta Stirlitz. – Egészen egyszerűen képtelen vagyok megtenni.

Müller szinte sajnálkozva nézett rá.

– Nos, hát... én mindent megtettem magáért, amit csak tehettem...

Fölállt, az ajtóhoz ment és kinyitotta.

Bejött Eugen, Willy és Kurt.

Müller mélyet sóhajtott: – Higgye el, Stirlitz, egy szikrát sem örülök annak, ami magára vár... Kötözzétek meg, fiúk. És tömjétek be a száját, hogy ne lehessen hallani az üvöltését.

Stirlitz behunyta a szemét, hogy Müller ne láthassa meg önkéntelenül is könnybelábadó szemét. Tudta, hogy vallani nem fog, ennél a gyűlölete jóval nagyobb, de tudta azt is, hogy ép elmével nem jut túl azon, aminek elébe néz.

És hirtelen Szásenykát látta maga előtt, amint ott áll a vlagyivosztoki kikötőben, mindenfelől lökdösik, ott tartja kezében a kis szőrmemuffot, s olyan védtelen, hogy az ő szíve majd megszakad a szerelemtől és a bánattól; akárhány nővel hozta is össze a sors az azóta eltelt huszonhárom esztendő alatt, felébredésekor, minden reggel csak az ő arcát, Szásenyka arcát látta maga előtt. Valószínűleg így van ezzel a legtöbb férfi. A szívében örökké megőrzi az első igazi szerelem emlékét; azzal él,

és azzal fog meghalni, megátkozva azt a napot, amikor el kellett búcsúznia tőle; ott állt Szásenyka a kikötőben, és arcán sebesen peregtek le a könnyek, de mosolygott, mert tudta, hogy te nem szereted a síró nőket, te csupán egyszer említetted ezt véletlenül neki, de a szerelmesek mindent megjegyeznek, minden apróságot, ha valóban szeretik egymást...

...Azután bejött az orvos, kinyitotta a táskáját, kivette az injekciós tűt, feltörte az ampullát, tartalmát felszívta a fecskendőbe, és aztán a tűt Stirlitz vénájába döfte.

– Nem fertőződik el? – aggodalmaskodott Müller.

– Ugyan! – Az orvos kihúzta a tűt, vattát sem tett a szúrás helyére, gyorsan elrámolta az instrumentumait, és táskáját becsukva, kérdőn Müllerre nézett.

– Talán még szükségem lesz magára – mondta Müller. – Különleges esettel van dolgunk. Lehet, hogy egyetlen injekció nem bizonyul hatásosnak...

– Elég lesz – mondta az orvos, és Stirlitz csodálkozott, milyen nyugodt az orvos arca, mennyire méltóságteljes megjelenést kölcsönöz neki nagy, meleg keze meg a homloka két oldalán felkúszó kopaszodás, mennyire nyugodt a szeme, milyen tökéletesen van megborotválva, valószínűleg vannak gyerekei, sőt talán már unokái is. Hogy férhet ez össze egy emberben? Hogyan lehet napközben gonoszságokat művelni, este pedig arra nevelni a gyerekeket, hogy tiszteljék anyjukat, az idősebbeket...

Stirlitz érezte, hogy árad szét a vérében mint valami folyékony tűz a befecskendezett anyag. Hallomásból ismerte a hatását. Először forróság árasztja el, aztán bekövetkezik az ernyedt nyugalmi állapot, elmúlik a fájdalom, szinte boldogságot érez az ember, s azt szeretné, hogy az ágyad mellett ott üljön valami meghitt, jó barát, s mindenféle semmiségekről beszéljen neked, vagy inkább, te magad idézed fel a számodra kedves emberek emlékét; a szobában meg mintha frissen pörkölt kávé illata terjengene, és vaníliás témasztáé, amelyet oly remekül készített Sanghajban Liu-san. „Kérdéseket fognak feltenni, és te nem

tehetsz mást, válaszolni fogsz a kérdéseikre... Csak arra ügyelj, hogy ne siesd el a válaszokat. Emlékezz vissza Moszkvára, hisz az emlékezetedben él a városod, nagyon is jól emlékszel rá, ott él a szívedben, akár Szásenyka és a fiad, emlékezz vissza arra, amikor először találkoztál a szerelmeddel Vlagyivosztokban a Versailles étteremben, s hogyan lépett oda az apja asztalához Giacintov, a kémelhárítás főnöke. Arról beszélj, amiről kellemes emlékeid vannak... Csak nem elkapkodni a válaszokat! Csak nem elkapkodni... csak nem elkapkodni... csak nem elkapk... Jaj, de szaggat a fejem! Most meg micsoda borzalmasan erős zúgás, mintha harangoznának a koponyámban..."

Müller Stirlitz fölé hajolt. Közvetlen közelről fürkészte szürkéskék szemét. Látta, hogy a pupillája kitágult, s azt is, hogy a homlokán, az ajka fölött és a halántékán izzadságcseppek gyöngyöznek, és halkan azt mondta:

– Én még most is azon vagyok, hogy megkönnyítsem a szenvedéseidet, barátocskám. Te az én barát-ellenségem vagy, érted? Csodállak, de nem tehetek mást. Magam is profi vagyok, akárcsak te. Bocsáss hát meg nekem, és válaszolj! Hallod, amit mondok? Felelj, hallod?

– Igen – válaszolta Stirlitz, kínlódva küzdve le heves vágyát, hogy nyíltan, gyorsan, szinte hadarva, gondolkodás nélkül válaszoljon. – Hallom...

– Helyes... Akkor most mondd meg, hogy hívják a főnöködet? És ő kivel tartja a kapcsolatot Moszkvában? Mikor kezdtél nekik dolgozni? Kik a szüleid? Hol vannak? Ki az a Szásenyka? Hiszen el akarod nekem mondani mindezt, hát nem igaz?

– De igen – felelte Stirlitz. – El akarom mondani... Az apám magas, nyúlánk ember volt... Karcsú és szép – lassan adagolta a szavakat, miközben valahol a lelke mélyén tudta, hogy egyetlen egy szót sem volna szabad szólnia.

Ám éppen ettől a felködlő kételytől hirtelen rádöbbent, hogy a legiszonyúbbon túljutott. Képes a gondolkodásra. Képes arra, hogy ellenőrizze a gondolatait, noha olthatatlanul szükségét érzi a

folytonos beszédnek, s annak, hogy megossza az örömét, hogy felidézze régi szép emlékeit. És még az is fölötlött benne, az a – mostani helyzetében csaknem komikus – paradoxon, hogy az ember végül is erősebb minden gyógyszernél, hiszen ha a gyógyszerek lennének erősebbek, akkor soha senki sem halna meg...

– Nos – sürgette Müller, – Rajta, barátocskám...

– Apám nagyon szeretett engem. Az egyetlen gyereke voltam... Az apámnak anyajegy volt az arcán... A baloldalon... A haja pedig szép ősz volt... Sokszor vitt magával sétálni... Uzkojéba... Az egy kis falucska Moszkva mellett... Állt ott egy kapu, amit Paolo Trubeckij állított... Abban láttam lemenni a napot... Az egész napkorong ott ragyogott benne... Csak ki kellett tudni várni a naplementét... Van ott egy pont, ahonnan remekül látni, maga Paolo Trubeckij mutatta meg ezt a helyet apámnak...

– Hogy hívják az apját? – kérdezte sürgetően Müller, és szemét összevonva az orvosra nézett.

Az orvos megfogta Stirlitz pulzusát és megvonta a vállát, újból kinyitotta a táskáját, elővette az injekcióstűt, felszívta a második dózist, és beledöfte a vénába.

– Most már gyorsabban fog felelni – mondta. – De túlságosan finoman teszi fel a kérdéseit. Legyen követelődzőbb, élesebb.

– Halljam! Mi az apád neve? – emelte fel a hangját Müller, csaknem egészen Stirlitz arcába hajolva. – Felelj!

– Fáj – mondta Stirlitz. – Ó, ez már nagyon... Álmos vagyok.

Behunyta a szemét, és azt mondta magának; „Nagyon kérlek, Makszim, tarts ki! Nagy szégyen lenne, ha épp a huszonnegyedik órában feladnád. Hiszen tudod, kivel állsz szemben. A fejed szétrobban, bizonyára túlságosan nagy adagot nyomtak beléd... használd ki ezt. De hogyan... Hogyan? Nem tehetem... válaszolnom kell a kérdésekre... hiszen kérdéseket tesznek fel nekem... ez az ember érdeklődik... azt akarja, hogy beszéljek az apámról... mi a rossz ebben?”

Müller elkapta Stirlitz állát, hátralökte a fejét, és ráüvöltött:

– Hé! Meddig várjak még, Stirlitz?

„Na, látod – mondta magában Stirlitz –, mennyire siet ez az ember, te pedig megvárakoztatod... De hisz ez Müller! És Müller kíváncsi az apádra?... Müller aki most föléd hajol, és az arcát idegzsába rángatja, szegény Müller papa... nagyon helytelenül viselkedsz, hiszen ő terád vár...”

– Az apám nagyon szeretett engem, soha nem kiabált velem – dünnyögte mintegy felálomban Stirlitz. – Maga meg kiabál, és ez nem helyes...

Müller az orvoshoz fordult.

– Ez a készítmény kutyafülét sem ér. Nem hat rá! Adjon be neki még valamit!

– Vigyázat! Kómás állapotba kerülhet, Gruppenführer...

– Akkor meg mi a fenének ígérte, hogy ettől köpni fog?

– Megengedi, hogy én tegyem fel a kérdéseket?

– Tegye. Csak gyorsan, mert kevés az időm.

Az orvos Stirlitz fölé hajolt. Vastag ujjaival, melyek már nem voltak olyan melegek, fájdalmasan meghúzta Stirlitz fülét, és homlokának szegezve a kérdést, rákiáltott:

– A neve? A neve? A neve?

– Az enyém? – Stirlitz szánalmat érzett maga iránt, mert a fülhúzás megalázó volt, s neki soha, senki nem húzta meg a fülét, csak Fritz Mecklenbachét húzta meg mindig a bátyja. Egy lépcsőházban laktak velünk Zürichben kilencszáztizenhatban, még mielőtt apa visszatért volna Leninnel Oroszországba... Hogy is hívták a bátyját? Talán Wilhelm... biciklije is volt, és mi valamennyien, az összes fiú irigyeltük, de ő senkinek sem adta kölcsön... a kis Platten még sírt is, annyira szeretett volna felülni a nikkelezett, nagykerekű csodagépre, a kormányán még csengő is volt... – Fáj – ismételte Stirlitz, amikor az orvos még erősebben megcsavarta a fülét. – Ezt nem illik. Én már felnőtt vagyok, miért húzogatja a fülemet?

– A neve? – üvöltötte az orvos.

– Ő tudja. – Stirlitz Müller felé bökött. – Mindent tud rólam... olyan okos... még sajnálom is néha... mert sok a szívében a bánat...

Müller felhorkant és rágyújtott. A keze kissé remegett. Hirtelen Eugenra pillantott.

– Jöjjön ki velem!

A szomszéd szobában nem tartózkodott senki sem.

– Eugen – mondta Müller –, minden remekül megy. Remélem, tudja, hogy egy cseppet sem érdekel, mi Stirlitz apjának, anyjának meg a hőnszeretett feleségének a neve...

– Akkor meg minek ez az egész? – hüledezett Eugen.

– Azért, mert Stirlitzre nekem valami egészen más módon van szükségem. Az orvos, a csökkentett hatóerejű injekciók, a kihallgatás – mind-mind csak a játék része. És ha maga hajlandó vállalkozni a befejezésére, úgy meghálálom magának, hogy még az unokái is jó szívvel fognak rám visszaemlékezni... Mit tart többre? A lovagkeresztet vagy huszonötezer dollárt? No, válaszoljon igaz lelkére, nézzen egyenest a szemembe!

– Gruppenführer, én... én nem is tudom...

– Hála istennek, hogy nem a lovagkeresztért kezdett sóvárogni... Látom, megvan a magához való esze. Tessék! – A zsebéből előhúzott egy bankjegyköteget. – Ez tízezer. A többi tizenötezret majd a konspirativ lakásomon kapja meg a Bismarckstrasse 7-ben, a kettes számú lakosztályban, miután eljön, és beszámol róla, hogy a feladatot elvégezte. Most pedig jól nyissa ki a fülét, Eugen... Erről csak két ember tudhat: maga meg én... Nem, attól tartok, van még valaki, aki elég okos ahhoz, hogy kikövetkeztesse: Parteigenosse Bormann. Én most a birodalom egyik hétpecsétes titkába avatom be magát. Ennek az elárulása egész családja kiirtásával járna. Én viszont tudom, hogy mennyire szereti a lányait, Marie-t és Marthát, pontosan ezért választottam magát ehhez a kisded végjátszmámhoz... Hadd kapacitálja még Stirlitzet vagy félóra hosszat az orvos, ne zavarja benne. Csak arra ügyeljen, hogy még egy injekciót ne adjon be. Amikor majd Stirlitz elveszti az eszméletét, hozza át ide és fektesse le a díványra. A

kezét bilincselje meg, a lábait pedig kábellel kötözze össze. Hagyja aludni. Ezután helyezze el a szomszéd szobában Siewert kisasszonyt és Grubert. Grubernek le kell diktálnia azt a szöveget, amelyet már korábban odaadtam neki. Szigorúan titkos anyagok. Kompromittáló adatokat tartalmaznak azokról a franciákról, akik közel állnak a most hatalomra került kormány embereihez. Legyen gondja rá, hogy akkor, amikor kivezeti Stirlitzet a vécére – négy alkalommal naponta, hogy mikor, azt maga határozza meg –, Geschke Sturmbannführer is hangosan és idegesen diktáljon Frau Lothernak egy ugyanilyen anyagot, bizonyos orosz katonai vezetőkről... Hagyja, hadd figyelje meg Stirlitz, hogy melyik szobában dolgozik Geschke, világos? Az orvos megint eljön majd, valószínűleg holnap; minden attól függ, mennyire tudjuk feltartóztatni a vörösöket... Kérdezgesse csak Stirlitzet a nevéről, a találkozóhelyeikről, meg effélékről, összeállítottam neki a kérdések listáját; színleljen tajtékzó dühöt Stirlitz ellen, siettesse, hajszolja, verheti is, de csak módjával, vigyázzon a lábára, a kezére, a veséjére és a tüdejére. Az arcával azt tesz, amit akar; mennél jobban eltorzítja, annál jobb; csak a szemére vigyázzon, isten ments, hogy megvakuljon, vagy hogy bevérezzen a szeme, és ne lásson... És rádión állandóan kapcsolatot tartok magával, és folyamatosan tájékoztatom majd az oroszok mozgásáról... Amikor azt mondom, hogy már itt, a közelben vannak, imitáljon pánikot, beszéljen bele az üres telefonba, kérjen sürgős utasítást, hogy mit tegyen Stirlitzcel, magyarázza meg nemlétező telefonpartnerének, hogy az orosz harckocsik már csak egy kilométerre vannak innen, kérjen utasítást, hogy agyonlőhesse, vagy követelje, hogy küldjenek rohamosztagosokat, hogy a foglyot biztonságos helyre lehessen szállítani... Akkor eljön majd az én emberem. A következő jelszóval: „Küldeményt hoztam doktor Rudolftól. Kérem, igazolja az átvételt.” Átad majd egy hátizsákot, benne egy aknával... A hátizsákot átviszi abba a szobába, ahol Geschke dolgozik Frau Lotherrel, odamegy hozzájuk, és egy papírra felírja: „Öt perc múlva teljes csendben hagyják el a helyiséget, menjenek le, és

induljanak el a tartalék lakásba.” Ugyanezt teszi Siewers kisasszonnyal és Gruberrel is. Ne csapkodja az ajtókat és lábujjhegyen járkáljon. Az emberem beállítja majd az akna időzítését. Mielőtt azonban a szoba felrobbanna, vegye le a bilincset Stirlitzről és zárja be a vécébe. Világos? A vécén kell ülnie – a robbanás nem tehet kárt benne. Reggel, mielőtt a vécére vezetné Stirlitzet, intézze úgy, hogy annak a szobának az ajtaja, ahol Geschke dolgozik, nyitva legyen, hadd pillanthassa meg Stirlitz a nyitott páncélszekrényt, a bőröndöket különféle iratokkal, az írógépet, s hallhassa a szöveget is... A feladat végső célja világos?

– Nem, Gruppenführer.

– Idővel azt is megtudja. Amikor majd eljön hozzám a Bismarckstrasséra, ott elmondom a lényegét. A családját elmenekítette már Berlinből?

– Nem, Gruppenführer.

– Búcsúzzon el tőlük telefonon, én meg utasítást adok, hogy máris evakuálják őket Münchenbe.

– Köszönöm, Gruppenführer!

– Ugyan már, barátom! Ez csak bajtársi kötelesség, ezért nem jár köszönet.

30.

Krebs éppen elkezdte a jelentését, amikor a tanácsteremben megjelent Lorenz, a bunker sajtóirodájának főnöke. A propagandaminisztérium rádióállomása elfogott egy Svédországból érkezett adást, közölte, hogy az amerikaiak kijutottak Torgauhoz az Elbán, s ezzel elfoglaltak egy jókora olyan területet, amelynek a jaltai egyezmény értelmében az oroszok ellenőrzése alá kellett volna kerülnie.

Hitler végig sem hallgatta a tájékoztatást arról, hogy miként zajlott le az amerikai és a szovjet hadsereg katonáinak ünnepélyes, ujjongó találkozása, csak a saját rögeszméje foglalkoztatta.

– Íme, itt az újabb bizonyság arra, hogy a gondviselés a mi oldalunkon van! Ez a mozzanat az angolszászok és az oroszok közötti harc kezdete! Uraim, a német nép joggal tartana bűnösnek engem, ha ma beleegyeznék a békekötésbe, amikor holnapra elemeire hull szét ellenségeink koalíciója. Önök nem látják annak a reális lehetőségét, hogy holnap, vagy akár még ma, talán egy óra múlva elkeseredett harc kezdődjék a bolsevikok és az angolszászok között, itt, német földön?!

Artur Axmann, a Hitlerjugend új parancsnoka, akit meghívtak a haditanácsra – otthagyván Adolf Hitler téri főhadiszállását és tábori törzsével a Wilhelmstrassén helyezkedett el, hogy a birodalmi kancelláriát védje az oroszok közelgő támadása ellen – egy lépést tett előre, és kerek bagolyszemét szinte szerelmesen függesztette Hitlerre.

– Führerem, a főváros hős ifjúsága jobban ragaszkodik önhöz, mint bármikor! Egyetlen orosz sem fog behatolni a birodalmi kancellária épületébe! Kitartunk mindhalálig addig a pillanatig, amíg a bolsevikok össze nem kapnak az angolszászokkal! Abban az

esetben, ha úgy döntene, hogy átteszi a főhadiszállását az alpesi erődbe, garantálom, hogy a fiaim biztosítják az áttörést. Készek a halálra, csakhogy megmentsék önt!

Hitler lágyan Axmannra mosolygott, és kissé nyugtalanul Bormannra tekintett. Az halkan megjegyezte.

– A Führer nem kételkedik a Hitlerjugend áldozatkészségében, Axmann, de a fiúk inkább maradjanak életben, semmint hogy meghaljanak. Ez a kötelességük a nemzet iránt. Győzni úgy, hogy életben maradjanak.

Hitler elfojtotta sóhajtását, és rábólintott.

Krebs fásultan folytatta jelentését a főváros különböző kerületeinek védelméről. Színtelen hangon sorolta az utcák neveit, ahol a harcok folynak, és külön-külön megnevezte azokat a házakat, amelyeket kitartóan védelmeznek.

– Végül azt szeretném, Führer – fejezte be Krebs –, ha meghallgatná Berlin katonai parancsnokának Helmut Weidling tábornoknak a különjelentését. Úgy érzem, nincs jogom arra, hogy elutasítsam a kérését.

Weidling, idegesen köhögve, anélkül hogy Bormannra és Goebbelsre tekintett volna, szinte le sem véve a szemét Axmannról, azt mondta:

– Führerem, a Berlinért vívott harcnak vége. A főváros sorsa megpecsételődött. Én magamra veszem a személyes felelősséget, hogy önt sértetlenül kimentsem a körülzárt városból, hogy ön folytatni tudja az alpesi erődből a nemzet vezetését az ellenség elleni harcban! Mára visszavonhatatlanul meghiúsult a remény, hogy Wenck hadserege áttörjön hozzánk, Führerem.

Hitler fakó szemében semmi más nem látszott, csak apátia.

– A berlini csata úgy kerül majd be a civilizáció történetébe, mint a harc fordulópontja. Mint valami csoda. Mint valami felülről jövő menekvés – mondta halkan. – Végeztem, tábornok. Köszönöm!

Éjszaka Bormann meghívta magához Hitler új orvosát, megkínálta enciánpálinkával, s kezét bizalmasan a térdére téve megkérdezte:

– Mondja, öregem, hisz maga abban, hogy megnyerhetjük a berlini ütközetet? Ne féljen kimondani az igazat. Arra vagyok kíváncsi.

– Reichsleiter – felelte az orvos –, ha az embert hosszú éveken át arra nevelik, hogy azt mondja, amit igazságnak tartanak, akkor is, ha az maga a cseppentett hazugság, akkor nem tud egyik napról a másikra megváltozni...

– Szerintem ön szövetségünknek ahhoz az elit gárdájához tartozik, melyben mindig igazat mondtunk egymásnak...

Az orvos kételkedőn csóválta a fejét.

– Ön is tudja, Reichsleiter, hogy csak *azt* az igazat mondtuk el egymásnak, ami a Führer kedvére való volt... Az igazság viszont olyan realitás, amely kizárólag egyetlen szubsztanciának jár a kedvében – az igazságnak... Mi mindig is hazudtunk egymásnak, Reichsleiter... Nos, ami a kérdését illeti, kizárt dolognak tartom, hogy Berlin ki tudna tartani...

– Én sem hiszem – helyeselt fáradtan Bormann. – És engem elsősorban a szerencsétlen berliniek sorsa foglalkoztat... De segíteni rajtuk, úgy isten igazából, csak egyetlen ember tudhatna. És ez az ember éppen ön.

Az orvos elképedve meredt rá.

– Én? Ezt hogy érti?

– A következőképpen – mondta rekedten Bormann s kezével eltakarta a szemét, – Csak ön tudja, milyen injekcióval lehet elérni, hogy a Führer akarata alávethető legyen egy másik ember akaratának. Nevezetesen részben az én akaratomnak...

– Annak idején én letettem az orvosi esküt, Reichsleiter...

Bormann az ujjai közti réseken nézett rá.

– Látja – mondta fanyarul –, most senki nem kényszeríti hazugságra. És mégis hazudik... No, és ebben a helyzetben kire fogja hárítani a bűnét? Értse meg végre: minden elveszett. El kell

érnünk, hogy a Führer befolyásolhatóvá váljék. Ha ezt megteszi, teljesítette a szerencsétlen németek iránti kötelességét...

A beszélgetés fárasztó volt. De az orvos végül kötélnek állt. Megígérte, hogy növelni fogja az injekcióban levő nyugtató mennyiségét. Ennél többre nem lehetett rábírni.

Bormann ezután átment helyetteséhez, Zanderhez, és közölte vele, hogy pár napon belül készenlétbe kell állítani azt a különleges dandárt, amellyel ki tudnak törni dél felé az Alpokba (neki sem tárta fel az igazságot, hogy a Führer halálra van ítélve, ezt rajta kívül csak Müller tudta). Utána Burgdorffot és Krebset kereste fel. A két tábornok a hosszú tanácskozóasztalnál ült. Mindkettőjük előtt teríték volt, és az asztalon ott állt két üveg vermut. Krebs keveset ivott – fekélye volt; Burgdorff, szokása szerint, viszont teljes gőzzel. Látszott, hogy szeretne berúgni, de ezúttal nem sikerül neki.

Bormann leült melléjük. A felszolgáló azonnal hozta a terítéket, meg az üveg enciánpálinkát – itt mindenki ismerte a Reichsleiter ízlését. Miután szótlanul megivott egy kupicával, Bormann jó étvágyat kívánt a tábornokoknak.

Burgdorff sértődötten mondta:

– Rém kedves öntől!

– Miért ilyen rosszkedvű? – kérdezte meg Bormann udvariasan.

– Sok minden miatt, Reichsleiter! Vagy inkább minden miatt! És különösen rosszkedvű vagyok attól a naptól fogva, amikor, elfoglalva a vezérkari fotelomat megtettem mindent annak érdekében, hogy egyesítsem a hadsereget és a pártot. A barátaim azzal vádoltak, hogy elárultam a tisztikart, ám én hittem, őszintén hittem, hogy erőfeszítéseim a németek magasabb érdekeit szolgálják. Most pedig látom, hogy a törekvéseim nemcsak feleslegesek voltak, hanem ostobák és naivak is.

Krebs csititóan Burgdorff kezére tette a tenyerét, de az bosszúsan félrelökte.

– Hagyjon engem, Hans! – horkant fel. – Az embernek legalább egyszer az életben ki kell mondania azt, ami fáj! Egy pár nap múlva

már ehhez is késő lesz. Márpedig ez nagyon fájdalmas a számomra. Fiatal tisztjeink a győzelembe vetett hittel mentek el a háborúba. És mi lett velük? Százezerszámra estek el. És miért? A hazáért? A jövőért. Németország nagyságáért? Fenéket! Azért haltak meg, hogy ön Parteigenosse Bormann fényűzésben és pompában élhessen. Olyan pompában, amilyenről még a császárok sem álmodoztak! Olyan fényűzésben, amit még a feudális nagyurak is megirigyelhetnének – nem tartozik senkinek sem elszámolással, megveti a nép érdekeit, szellemi önistenítés! Milliók estek el a harcmezőn annak a nevében, hogy önök, a párt vezetői megtölthessék a zsebeiket arannyal, miközben a beszélgetéseikben a nemzet szellemi egészségére spekuláltak. Kastélyokat építtettek maguknak, és teleaggatták rablott képekkel, telerakták elorzott szobrokkal, s közben parazitaként éltek a németek piramisának csúcsán. Tönkretették a német kultúrát, lezüllesztették a német népet; maguk miatt rothadt szét itt minden belülről! A maguk számára csak egyetlen morál létezett: jobban élni mindenki másnál, uralkodni mindenki felett, elnyomni és rettegésben tartani mindenkit! És ezt a nemzettel szembeni bűnüket semmivel sem válthatják meg, Reichsleiter, semmivel! Semmivel és soha!

Bormann furcsán mosolygott és felemelte a pohárkát.

– Az ön beszéde meglehetősen általánosít... Ha a barátaim között voltak is olyanok, akik rövid idő alatt akartak meggazdagodni, engem ilyesmivel bajosan vádolhat!

– És a földbirtokai Mecklenburgban? – Burgdorff nem csillapodott le. – És azok a földek meg erdők, amiket Felső-Bajorországban vásárolt? És a Chiem-tó partján lévő kastélya? Honnan van mindez?!

– Sejtelmem sem volt, hogy a hadsereg is ennyire figyel bennünket – mondta kényszeredett nevetéssel Bormann, és miután kiitta a pálinkáját, felállt az asztaltól. – Nyugodalmas jó éjszakát, barátaim! Holnap fárasztó napunk lesz. Minden jót...

Amikor Hanna Reitsch repülőgépe – fedélzetén a sebesült von Greimmel – leszállt az ostromlott Berlinbe, amikor a pilótanő a csodával határos módon letette a gépet a leszállópálya szélére (a repülőteret a Hitlerjugend és a Waffen SS-csapatai tartották még a kezükben), Bormann egy cseppet sem ijedt meg. Az orvos injekciói megtették a magukét. Hitler akaratgyengesége nőttön-nőtt, csakúgy, mint apátiája. Még a Hanna Reitschcsel folytatott beszélgetés során is (holott a hölgy iránt korábban nem volt közömbös), álmosság látszott a szemében, arcán a ráfagyott mosoly olyan volt, mintha egy színházi maszkmester festette volna oda.

Bormann háromszor terelte a beszélgetést a politikai végrendelet kérdésére, ám Hitler vagy nem értette meg Bormann szavait, vagy szántszándékkal elengedte a füle mellett.

Csak Eva Braunnal kötött házassági ceremóniája előtt adta át a Reichsleiternek a végrendeletét.

– Ha akadnának módosító javaslatai, változtathat rajta.

Bormann engedélyt kért, hogy leüljön, s azzal mohón olvasni kezdte „a német nemzet vezérének politikai végrendeletét”.

– Führerem – mondta ráemelve szemét, melyben könnyek jelentek meg –, ez a dokumentum túléli a századot... De nem szerepel benne az új kormány névsora. Én javasolnám, hogy nevezze itt meg azokat, akikben feltétel nélkül megbízik. Csak ebben az esetben válhat a politikai örökség hatékony fegyverré a közös ügyünkért vívott harcban...

– Én viszont úgy vélem, hogy nem lenne célszerű a birodalom új kormányának névsorát hozzákapcsolni a végrendelethez – felelte Hitler. – Én úgy vélem, ez csorbítaná az eszmét.

– Ó nem, Führerem, éppen ellenkezőleg! – ellenkezett élénken Bormann. – Ez éppen azt jelezné, hogy ön irányítja továbbra is a harcot! A pragmatizmus ebben az esetben az ön szellemi nagysága megfontoltságára vallana...

– Rendben van – egyezett bele kimerülten Hitler –, írja össze akiket fontosnak tart. Majd szólok Gertrud kisasszonynak, hogy

tisztázza le magának... De én nem vetem el annak a lehetőségét, hogy von Greimm-mel és Hanna Reitschcsel elutazzam az alpesi erődbe, Bormann... Folyton folyvást ezen töprengek. Nem volnék-e mégis többre képes, ha életben maradok? Mi a véleménye?

Bormann nem merte ráemelni a tekintetét. Attól félt, most, ebben a pillanatban a tekintete elárulná, hogy mekkora benne a gyűlölet ez iránt a reszketeg félholt iránt, aki mohón kapaszkodik az életbe, a hatalomba...

– Müller – mondta komoran a Reichsleiter, miután behívatta magához a Gruppenführert. – Intézze úgy, hogy a svéd vagy a svájci rádión még ma nyílt adásban közölje, hogy Himmler továbbra is folytatja a tárgyalásokat Bernadotte-tal, és azt a javaslatot tette, hogy megnyitná a nyugati frontot az angolszászok előtt. El tudja intézni?

– Nem – felelte Müller. – Most már nem. Most már kezdetét vette a káosz, Reichsleiter...

– Hol van ez a... izé... Stirlitz?

Müller Bormannra emelte a szemét semmit sem tudott kiolvasni áthatolhatatlan tekintetéből. Pillanatnyi késlekedés után azt mondta:

– Teljesíti a rábízott feladatot, amivel megbíztam.

– Mivel bízta meg?

– Egy kis hatásos robbanóanyagot akarok eljuttatni vele a Kreml alá. No, persze, csak képletesen.

Bormann rácsodálkozott.

– Át akarja dobni az orosz hátországba?

– Igen – felelte Müller. – És ez az én irat-robbanóanyagom hatásosabb bármilyen valódinál.

– Inkább a svédeket kellene Stirlitzre bízni...

– Már ő sem tehet semmit. Ne áltassa magát, Reichsleiter.

– Sajnálom, engem ez a válasz nem elégít ki. És azt hiszem, tulajdonképpen önt sem. Kezdünk késésben lenni.

– Félek, hogy már el is késtünk, Reichsleiter – felelte csendesen Müller. – Haladéktalanul el kell tűnnünk. Itt már csak zabot hegyezhetünk...

És Bormann – talán először életében – egyenesen válaszolt, minden titkolózás és viszontbiztosítás nélkül:

– Téved, Müller. Elérhetem vele a célomat, ha megteszi, amire kérem.

– A vörösök nem fognak tárgyalásba bocsátkozni önnel, Reichsleiter...

– Téved – ismételte meg Bormann. – Zander készített számomra egy alapos elemzést a szovjet sajtóról. A birodalom valamennyi vezetője felett pálcát törtek, kivéve engem. Érti? Én mindig az árnyékban voltam, mindig a háttérben maradtam. Belőlem mindig hiányzott, ami annyira jellemezte Himmlert és Göringet. A vezérszerep dicsfényében való sütkérezés. Én az árnyékban haladtam, és fölértem a csúcsra. Göring árulásáról már tudnak Moszkvában, Sztálin már tudomást szerzett arról a javaslatról is, amelyet Himmler tett az angolszászoknak. A megszállási övezetekről szóló megállapodást pedig az amerikaiak megsértették. Miért ne engedné hát meg nekem Sztálin, hogy visszavonjam nyugatra a csapatainkat? Nagyon csábító, Müller, nagyon csábító!

Müller mindegyre a fejét csóválta.

– Megtehetem, hogy az egyik rádióadónk svédül kibocsát az éterbe egy híradást Himmler javaslatáról. Csak arra kell ügyelni, hogy a propagandaminisztérium rádiósai idejében vegyék az adást. Az én adóim nem olyan nagy teljesítményűek, mint az önéi.

– Mi szükség van akkor Goebbels állomásaira? Itt vannak a legnagyobb teljesítményű leadók.

– Jobb, ha az információ kívülről jön. Akkor nagyobb a hitele, nem gondolja? – sóhajtott Müller. – A pletyka attól igazán édes, hogy másoktól halljuk...

Miután elolvasta a „svéd rádió”-ból elfogott közleményt, melyet Goebbels hozott be Himmler békejavaslatáról, Hitler elfehéredett. Lefittyedt az ajka, és vékony hangon felüvöltött:

– Ez aztán már minden becstelenség teteje! Mocskos áruló, disznó! Hamarabb vártam volna a hátba támadást a tábornokoktól... de hogy Himmler?! Hol van Fögelein? Hozzák ide! Mondjon el mindent szemtől szembe Himmler árulásáról! Ő az összekötője a főhadiszálláson! Eltitkolta előlem az igazságot. Ez a szörnyeteg, kéjsóvár disznó, aki Braun kisasszony szerencsétlen húgát vette feleségül, csakhogy a közelembe kerülhessen! Hozzák ide azonnal!

Fögeleint az egyik konspirativ lakásban találták meg. Éppen arra készülődött, hogy északra szökjön. De nem vitték el a bunkerba. Bormann utasítására a birodalmi kancellária udvarán agyonlőtték.

Egy fél órával rokona kivégzése után Hitler parancsot adott von Greimnek és Hanna Reitschnek, hogy azonnal repüljenek Schleswig-Holsteinbe, keressék meg Himmlert, tartóztassák le, és bírósági eljárás nélkül nyomban lőjék agyon.

Ezután Bormann a rádióközpontba ment és üzenetet küldött Dönitz tengernagynak, amelyben nyíltan árulással vádolta a Wehrmacht legfelső parancsnokságát: az egyetlen reális erő Németországban a hadsereg vezérkara, melyet el kell szigetelni és végérvényesen el kell fojtani a benne uralkodó rettegést – szó sem lehet semmiféle tárgyalásokról, rajta, Bormannon kívül senki sem beszélhet a békéről; a tábornokok már mind tudnak Göring letartóztatásáról; s majd megismerik a Führer mostani parancsát is, miszerint ki kell végezni az áruló Himmlert. A rettegésnek bénító hatása van. Mindennél fontosabb, hogy sikerüljön betáplálni a félelmet azzal, hogy tudomásukra hozzuk a birodalom legmagasabb személyiségeivel szemben eszközölt megtorlást, és akkor a tábornokok még inkább tudatában lesznek saját jelentéktelenségüknek...

Éjjel a Führer fáradtan újradiktálta végrendeletét, melyet Bormann már kétszer átírt. A végén, mielőtt még felsorolná az új miniszterek nevét, engedelmesen kiegészítette még néhány sorral, amit a Reichsleiter az utolsó pillanatban diktált neki.

> *Több mint harminc év telt el azóta, hogy 1914-ben önkénteseként jelentkeztem a frontra, hogy megvédjem a birodalmat a támadás ellen. Ezalatt a három évtized alatt állandóan bennem élt a nemzetem iránti szeretet. Csakis ez a szeretet irányította minden cselekedetemet, gondolatomat, egész életemet, végül... Ez a nép iránti három évtizedes szeretet, s a javára végzett munka szívta ki minden erőmet, vette igénybe az egészségemet...*
>
> *Hazugság, hogy 1939-ben Németországban bárki is háborút akart volna.*
>
> *A háborút a zsidó nemzetiségű internacionalisták, vagy az ő befolyásuk alatt álló erők provokálták ki. Túlságosan is sokat tettem annak érdekében, hogy fegyverzetkorlátozást és a fegyverzet fölötti ellenőrzést bevezessem. Pontosan ezért tettek kísérletet arra, hogy rám hárítsák a felelősséget a háborúért. Azóta, hogy önkénteseként harcoltam a csatamezőn, én soha nem akartam újabb háborút sem Anglia, sem Amerika ellen. Majd az évek múlásával, városaink romjai felett megvilágosodik majd az igazság, kiderül majd, ki követte el ezt a szörnyűséget: s akkor nyilvánvaló lesz majd, hogy a nemzetközi zsidóság és az ő szolgáik.*
>
> *Mindössze három nappal a német–lengyel káború kezdete előtt javaslatot tettem a kérdés békés rendezésére. A tervemet a berlini angol nagykövetnek adtam át: nemzetközi ellenőrzés, hasonlóképpen a saar-vidékihez. A tervemet visszautasították anélkül, hogy megvitatták volna, mert Anglia vezető klikkje háborút akart, részben kereskedelmi érdekektől vezéreltetve, részben a nemzetközi zsidóság kezében levő propaganda hatására.*

A mostani háború borzalmait a finánctőke haszna érdekében átélt európai népek tragédiájának teljes felelősségét teljes egészében a zsidóknak kell viselniük. Én minden tőlem telhetőt megtettem annak érdekében, hogy az árja származású európai milliók gyermekei ne éhezzenek, a férfiak milliói ne haljanak meg a csatatéren, az asszonyok és csecsemők százezrei ne legyenek kitéve erőszaknak és bombatámadásoknak.

A háború hat éve után, mely az összes vereségek ellenére, egy csodálatos napon úgy vonul majd be a történelembe, mint egy nemzetnek a fennmaradásáért folytatott leghősiesebb küzdelme, nem vagyok képes arra, hogy elhagyjam azt a várost, mely a birodalom fővárosa. Minthogy a csapataink túlságosan bátortalanok ahhoz, hogy elvágják az ellenség támadásait, minthogy az ellenállás megszervezése olyan személyre volt bízva, akinek nem volt meg ehhez a szükséges jelleme, úgy döntöttem, hogy megosztom sorsomat azokkal a milliókkal, akik úgy határoztak, hogy megvédik ezt a várost.

Semmilyen esetben sem adom magam az ellenség kezére, mely már minden bizonnyal újabb színjátékot készített elő a zsidók forgatókönyve alapján, hogy megörvendeztessék a hisztéria állapotába kerülő népet.

Önként távozom az életből abban az esetben, ha megértem, hogy a Führer helyzete a birodalmi kancelláriában nincs biztonságban.

(Bormann itt rájött, hogy hiba csúszott a szövegbe, maga Hitler nem gondolhat harmadik személyben önmagára, ám a többiek jelenlétében nem mert változtatást javasolni.)

Könnyű szívvel halok meg, mivel tudom, milyen sokat értek el parasztjaink és munkásaink, könnyű szívvel halok meg, mivel látom, hogy az ifjúságunk mennyire elkötelezett a mi ügyünk iránt. Határtalanul hálás vagyok ezért neki és azt kérem,

folytassa ezt a harcot, követve a nagy Clausewitz eszméit. A csatamezőn bekövetkező halál elvezet majd ahhoz, hogy a jövőben feltámadjon a nemzetiszocializmus csodálatos eszméje a nemzet egysége alapján.

Rengeteg férfi és nő döntött úgy, hogy sorsát összeköti az enyémmel. Köszönöm nekik ezt, de most mégis azt kérem, ne osztozzanak sorsomban, hanem folytassák a harcot a frontokon. Megparancsoltam a hadsereg, a flotta és a légierő parancsnokainak, hogy erősítsék csapataikban a nemzetiszocializmus szellemét, megmagyarázva a katonáknak, hogy én-a mozgalom megalapítója és vezetője –, többre becsültem a halált a kapitulációnál...

Halálom előtt kizárom a pártból Hermann Göring volt birodalmi marsallt, és visszavonom tőle mindazokat a jogokat, amelyekkel őt az 1941. június 29-i dekrétum és a Reichstag 1939. szeptember 1-i határozata felruházta. Helyére kinevezem Dönitz tengernagyot – a birodalom elnökévé és a fegyveres erők főparancsnokává nevezve ki őt.

Halálom előtt kizárom a pártból, és megfosztom valamennyi funkciójától Heinrich Himmler volt SS birodalmi vezetőt és belügyminisztert. Helyére – SS birodalmi vezetői minőségben – kinevezem Karl Hanke Gauleitert, belügyminiszterré pedig Paul Hiesler Gauleitert.

Göring és Himmler amellett, hogy illojális volt velem szemben, szégyenfoltot ejtett azzal, hogy tudtom nélkül, sőt akaratom ellenére, titkos tárgyalásokat kezdeményeztek az ellenséggel. És végül, cselekedetekben világosan megnyilvánult az a törekvés, hogy a hatalmat ők bitorolhassák.

Attól a céltól vezérelve, hogy Németországnak a legkiválóbb személyekből álló kormányt állítsak össze, én, mint a nemzet vezetője, megnevezem az új kabinet tagjait:

A birodalom elnöke – Dönitz tengernagy.

Kancellár – dr. Goebbels.

Pártminiszter – Bormann.

Külügyminiszter – Seyss-Inquart.
Belügyminiszter – Hiesler Gauleiter.
Hadügyminiszter – Dönitz.
A hadsereg főparancsnoka – Schőmer.
A haditengerészet főparancsnoka – Dönitz.
A légierő főparancsnoka – von Greim.
SS birodalmi vezető – Hanke Gauleiter.
Kereskedelmi miniszter – Funk.
Mezőgazdasági miniszter – Backe.
Igazságügyminiszter – von Thierack.
Kulturális miniszter – dr. Scheel.
Propagandaminiszter – dr. Neumann.
Pénzügyminiszter – Schwerin von Krosigk.
Munkaügyi miniszter – dr. Haupfauer.
Ellátási miniszter – Saur.
A munka frontvezetője és tárca nélküli miniszter – Ley.

Néhány személy – köztük Martin Bormann, doktor Goebbels és még mások – feleségeikkel együtt szabad akaratukból csatlakoztak hozzám, nem akarván semmilyen körülmények között sem elhagyni a fővárost. Elszánták magukat arra, hogy velem együtt távozzanak az élők sorából.

Én ugyanakkor úgy vélem, hogy a nemzet karcának kérdése fontosabb, mint az ő óhajuk. Meg vagyok győződve róla, hogy szellemem nem hagyja el őket halálom után sem, hanem segíteni fogja őket valamennyi cselekedetükben... Emlékezzenek rá mindig, mi is a mi feladatunk: a nemzetiszocialista állam konszolidálása az elkövetkező évszázadok feladata, s ezért valamennyi egyén jövőjét szorosan egybe kell hangolni a közjó érdekeivel. Felszólítok minden németet, minden nemzetiszocialistát, férfit és nőt, a Wehrmacht minden katonáját, hogy az utolsó csepp véréig őrizze meg az új kormány és elnöke iránti hűségét.

És – ami a legfontosabb – kötelezem a kormányt és a népet, hogy szentül tartsa meg a faji törvényeket és könyörtelenül

szálljanak szembe a világ népeit mérgező nemzetközi zsidósággal.

Berlin, 1945. április 29. reggel 4 óra.

Tanúk: dr. Joseph Goebbels,
Martin Bormann,
Wilhelm Burgdorff,
Hans Krebs.

Hitler csoszogva került meg mindenkit, akit Bormann összehívott a tanácsterembe, lassan, elveszetten elmosolyodott, rájuk nézett, mindenkivel kezet fogott, és egyre ugyanazt ismételgette:

– Hálás vagyok a hűségéért, köszönöm, viszontlátásra...

Aztán odament az asztalhoz – ott feküdtek a méregampullák. Kiosztotta őket a titkárnőknek, miközben továbbra is mosolygott.

Aztán meghajolva, szinte tánclépésben odament az ajtóhoz, amely a magánlakosztályához vezetett. A küszöbön megállt, súlyos, zavart pillantást vetett valamennyiükre, valahogy fájdalmasan megvonta a vállát és lassan, botorkálva elhagyta a tanácstermet.

Mindazok, akik ott voltak a tanácsteremben, azonnal átmentek az ebédlőbe, ahol meg volt terítve az asztal. Behozattak egy lemezjátszót és feltettek egy Wagner-lemezt. Miután ittak, valaki új lemezeket hozott. A tű egyet surrogott, s valamennyiük számára váratlanul egy tangó dallamai csendültek fel.

Burgdorff felállt, odament Ingmar kisasszonyhoz, az egyik titkárnőhöz, és felkérte. Utána a többiek is sorra felálltak. Valaki énekelni kezdett; majd egy pezsgő dugója pukkant. Hitler testőrségének parancsnoka elnevette magát, amint megpillantotta, hogy Weigel SS-Standartenführer sót szór a terítőre, hogy eltüntesse a pezsgő okozta foltot. A nevetése hisztérikus volt, dadogott valamit, de megérteni nem lehetett.

És hirtelen feltárult az ajtó, és a küszöbön ott állt Hitler.

– Nem hagynak engem aludni! – üvöltötte vékony, éles hangján. – Hagyják abba kérem ezt az undorító viselkedést! Most mindenkinek csendre van szüksége, legalább egy kis csendre!

Amint erről tudomást szerzett, Bormann azonnal Goebbels lakosztályába sietett. A Sánta kis dolgozószobájában ült, az íróasztal mellett és köröket rajzolt egy papirosra, minthogy nem volt képes összeszedni a gondolatait, holott végrendeletet készült írni – valóban ő volt az egyetlen, aki hitt a Führerének. Egyébként Bormann-nak úgy rémlett, hogy Goebbels, akárcsak ő, mindenről tudott, de a Führer környezetében kialakult viszonyok miatt képtelen arra, hogy nyíltan bevallja önmagának, amit a szíve mélyén titkolt.

Azt a bölcs mondást, hogy „ne állíts bálványt magadnak” csak akkor szokták felemlegetni, ha a bálvány vereséget szenvedett, és ez éppen azokat sújtja leginkább, akik egész életüket arra tették fel, hogy Adolf Hitler személyéből vezért formáljanak, messiást, a nép bálványát. Ugyanakkor szétzúzni azt, amit ők maguk alkottak meg, roppant nehéz, mert ugyanakkor önmagukat is szét kell zúzniuk, saját szellemi lényüket, melyet alárendeltek ennek a bálványnak, melynek önként adták át a gondolkodásra, a véleményalkotásra és a cselekvésre való jogukat: az ő engedélye nélkül gondolatot és cselekedetet államellenes cselekedetnek, hazaárulásnak tekintették – még ha arról volt is szó, hogy lehetne a legjobban megszervezni a védelmet, fokozni a haditermelést, helyesbíteni az NSDAP propagandistáinak kinyilatkoztatásait. Csak ő, a bálvány, Ő az igazság annak végső állapotában. Csak az ő véleménye az abszolút igazság, csak az ő szava dönthet el mindent, mindenki ennek az egynek van alárendelve, s mindent ez az egy határoz meg. Nem kell gondolkodni, nem kell döntéseket hozni, csupán kellemesen beleolvadni a külső erőbe – csak így, sehogy másképp!

Bormann könnyedén leült a szék karfájára, az órájára nézett, és azt mondta:

– Joseph, maga örökösen abba a hibába esett, hogy nem mondta ki a teljes igazságot. Most már meg vagyunk fosztva ettől a privilégiumunktól. Rájött-e már, hogy ha nem sikerül holnap az új kormány nevében a bolsevikokhoz fordulnunk, akkor számunkra mindennek vége?

– A gondviselés nem hagyhat bennünket magunkra a bajban...

– Ó, kedves Joseph... A gondviselés már régen magunkra hagyott bennünket... Úgy fetrengünk a pocsolyában, mint egy magatehetetlen kutyakölyök. – Ki akarta mondani a teljes igazságot, de leállította magát: ez a hisztérikus ember mindenre képes, a rettegés teljesen a hatalmában tartja, s ezért kiszámíthatatlan a fanatizmusa. – Ha nem segítünk a Führernek, a német nép soha nem bocsátja meg ezt a gyalázatot... Gondolja csak el, mi történik, ha betörnek ide a bolsevikok és élve kaparintják meg...

– Mit javasol? – kérdezte Goebbels, miközben hosszú, remegő ujjaival a halántékán folyó verejtékcseppeket törölgette, – Mit, Martin?

– Ugyanazt, amire ön is gondol. Segíteni kell a Führernek az eltávozásban.

– Én nem javasoltam ilyesmit!

– De erre gondol, Joseph, erre gondol! Ahogyan én is. Legalább most ne hazudjon saját magának...

– De hát ez lehetetlenség! – Goebbels sírva fakadt. – Ezt soha nem tudnám magamnak megbocsátani!

– Rendben van – biccentett Bormann. – Várjunk még néhány órát, és majd azután döntünk.

Goebbels elcsukló hangon sírt. Az arca tökéletes kétségbeesést fejezett ki, a hamuszínű arcán lepergő könnyek valami mélyen rejlő, gyógyíthatatlan betegségről tanúskodtak.

„Valószínűleg rákja van – gondolta Bormann, miközben felállt. – Meg vannak számlálva a napjai, nincs benne semmi vágy, hogy éljen. – Mégsem szabad lebecsülnöm. Ha arra kényszerülök, hogy Hitlert saját kezűleg lőjem agyon, mellettem kell állnia, nehogy

golyót eresszen a tarkómba. Ha meglátja, hogy a Führer összegörnyedve lezuhan, ez a törpe még képes és belémereszt egy egész tárat... Én gyilkoltam ennek az eszmének a nevében, én ismerem ezt a munkát, én nem reszketek a cselekvés előtt; ez viszont mindig csak a beszédeit harsogta... Álljon csak mellettem. Legyen csak benne a dologban... Ha mégis létrejön a megegyezés a vörösökkel, én nem óhajtok egy újabb Röhm lenni, akit majd árulással lehet vádolni..."

– Viszontlátásra, Joseph, dolgoznom kell. Reggel találkozunk a tanácsteremben, ha a Führer reggelig nem tudna elhagyni bennünket. Ismétlem, az időnk lejárt. – És hozzátett egy üres, de kötelező szólamot: – A nemzet nem fogja nekünk megbocsátani...

Félóra múlva Bormann magához hívatta helyettesét, Zandert.

– Ez Dönitz írásbeli kinevezése a birodalom elnöki tisztjére – mondta, és átadta a szöveget. – Ha meggyőződött róla, hogy lehetetlenség áttörni az orosz vonalakon, semmisítse meg ezt a Hitler által aláírt szöveget, bár Müller biztosított engem, hogy maga, Lorenz és Johannmeier őrnagy az ő furfangja segítségével át tudnak jutni az arcvonalon. Maga átadja a végrendelet szövegét Dönitznek, és megtesz mindent annak érdekében, hogy Lorenz és Johannmeier ne kerüljön Dönitz közelébe – magának nem kell külön magyaráznom, hogy Lorenz Goebbels embere, Johannmeier pedig a vezérkarnak adja az információkat. Végeztem, Sok szerencsét, kívánok, barátom, viszontlátásra!

S ekkor először fordult elő, hogy Bormann a helyettesével folytatott megbeszélést nem a szokásos *Heil Hitler*rel fejezte be.

31.

A Vörös Hadsereg harckocsijai, rohamlövegei és ágyúi most már közvetlen irányzással Berlin központját lőtték. A berlini csata kimenetele már mindenki számára világos volt...

Recsegett és ropogott minden...

H. Truman I. V, Sztálinnak

1. Az Egyesült Államok svédországi Követe értesített, hogy Himmler – az állítólag beteg Hitler távollétében a Német Kormány nevében eljárva – a Svéd Kormányhoz fordult, s felajánlotta a nyugati fronton levő német fegyveres erők kapitulációját, a Norvégiában, Dániában és Hollandiában tartózkodó erőket is beleértve.

2. Az Egyesült Államok Kormánya, a Brit és a Szovjet Kormánnyal fennálló, megegyezésünkhöz híven, úgy véli, hogy a kapituláció egyedüli elfogadható feltétele: a Szovjetunió, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok előtti feltétel nélküli kapituláció minden fronton.

3. Ha a németek elfogadják a fenti 2. pontban megjelölt feltételeket, akkor valamennyi fronton haladéktalanul meg kell magukat adniok a helyi harctéri parancsnokoknak.

4. Ha ön egyetért a fenti 2. és 3. ponttal, utasítani fogom svédországi Követemet, hogy ennek megfelelően tájékoztassa Himmler ügynökét.

Hasonló üzenetet küldök Churchill Miniszterelnöknek.

Öt óra múlva Moszkvából a következő tartalmú rejtjelzett üzenet ment Washingtonba:

I. V. Sztálin miniszterelnök személyes is titkos üzenete H. Truman elnök úrnak

Április 26-i üzenetét megkaptam. Köszönöm értesítését Himmlemek arról a szándékáról, hogy a nyugati fronton kapitulál. Himmlernek küldendő válaszát, amelyet a szovjet frontot is beleértve valamennyi frontra kiterjedő feltétel nélküli kapituláció szellemében szövegezett meg, tökéletesen helyesnek tartom. Kérem önt, járjon el javaslata szellemében, mi oroszok pedig kötelezzük magunkat, hogy folytatjuk rohamainkat a németek ellen.

Tudomására hozom, hogy hasonló választ adtam Churchill Miniszterelnöknek, aki ugyanebben a kérdésben fordult hozzám.

Sztálin

Személyes és a legszigorúbban bizalmas az elnöktől Sztálin marsall részére.

Ma a következő táviratot küldtem Stockholmba Johnson úrnak:

„Április 25-én hajnali 3 órakor küldött értesítésével kapcsolatban tájékoztassa Hitler ügynökét, hogy Németország kapitulációjának egyedüli és elfogadható feltétele: a Szovjet Kormány, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok előtti feltétel nélküli kapituláció minden fronton.

Ha a kapituláció fent megjelölt feltételeit elfogadják, a német fegyveres erőknek haladéktalanul meg kell magukat adniok valamennyi fronton a helyi harctéri parancsnokoknak.

Minden hadszíntéren, ahol az ellenállásfolytatódik, a szövetségesek erőteljesen fogják folytatni támadásukat mindaddig, amíg teljes győzelmet nem aratnak.”

Truman

I. V. Sztálin miniszterelnök személyes és titkos üzenete Truman elnöknek

Üzenetét, amelyben a Johnson úrnak adott utasításokról értesített, április 27-én megkaptam. Köszönöm Önnek ezt az értesítést.

Önnek és Churchill úrnak az a döntése, hogy a német fegyveres erők feltétel nélküli kapitulációját követelik, szerintem az egyedüli helyes válasz a németek ajánlatára.

I. H. Sztálin.

Információ a mérlegeléshez (John Edgar Hoover, az FBI igazgatója)

Attól a naptól kezdve, hogy elfoglalta helyét a Fehér Házban, Rooseveltet nemcsak Hitler nácijainak és Mussolini fasisztáinak gyűlölete vette körül, hanem azoknak az amerikaiaknak a szembenállása is, akik mindenre készek voltak a New Deal politikájának megváltoztatása érdekében.

Holott e politika lényege egyfelől a világban kialakult politikai realitás felismerésében, másfelől az ország szánalmas gazdasági helyzetének nyílt és tárgyilagos értékelésében rejlett.

Természetesen naivitás lenne Franklin Delano Rooseveltet baloldali gondolkodású politikusnak tartani. Osztálya érdekeit védelmezte; ám nevükön nevezte a dolgokat, a szabad vállalkozó szellem világát védelmezte annak legrövidlátóbb, dogmatikusabb és legkapzsibb képviselőitől, mégpedig középen állva védelmezte ezeket, távolról sem balról, ahogy ezt Goebbels interpretálta. Ám a konzervatívak dogmatizmusa olyan természetű, hogy minden új hang, mely a legcsekélyebb mértékben is elüt a megszokott sablontól, melyet az évtizedek pontosan kimunkáltak, számukra már a világ végét, a tradíciók csődjét, az ideálok elárulását, sőt a haza elárulását jelenti. A konzervatívak számára mindig és mindenütt – a forma sokkal fontosabb a tartalomnál. A szó fontosabb a tettnél, a múlt fontosabb a jövőnél.

Amikor Roosevelt az egész ország számára nyíltan kimondta, hogy „a munkások munkája ugyanolyan tiszteletre méltó, mint a tulajdon”, a jobboldaliak sokkot kaptak. És az elnök nem érte be ennyivel, folytatta:

– De a mi munkásainknak nemcsak azt kell nélkülözniük, hogy nem tisztelik a munkájukat, ők valós védelemre szorulnak annak érdekében, hogy munkájukért megkapják azt a bért, ami az állandóan emelkedő kiadások mellett biztosítja az állandó létfenntartásuk költségeit... Vannak, akik képtelenek eligazodni mind a mai életben, mind a történelem tanulságaiban... Ezek az emberek tagadják, hogy a munkásoknak joga van kollektív szerződés megkötésére, anyagi érdekeltségük biztosítására, egész egyszerűen az emberi életmódra. És igen, éppen ezek a rövidlátó konzervatívok azok – és nem a munkások –, akik előidézik az olyan viszályok fenyegetését, melyek más országokban robbanáshoz vezettek...

S ezek a szavak már az utolsó cseppet jelentették a pohárban; a szélsőségesen jobboldali finánctőkések és üzletemberek katonai puccsra, fasiszta hatalomátvételre készülődtek.

John Edgar Hoover a legteljesebb módon tisztában volt azzal, miért helyezték nyugállományba Buttler tábornokot, a katonai kitüntetések lovagját. Bukásának története a távoli múltba nyúlt vissza, amikor, a harmincas évek kezdetén egy sajtókonferencián elbeszélte, miként gázolt el Mussolini egy kisfiút egy Róma melletti kisvárosban, keresztülszáguldva egyik versenyautóján. Pechjére, a kocsiban mellette egy fiatal amerikai újságíró ült, ő tájékoztatta a tábornokot erről az esetről, hozzáfűzve: „A diktátor hozzám fordult. Az arca fehér volt, ám mégis valami részeg öröm ült ki rajta. Sohase pillantson vissza – nevetett. – És felejtse el, amit látott. Egy ember élete semmi a nemzet jólétéhez képest.”

A tábornok mennydörgött:

– A római diktátor – veszett kutya, mely hamarosan elszakítja a láncát, és rárohan egész Európára! Nincs semmi veszteniválója! Híjával van mindennemű erkölcsnek, egyedül csak a hatalomvágy hajtja!

Az olasz nagykövet azonnal tiltakozó jegyzéket küldött a külügyminisztériumnak.

A Coolidge-ot felváltó Herbert Hoover elnök magához hívatta a tábornokot, és kérte, hogy vonja vissza a kijelentéseit.

– De hisz amit mondtam, mind igaz – ellenkezett Buttler.

– Lehet – helyeselt neki Herbert Hoover –, de nem tagadhatja, hogy Mussolini Európa bolsevikellenes erőit testesíti meg napjainkban.

– Ez esetben kész vagyok a bolsevikok oldalára állni, elnök úr, bár meg kell mondanom, hogy a politikai nézeteik egyáltalában nem szimpatikusak számomra.

Herbert Hoover köhögött, krákogott, súlyos pillantást vetett a tábornokra, majd ezzel zárta le a beszélgetést:

– Amennyiben ön így fogja fel a kérdést, én is megengedem magamnak a teljes határozottságot. Ha nem vonja vissza a kijelentéseit, átadjuk a haditörvényszéknek.

– Akkor viszont én rá leszek kényszerítve arra, hogy tovább folytassam a kampányomat... Egészen egyszerűen el kell mondanom az amerikaiaknak, ki is a mi szövetségesünk Európában Oroszországgal szemben. Egyelőre csak egy kis részét tártam fel azoknak a tényeknek, melyek a birtokomban vannak, de most itt az ideje, hogy mindet kiteregessem.

– Ezt még megbánja, tábornok – ígérte az elnök, s egy kézmozdulattal véget vetett a páratlanul rövid audienciának, mely mindössze hat percig tartott, egy másodperccel sem tovább.

A Fehér Házból Buttler a legnépszerűbb emberként távozott. Az olasz nagykövet, attól való félelmében, hogy Buttler valóban kampányba kezd Mussolinivel szemben – márpedig a római diktátorról volt mit mesélni –, megkérte a külügyminisztériumot, hogy altassák el az ügyet. Buttlert nyugállományba helyezték. Amikor Hoovert az elnöki székben Roosevelt váltotta fel és megkezdte botrányos beszédeit, melyekben a munkásokhoz fordult, a tábornokot két ember kereste fel, és azt mondták neki:

– Mr. Buttler, úgy véljük, önnek kell az élére állnia az Amerikai Légiónak, melyet ellenségeink folyton rágalmaznak és bemocskolnak, mivel ön a különvéleményével meg tudja

védelmezni a jogunkat. Ősszel lesz Chicagóban a Légió kongresszusa, mi készek vagyunk önt támogatni, ha beleegyezik, hogy jelöljük.

– Megtiszteltetés számomra – felelte a tábornok –, de hát honnan vegyek pénzt az előválasztási kampányhoz? Ki pénzelné az én jelölésemet? Nagyon megtisztel a javaslatuk, de sajnos nem tudok eleget tenni a kérésüknek...

Az egyik látogató, Gerald MacGrewer, a Légió parancsnokhelyettese, elővett a zsebéből két csekk-könyvet százezer dollárról, s letette az asztalra a tábornok elé:

– Ez az első részlet. És annyit fog kapni, amennyire csak szüksége van a győzelemhez.

A másik látogató, William Doyle átadta a tábornoknak a Chicagóban mondandó beszéd szövegét. A roosevelti gazdaságpolitika elleni támadás, az elnök külpolitikai irányvonalával (különösen a Szovjetunió elismerésével) szembeni kritika mellett volt két bekezdés, mely megdöbbentette Buttlert. Ezekben nyíltan kimondták, hogy kizárólag Mussolini és Hitler politikája az egyetlen reális alternatíva a kommunizmussal szemben.

Buttler ekkor rájött, hogy fel akarják használni. Ezért a következőket mondta:

– Nos, az ügy megéri, hogy megküzdjünk érte. Ismertessenek össze a főnökeikkel, aztán majd megvitatjuk, hogyan tovább.

– Már hallott a főnökömről – felelte MacGrewer. – Murphy ezredes a Wall Streetről, szoros kapcsolatban áll a tőzsdével, jó néhány millió felett rendelkezik.

– Egy Murphy ehhez kevés – mondta Buttler. – Jól tudom, hogy kemény fiú, de egy ember vajmi keveset tehet egy olyan fontos szervezetért, amit önök létre akarnak hozni.

Három nap múlva MacGrewer létrehozott egy megbeszélést Buttler és Murphy egy tőzsdebeli kollegája, Robert Clark között.

– Ön a részletekre kíváncsi – mondta Clark –, rendben van. Nekem harmincmillió dollárom van és kész vagyok tizenötmilliót

a Légióba fektetni azért, hogy a katonák azt tegyék, ami megfelel a mi érdekeinknek.

– És mi felel meg az önök érdekeinek?

– Az erős kéz politikája – felelte Clark. Az, hogy a Fehér Házban gazda üljön, és ne egy béna, pipogya fráter.

– Ön biztos abban, hogy Európa támogatja önöket? – érdeklődött Buttler. Nem fel attól, hogy elszigetelődnek?

– Nem félünk.

– Én viszont igen.

– Azaz visszautasítja, hogy beszálljon ebbe a dologba?

A tábornok ekkor azt felelte:

– Addig, amíg nem szerzek pontos információkat arról, hogyan reagálnának Európában az önök elképzeléseire, tartózkodom attól, hogy részt vegyek a szervezetükben.

MacGrewert elküldték Le Havre-ba. Ott találkozott a francia fasiszták vezetőivel: a csuklyások lelkesen fogadták a légiósok elképzeléseit, miszerint az erős kéz politikáját kell hatalomra juttatni a Fehér Házban.

A Hitler és Mussolini embereivel folytatott tárgyalások ugyanilyen reménytkeltők voltak.

Miután Európából visszatért, MacGrewer felkereste Buttlert és minden kertelés nélkül azt mondta:

– Amerikának sürgős szüksége van a kormányzat megváltoztatására. Ön vezeti majd a veteránok washingtoni menetét. Ezzel rákényszerítjük majd Rooseveltet, hogy álljon félre. Ha belátással lesz, hagyjuk, hadd ússzon, mint az olasz király Mussolini mellett. Ha viszont nem egyezik bele, hogy együttműködjön az amerikai fasizmus ifjú mozgalmává, akkor megdöntjük a kormányt. Csakis egyetlen erő képes arra, hogy megtörje a kommunizmust – a nemzeti fasizmus.

– Ahhoz, hogy fordulatot hajtsanak végre, szervezetre van szükség – jegyezte meg Buttler.

– Az Amerikai Légió előző parancsnoka, Louis Johnson erősebb, mint Murphy és Clark együttvéve – felelte MacGrewer. – És ő is

velünk van. És nem csak ő. Engem kooptáltak a Légió tiszteletbeli tagjait felvevő osztály vezetőjének a posztjára, tudom, mit beszélek, amikor biztosíthatom, hogy komoly hatalom van a kezünkben. Mellettünk áll Douglas MacArthur tábornok, akiről ön is tudja, miféle ember; támogat minket MacNeither tábornok, aki mögött, ön is tudja micsoda banktőke áll... És ez még csupán néhány név volt a katonai klánunkból...

Ezután Buttler sajtónyilatkozatot tett.

Amerika felmorajlott...

Ám egy ország vezetője távolról sem mindig hozhat önkényes döntéseket. A kormány tanácsadóinak egész sora, akik a vezető banktőkések és iparmágnások érdekeit képviselték olyan összekötő figurák voltak, akik az adminisztráció és Amerika tényleges gazdái közötti kapcsolatot testesítették meg. Minthogy a multimilliomos Morgan a Légiót támogatta, minthogy Ford nyíltan szimpatizált a fasizmussal, Roosevelt és környezete nem tehetett mást, mint hogy azt a vonalat kövesse, amit egyszerűen és szomorúan így lehet meghatározni: egyensúlyozva lefékezni az eseményeket.

A társadalom emlékezete nagyon rövid, különösen, amikor a tömegkommunikációs eszközök napról napra és óráról órára újabb botrányokat szór a szenzációhajhászás állandóan lobogó máglyájára – pletykákkal, anekdotákkal, szörnyűségekkel traktálva az embereket.

Ez alkalommal is sikerült a kiadóvállalatokkal együttműködő embereknek olyan irányba befolyásolni a riportereket, hogy a sajtó a kívánatos módon folytassa a tevékenységét: az újságok tele lettek a szembeszökő cikkekkel Humphrey Bogart legújabb szerelmi viszonyáról; az amerikai lóversenypályák favoritjának, a hároméves Stouwnak a sikereiről, mely három futamban kétmillió dollárt hozott a tulajdonosának; sokat és vidám hangnemben írtak Charlie Chaplin legújabb filmjének forgatásáról. A fasiszta puccs ügyét elfelejtették.

Ám az összeesküvők maradtak.

Várták, mikor jön el az idejük.
És kivárták.

Tíz órával azután, hogy Roosevelt elhunyt kertvárosi rezidenciáján, Donovan tábornok tájékoztatta Allen Dullest, hogy abban az esetben, ha ez elősegíti Olaszországnak a kommunizmustól való megmentését, fel kell újítani a tárgyalásokat Wolff-fal.

Két nap múlva Karl Wolff titokban ismét találkozott Dulles megbízottjával. Ezután arra számított, hogy Svájcban sorra kerül majd a tárgyalások befejező szakaszára. Schellenberget erről nem tájékoztatta: meghalnia mindenkinek egyedül kell ha viszont életben marad, annál jobb.

Ám Bormann tudomást szerzett minderről. Nem döntött azonnal, de a terv már kész volt a fejében. Csupán a részleteket kellett kidolgozni – ezzel viszont Müller foglalkozott.

Wolff azt a parancsot kapta a bunkerból, hogy meghívás nélkül, váratlanul keresse fel Dullest, és adja át neki a birodalom Észak-Olaszországban lévő összes hadseregeinek kapitulációját tartalmazó szöveget; a parancsot nyílt szövegben továbbították, azzal a hátsó szándékkal, hogy az oroszok azonnal tudomást szerezzenek róla.

És az oroszok tudomást is szereztek róla azonnal...

Öt nap múlva Truman összehívta „árnyékkormányát” és bejelentette, hogy a legrövidebb időn belül fel kívánja menteni tisztségükből azokat a vezető minisztereket, akik Roosevelttel együtt jöttek Washingtonba.

Egyúttal megnevezte azokat a személyeket is, akiket meg akart hívni a kormányba.

– Két kulcsfigura természetesen éles ellenkezést fog kiváltani a baloldaliak körében – jegyezte meg Truman. – Itt Dullesra és Forrestallra gondolok, de éppen ezekre az emberekre van szükségem ahhoz, hogy bevezessem a kemény kéz politikáját akkor, amikor Európában és Ázsiában elhallgatnak a fegyverek.

Tisztában volt azzal, hogy mit mondott: Dulles és Forestall voltak azok az amerikai politikusok, akik a legkövetkezetesebben segítették elő a német ipar anyagi támogatását Hitler hatalomra jutása előtt; Forrestall segítette elő a Wall Street tőkéjének befektetését a német Vereinigte Staalwerke acélipari trösztbe. Pontosan ez volt az a részvénytársaság, amely Himmlert pénzelte, hogy létre tudja hozni az SS-t. Dulles nemcsak von Schrödernek, a náci bankárnak volt üzlettársa. Több millió dollár nagyságú összeget helyezett el kölcsönök formájában Németországban, és elősegítette, hogy az a Farbenindustrie, amely koncentrációs táborok foglyain hajtott végre kísérleteket, leányvállalatot létesíthessen Amerikában. Hitler elmegy majd, de azok, akik létrehozták, maradnak. Semmi értelme új embereket keresni – a régi barát jobb az újnál.

Truman bevitte a Fehér Házba mindazokat, akik a keze alatt dolgoztak, amikor Missouri állam szenátora volt. Wogan ezredest tábornokká léptette elő, és megtette szárnysegédjének. Az új elnök magánorvosát Kansas Cityből hívatta fel, és azonnal tábornokká léptette elő; a nyugati partvidék üzleti köreivel kiépítendő kapcsolatok megszervezését az elnök személyes barátja, Edwin Pauly, az olaj királykezdte meg.

Amikor ennek a *missouri bandá*-nak – ahogyan a nép körében nevezték ezt az „árnyék kormányt” egyik tagja megjegyezte, hogy egy ilyen jellegű erőeltolódás a kormányban rövid időn belül a roosevelti irányvonaltól való eltávolodáshoz vezet, az új elnök bosszankodva elkomorult:

– Minden elnöknek jogában áll, hogy a saját irányvonalát valósítsa meg. És ha balról támadásba kezdenek, akkor majd azokra fogunk támaszkodni, akik a mi politikai irányvonalunk

legjobboldali irányát támogatják. Torkig vagyok Roosevelt Moszkva iránti lojalitásával. Sztálint ideje móresre tanítani, a mi kommunistáinkat pedig megzabolázni. Megtették a kötelességüket, s ennyi elég is, most már álljanak félre.

Egy héttel később John Edgar Hoover felhatalmazást kapott, hogy kezdje meg mindazoknak a személyeknek jegyzékbevételét, akik kommunista, baloldali vagy antifasiszta szervezettel kapcsolatot tartottak vagy tartanak, különös tekintettel azokra, akik nem is titkolják lelkesedésüket a hitleri fasizmus ellen hősiesen küzdő oroszok iránt.

32.

Stirlitz véres, émelygő félájulatban feküdt. A testét idegennek érezte. Ha csak az ujjait próbálta is mozgatni, azonnal úgy érezte, mintha a fejében éles csengő visítana fel, s az arca rögtön verejtékezni kezdett. A nyelve iszonyatosan megdagadt; alig tudott levegőt venni. De a legszörnyűbb mégis az volt, hogy nem tudta a figyelmét összpontosítani. A gondolatai nem engedelmeskedtek, szétszakadtak, mint a cukorspárga, s arra is képtelen volt visszaemlékezni, amire fél perccel korábban gondolt.

„Kényszerítsd rá magad – hajtogatta magának. – Kényszerítsd rá magad – ismételte. – Kényszerítsd... Mi ez? Minek? Honnan jutott ez a szó az eszembe? Én egész idő alatt csak rákényszerítettem magam mindenre, ettől vagyok olyan iszonyúan fáradt... Nem – ellenkezett önmagával –, rá kell kényszeríteni magadat, és rá is tudod kényszeríteni... no, tessék... Mire is gondoltam?

Iszonyattal vette észre, hogy nem tudja, miről jutott eszébe a szó: *rákényszeríteni.*

„Emlékezz vissza... emlékezz... Kényszerítsd rá magad, hogy emlékezz... Hát persze, arra kell kényszeríteni magamat, hogy valamilyen kellemes emléket idézzek fel magamban... Azzal elindítok egy láncolatot, s az olyan, mint az ösvény a hegyekben... Milyen hegyekben? – Nem értette önmagát. – Hogy kerülnek ide a hegyek? Persze – villant fel benne –, amikor apa elvitt a Szent Gotthárd-hágóhoz. Ősz volt, utószezon, a táj teljesen kihalt, csak a kristálytiszta levegő a hegyláncok felett. A völgyben csordák legeltek. A tehenek nyakán csengő. S valami olyan csodálatos harangzúgás, amilyen talán csak újévkor van; amikor az ember még egészen kicsi, és izgatottan várja, hogy milyen ajándékot kap

majd... Csak nem árultam el Müllernek, hogy hogy hívják apámat? – kérdezte ijedten önmagát. – Nem, nem árultam el. Emlékszem, hogy nem. És azt sem, hogy engem egyáltalán nem Iszajevnek hívnak, hanem Szeva Vlagyimirovnak, s hogy apám Szibériában nyugszik, s hogy őt is a Müllerhez hasonlók ölték meg, csak azok éppen oroszok voltak... No, és mi történne, ha bevallanám neki? Nagy baj lenne. Mert ha bármit is sikerül megtudnia, azt azonnal ellenem fordítja. Közölné a Központtal, hogy Szeva Vlagyimirov mindenbe beleegyezett. Ott viszont ki tudja, hogy ki is az a Vlagyimirov? Még Iszajevről is csak hárman tudnak. No látod, rákényszerítetted magad! Sikerült rákényszerítened magad, hogy gondolkodj. Csak el ne aludj, mert utána még rosszabb lesz; megint összezavarodik minden fejedben..."

Stirlitz felemelkedett a fekhelyről, és – első ízben ezekben a szörnyű órákban – érezte a hátizmait. Azonnal visszahuppant, mivel a lábát kábel szorította, a kezét pedig hátrakötözték.

„Élek – mondta magának, – Élek. Élek, és hallom az ágyúdörgést. Az történt csak, hogy a fejemet verték, Willy pedig a fülemhez vágta a vastag kristály poharat... Emiatt hallottam rosszul, de ez nem komoly dolog, majd elmúlik, az orosz kórházban majd megműtenek, és minden rendben lesz..."

Erőtlenül ereszkedett vissza a díványra. Csak most érzékelte igazán az egész testében sajgó fájdalmat, Egész idáig nem érzett fájdalmat, csupán egy olyasféle tompa érzést, mintha testetlen volna. Ilyen lehet, amikor egy ember az élet és a halál mezsgyéjén van: gyengeség és kongó csend.

„Élek – ismételte magában. Élek, s ez egészen biztos, mert képes vagyok rá, hogy érezzem a fájdalmat. A fájdalom számomra most az életet jelenti.

A közelben becsapódott egy tüzérségi lövedék; megcsörrentek az üvegcserepek.

– Hé! – kiáltott fel Stirlitz, és megdöbbent. Hang helyett csak szánalmas hörgés tört fel belőle. Valami történt a hangjával. „De hisz a hangszálakat nem lehet összevarrni – gondolta magában. Ez

talán attól van, hogy amíg vertek, magambafojtottam az ordítást. Pedig mennyire szerették volna hallani! Micsoda örömet okozott volna a számukra, de ezt az örömöt nem szereztem meg nekik. Csak magamban üvöltöttem; ettől fáj ennyire a torkom."

– Hé! – Ismét hörgött egyet, és úgy vélte, hogy nem hallják meg. Muszáj volt fölemelkednie, hogy érezze az egész testét. Lehet, hogy eltörték a lábát, és nem tud felkelni, és járni sem lesz képes. – Hé! Hé! Jöjjön már valaki...

Az ajtó résnyire kinyílt.

– Mit akarsz? – kérdezte Willy.

– Kísérj ki a vécére.

– Hugyozd össze magad – nevetett fel valahogy furcsán, szinte ugatva Willy. – Majd megszáradsz, már nem fagy, itt a tavasz...

„Részeg – gondolta Stirlitz. – Örökké isznak, mint a gyávák általában. Falkában persze, fenenagy hősök, s ha van aki dirigáljon nekik. Ám ha magukra maradnak, akkor rettegnek, és vedelik a konyakot, hogy el tudják viselni."

– Figyelj – hörögte Stirlitz –, figyelj, te kutyafajzat! Agyonlőhetsz, ha Müller úgy parancsolja, s akkor meg is lesz rá a jogod, de arra nem adott neked utasítást, hogy ne vigyél ki a vécére...

Willy bejött hozzá („Jól számítottam – gondolta Stirlitz –, rátapintottam az érzékeny pontjára, a főnökétől való rettegésére"), levette a bilincset, és lábáról is levette az acélabroncsokat, majd az asztalra ült.

– Eriggy – mondta. – Menj...

Stirlitz fel akart állni, de rögtön visszazuhant. Egyszerűen nem volt erő a testében. A fájdalom megint megszűnt, s megint az iszonyatos zúgást hallotta a fejében. Szédült.

Willy röhögött. Újból becsapódott egy lövedék, ezúttal már közelebb. A ház megremegett. Willy felállt, enyhén imbolyogva Stirlitzhez lépett, és a csizmás lábával véres arcába rúgott.

– Felállni!

– Köszönöm – felelte Stirlitz, mert a rúgástól a fájdalom ismét visszatért a testébe. „Lám – gondolta –, a gonoszság néha jót is szülhet, bármennyire hihetetlen. Te jó ég, hogy fáj az egész testem! Mintha nem is lenne arcom, mintha egy forró borogatást raktak volna rá; és miért esik olyan nehezemre, hogy kinyissam a szememet? Talán az orvos adott valami injekciót a szemhéjamba, hogy ne láthassam soha többé az arcukat? Mindegy, megjegyeztem magamnak egy életre... Ó, de hát érdemesített volna egy injekcióra, ha akarta volna, cigarettával is kiégetheti a szememet – mi sem egyszerűbb. Úgy látszik, egyelőre még szükségük van a látásomra..."

Lassan-lassan felkászálódott a padlóról, a kéz remegett, de szüntelenül ismételgette magában: *„Kényszerítsd* rá magad!" Kiköpött egy alvadt vérrögöt, köhögött egyet, és már csaknem rendes hangján mondta:

– Menjünk...

– Várj! – felelte Willy, és kinézett a folyosóra, elkiáltva magát. – Aki még nem fejezte volna be a munkát, maradjon csendben! Nem vagyok egyedül!

Stirlitz imbolyogva haladt, feldagadt ujjaival a falnak támaszkodva, hogy el ne essen. Az egyik ajtónál megállt, megint kiköpött egy csomó alvadt vért – örömet okozott neki a látvány, hogy a vér mint csorog le az akkurátusan felragasztott fehér tapétán. Próbálják csak lemosni! Ez szíven üti őket! Micsoda rendetlenség! Most biztos megver. S valóban, Willy azonnal tarkón vágta. Stirlitz felbukott, és sötét eszméletvesztésbe zuhant...

Müller bevett még két élénkítő tablettát, amelyet Schellenbergtől kapott, és komótosan átöltözött. Kész, vége! Le kell lépni! Kár Eugenért. Meg Willyért is. De még inkább Geschkéért, aki igazán ügyes fiú. De ha megengedi nekik, hogy megmeneküljenek, akkor az egész játszmája dugába dőlhet. Blöffnek fog feltűnni. Stirlitz rendkívüli ember, átlátna a szitán,

meg aztán Moszkvában is kemény emberek vannak, akik kiszámítják az áru értékét. Hamisítványt nem lehet nekik eladni...

Nincs mese! Ahhoz, hogy a végjátékát befejezhesse, még mielőtt az orosz harckocsik lövegének dörgése közepette az ODESSA ösvényén meglépne innen, fel kell áldoznia ezeket a fiúkat, akik remekül dolgoztak és hűségesek voltak hozzá. Egyszerűen vágóhídra kell őket küldenie – ezt kívánja meg a kombinációja... Még ha a házat találat éri is, és Stirlitz meghal ott a többiekkel együtt, az ott összegyűjtött dokumentumoknak hinni fognak. Keresni fogják majd Stirlitzet, és meg is találják – vérbefagyva, kínzások nyomaival. És ez számodra olyan lesz majd, mint egy hűséges ember utolsó levele; készpénznek veszik majd a dezinformációkat, hinni fognak neki. Ő pedig, éppen ő, Müller el fogja érni, hogy Moszkvában vér folyjon, sok vér. Mennyire fontos is ez az ügye számára, hogy folyjon a vér! Ha elfolyik a vér – nincs többé erő, ha nincs erő pusztasággá válik minden...

Felemelte a telefont és tárcsázott. Meghallotta az ismerős hangot. Ez az ODESSA-támaszpont hát rendben van. A többit is kipróbálta. Csak az ötödik szám nem felelt; a lakás valószínűleg találatot kapott. A hatodik és a hetedik várakozik. „Minden rendben – gondolta elégedetten, – de hol van Bormann?”

Kaltenbrunner nehezen tért magához a másnaposságból. Kótyagosan körülnézett, mintha azt várná, hogy valaki kézen fogja. Aztán töltött magának egy konyakot és rágyújtott a létező legolcsóbb és legkeserűbb Caro cigarettára. Csak ezután öltözött fel, aztán bement a titkárnők szobájába. A legfrissebb berlini hírekről érdeklődött – a lelke mélyén csodában bízott.

Itt adták át neki kora reggel Goebbels üzenetének szövegét. Az alt-ausseei tárnákat haladéktalanul fel kell robbantani.

– Hol van Ausseeben a robbantócsoport? – kérdezte Kaltenbrunner, miközben még egy pohár konyakot töltött magának. – Kapcsolják őket azonnal.

A titkár, aki Kaltenbrunnerrel együtt éppen csak most érkezett Berlinből, nem ismerte a helyi viszonyokat; közölte, hogy előbb meg kell tudakolnia a robbantócsoport titkos telefonszámait, mivel azok titkosak, az emberek konspirativ lakásokban laknak, éppen csak hogy nem szlovák útlevéllel...

– Majd én kapcsolom, Obergruppenführer, én tudom a számokat – ajánlkozott készségesen Höttl. Egy lépésre sem távozott Kaltenbrunner közeléből. És kinyitotta az irodájába vezető ajtót.

Itt, amint magukra maradtak, Höttlnek – mint már oly sokszor az utóbbi napokban – Stirlitz jutott az eszébe, nyugodt arca, szürkéskék, keskeny szeme, kissé gunyoros mosolya, a szavai, hogy hogyan kell Kaltenbrunnert sakkban tartani, hogy az ne kövessen el valami helyrehozhatatlant – és azt mondta:

– Obergruppenführer, ön nem telefonál a robbantóknak.

A másik felkapta hosszú lóarcát. A szemöldöke a homlokára kúszott fel, ráncokba gyűrve keskeny homlokát.

– Mi-i-i?

– Ön nem teszi meg ezt – ismételte meg Höttl. – Már csak azért sem, hogy az amerikai tárgyalópartner, Allen Dulles épp most ült Bernben tárgyalóasztalhoz Karl Wolff-fal, minthogy az garantálta az Uffizi Képtár képeinek megmentését. Kész vagyok úgy intézni, hogy Dulles tudomására jusson az ön bátor és nemes cselekedete, ön nem hallgatott Goebbelsre, megmentette a világnak ezeket a felbecsülhetetlen kulturális értékeket – ez erősíteni fogja az ön pozícióit, különösen Himmler árulása után – a nyugatiakkal folytatandó tárgyalások során. Amennyiben nem teszi ezt meg...

– Akkor? Mi lesz akkor?! Én egész mást fogok most tenni: megparancsolom, hogy magát azonnal lőjék agyon...

– Tessék, adjon rá parancsot – felelte Höttl, miközben egyre azon volt, hogy elűzze magától az állandó kísértetet, Stirlitz elkínzott arcát, fekete árnyékokkal a szeme alatt. – De akkor ön az utolsó esélyétől fosztja meg önmagát. Senki más nem tájékoztathatja az amerikaiakat az ön jócselekedeteiről, csakis én...

– Hogyan akarja erről tájékoztatni Dullest? Miből gondolja, hogy egyáltalán hinni fog magának?!

– Hinni fog – felelte Höttl. – Már felvettem vele a kapcsolatot. És én beismertem, hogy ezt az ön jóváhagyásával tettem. Ez az ön érdekében történt... És Alt-Aussee megmentése csak tovább erősíti az ön pozícióit... Karl Wolff volt az, aki ezt elsőnek értette meg, s most ott pihen észak-olaszországi villájában, az amerikaiak védelme alatt...

– És mit tegyek Goebbels táviratával? – kérdezte Kaltenbrunner. – Mit feleljek neki?

– Azt gondolja, hogy vár még választ?

Höttl felvette a telefonkagylót, s még mielőtt tárcsázni kezdett volna, ismét Stirlitzre gondolt, amikor az azt mondta: „Kényszerítse Kaltenbrunnert cselekvésre. Ezek önálló cselekedetekre képtelenek. Valamennyien a bálványuk elnyomása alatt léteznek csak. Ebben van az ő tragédiájuk, és a maga menekvése..."

– Halló, Héja – mondta Höttl, amint meghallotta az SS robbantóosztagos hangját – itt Sas beszél, a Főnök megbízásából: az ő utasítása nélkül a Hegycsuszamlás hadművelet nem hajtható végre...

Héja elröhögte magát – részeg volt. Mondott valamit a társának, majd beleszólt a kagylóba:

– Hallja-e, maga Sas, itt van a Főnök parancsa a Hegycsuszamlás akció végrehajtására, és azt végre is hajtjuk, hacsak ő személyesen nem változtatja meg a parancsot! Annál is inkább, mivel az amerikai tankok itt vannak a közvetlen közelben. Már ki is készítettük a hátizsákokat. Miután befejeztük a munkát, meghívjuk az alpesi legelőkre, ott remekül süt a nap...

Höttl rájött, hogy a Gestapós most azonnal leteszi majd a kagylót, ezért hát, önkéntelenül is megfogadva Stirlitz tanácsát, erőszakosabb lett:

– Figyeljen jobban. Úgy látszik nem értett rendesen. A Főnök személyesen ad magának parancsot, itt van a készüléknél...

Höttl átnyújtotta a kagylót Kaltenbrunnernak. Kisujja körmével megkocogtatta a kagylót. Vörös szemmel, várakozón Höttlre tekintett. A Sturmbannführer letakarta tenyerével a membránt, és azt súgta:

– Mondja, hogy most kapott parancsot személyesen Goebbels birodalmi minisztertől: Berlin különleges parancsa előtt tilos robbantam... Na, beszéljen már!

– És ha nem hallgat rám? – kérdezte tanácstalanul Kaltenbrunner, és Höttl szinte utálattal gondolt arra, hogy micsoda gyámoltalan, nyúlszívű idióta dirigált neki évek hosszú során át.

– Fenyegesse meg, hogy agyonlöveti – mondta, alig leplezve undorát, – Akkor engedelmeskedik majd.

Kaltenbrunner kezébe vette a kagylót, köhögött egyet, és a mindenki számára ismert, ugató hangon, iszonyú bécsi kiejtéssel elüvöltötte magát:

– Itt a Főnök! A Sastól kapott parancsot maradéktalanul hajtsa végre! Ezt követeli a birodalom legmagasabb érdeke! Ha nem a parancs szerint cselekszik, azonnal agyonlövetem! A személyes parancsomig a bányát felrobbantani tilos!

33.

Az április 30-ra virradó éjjel Hitler mégsem tudta rászánni magát az öngyilkosságra. Reggel bement a tanácsterembe, mint rendesen, most is pontosan kilenckor. Simára volt borotválva. A keze a szokásosnál kevésbé remegett.

Elsőnek Berlin katonai parancsnoka, Weidling altábornagy tett jelentést.

– A harcok a Kantstrasse és a Bismarckstrasse között folynak. A korábbihoz hasonlóan feszült a helyzet a Kurfürstendammon... Az orosz harckocsik hétszáz méterre vannak a birodalmi kancelláriától... Semmi remény arra, hogy Wenck hadserege benyomulhasson a városközpontba, Führerem... Ismételten azzal a kéréssel fordulok önhöz, egyezzék bele, hogy a hozzánk hű egységek biztosítsák a bunkerból való távozásunkat. Még mindig rendelkezem olyan erőkkel, amelyek biztosítani tudják a kitörésünket Potsdamba. Ott pedig már csatlakozhatunk Wenckhez...

Bormann megakadályozta, hogy Hitler válaszolhasson, mert azonnal elébe vágott:

– Mi a garancia arra, hogy a Führer nem kerül az ellenség kezére? Vállalja a felelősséget azért, tábornok, hogy ne következzék be a lehető legnagyobb tragédia?

– Abszolút garanciát természetesen nem adhatok – felelte Weidling az ajkát rágva –, de az embereim mindent el fognak követni a Führer megmentéséért.

Hitler hallgatott, üres, kerek szemeit hol Bormannra, hol Weidlingre meresztette.

Végül is Goebbels szólalt meg.

– Tábornok – mondta –, határozott választ várunk öntől. Ön, személyesen ön, Weidling, garantálja számunkra, hogy a Führer élete a kitörés alatt nem lesz életveszélyben? Hogy nem eshet fogságba? Mert ha ez következne be, akkor önnek nem mielőttünk, hanem a történelem ítélőszéke előtt kell felelnie...

– Goebbels doktor, a háború az háború – felelte nyersen Weidling. – Az ütközetek törvényei mellett rendkívül nagy szerepet játszanak a véletlen kiszámíthatatlan tényezői is...

Bormann szomorúan és együttérzőn tekintett Hitlerre. A Führer pedig alig észrevehetően elmosolyodott, és halkan azt mondta:

– Köszönöm önnek, tábornok. Hálás vagyok a hűségéért és a rólam való gondoskodásáért. De úgy döntöttem, hogy itt maradok...

A kétórai ebédjére a Führer meghívta szakácsnőjét, Frau Martzialit, személyi titkárát, Gertrud Jung asszonyt és a két gyorsírónőt Lisét és Ingeborgot. Hitler figyelmesen követte a tekintetével amint Eva – most már nem Braun, hanem Hitler – tele tölti borral a magas, nehéz, talpas kristálypoharakat. A bor illatától az ebédlőben az első dértől megcsípett szőlőskertek aromája lengett. Ilyen zúzmarás, gyenge fagyok szoktak lenni október vége felé Bécsben.

A Führer megkóstolta a levest, és megjegyezte:

– Frau Martziali önmagán is túltett a konyhaművészetben. Ez a spárga egészen egyszerűen csodálatos... Ifjúkoromban hosszasan el tudtam gyönyörködni a linzi piac zöldséghegyein, de soha nem vettem a bátorságot, hogy lefessem a természetnek azt a gazdagságát, amivel a föld megajándékoz bennünket...

Megszokta, hogy az asztalnál mindenki mozdulatlanná válik, ha ő beszélni kezd. Bormann általában kissé előrehajolt, figyelmesen hallgatva minden szavát, néha gyors feljegyzéseket tett egy picinyke ceruzával egy ugyancsak picike – mindössze gyufásdoboz

nagyságú – noteszébe. Most azonban Bormann nem volt ott az asztalnál. Nem volt ott Goebbels, Göring, Himmler, Keitel és Speer sem; nem voltak ott azok, akiket megszokott, a titkárnők viszont, akiket a főhadiszálláson végzett munkájuk egész ideje alatt most először hívott meg ebédre, tovább ették a spárgalevest, és az ezüstkanalak koccanása a tányérokon olyan szentségtörőnek és természetellenesnek tűnt fel a Führer számára, hogy fájdalmasan elkomorult arccal tekintett a pompás szürke kosztümöt viselő Evára – a kosztüm sötét színét még jobban kiemelték azok a briliánsok, melyek platinaóráját díszítették –, felsóhajtott, és komoran elhallgatott.

Miután felszolgálták a nyúlpecsenyét, Hitler elé pedig letették a tojáskodettet karfiollal, a Führer meghallván az ebédlő sarkában álló magas óra ütését, megremegett és lehajtotta a fejét.

S abban a pillanatban újra beszélni kezdett. A szó most a menekvést jelentette a számára. A reményt. Azt, ami lehetővé tette, hogy itt maradhasson ezek között a nők között, akik még életben vannak, szépek és kedvesek. Istenem, hogy mennyivel lágyabbak, hűségesebbek, finomabbak a férfiaknál!

– Tegnap éjjel anyámat láttam álmomban – dünnyögte Hitler, s köhintett egyet-kettőt, mintha a hangját próbálgatná. Az utóbbi napokban, az injekciók után mindig elgyengült a hangja. Felhívta erre az új orvos figyelmét, de az azt mondta, hogy ez a szervezet természetes reakciója a friss levegő hiányára – nincs semmi ok az aggodalomra. – Álmomban egészen fiatalnak láttam, mint azokban a napokban, amikor Braunauban lakott. Miközben láthatatlan őrökkel ijesztgettem magam, mindennap átmentem a régi városkapun, és én, a szegény külvárosi gyerek ott termettem a város főterén, ahol már kinyitottak a vendéglők és kávéházak, szólt a zene, kihallatszott az elkényeztetett, költöztetett gyerekek nevetése... Néztem őket és borzalmasan szégyelltem kopott cipőmet és öreg, kinőttes kabátomat, amiben saját magam számára is rettenetesen ágrólszakadtnak tűntem fel... És valami iszonyatos

gyűlöletet kezdtem táplálni mindazok iránt, akikből jólápoltság áradt és az élet élvezete, mert...

Hitler ismét elkomorult, mert elfelejtette, hol is kezdte el a gondolatsort, és mit akart megvilágítani ezzel az eszmefuttatással. Kínzón próbálta felidézni az első mondatot, de az a körülmény, hogy a hölgyek ügybuzgón szeletelték a húst, és továbbra is csak az evésre koncentráltak, olyannyira sértőnek tűnt fel a számára, hogy alig tudta visszatartani a könnyeit.

Amikor észrevette, hogy Eva nem őrá néz, hanem a tanácsterembe vezető ajtóra, Hitler megremegett. Fejét a válla közé ejtette. Olyan érzése volt, mintha Bormann állna ott, mereven tekintve a tarkójára, azt fejezve ki egész lényével, hogy itt az idő, ütött az óra. Nem lehet tovább várni. A nemzetnek szüksége van arra, hogy távozzék. Ez megerősíti azoknak az erejét és szívét, akik folytatják majd a harcot az ő ügyéért. Milyen szörnyű az élet! Mennyire keményszívűek, akik őt körülveszik! Miért is nem tesznek valamit? Hiszen tehetnének, kell, hogy tegyenek valamit, hiszen ez olyan borzalmas – eltávozni a nemlétbe!...

„Nem, nem akarom, nem tudom, olyan kellemes itt ülnöm, ezek között a hölgyek között. Egyenek csak, semmi baj, megbocsátom a figyelmetlenségüket. Csak beszélhessek, csak élhessek még tovább, csak ne legyen mindenütt az az iszonyatos csönd, ami a lövés után jön. Képtelen vagyok, hogy meghúzzam a ravaszt, én nem vagyok bűnös, azok a bűnösök, akik itt voltak mellettem, nekik kellett volna jó tanácsokkal ellátniok engem, de valamennyien gyáván hallgattak, csak magukra, a saját hasznukra gondoltak. Gyáva kis egerek, kikkel is vettem körül magam. Te, jó ég?!”

Eva hirtelen felállt, Hitler ettől még jobban összegörnyedt és zaklatottan pillantott körül.

– Kedvesem – fordult hozzá Eva, és ez a megszólítás teljesen sokkolta a Führert, végigpillantott a titkárnőkön, ám senki sem figyelt rá. Itták a bort és ették a finom falatokat. Eva most már a

hites felesége, miért is ne szólíthatná így. – Azonnal visszajövök, csak elfelejtettem táviratozni a nővéremnek, elnézést kérek...

– Ha az áruló Fögeleinról van szó, nem engedem, hogy egy szóval is a részvétedet nyilvánítsd neki! – mondta Hitler.

– Kedvesem – felelte Eva már az ajtóban állva –, rólunk kettőnkről van szó...

Hitler arra gondolt, hogy Eva most valami olyat tesz, ami idevarázsolja a menekvést. Csodára várt. Mindegy, hogy kinek a személyében, csak megmaradjon a remény, csak teljenek a percek, az órák, a napok, aztán majd csak történik valami, muszáj, hogy történjen valami, ami a menekvést jelenti majd...

Eva pedig bement a rádiósszobába és megkérte, hogy továbbítsák nővérének az alábbi szövegű táviratot Obersalzbergbe: „Kérlek, azonnal semmisítsd meg a naplóimat!"

Tudta, hogy miért kéri ezt. Naplót vezetett 1935-ben, amikor éppen csak hogy elkezdődött a kapcsolata Hitlerrel. Leírta azt a februári napot, amikor Hitler elment hozzá, és elmondta, úgy döntött, hogy egy házat ajándékoz neki. Micsoda boldogság volt ez a számára! Aztán meg szinte majd beleőrült a féltékenységbe, amikor Hitler elutazott Goebbelshez, ahhoz az undorító kerítőhöz, és hosszú órákat töltött az énekesnő Ondra, a dromedár Max Schmelling és felesége társaságában... Eva rettenetesen szerelmes volt bele akkor, mert ő volt az első férfi az életében... Milyen szörnyű volt, amikor elküldte azt a levelet, melyben öngyilkossággal fenyegetőzött, ha nem válaszolna neki! És mennyire szenvedett azokban a napokban, a válaszra várva, mi minden át nem futott az agyán! Lehet, hogy olyan pillanatban kapja meg a sorait, amikor nincs éppen hangulata hozzá, lehet, hogy egyáltalán nem is kellett volna írnia... „Istenem, tedd, hogy beszélhessek vele, holnap már késő lesz..." – suttogta folyton, és bevett harmincöt szem altatót...

Eva Hitler asszony ott ült a rádiós mellett, aki leadta a nővérének szóló üzenetet, és eszébe villant az az éles fájdalom, amelyet akkor érzett, amikor az orvos befejezte a gyomormosást...

Olyan jó volt utána elaludni, csodálatos dallamokat hallott, majd teljes csend lett, nyugodt, mély csend...

Hitler megint körüljárta az előtte felsorakozott embereket, és újra kezet fogott mindegyikükkel. Visszafogottan köszönetet mondott nekik. Ismét kutatóan tekintett a szemükbe és újra a szomszédos szobákból kihallatszó zajokra figyelt: onnan nevetés, zene és pezsgős üveg pukkanásának a hangja szűrődött be...

Amikor becsukta a dolgozószoba ajtaját, az előszobában megcsörrent valami.

– Ki van ott? – kérdezte rémülten. – Ki az?

– Én – felelte Bormann. – Itt vagyok ön mellett, Führerem.

Az előtérben állt, Goebbelsszel együtt. A benzineskanna csörrent meg, amit Bormann magával hozott. Goebbelset enyhe remegés rázta meg. Az arca szinte észrevehetően elsárgult...

Eva teljes nyugalommal vette be a mérget, a fotelban ülve. Miközben fogaival szétharapta az ampullát csak egy parányit hajolt hátra, majd erőtlenül leejtette a kezét.

Hitler hosszasan sétált a halott asszony körül, egyre mormogva valamit. Megsimogatta Eva arcát, elővette a pisztolyt és a szájához emelte.

Elfogta a félelem.

„Nem – suttogta –, nem, nem, nem akarom! Ez nem igazság! Hazugság minden! Nem akarom! Rá kell kényszeríteni magamat, hogy felébredjek? Anyám, fel akarok ébredni!...”

Aztán a gondolatok valahogyan furcsán kavarogni kezdtek az agyában, és elkezdett mind gyorsabban járkálni a fotel körül – melyben a halott Eva ült – és mind gyorsabban és nevetségesebben suttogni valamit az orra alatt...

Bormann az órájára nézett. Már húsz perc telt el.

Megérintette Goebbels vállát és kinyitotta a dolgozószoba ajtaját.

Hitler észre sem vette őket, tovább folytatta sétáját a fotel körül. A jobb kezében ott szorongatta a pisztoly agyát.

Bormann szétnyitotta Hitler hideg ujjait, kivette belőle a Waltert, odaillesztette Führere halántékához, és meghúzta a ravaszt...

Néhány pillanat múlva a szoba megtelt emberekkel. Goebbelst zokogás rázta, Bormann egyre vigasztalta...

Azután Bormann behívatta Weidlinget a tanácsterembe, és azt mondta:

– Tilos bármilyen körülmények között, bárkinek is mondania bármit a Führer haláláról. Még Dönitz sem tudhat róla. Világos?

Utána magához hívatta Krebs tábornokot, és átadott neki egy lepecsételt borítékot.

– Ezt a levelet személyesen Zsukov marsallnak kell átadnia. A vörösök békejavaslataival tér majd ide vissza. Nyugaton senki sem tud a Führer haláláról. És az új kormány összetételét sem ismeri senki. Hitler végrendeletéről is csak az oroszokat tájékoztatjuk. Ezt a gesztust feltétlenül értékelniük kell. Azzal a javaslattal megyünk hozzájuk, amit ön még negyvenegyben tett. Akkor önt félreállították. Most az összes kártya az ön kezében van. Isten áldja, tábornok, várjuk az oroszok bölcs válaszát!

34.

Müller elgondolkozva ült a tükör előtt és az arcát kémlelte. Az ágyúdörej szünet nélkül hallatszott – a harcok már a közvetlen közelben folytak. Itt az ideje, hogy távozzék.

Az arca, mely a tükörből visszanézett rá, egy tökéletesen ismeretlen arc volt. A füle mellett húzódó friss sebhelyről csak egy szakértő tudta megállapítani, hogy a bőr összevarrásától származik. Bal arcán zúzott sebesülés nyoma látszott, állát őszes borosta borította, haját mákos-őszre festették, és egész rövidre vágták, magasra stuccolva. Viseltes, bő kabátjának zsebében levő iratai Werner Driebs névre szóltak, aki a Német Kommunista Párt tagja volt, és a Vörös Hadsereg szabadította ki az ortsi koncentrációs táborból. Az iratok között volt egy olyan dokumentum is, mely arra kérte a szövetséges szerveket, hogy adjanak meg neki minden segítséget. Karján pedig ott viselte a fogoly lágerbeli sorszámát.

Nézte tükörbeli arcát, hallgatta az ágyúszót, és eszébe jutott az a nap, amikor Himmler átadta neki a Brigadeführer rangjelzést. Csaknem a fülében hallotta azt az ovációt, amely felhangzott ott, a müncheni Gestapo tölgyfatermében, látta barátai és ellenségei ragyogó arcát, amint felállva köszöntik őt. Emlékezett rá, amint később amikor befejeződött a hivatalos ünnepség, Himmler meghívta az új SS-tábornokokat a bankett-terembe, és pezsgővel köszöntötte őket, Müller meg egyre csak azt várta, hogy mielőbb vége legyen ennek a cirkusznak, és rohanhasson Lottéjéhez. A lány szerette őt – legalábbis ő úgy hitte, igazán szereti –, ő meg egyenesen imádta. Ám a bankett-teremben hosszú üdvözlő beszédek követték egymást – mindenki csillogni akart a birodalmi vezető előtt: az szívesen hallgatta az alárendeltjei beszédeit, így

hát Müller csak tíz órakor juthatott el a kis házhoz, ahol a barátnője lakott. Az ablakok sötétek voltak. „Elaludt a kedvesem” – gondolta gyengéden, és halkan nyitotta ki saját kulcsával az ajtót. Ám a szobákban nem volt senki...

Csak három év múlva tudta meg, hogy Lotte Heydrich Reichsführer ügynöke volt, és azokat ellenőrizte, akiket magas előléptetésre szántak, a szerelmet csak mímelte. Te jó isten, de mennyire! Bárcsak folytatta volna, még ezt is megbocsátotta volna neki. De aztán világossá tették a számára: a Reichsführer sohasem egyezne bele, hogy a Gestapo főnöke elváljon a feleségétől; mit szólna hozzá a világ? Müller a fogát szívta a képmutatás láttán, mert jól tudta, hogy Heydrichnek van egy gyereke a szeretőjétől, akit egy München közelében lévő kastélyban rejteget, s akinek egymás után veszi a legdrágább autókat. Őt viszont megfosztja élete egyetlen örömétől, Lottétól. Hát, el lehet valaha is felejteni az ilyesmit?

Megszólalt a telefon. Bormann jelentkezett.

– Az ellenőrzése alatt tudja még tartani a vonalunkat?

– Egyelőre még igen. Mikorra lesz itt?

– Rövidesen. Az embereinek gondjuk van a „negyvenhetesre”?

– Minden rendben.

– Tartsuk állandóan a kapcsolatot.

– Értem.

Aztán annak a kerületnek a Gestapo-osztálya jelentkezett, amelyben az a lakás volt, ahol Stirlitzet fogva tartották.

– Az orosz tankok mintegy két kilométerre vannak innen, Gruppenführer! A Hitlerjugend-fiúk páncélöklökkel megállították őket...

– Köszönöm. A dokumentációt megsemmisítették?

– Igen, valamennyit.

– Helyes! Várjanak további utasításra.

Müller óvatosan letette a kagylót. Az órájára nézett, és maga is csodálkozott, mennyire menetrend szerint történik minden. „De hát, miért is csodálkozom – gondolta. – Valamennyiünkben van

egy belső óra. Én állandóan hallom a belső órám ketyegését... Mi a fenének kell nekem összekötnöm a sorsomat Bormann-nal? Vak, mint a gazdája! Az én, a mi gazdánk, ne akard magad tisztára mosni, neked is részed volt benne, semmi értelme most másra kenni a dolgot! De hiszen Bormann valóban vak. Az oroszok soha nem fognak vele szóba ereszkedni, ez világos, mint a nap! És ha mégis? Hiszen harminckilenc augusztusában, amikor az angolok elkezdték a huzavonát, a levegő meg teljesen puskaporos volt, Sztálin leült a tárgyalóasztalhoz Ribbentropp-pal. És most is tudják tőlem Moszkvában, hogy Göring és Himmler tárgyalásokat folytat az angolszászokkal. Kizárt dolog, hogy Sztálint ne tájékoztatták volna Stirlitz rádióadásairól. Bormann jól mondta, hogy a Kreml tud Wolff berni küldetéséről, hiszen Stirlitz a legmagasabb szinttel tartja a kapcsolatot... Nem, mégsem – ismételte magában határozottan Müller –, Sztálin nem ül egy asztalhoz Bormann-nal."

Müller, isten tudja hányadszor, megint arra gondolt, hogy hibát követett el. Most még van idő, hogy egyedül távozzék az ODESSA csatornáin. „Ez a hálózat sokkal inkább az én művem, mint Bormanné, bár a pártnak természetesen vannak olyan szálak a kezében, amelyeket én nem ismerek. De még mindig nem késő, vannak még megbízható »ablakok« nyugat felé... És ha Bormann mégiscsak lelép? Vagy megegyezik az oroszokkal, ami végső soron ugyanolyan szituációt idéz elő? Akkor a napjaim meg Vannak számlálva. Bormann soha nem bocsátja meg ezt nekem. Akkor elkapnak, világos, mint az egyszeregy... De az, amit Stirlitznek tennie kell, amit egyszerűen muszáj megtennie, az lesz az én végjátszmám. És merő képtelenség, hogy Sztálin ne higgyen annak, amit Stirlitz magával visz. A Gehlen által összegyűjtött valódi információk és az általam beledolgozott hamisak olyan elegyet alkotnak, ami kegyetlenebb bármilyen bombánál. Ahogyan Bormann-nak megígértem, ez robbanni fog. És olyan port ver fel Oroszországban, hogy azt nem élik túl. Kihúzza a lábuk alól a talajt, a testvérek felkelnek egymás ellen. Patakokban folyik majd a vér, hullanak a fejek... És amikor kiirtották egymást, akkor

lecsaphatnak a szomszédok rájuk... Ó, bárcsak megélném, de szeretném is megélni!”

Joseph Rhua tíz perccel a telefonhívás után érkezett. Müller konspirativ lakásától két háztömbnyire, a saját lakásában várta a telefonhívást.

– Barátocskám – mondta Müller –, fogd ezt a hátizsákot. Akna van benne... Olyan, amilyennel valaha Madridban dolgoztál...

– Az a típus, amihez van egy külön kis szerkezet, és el kell forgatni?

Müller elmosolyodott:

– Pontosan az.

Az asztalfiókból egy lapos pénztárcát vett elő és átnyújtotta Rhuának.

– Tedd a zsebedbe. A pénztárcát egymás után ötször ki kell nyitni és be kell csukni. A hatodikra minden a levegőbe repül. Jegyezd meg a címet...

Rhua noteszért nyúlt. Müller megragadta a karját.

– Elment az eszed? A címet vésd jól az eszedbe. Felírni tilos, érted? Az udvarokon keresztül menj, egy órád van rá, legfeljebb kettő...

Megadta a címet, elismételtette néhányszor, majd megmutatta Rhuának az utcát és a házat Berlin összehajtható kis zsebtérképén. És végül a jelszót is közölte vele.

– Ne felejtsd el: azzal kell befejezned, hogy: *írja alá!* Az a fiú – Eugennek hívják –, akihez küldlek, olyan, mint egy automata. Ha csak egy szót is tévedsz, menten keresztüllő. Add át neki a hátizsákot és várd meg, amíg elvezeti melletted a vécére Stirlitzet. Emlékszel még rá? Te intézted el a villájában a sofőrömet, Hansot. Százszor is megmutattam neked Stirlitz fényképét. Amint megpillantottad, siess el, ne várj egy percet sem, és nyitogasd a pénztárcát. Amint meghallod a robbanást, lépj olajra. A titkos helyeid itt vannak a fejemben. Várd meg, míg felveszem veled a

kapcsolatot... Te patyolattiszta vagy, szerencsédre nem léptél be a pártba, én pedig elégettem az összes terhelő iratot, ami ellened szólhat, úgyhogy játszd meg azt, aki sokat szenvedett, az ilyeneket szeretik. Különösebben ne bonyolódj bele a dolgokba; de segítsd az oroszokat, amiben csak tudod. Hasznos lesz a jövődre nézve. No, ég áldjon!...

Megölelték egymást. Rhua elment, Müller pedig föl-alá kezdett járkálni a szobában, tanulgatva az új járást – enyhén sántikálni, s nehézkes mozdulatokkal...

Robert (egy másik régi müncheni bűnöző, éppenséggel az, aki eltette láb alól Müller tulajdon fiát), a szomszédos ház ablakából figyelte mindazt, aminek meg kellett történnie. S amint megtörtént, azonnal telefonált Müllernek. Még azt is jól látta, hogy amint a vörös lángok felcsaptak a kis kastély ablakában, a robbanás hatalmas ereje az úttestre vetette Eugen felsőtestét. A bal karja leszakadt – a jobb karja magasra lendült, mintha csak köszöntésre emelte volna...

Stirlitz pedig mindent pontosan úgy tett, ahogy – az ő tudtán kívül – Müller megrendezte és remélte.

Amikor a robbanás leszakította a vécé ajtaját, iszonyatos fájdalom hasított a bal könyökébe – a karja szinte élettelenül csüngött alá. A füle állandóan zúgott; olyan volt, mint északon a fjordoknál a tenger soha nem szűnő robaja. Kitámolygott a folyosóra. Vastagon gomolygott a füst és a por, mindent belepett. Alig lehetett levegőt venni.

Stirlitz megbotlott valamiben, lehajolt. A lábánál Willy feküdt, szétnyílt koponyával. Gépiesen kivette a pisztolyát a bőrtokból, zsebrevágta és akkor az ajtóhoz lépett, amely mögött nem sokkal ezelőtt még hangokat hallott... Ott kell lennie Gehlen archívumának. A szoba falai ledőltek, a por még nem ülepedett le. Kinyújtott jobb kezével szinte vakon tapogatózott. Az ujja valami

fémet tapintott ki. „Igen, ez az – mondta magában –, itt a széf. Mégpedig nyitva.” Itt kell lenniük azoknak a mappáknak is, amelyeket egyszer Müller mutatott meg neki. „Vagy talán jobb lenne itt megvárni az enyéimet? – fontolgatta. – Hiszen itt vannak már a közelben. De mi lesz, ha Müller ideküldi az embereit? Bizonyára mindent megtesz, hogy megmentse ezeket az anyagokat? El kell vinned innen mindent, amit csak tudsz... A két mappát feltétlenül. De hogy viszed magaddal, amikor a bal kezed teljesen használhatatlan? Legfeljebb majd a fogammal tartom. Próbáld meg az egyik kezedbe fogni mindet. Nehéz, persze, de majd csak megbirkózol vele! Ez mind semmiség ahhoz képest, amikor a füledet csavargatják, és folyton azt kérdezik, hogy hívták az apádat, aztán meg az arcodba rúgnak...”

Lement a lépcsőn. Imbolygott, mintha felöntött volna a garatra. Kilépett a néptelen utcára és óvatosan elindult a házak falai mentén arrafelé, ahonnan lőttek, és ez már egészen közel volt. A keze elzsibbadt a nehéz súlytól, de csak ment előregörnyedve, nem figyelt semmire sem, a feje most is egyre zúgott, a halántékában pedig éles, hasogató fájdalmat érzett, ami néha enyhült egy kicsit, és akkor minden forogni kezdett a szeme előtt. Rosszul volt, egyre rosszabbul. De a legjobban attól félt, hogy minden erejét elveszti és összeesik...

Szemben vele, ugyanabban az utcácskában a fal mellé húzódva kúszott feléje Gleb Prosljakov, a felderítőszázad tizennyolc éves őrmestere. Tudta, hogy a szomszédos házakban fiatal fiúk vannak páncélöklökkel felszerelve. A parancsnok azt mondta, kár a gyerekekért, és azért küldte el, hogy derítse fel, hogyan lehetne őket megkerülni... „Hadd éljenek ezek a taknyosok. Tizenöt évesek – mit értenek az egészből? Becsapták őket. Majd átneveljük őket a győzelem után.” Prosljakov óvatosan lépkedett, arra gondolva, hogy valamelyik ilyen feketeruhás gyerek még golyót ereszt a hasába – túlságosan is néptelen itt minden. „Jaj de nem szeretem,

amikor az egyik oldalon süvít minden, a másik meg kihalt és csendes – ez nem lehet ok nélkül. És valóban van is oka...”

Amint kikémlelt a sarok mögül, megpillantotta a feketeruhás német tisztet. „Gyere, gyere csak fritz, részeg vagy látom. A félelemtől jól beszívtál. Az aktatáskád meg dugig van órákkal meg gyűrűkkel. Na gyere csak közelebb, te mákvirág, hadd vágjalak jól kupán...”

És ebben a pillanatban Stirlitz is észrevette őt – látta a gimnasztyorka fölé húzott bőrkabátját és a vörös csillagot a sapkáján, amit hetykén a bal szemöldökére húzott, s félig roggyantott csizmaszárát – annak idején, huszonegyben, Jeronim Uborevics hadseregében azok gyűrték így le a csizmaszárukat, akik kiváló táncosok voltak. Hát, még a mostani legények is felidézik a múltat? Köszönöm, hogy emlékszel, katona! Emlékek nélkül nem lehet élni...

Stirlitz érezte, hogy az örömtől mosolyra húzódik az arca. Nehezére esett a mosoly – a homlokán és az állán lévő sebek húzódtak, de mindegy, nem tudta magába fojtani az örömét...

„No nézd csak, hogy vicsorog a gazember – gondolta Proslajkov – az egész pofája vérben úszik, biztos jól elverték a bitangot. No, és a pofája... Micsoda gonoszság ül rajta, fasiszta vadállat...

Stirlitz felemelte a karját a vörös csillagos sapkás fiúval szemben. Mindkét karját szerette volna felemelni, de a bal nem engedelmeskedett – lógott, akár a rongy. Még egy perc, és megölellek téged, kedves hazám fia...

„De hisz a táskában akna is lehet – gondolta riadtan Prosljakov. – Lehet, hogy fanatikus, vagy őrült, ide hajítja a lábam elé, s aztán csak egy gödör marad…”

„Sssss!” – csapódott be a ház falába Prosljakov feje fölött egy lövedék. „Sssss!”

Prosljakov térdre esett, és előrántva a géppisztolyát leadott egy sorozatot a feketeruhás németre. Az kiáltott valamit. Prosljakovnak úgy rémlett, hogy oroszul. Leadott még egy sorozatot, de az SS egyre csak futott feléje, s egyre hangosabban kiabált… „De hisz ez tényleg oroszul kiabál, micsoda egy ördögfajzat?!”

A harmadik töltény hangját Prosljakov már nem hallotta – a golyó pontosan a szívébe talált. Azonnal meghalt…

Klaus Borchard, a Hitlerjugend tagja, aki a harckocsi-elhárító század harcálláspontját biztosította, amint megpillantotta, hogy lövése nyomán az orosz katona elesett, odarohant a Standartenführerhez, aki mozdulatlanul feküdt a földön. A karjánál fogva megragadta, feldobta a vállára és becipelte az udvarba. Onnan pedig le a pincébe. Itt a telefonnál (a titkos vonalak még mindig zavartalanul működtek), Parteigenosse Sieberstein Blockführer tartotta az ügyeletet. Amint megpillantotta a sebesült rangjelzését, azonnal rákiáltott a fiúkra:

– Vigyétek a Standartenführert a pincéken keresztül azonnal a parancsnoki harcálláspontra! Azonnal!

A parancsnoki ponton a hangszóróból Goebbels hangja üvöltött: „Wenck tábornok hadserege áttörte az oroszok állásait, és Berlin felé közeledik. Mindent elsöpör, ami az útjába kerül! Ütött a győzelem órája!”

Levetkőztették és bekötözték Stirlitzet, majd hordágyon a titkos, földalatti hálózaton keresztül útnak indították a központ felé. Ott készítették elő a kitörést az utolsó „ablakon” keresztül.

A kitörést irányító Obersturmbannführer szintén felfigyelt Stirlitz rangjelzésére. A civil ruhát viselő Gauss Standartenführerhez fordult.

– Ez a mienk...

– Vegye fel a kapcsolatot Krauséval – mondta Gauss. – Ő felel az ODESSA-hálózatért. Addig is öltöztessük át ezt a szerencsétlent...

– Nincs már benne élet...

Gauss élesen vágott vissza:

– Majd ha meghal, akkor mondhatja, hogy nincs benne élet... Ameddig egy SS él, addig él!

Két óra múlva a 24-9 számú T–34-es harckocsi, amelynek parancsnoka Nigmatullin alhadnagy volt, áttörve a Hitlerjugend wanseei védelmi vonalát, előrehatolva bal oldali lánctalpával végigrobogott azon az aktatáskán, melyben a Gehlen–Müller „dokumentumok” voltak, alaktalan, barna masszává téve mindazt, aminek a moszkvai Központ kezébe kellett volna kerülnie...

Vaszilij Ivanovics Csujkov, a nyolcadik gárdahadsereg hadseregparancsnoka általában halkan, lassan beszélt, szinte megrágva minden egyes szót. Ezért, amikor május elsejének kora reggelén Zsukov marsall igencsak elcsodálkozott, amikor a telefonban meghallotta Csujkov csengő, pergő beszédét, olyan idegenül hangzott számára ez a hang.

– Krebs tábornok fordult hozzám, marsall elvtárs! – jelentette Csujkov. – Mint parlamenter! Most fordították le a levelet, amit magával hozott, beolvasom:

> *„A körünkből eltávozott Führer végrendeletének értelmében, felhatalmazzuk Krebs tábornokot a következők közlésére.*

Közöljük a szovjet nép vezetőjével, hogy ma, tizenöt óra harminckor önként távozott az élők sorából a Führer. Törvényes jogánál fogva, a Führer az általa hagyott végrendeletében a hatalmat Dönitznek, Bormann-nak és nekem adta át. Én felhatalmaztam Bormannt, hogy vegye fel a kapcsolatot a szovjet nép vezetőjével. Ez a kapcsolat elengedhetetlen ahhoz, hogy a legnagyobb veszteségeket elszenvedett hatalmak megkezdhessék a béketárgyalásokat. Goebbels."

A végrendelet szövegét is átadta nekünk, marsall elvtárs, és abban szerepel az új kormány listája...

Zsukov enyhén megborzongott. Nem tudott azon nyomban válaszolni Csujkovnak. Lenyelte a torkában keletkezett csomót, melytől alig tudott levegőt venni, majd, miután köhintett egyet, azt mondta:

– Azonnal odaküldöm önhöz Szokolovszkijt, várja meg.

Miután elküldte Csujkovhoz Vaszilij Szokolovszkij hadseregtábornokot, felvette a telefonkagylót, és a közvetlen vonalon megkérte, kapcsolják neki Sztálint.

– Sztálin elvtárs épp most feküdt le aludni – mondta Vlaszik tábornok, a legfelsőbb főparancsnok segédtisztje.

– Kérem, keltse fel ismételte meg Zsukov, ismét köhintve egyet. – Sürgős ügyről van szó, ami nem várhat reggelig...

Sztálin összerezzent álmában, amikor meghallotta a halk kopogtatást az ajtón, Lassan felkelt az alacsony díványról, Futólag az ablak felé pillantott; látta a füstszínű, éppencsak világosodó eget, és arra gondolt, hogy valószínűleg bekövetkezett, amiről este a hírszerzés főnöke beszélt neki, és sietősen öltözködni kezdett.

Amikor felvette a telefont, röviden és tompán azt mondta:

– Sztálin...

Zsukov, érezve, hogy az izgalomtól összeszorul a torka, jelentette:

– Sztálin elvtárs! Csujkovhoz parlamenter érkezett a birodalmi kancelláriától...

– Krebs tábornok? – érdeklődött a Legfelső Főparancsnok, és mintegy magyarázólag hozzáfűzte. – A német vezérkar új főparancsnoka...

Zsukovnak akkor fel sem tűnt, hogy Sztálin már tudja az új vezérkari főnök nevét – teljesen hatalmába kerítette az a hír, hogy Hitler nincs már az élők sorában; ezért, anélkül, hogy a kérdésre válaszolt volna, azonnal elkezdte a Führer végrendeletének felolvasását, és az új birodalmi kancellár, Goebbels üzenetét Sztálinhoz, a szovjet nép vezetőjéhez.

Sztálin azonnal felfigyelt rá, hogy Goebbels levelében pontosan meg van határozva: Bormann kapott megbízást arra, hogy vele tárgyaljon. Eszébe jutott a hírszerzés főnökével folytatott egyik régi beszélgetése, amelynek során az közölte vele, hogy a berlini rezidensétől kapott információ szerint éppen Bormann lesz az, aki békejavaslatot fog tenni...

Arra gondolt, hogy talán túlságosan szigorú volt, amikor kételkedéssel fogadta annak a bizonyos „kilencesnek” az információit, aztán hirtelen Hitler arcát látta maga előtt, amelyet gyakran volt szerencséje látni azokon a híradófilmeken, melyeket Bolsakov az állami filmbizottság elnöke hozott el neki vetítésre, és igyekezve visszafojtani az izgalmát, azt mondta:

– Megkapta a magáét, a bitang! Kár, hogy nem sikerült élve elfognunk... Hol a holtteste?

– Krebs tábornok azt közölte, hogy a holttestet elégették a birodalmi kancellária udvarán.

Egész idő alatt, amíg Zsukov Goebbels üzenetét és a Führer végrendeletét olvasta, Sztálin egy kis asztal mellett állt, amelyen telefonkészülékek sorakoztak. Rövid hallgatás után kimondta, ami már régóta pontosan meg volt fogalmazva az agyában:

– Adja át Szokolovszkijnak, hogy a feltétel nélküli kapituláción kívül semmiféle tárgyalásokba nem bocsátkozhat, sem Krebsszel,

sem más hitleristával. Ha nem történik semmi rendkívüli, kérem, ne hívjanak reggelig...

Amikor Krebs visszatért a birodalmi kancelláriára, Bormann és Goebbels a tárgyalóteremben várta. Burgdorff is ott volt – szinte kékesen sápadt volt az arca, a szemei vörösek, arcán keskeny, várakozó mosoly. Még a száraz férfikölni illatán keresztül is érződött rajta a másnapos alkoholszag.

– Feltétel nélküli kapituláció – mondta Krebs. – Feltétel nélküli kapitulációt követelnek. Szó sem lehet semmiféle tárgyalásokról... Reggel tízre kell választ adni...

– Nos, hát – mondta Goebbels, Bormannhoz fordulva –, kész, vége. Mindennek vége! Látja, megmondtam magának, Bormann!

Megfordult, és lassan, rövid lábán sántikálva bement a dolgozószobájába.

Másfél órával később a felesége, Magda megkezdte a játékot öt gyerekével: „No, ki issza meg csukott szemmel először a pohár keserű orvosságot? Rajta, egy, kettő, három...” Miután a gyerekek a méregtől holtan a padlóra rogytak, az asszony agyonlőtte magát. Röviddel ezután Goebbels mellét rászorította a pisztoly csövére, és halk kiáltás után elsütötte a fegyvert.

Burgdorff a dolgozószobájában lőtte agyon magát, előzőleg azonban gondosan megborotválkozott és tiszta fehérneműt vett fel. Valami furcsa gyönyörűséget érzett, amint az éles sollingeni penge megtisztította állát a borostától, és most már mindig a tehenek csengőinek visszhangját fogja hallani, a svájci határ közelében lévő alpesi legelők csendjében, ahol hosszú sétákat tett rövid szabadságai idején.

Krebs azután végzett magával, hogy megivott egy üveg vermutot, és megevett néhány szendvicset, amelyet jól megtetézett orosz vörös kaviárral. Három hónapja őrizte ezt a konzervet – ezt az ínyencséget a birodalom stockholmi katonai attaséja küldte neki a neve napjára.

Ezek után Bormann magához hívatta Axmannt, a Hitlerjugend parancsnokát.

– Készüljön fel a kitörésre – mondta. – Félóra múlva csatlakozom önhöz, legyen készenlétben. – Majd felhívott valakit a rádiós szobából, és két SS-tiszt kíséretében, akiket Müller küldött az előző éjjel, kiment a birodalmi kancellária kertjébe.

Negyven perc múlva Bormann visszatért. Axmann csodálkozott, hogy miért nem szólt egyetlen szót sem a Reichsleiter, s hogy miért olyan merevek a mozdulatai; sőt mintha kevésbé zömök lenne.

– Ettől az átkozott füsttől rekedt be a hangom – mondta halkan és tompán Bormann. – Ön fogja kiadni a parancsokat.

Bormann-nak ez a hasonmása Werner Krause volt. Az a bizonyos „negyvenhetedik”. A plasztikai műtétet Mengele doktor végezte el rajta. Sokat kínlódott a homlokán lévő sebhellyel, de végül kitűnően sikerült... Csupán a hangja különbözött az eredetitől.

A kitörést húsz páncélos fedezte. Sikeresen keresztül jutottak a Vörös Hadsereg ötvenkettedik lövészhadosztályának vonalán, és északnyugatnak indulva Hamburg felé tartottak. Csak május 2-án hajnalban kerítették be őket. Az egész egységet megsemmisítették. Bormann hasonmását nem sikerült fellelni az agyonégett, megszenesedett holttestek között.

Május 5-én kora reggel a különleges rendeltetésű tengeralattjáró elhagyta a kikötőt. Alámerült a tengerbe, és Argentína felé vette az irányt. Ennek fedélzetén tartózkodott Bormann és Müller.

Stirlitz május 13-án tért magához.

A csendet szinte tapintani lehetett. Még illata is volt – különös, jódos, tengervízszag, amikor a hullámok millió hideg, fehér cseppé töredeznek szét, hogy aztán lassan visszatérjenek önmagukba, a

sirályok meg éles hangon vijjognak, a pálmák legyezőszerű lombozata hajlong a szélben – olyan mint valami rossz díszlet egy kommersz opera-előadáson. Valahol a távolban a parton apró fények villannak fel nyugalmat és biztonságot árasztva, ami átjárja a szívet, s az elmúlt évek irreálisnak tűnnek fel – mint egy mese, amely szerencsésen végződik.

Stirlitz félig felemelkedett az ágyon. A szoba falai hófehérek voltak. Mint Spanyolországban. Ott ugyanolyan fehérre festik a falakat, mint nálunk, Ukrajnában. A különbség csak az, hogy a spanyolok szeretik a festetlen, enyhén fényezett fabútort, míg Ukrajnában szívesen festi mintásra a székeket meg a szekrényeket. Az ablakon spaletta volt, melyet enyhén lengetett a szél. Valóban tengerszagot hozott. Felülni nem tudott. A mellében állandó, éles fájdalmat érzett.

Köhögni kezdett, vért érzett a szájában. Felnyögött, majd visszahullott a párnára.

A szobába idősebb, ősz hajú férfi lépett be. Letörölte az izzadságot a homlokáról, megigazította az ágyban, gondosan betakarta, és azt suttogta;

– Maradjon csendben. A mieink között vagyunk... Az ODESSA egyik titkos állomáshelyén van Olaszországban... minden rendben van... holnap átviszik Spanyolországba... a veszély elmúlt, aludjon, sok pihenésre van szüksége, Standartenführer... A neve mostantól fogva Rudolf Drock... Ne feledje, doktor Rudolf Drock...

1945. október 27-én, amikor ismét megtanult járni, Stirlitz levelet küldött Madridból a jól ismert stockholmi címre.

Válasz nem érkezett. A háborúnak vége volt – a szovjet hírszerzés felszámolta támaszpontját.

1946. október 13-án Madridban, az Avenida Generalisimón, egy alacsony férfi fordult hozzá, aki nehéz, amerikai fazonú cipőt viselt, és megszólította:

– Azt a szervezetet képviselem, amelyet Allen Dulles irányít. Gondolom, a név nem ismeretlen önnek. Nem ebédelne velem? Volna miről beszélgetnünk. Nemcsak a múltat idézhetnénk fel, hanem a jövőbeni közös munkánkról is ejthetnénk néhány szót.

Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó
A kiadásért felel: Németh M. László igazgató
Alföldi Nyomda 6386.66-14-1
Felelős vezető: Benkő István igazgató
Debrecen 1985
Felelős szerkesztő: Tabák András
Műszaki vezető: Jordán Gusztáv
Műszaki szerkesztő: Mohr Gyula
Kötésterv: Szabó Árpád
Terjedelem: 23,49 A/5 ív
37 (1326) ZI 986-i-8687